DE IUDICE REGNI, ET EIUS ORDINATIONE COMPENDIOSA TRACTATIO AD PRAGMATICAM...

Giulio Cesare Imbriani, Roberto : Bellarmino santo

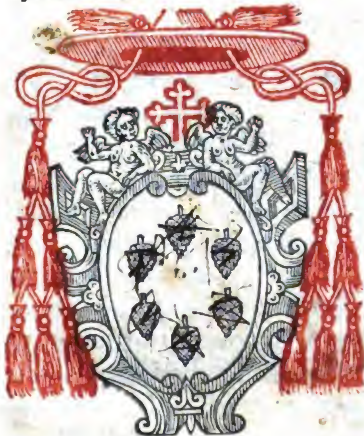
DE IVDICE REGNI,

ET EIVS ORDINATIONE COMPENDIOSA TRACTATIO

AD PRAGMATICAM VNICAM DE Ecclesiasticis personis ad officia secularia non admittendis.

AVTHORE IVLIO CÆSARE IMBRIANO Campano Iurisconsulto, in tres Dialogos intermedios collata.

ADIECTO PRAETEREA RERVM, ET sententiarum Indice locupletissimo.

NEAPOLI,

Apud Io. Iacobum Carlinum, Typographum Curiæ Archiep.
M. DCII.

ILLVSTRISSIMO ET REVERENDISS.

VIRO DOMINO ROBERTO BELLARMINO

S. R. E. PRESB. CARDINALI AMPLISS.
Et Capuæ Archiepiscopo Dignissimo . S. P.

IVLIVS CAESAR IMBRIANVS I. V. D.

VANTI sit in populis Magistratus, aut cuiusmodi is momenti prouinciam subeat, vel hoc vno potissimum, sæpe ratus sum posse demonstrari, Card. Amplissime, quod cũ ad propagãdam mortalibus vitam necessariæ admodum leges extiterint, ac ad rationem inter eos mutuæ commutationis earundem vsus magnoperè pertinuerit, nequicquam intercidit, quo Superiori non sit is loco præfigendus. Certum etenim illud perspectum est, frustra Romanæ Reipublicæ priscos illos Administratores, Prudentes cæteros, ac per successiua tempora regnantes Principes in eorum sanciendo, componendoq; statu, humanis ita conditionibus exigentibus, quid lege ferendum foret, vel noctes traducentes insomnes diutius inuigilasse, nisi cunctis, pro Regni iure, eis

 paren-

parentibus Ciuitatibus, qui augustissimas illas; vti diuino impellente motu conscriptas, & æternitate vallatas, ex voto, & publica cum auctoritate passim redderent, animata se iura monstrantes, efferrerentur. Qui vti earundem ministri quietis panem, iustitiam inquàm indigentibus, à quibus absunt vel paucissimi, assiduè tribuerent, pacatamq; subindè populorum communitatem in eorum commodum, & Regnantium Principum decus, summiq; ipsos instituentis Dei laudem per sæcula propagarent, vt satis explicatè nunc, euulgato ad hoc Iurisconsulti responso ad populorum vitam, & rationem eos pertinere palam sit. Non tamen ad eorum ordinationem temerè procedendum, eligentium Principum cum gestis, tum legalibus dictis nobis insinuatum est; idq; ipsum ex eo potissimum intelligere est, quod olim Romanorum Magistratus acceperimus modò maioribus Supremos, minoribus verò alios, captatis augurijs feliciter administrasse delectos, quò ab eorum Dijs magis, quàm hominum iudicio decretos sibi illos auspicarentur. vt meritò nunc apud dominantes Principes, exoluendi operis spectata magnitudine, non nisi flagranti iustitiæ sole, quò instituantur, veniant ijdem deligendi, quippe cum ex hoc ipso sol, soliq; supra cunctos effecti, Iustitiæ radios protendentes mundum composituri, atq; illuminaturi sint, ne si qui tenebrarum ambitiosa obscuritate compressi prodeãt, miserè tandem cum sibi concreditis populis cadant. Vlterius probatissimum cùm sit eorum affectatam administrationem, non vtique ad sibi commißam populorum salutem eos protendere; Sed quò lucris potius inuigilantes, mollem

eorum

eorum vitam enutriant, honoribus concinnent, ac superficiariam illorum spectatam molem perperam, & non sine confusione prosequantur. Quæ res, & si penè innumeris Pontificum, ac Principum ad eam relatis constitutionibus, tum Diuinis vel humanis patrum testimonijs planissima effecta sit, vt ne quid nimis cogitaui tamen quandoq; , dum excolendi animi gratia, aspera declinarem, iam dictis accersitis constitutionibus, ac patrum traditionibus repetitis, de eorum ordinatione summatim, & quàm breuissimè, qua libuit industria pertractare; quanti eorundem quisque sit, esseq; debeat, trina dimensione conscribendo; vt quoad eius profunditatem attinet, ipsius designandi in vasta, & sibi obiecta iuris prudentia pernecessariam capacitatem prosequutus sim; pro latitudine, probatæ conscientiæ statum perpenderim; pro altitudine, eiusdem in iure dicendo, faciendoque iudicio, quod ad iustitiam protinus accedat, principalem fuerim metitus auctoritatem. In quibus, & si pro instituti ratione, iusto occurrerit volumine contendendum, nequaquam tamen hunc meum succisiuis horis extructum libellum, Prudentissima, atq; in cunctorum eruditionem euulgata Tui Doctrina damnabit, cum deprehendes illum ferè innumera, veluti in centonem, coacta fouere piacula; errantes propemodum iudicantium mentes ad legitimos regendi tramites, quæ reuocent, vacillantes, quæ dirigant, ac deniq; in rectis Iustitiæ vijs perambulantes quæ perficiant magis, honoribus cumulent, semen stabiliant, ac Gloriæ tandem felicitatem præbeant. Quia tandem, Cardinalis Amplissime, receptui canendo

in tuo

in tuo felicissimo in hanc patriam ingressu non libuit ingenij debilitate, vel mediocriter tantum de tam vasto tuarum laudum thesauro explicatè aliquid persoluere; illud anxiè nimis, tum expectatione tui tanta, cum deindè tantorum tuorum operum admiratione capto, veluti suppletionis vice continuò sufficiendum visum extitit, vnde mei pergrandi fortuna, omnem mihi defensionis modum partum iri certò scirem; nempè, vt hæ meæ tenues, ac nullius succi, incultæq; propemodum lucubrationes sub tuo splendentissimo nomine exirent. Eueniet etenim vt inherentis tibi animi mei passim apud omnes perpetui, illæ, testes cedant, & pro tua virtute liuore conspersi homines, si qui tamen sunt, non solum tantum in animo fixum amorem non euellere, sed nec etiam in minimo obtenebrare præsumant. Illud ex hoc, cum secum mente tractare debeant, quod cum in tua dumtaxat pastorali, sed admiranda virtute, conuenerim, te benignissimè, vt soles, deferente, mea vnquam non intermittenda paruula licet, industria, quasi per alluuionem magnum apud cunctos, & eos præcipuè, incrementum appariturum. Vale Neapoli.

AD LIBRVM DE IVDICE IVLII CAESARIS IMBRIANI, Campani Iuriſconſulti.

MARCI ANTONII LAVRI PHILOSOPHI Octaſticon.

ADE Liber propera quamuis mordebere dictis
Continges rerum ne abdita, quæ ſuperis.
Imbrianus Cædro non ſolum digna locutus
Aſtreæ imperium, iudicis officium.
Pectore parta ſuo, quæſitaq; præmia liquit
Digna geris cœlo, & numen habere puta.
Ergo non Cædro ſat flauo; & pumice leuis,
Te niſi Maieſtas perpetuum fecerit.

Ad eundem.
Scipionis Donati S. Th. D. ad Lectorem Carmen.

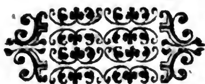
I*VDICIS officium prudentis, Candide Lector.*
Codice in hoc celebri, Iulius arte docet:
Cæſaris, ac Petri qui iuris fulgida lampas
Eſt quoq; Doctorum gloria, ſplendor, honos
Hos age theſauros conſerua mentis in arca,
Quos non tempus edax, nec tibi ſors adimet.

Ad eundem
Hieronymi Falui Noceri: I. V. D. Ad Lectorem Carmen.

P*ROVIDA apis veluti prædans de floribus Hyblæ*
Succum nectareos conſtruit arte fauos.
Iulius à iure eliciens ſic Doctor vtroq;
Hás animi æternas dat tibi Lector opes.
Suſcipe, nam iuſti tractat de munere lector
Iudicis hic mira Bartolus arte nouus.

DOMINO OCTAVIO
MINVTVLO CAMPANO
PATRITIO OFFICIOSISSIMO,

AC CATHEDRALIS CAMPANAE Item Ecclesiæ Thesaurario Dignissimo, S. P. D.

Iulius Cæsar Imbrianus V. I. D. Minimus.

ECCE nunc Minutule Dilectissime, trinam illam ordinandorum Magistratuum, viua perantea voce enixam dimensionem, omni qua fieri, præstarique potuit industria ab Imbriano tuo in centonem, veluti coactam; quam ad Te vna cum reliquorum explicatione memor ipse, pro Tui voto transmitto, vt ad animi delectum, legas omnia, ac tuo in his non contemnendo ingenio, emendatione augeas, comprobationeque, vbi conuenire intelliges, consultus Illustres. Quibus peractis, qualiacunque ea sint, ne pluribus, & perperam Tecum agam, quamprimum probari à te animaduertero; non erubescam, tot amicorum præuijs suasionibus, compactam, vt cernis tractationem, licet exiguam, vel tuo saltem testimonio vallatam Typis demandare: non alio contentus, quam, vt eodem æquè erga me animo sis, quo diu antea, de quo iurè quamuis diffidam neutique. Vale calendis Aprilis. 1595.

DO-

DE IVDICE REGNI, ET EIVS ORDINATIONE.

RERVM SVMMÆ.

1 VA ratione iudices ordinati fuerint, latiſſimè conſideratnr.
2 In principem cur fuerit imperiũ translatũ exponitur.
3 Principes iuſtitiæ debitores ſunt.
4 A principibus cur iudices conſtituti fuerint, repetitur ratio.
5 Iuſtitiæ incrementum ex recta iudicum ordinatione.
6 Iudices iuditiorum Duces, & Imperatores eſſe intelliguntur.
7 Rubrica noſtri contextus ſuppletur.
8 Eccleſiaſticæ perſonæ appellatione an veniat eremita.
9 Oblati per Regnum qui ſint, ac an Eccleſiaſtica immunitate gaudeant remiſſiuè.
10 Diuiſio textus in quinque partes principales, earumque diſcretio ſubijcitur.
11 Littera eiuſdem in compendium deducitur.
12 Vnuſquiſque ſuæ adminiſtrationis rationem reddere tenetur.
13 Syndicatus ratio ex diuinis ſcripturis deducitur.
14 Non omnes adminiſtratores ſyndicatui parere debent.
15 Redimitores ciuitatum de recenti ſyndicatui ſuppoſiti.
16 Magiſtri iurati ſimiliter eidem ſubiecti ſunt.
17 Plurimum intereſt lege ſyndicatus rationem reddere, vel extra.
18 Extra ſyndicatum rationem reddentes de leui, & leuiſſima culpa non tenentur.
19 Qui ſyndicatui parent de iure, etiam de leuiſſima moleſtari poſſunt.
20 Hodie de conſuetudine tantum pro dolo, lataq; culpa moleſtantur.
21 Ad principem non minus ſpectat iuſtitiæ cultus, quàm optimorum Magiſtratuum conſtitutio.
22 Iuſtitia pacificum populorum ſtatum roborat, & alios plures producit effectus.
23 Iuſtitiæ ad pacem proportiones plures referuntur.
24 Iuſtitiæ defectus in principe, quæ ſibi mala pariat.
25 Iuſtitiæ è contra obſeruatio quæ eidem bona tribuat.
26 Iuſtitia Regis in quibus verſari intelligatur.

27 *Frustra principes iustitiam cogitant, vbi optimos sibi non adiungunt Magistratus.*
28 *Impÿ Magistratus gemere populos faciunt.*
29 *Principis mens tyrannica intelligitur, vbi bonos sibi magistratus non eligit.*
30 *Iusti non intelliguntur principes, qui iustis non vtuntur.*
31 *Iniustus Princeps iustis Magistratibus vtens, iustus intelligi potest.*
32 *Magis tolleratur Princeps iniustus, quàm plures Ministri iniusti, & cur.*
33 *Hi designari Magistratus debent, qui subiecti sunt iurisdictioni principis ordinantis.*
34 *Ecclesiasticis personis administrationes seculares committēdæ non sunt.*
35 *Cælesti militia militantes non debent alÿs vinculis alligari, vnde a diuinis retrahantur.*
36 *Clerici in milites nouæ militiæ eligi non possunt.*
37 *Ecclesiasticæ personæ occasione secularium administrationum à secularibus, ex communi, puniri non possunt.*
38 *Clerici primæ tonsuræ Hispana sanctione semel seculares iudices declinantes officÿs, & stipendiis Regiis priuantur.*
39 *Communis præfata pro Clericis sententia, ex verbis contextus in dubium reuocari videtur.*
40 *Clerici ratione feudi coram seculari Magistratu conueniri possunt.*
41 *Vnusquisque pro ratione sui exercitÿ, iudici illius exercitÿ parere compellitur.*
42 *Ecclesiasticæ personæ ad Officia admittendæ non sunt, etiam si sint equites Hierosolimitani.*
43 *Equites Hierosolimitani ad feudorum successionem non admittuntur.*
44 *Don Hieronimi della Cauaglieria viri perillustris laus exponitur.*
45 *Equites aliorum ordinum cur in nostro contextu memorati non sint, ratio exponitur remissiuè.*
46 *Barones in Regno in eorum Terris ordinandi sibi officiales iustitiæ facultatem habent.*
47 *Barones non possunt exercere iurisdictionem, neque in genere, neque in spetie, nisi quatenus in legitima sunt possessione.*
48 *Magistratuum ordinatio est de reseruatis principi.*
49 *Tempore florescentis Senatus quatuor Populo Romano reseruata erant, & quæ fuerint.*

DE

DE IVDICE REGNI, E
EIVS ORDINATIONE.

PRÆFATIO.

X AVGVSTINI sententia, lib. 19. de Ci
Dei, cap. 2. nisi primus, ac omnium parens Ad
Dei imaginem, in se peccando violasset; neq
quam homo Homini subiectus extitisset, exi
retque, neque Alius alium iudicasset, & ad p
sens iudicaret; originali siquidem iustitia co
tante vnusquisque sibi imperasset, ac inscul
iura dixisset. eiusque rei indubitata quamuis apud omnes fera
ratio; ex illo tamen clarissimè repræsentari posse videtur; qu
repetito principio, nequaquam homini mandauerit Omnipote
vt cæteris ipse suæ speciei præesset Animantibus; sed bene, do
namini (inquit) piscibus maris, volatilibus cœli, ac bestiis ter
1 * Attamen quia iam introductum peccatum inter homines in
luit, illudque inde iurgia, rixæ, bella, seminaria discordiæ, & si q
his similia sunt cætera, in eorum pernitiem, vel necessariò insequ
ta perspecta sunt, vt bellè admodum in §. ius autem gentium ins
de iure natura. Iustinianus princeps exorditur; propterea ad co
primendas improborũ immanes cupiditates, & effrenatas, nimi
diffusas violentias; vt Homo homines iudicare posset, oport
2 diuino Numine prouideri; * & huius occasione ad aliquem virt
te, & auctoritate præstantem confugere; qui his, veluti calcarib
instigatus, ac ductus iniuriosos potentiorum in infimos aggress
cohiberet, legum insequeretur transgressores, summa infimis co
quaret; pacatamque per omnia, iam conflictibus diuturnis, suis
visceribus penè obrutam Romanam Rempublicã redderet, de h
manis omnibus disponendi libera sibi potestate demandata; vt
§. Sed quod principi institut. citato titulo, l. prima, ff. de constit
princip. l. 3. ff. de officio præfecti vigilum, & in Regni Constitut
3 incip. non sine grandi consilio. * Qui præterea eiusmodi potesta
refulgens, ex hoc ipso iustitiæ, & quidem celeris eius expeditio
debitor euasit, vt in Cap. Regni incip. Detestantes ab ipsomet pri
cipe expressum legitur; & in Ritu Magnæ Curiæ 265. incip. Si co
4 tingat; * & quia is capacitate imperij, neque in locis omnibus a

esse

esse l. magistros C. de professo. & medicis lib. 12. neque per se cuncta pariter expendere, exsoluereque poterat; alios æquali virtute, vel ei proxima insignitos in partem regiminis, tantæque protendendæ potestatis, non vtique in eum translata, diminuta, euocare necesse habuit; sed qui eius principali suffulti splendore cunctis locis, & ciuitatibus præessent, iura, celeremque iustitiam eius vice populis ministraturi, non minus eiusdē ipsi debitores effecti, quòd vel certo Dei Optimi Maximi præcepto prodiit, dum Deuterono. cap. 16. sic loquitur: *Iudices, & Magistros constitues in omnibus portis tuis, vt iudicent populum iusto iuditio*.
5 * Et quia quàm maximè quod dictum est, ex recta, legitimaue iudicantium ordinatione exoritur;
6 * cùm, & ipsi pars potissima Basij, ac fundamentum, Duces præterea, & Imperatores iuditiorum attendantur; vt legitur apud Baldum in Rub. C. si à non compet. iudice, & dicitur in Pragmatica Regni 1. infra, de officio Sacri Regij consilij. & in constitut. eiusdem incip. occupatis, & in alia incip. Nil veterum, sub titulo de officio Magist. iustitiarij. Propterea illos quales esse, seque præstare oporteat loco quidem expendere operepretium duxi; ad hoc, vt qui eiusmodi esse velint, tantæ in bonum volūtatis non careant effectu, atque intelligant Alij per contraria decurrentes quanto scelere, eorumq; admissa temeritate deprahendantur obnoxij; prout passim in subiiciendis memorabitur, in omnibus plurimarum Regiarum Pragmaticarum interclusis interpretationibus, quæ Relegenti vnicuique liquidissimè patebunt.

Rubrica de Ecclesiasticis personis.

7 * Hæc Rubrica malè suprascripto modo concepta legitur; nequaquam etenim bene distinguitur ab alia suprapoSita de Clericis, seu Diaconis siluaticis, debebat siquidem aliquid aliud specificum addi, quod discrimen aliquod præ se ferre videretur, vt puta ad secularia officia non admittendis; sub hoc enim conceptu, & ratione formali latè distingui ab illa nosceretur; verùm, prout iacet, illam
8 intelligendo, * nota quod appellatione Ecclesiasticæ personæ venit Eremita, cùm, & ipse eiusmodi sit, vt fori gaudeat prærogatiua; vt habes notabiliter per Innocentium in suo singul. 4. Sed pro eius veritate vide plura hinc inde considerata per Boerium in tractatu de statu, & vita Eremitarum, num. 13. & 14. & in summa intelligendum est, vbi subiectus alicui prælato, vel alteri superiori religioso sit vt p glos. in cap. qui vere, 16. q. 1. & 93. dist. nullum, secus si esset vagus, vel profug' nulli superiori, vel regulæ astrictus, vt apud Silue.

:.in ver.eremita. * De oblatis verò,qui in pluribus Regni par-
s sunt, an & ipsi fori prærogatiua gaudere debeant; ac Rei fa-
aris immunitate, dicitur plenè in Cap. Regni Regis Roberti,
).Priuilegia; vbi explicatè nimium per Follerium num.35.atq;
isita ad dictam oblationem optimè deduxit ex eo textu,quem
ts.

:r legge. Præsentis huius sanctionis exordium omni iure muni-
depræhenditur; vt in contextu ipsemet legislator Cardinalis
ditur,& inferiùs à nobis deducetur latiùs.

Eadem verò in vniuersum in quinque partes principales diui-
r; in prima Namque ponitur Maxima;in secunda ibi *dalche na-*
; enumerantur Requisita ad illam; in tertia ibi *& consideran-*
clericis,cæterisque religiosis personis requisita perscrutatur;
ıarta ibi *per tanto*; ex defectu requisiti,& consequenter maxi-
ıræfatæ eosdem clericos, ac cæteras personas Ecclesiasticas
lministratione iustitiæ, atque aliorum secularium negocio-
propulsat, & remouet; in quinta verò ibi *ordinando.* pro ob-
ıntia emanatæ sanctionis multipliciter contendit.

Quæ diuisa sic breuiter in compendium deduci potest; in non
:ctos seculari iurisdictioni seculares administrationes iustitię,
ıe vniuersitatum non conferantur.

ttera præterea adeò plana est, vt pro eius discretione facti
es aliqua non exigatur; idcirco ex ea Noto primò: * Vnum-
ıque suæ habitæ administrationis rationem reddere oportere;
. ipsum tam diuino, quàm humano iure satis exigi declaratur
xtu. Quantum sanè ad diuinum facit illud Euangelicum Mat-
cap. 25. de Domino aduersus seruos talentorum administra-
præpositos rationem exigente;*& in spetie satis illo Samue-
egum primo cap. 12. ostenditur; dum ibi is inquit: *Itaque con-*
tus coram vobis ab adolescentia mea vsque ad hanc diem,ecce præ-
m, loquimini de me coram Domino, & coram Christo eius,vtrùm
n cuiusquam tulerim,aut asinum, si quempiam calumniatus sum,
ressi aliquem,si de manu cuiusquam munus accepi,& contemnam
bodie, restituamque vobis. & sic syndicatui parere intendebat.
ıtum verò ad humanum latissimè patet, & præsertim quoad
iæ,atque aliarum publicarum Rerum, & temporalium admi-
tionem pertinet,habetur in l.vnica C.vt omnes iudices auth.
esid. absque vlla datio. in §.secundùm veteres auth.vt Magi-
ıs à deposita administratione, §. sancimus,& in auth. de pro-
a. Præsidi. §. simul atque; atque huius Regni iure edicitur a-
pertè

pertè in Regni Constitutione,incip.Volumus;in Cap.Regni,incip. Statuimus item,quòd tam iustitiarij;item in alio incip.Nouas formas. & in alio incip. Item quòd prædicti officiales iustitiarij, idem prætereain Pragmatica,sanctione 3. incip. Cum iure cautum, infrà de officio iustitiarij; idem in Pragmat.7. in §. *e nel tomar de los syndicados*. suprà, de compositionibus. & in alia incip. Regiæ Dignitati. infrà, de syndicatu Officialium. item in alia denique Illustriss. & Excellentiss. Comitis Mirandæ Proregis, quæ inter æditas per eum 12. legitur fol. mihi 25. Cum similibus aliis,de quibus per totum tit. ad legem Iul. repetund.

14 Non tamen omnes syndicatus lege proposita administratorum rationem reddere tenentur; sed illi tantùm, quibus lege, statuto, consuetudineq; idipsum iniunctum est, licet propter administrantium scelera quotidie nouos Officiales Legi prædictæ alligari de-
15 præhendamus; * vnde non multo anteacto tempore redemptionibus ciuitatum Præpositi huius legis compede non astricti, eorum malis procedentibus conditionibus, ad illam compelli, eaque alligari cœperunt,Regia ad hoc promulgata sanctione,à me per tres
16 menses antequam in eos decantaretur, præuisa; * ratione que eadem per Regnum, qui eliguntur Magistri iurati ad eandem perdu-
17 cti,alia Pragmatica sanctione intelliguntur. * verùm & si administratores omnes de excessibus per eos commissis valeant molestari, ac puniri. Interest tamen plurimum extra syndicatus legem ra-
18 tionem ponere,quam ea dicta. * Nam quibus ea lex intermissa est, leuis, & leuissima culpa non officiũt; sed lata, dolo proxima culpa, ac dolus ipse molestiam ingerunt, pro quibus detectis,admissisque pœnas pendere necesse est, vt per Baldum in l. si seruus vetitus, ff.
19 de legat.1. & Marsil.in singul. 595. * Qui verò syndicatus legi parituri sunt,nedum latam culpam, dolumque aduersum agnoscent; sed & leuem, ac leuissimam insuper culpam sibi obiectam emendabunt,vt per allegatos in locis præcitatis,ac plenè per Cataldinum in Tracta.Syndicat. quæst. 13. vbi an valeat pactum de non parendo syndicatui latè deducitur, quæst. 14. & 15. At quod dictum est,sic arctè syndicatui sumbissos teneri, stricto iure intelligendum est; l. mancipia. C. de seruis fugit. & aliis per Catald. eo loci cita-
20 tis, * cum de communi consuetudine, leuibus, leuissimisque prætermissis, tantummodo de lata culpa, doloque conueniantur, vt idem Cataldinus testis est, & habes per Grammaticum in suo Crimin. Consil. 54. num. 2. quem refert, & sequitur Marenda in suo Consil.27. incip. in causa Syndicatus, num.1. Sed de his non plura, ne pro-

prolixiùs in syndicantium copiosissimos tractatus incidamus. Secundò Noto, q; quemadmodum inter cætera laudabilia ad Principem pertinentia principem locum obtinet de bene administranda iustitia frequens cogitatio, eiusq; ne dilectio, iuxta illud Sapientiæ cap. 1. *Diligite iustitiam, qui iudicatis terram*; non minus tamen eundem, optimorum, habiliumue Magistratuum ordinatio, & constitutio sibi vendicat. Primum quidem in allegata Pragmatica Regiæ Dignitati liquidissimè demonstratur, dum ibi dicitur: *Regiæ Dignitati nil magis conuenire putamus, quàm vt populos sibi commissos iustè gubernet; ac per iustitiam in pace protegat.* * Vnde pacificum populorum statum iustitia dicitur roborare, vt expressim in allegata Constit. occupatis, in versic. Cùm statum, innuitur, ac paci moram imponere, vt per Baldum in cap. vltimo De pace Constantiæ, cui respondet Virgilianum illud Æneidos 6. circa finem.

Tu regere imperio populos Romane memento,
Hæ tibi erunt artes, pacique imponere moram,
Parcere subiectis, & debellare superbos.

quod ipsum recta iustitiæ administratione fieri, præstariue oportet; & non aliter: * cùm vlterius iustitia pacis fidus intelligatur
3 Achates, ac illam credatur operari apud Esaiam, cap. 32. vt meritò pax iustitiæ opus esse existimetur; ad quod facit illud in Psalmo 84. *Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi; iustitia, & pax osculatæ sunt*. vnde etsi in iustitia excolenda extollatur, ac laudibus innumeris in cœlum vsque princeps efferratur, vt in Cap. Regum. 23.
14 quæst. 5. * Necessariò tamen de ea excolenda cogitare, & cum effectu illam omnibus peræq. ministrari, curare debet, ne demum cum populorum interitu, & ipse cadat; Nam præter quòd Tyranni detestabile nomen inuaderet; si absque ea in Regimine versaretur: cùm sola iustitia Regem diuidat à Tyranno; iuxta notata per Archidiac. in cap. vltimo, 9. quæst. vltima, tandem, vt dictum est, animæ, ac ipsiusmet Regni iactura afficeretur; posito pro certo, sine ea, nedum Rempublicam, sed nec exiguum hominum cætum, neque Domum quidem paruam constare posse, iuxta illud Ecclesiastici,
15 cap. 10. *Rex insipiens perdit populum suum.* è contra verò * Rex iustitiæ debitum persoluendo, suum Regale fastigium augere dicit, vt in l. 1. in princip. C. de nouo Codice componendo, in allegata Pragmatica 1. de officio Sacri Regij Consilij, in dicta constitut. Regni Occupatis, in auth. vt iudices sine quoquo suffrag. in §. considerauimus, & in §. itaque Deo, & habetur p Dominicum, in cap. vltimo, col. 2. de re iudicata lib. 6. quod diuinis scripturis probatur

tur amplius, si ad eas nos conuertamus, & primò ex Prouerb. cap. 29. dum dicitur: *Rex iustus erigit terram, & Rex qui iudicat in veritate pauperes thronus eius in æternum firmabitur;* accedat subinde illud Dauidis in Psalmo 44. *Propter veritatem, & mansuetudinem, & iustitiam deducet te mirabiliter dextera tua.* atque ibidem: *Virga directionis, virga Regni tui.* Idem in Psalmo 98. *Honor regis, iudicium diligit.* ad idem, & illud: *Iudicium, & iustitia erectio sedis eius,* ac Prouerb. cap. 14. dicitur: *Iustitia eleuat gentem.* & eorundem 16. & 25. *Sceptrum iustitia firmari* enunciatur, cùm sine ea Tyrannicum, vt suprà, & odiosissimum Regnum sit; quod cùm multorum votis repugnet, diù conseruari non potest. Iustitia verò eius in his
26 comprehendetur. * *Iustitia Regis est, neminem iniustè per potentiam opprimere, inter virum, & proximum iustè iudicare, Aduenis, & pupillis defensorem esse, cohibere furta, adulteria punire, impios non exaltare, iniquos de terra perdere, patricidas, & prauè viuentes viuere non finere, ecclesias defendere, causas citius discutere, omnes liberaliter audire; hæc omnia prospera Regna faciunt, & Principes ad cælestia Regna perducunt;* quæ omnia è contra, vbi non seruantur, certum est, vt supra, Regna, animasq. Regnantium dissipari: iuxta illud Iob. cap. 4. *Propter iniustitiam transfert Deus Regna de gente in gentem,* atque clarissimum quidem in nobis fiet, si consultissimos Historicos adeuntes, Helenæ raptum, Lucretiæ allatam vim, Astiagis crudelitatem, Cræsi superbiam, & ambitionē, Xersis audaciam, Marij, Pompei, & Antonij inuidiam, atque aliorum passim mala repetamus. Quantum verò ad secundum de optimorum Magistratuum ordinatione, magis inualuit legislator, dicendo: *Ad quos nihil tam magis necessarium esse credimus, quàm eos Regimini nostrorum populorum præponere, qui secundùm mentem nostram illis præsint, ac de iustitia*
27 *prouideant.* * Vnde facilè intelligis, frustra Principes de bene administranda iustitia cogitare, atque in hoc noctes insomnes traducere, vt subditis quies, & perpetua pax tribuatur, vt dicitur in dicto auth. vt iudices sine quoquo suffrag. & in auth. vt diuina iussio in principio, nisi hisce eorum bonis intentionibus optimos, habilesque Magistratus adiungant, iuxta Regni constitutionem. Iudices vbique, qui eorum bonæ voluntatis fructum subditis impartiri valeant, ac meritissimum nomen per secula propagent, alioquin & leges antea latæ, & eorum intentiones, adhuc viuentes leges, inutiles, ac mortuæ esse intelligentur; vt apud Marsilium Ficinum in Platonis Lachetem, & in eiusdē de Republica dialogo 6. * Namque vbi impij sunt Magistratus, ibi gemere exaudiuntur populi, vt
Prouerb.

ouerbio. cap. allegatio 29. dum dicitur: *In multiplicatione iusto-rum lætabitur vulgus, cum impij sumpserint principatum, gemet popu-lus*. vnde subijcitur Prouerbio. cap. 33. *Cor boni consilij statue tecum*; nam, vt dicitur Prouerbio. item cap. 12. *Consilia impiorum fraudulen-ta, & vix scit alijs consilium dare, qui sibi nescit accipere*. * Nec minus præterea tyrannica principis mens esse dijudicabitur; vbi non opti-mos designare sibi magistratus aduertitur, cum iuxta prouerbio. al-legatũ cap. 10. *Secundum iudicem populi, sic & ministri eius*; haud enim fieri potest, * vt illos iustos esse intelligamus, qui iustis non vtuntur, & gaudent? idque iuxta philosophi traditionem Ethi-cor. primo cap. 8. dum inquit: *Nam neque quisquam iustum eum dixerit, qui iustis non gaudet, neque liberalem eum, qui liberalibus actio-nibus non delectatur*. Sed quanti in Principe bonorum electio sit, ex eo lucidissimum fiet; si consideres, * quod quamuis is iniustus sit; quia tamẽ iustis vti persentitur, iustus iure dijudicatur; ad quod facit quod dicitur, * posse magis tollerari iniustum principẽ, quam variè eius potestatem exercentes iniustos Magistratus; vt quando-que apud Cuspianum de consulibus, Marius retulit, pro ratione subijciens, posse malum vnum à bonis pluribus corrigi; multos au-tem ab vno nequaquam, & in summa ex allegato cap. 16. Deuteron. hi in iudices deligendi erunt, qui valeant populos iusto iuditio iu-dicare; quod ipsum non nisi ex probis, optimisq. haberi potest, qui vbi ordinati Regibus assistunt; iure illis cum Psalmista occurri po-terit: *Filij tui sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ*. Quæ ve-ro ad vltimam huius notabilis manum desiderantur cætera, latissi-mè in apparatu subijcientur.

Tertio noto in officiales eos assumendos esse, qui subiecti sint iu-risdictioni principis ordinantis, ita & taliter, quod ab eius calore se ipsos abscondere nequeant; nam alias de reddendis rationibus tantorum principum splendore dictate sanctiones ad nihilum ad Regnorum sustentationem deseruirent; quod ferendum non est, vt hic: licet in Regno de consuetudine male seruetur per Barones, vt testatur D. de Franchis in decis. 479. vbi casum memorat, vnde huic nostro contextui locus patuit.

Quarto noto magis in spetie, quod Ecclesiasticis personis offi-cia administrationis iustitiæ & aliarum Rerum publicarum, & temporalium conferenda non sunt, concordat textus iuris canoni-ci in cap. Sacerdotibus nè clerici, vel monachi; item textus in Re-gni constitutio. incip. Clerici quoque, & in cap. Regni Regis Caroli
5 Secundi incip. cum nihil habeant; & ratio est, * quia in cælesti mili-

tia militantes non debent alijs vinculis alligari, vnde à diuinis retrahantur, cum ipſis non liceat militare Deo, & Mundo. facit textus in cap. ante omnia 40. diſtinct. & in cap. non eſt. 15. quæſt. 1. & in
36 cap. Suſcitaris, cap. Aduerſitas, & cap. Sugeſtum. 7. quæſt. 1.* Nec ſimiliter in Nouæ Militiæ milites eoſdem recipi debere ordinatum eſt alia pragmatica ſanctione 3. ſub tit. infra de Militibus. in §. *che non ſi poſſano*. & facit extra de oblig. ad ratiocin. non ordinandis, ſed huius notabilis aliam rationem proſequere, vt in ſequenti Notabili memoratur.

37 Quinto noto, quod perſonæ Eccleſiaſticæ ad huiuſmodi officia admiſſe non poſſunt in fine eorum adminiſtrationis ratione male commiſſorum, vel ommiſſorum, virtute clericalis priuilegij puniri; ad quod faciunt notata per Gloſam, & Doctores in dicto cap. Sacerdotibus, in quam ſententiam, communem ſcribentium ſententiam tranſiuiſſe teſtatur Aufrerius in clemētina prima de officio ordinarij regula prima fallentia 17. quamuis ſubijciat; quod ea apud Gallos minimè recepta ſit, prout latius deduxit Toletanus Couarruuias in ſuo libro practicarum quæſt. cap. 33. num. 6. vbi, & aliud in
38 materia iſta non conticendum ſubijcit,* Regia lege videlicet, cautum eſſe; quod ſi clerici primæ tonſuræ detecti fuerint vnica vice, eorum priuilegiorum intuitu ſæculares iudices declinaſſe; ab officiorum ſæcularium omnium adminiſtratione repelluntur; quinimo, & ſtipendijs fortaſſe ab ipſo Rege obtentis priuantur; vt per aliam
39 ſanctionem ſtatutum ibidem memorat;* verum vlterius quod dictū ſupra eſt, Clericos ratione ſecularium functionum apud ſeculares Magiſtratus moleſtari non poſſe, in hoc Regno ex verbis huius noſtri contextus non creditur expeditum, dum in eo dicitur; *& poi nel dare del conto, & ragione di ſe ſteſſi vogliono aualerſi del priuilegio del foro, del quale pretengono tenerſi conto, & ragione*. quaſi quod verè ratione ſecularis adminiſtrationis, ſecularis pariter iuriſdictionis non ſint immunes; ad quod faciunt tradita per Paridem in tract. Syndicatus in verbo clericus, & per Cauenſem in Ritu Cu-
40 riæ 235. num. 13. Cumq. etiam ex alio reſcriptum ſit,* eos ratione feudi coram ſeculari iudice conueniri poſſe, vt in cap. Verum, de foro competenti, cum quo concordantem habes pragmaticam ſecundam. §. item quod clerici, ſupra de Clericis, ſeu Diaconis ſilua-
41 ticis.* Quod ſucceſſiuè de quolibet alio aliquam artem, ſeu exercitium miniſtrante quoad ſingulos, ſingulorum exercitiorum iudices, adnotatum eſt, vt per Cauenſem loco citato limitat. 15. & 16. At ne deinceps, vtriuſque iuriſdictionis fautor, contenderetur, vt

ſupra

ıpra dictum est, sanxit, ampliando, vt in contextu, * etiam si sint quites sancti Ioannis Hierosolymitani; cum, & hi similiter Eccleasticæ appellationi subijciantur, ac virtute eorum satis receptoum priuilegiorum fori gaudeant prærogatiua; * qua similiter atenta, nec ad feudorum successionem euocantur, vt latè prosequiur Ozascus in decisio. pedemontana 27. num. 18. & Dominus de 'ranch. in decisio. 28. Sed in hoc cogitabis; quia ea supposita, nec .lerici vocarentur. Verum ad ampliationem redeundo, * quãtũm .d iam dictos æquites malè seruari præsentem sanctionem aduertinus: Cum ferè quindecim ab hinc annis elapsis, existente in hoc Regno prorege Don Indico de Mendozza Mondeiaris Marchione ıd regendam magnam Curiam fuerit assumptus Don Hieronymus lella Cauaglieria Hispanus Miles, genere perillustris, ac Æqûes Hierosolymitanus dignissimus, dominus meus, vir quidem rursus vitæ integer, ac purus sceleris; cuius anima iamdiu ad supernas au:as perducta quiescit in cælis, vt merito in eo ab huiusmodi sanctioıe recessum assequaris, atque omni cessante adulatione, hæc veri:as est; * cur tamen alij aliorum ordinum æquites, vtputa sancti Ia:obi, Calatrauæ, Alcanteræ; item sancti Stephani, Lazari, & alij hac pragmatica sanctione comprehensi non fuerint, in huius notabilis dilucidatione suo loco referetur.

Sesto, & postremo, ommissis ceteris, noto, quod Barones Regni in eorum terris officiales iustitiæ cõstituendi potestatem habent; fuit etenim eis in hoc Regno promum communicatum merũ & mistum imperium per Regem Alphonsum primum, vt scribit Afflictus in cõstitut. Regni incip. ea quæ ad speciale in primo Notabili, & refert Dominus de Franchis in decisio. 211. num. 6. & in alia 370. nu. 8. item in alia 166. nu. 3. & vide Afflictum in decis. 77. num. 4. Super quo tamen semper priuilegiorum forma attendenda est: iuxta tradita per Andream in Regni constitut. incip. in locis Demanij *la prima*; quod satis Regia Pragmatica cautum legere est in pragmatica 8. supra de Baronibus, dum ibi cauetur exprẽsim * per Barones non esse iurisdictionem neque in genere, neque in specie exercendam, nisi quatenus in legitima sunt possesione: Hinc, vt parumper per notata singula progrediar, habes limitationem ad id, quod in secundo notabili supra diximus, * videlicet ad principem tantummodo officialium ordinationem spectare; cum fuerit de reseruatis principi, ac perantea ante Imperij in eum translatione, de reseruatis Populo Romano, * licet etenim tunc apud eos maxima extitisset Senatus authoritas: Legis tamen ei constituendæ defuit potestas, Bellum in-

dicendi, pacis ſanciendæ, ac de qua loquimur, Magiſtratus conſtituendi; & non immerito quidem, vt latius inferius deducetur; vbi de vſurpato iuditio verba fient, quo in loco, ſi quæ alia ad huiuſmódi Notabilis expeditionem pertinent, commodè expendentur; Vnde expeditus de textualibus ad eorum apparatum deuenire offertur, aggrediorq. primo ſecundum Notabile, cum æque in re præſenti primo loco elicitum, explicatè procedat.

FINIS.

RERVM

RERVM SVMMAE.

VR præsentem tractationem Typis committendam duxerit Author, ratio exponitur.
Qui iudices eligendi sint proponitur.
Iuditij vocabulum latè patet.
Iuditiū sui naturali significatione ad iustitiam refertur.
uditium iustitiæ actus propriè dicitur.
us iustitiæ obiectum esse intelligitur.
uditium, vt iustitiæ actus intelligatur, tria coniunctim exiguntur, & quæ sint.
otestates sunt à Domino.
Peruersum iudicium quod esse intelligatur.
Doctrina quo casu in iudicante inutilis.
mpius quomodo ignorare credatur.
uditium quo casu suspitiosum, & temerarium prodeat.
Doctrinæ proprium est enodare.
uditium vsurpatum quando fiat.
Ex præmissis requisitis vniuersa ordinandorum Magistratuum tractatio exoritur.
udex iustus esse debet secundum ius id, quod iustum est, faciendo.
udex à iuris rectitudine aberrans iudicis nomen non meretur.
niustum faciens non semper iniustus dijudicatur.
niustum facere duplici variatur intellectu.
Ex electione iniustum faciens proculdubio iniustus est.
ræter electionem vero, & per accidens non item.
ustum faciens quo casu iniustus intelligatur.
Quæ differentia sit inter facere iusta, sed non iustè.
Quomodo secundum iustitiam iudex moueri intelligatur.
Qui pecunia, muneribusq. iudicat scelerati argumentum habet.
uris ignorantia iniustum faciens, & si præter intentionem, iniustus est, & cur.
Quid dicendum si in iure dubio errauerit, plenè subijcitur.
uris dubij quæstiones facti quæstionibus comparantur.
n iuris dubij quæstionibus citra maculam principem iudices consulere possunt.
usti habitum in quibus iudices assequi valeant, enodatur.
udicantis voluntas, vt iusta sit, in veritatis inquisitione occupari debet.

Ad

Aliæ administrationes licitè vendi possunt.

Baronum iustitiæ, administrationes similiter vendi non posse, verum est.

Baiulationis iurisdictio an, & quando vendi possit, deducitur.

Baiulatio vniuersitas quædam est plura comprehendens.

Ius patronatus quo iure vendi possit, deducitur.

De non vendendis administrationibus iustitiæ, prouisio memorata plurimum communi iure præcepta.

Ineruditorum quorundam in exquirendis officijs ambitio vide quemadmodum per Gregorium improbetur.

Ex Theodosij constitutione qui in Magistratus designandi sint.

Ex officiorum venditione plurima mala prodeunt, & quæ sint.

Ex ea venditione mala necessario exoriri ex Iustinianeo contextu deducitur.

De officijs non vendendis Alexandri Seueri memoratur sententia.

Iustitiæ exercitium sacratissimum censetur.

Iudices Sacerdotes Antistites, Episcopi, viriq. religiosissimi dicti.

Officia ementes an & quando simoniam committere intelligantur.

Officia vendentium non est Regnum, & alia.

Non minus potentiorum precibus eorundem communicationem improbatam prosequere distinguendo.

Potentiorum preces pro habilibus fuse, illos inhabiles ad officia ex Caroli V. prouisione efficiunt.

Idem apud Chinas dispositum obtinere memoratur.

Preces, & pretium æquiparantur.

Potentiorum preces armatæ dicuntur.

Perillustrium Regentium Cancellariam quanta sit potestas.

Officia pecunia redimentes omnia mala agere præsumuntur.

Fures creduntur, & emolumenta, salariaq. sua non facere.

Alia plura quæ per eiusmodi committuntur mala, enarrantur.

Aduocato quando licitum sit iustum vendere patrocinium deducitur.

Iudici iustum venundare iudicium impermissum est.

An Aduocati ad iudicandi munus promouendi sint, declaratur.

Fabij Marchesij Capuani Patritij notoria laus exposita.

Galli, Fænicei, ac de Aponte superstitis illustris scientia ac laus.

Munerum præstatione ad huc obtineri officia prohibentur.

Munera pecuniæ æquipollere exaudiuntur.

An à iudicibus Munera capi valeant, varie affertur.

Pro librorum reuolutione an iudicibus pecunias accipere liceat, & quo modo declaratur.

An, &

Mutuum

Mutuum præstans iudicem corrumpere præsumitur.
Mutuans mutuo accipientis quodammodo Dominus fit.
Beneficium accipere, nil aliud est, quam libertatem vendere.
Super munerum prohibitione alia strictior prouisio memoratur.
Quæ hodie à non probibitis capi possint, memorantur.
Volatilium appellatione quæ veniant.
Gallinæ munus exiguum intelligitur.
Fructuum appellatione quæ venire intelligenda sint.
Rerum similium appellatione quæ comprehendantur.
Officiales in coniunctorum causis neque votare, neque interuenire possunt.
Ampliatur etiam in illis causis, in quibus eorum consanguinei Aduocati, vel Procuratores sunt, & cur.
Communi iure in causis, vbi coniuncti patrocinarentur, interuenire poterant.
Officiales sibi inuicem res parui momenti donare non probibentur.
Quo casu officialis vltra salarium quid accipere possit, consideratur.
Veterum, & nouissimorum Magistratuum comparatio.
Iugurtæ in Romanos Magistratus exprobatio.
Munera sectantium pessima fortuna demonstratur.
Ecclesiastici Magistratus pecunia iustitiam exercentes censuris multis correpti sunt.
Ob Munerum acceptionem, inter cetera, Hierosolyma cecidit.
Munera fugientium Magistratuum fortuna, ac laudes.
Timor à Magistratibus vitandus est.
Timor multiplex est, & quæ eius speties sint.
Qualis Timor à Magistratibus excolendus sit, memoratur.
Timoris initialis effectus plures.
In deligendis Magistratibus duo sales exigendi, & qui sint.
Præfatorum salium effectus quis sit.
Timorosi iudicis quanta sit infælicitas, deducitur.
Iudicum Deum timentium plura stipendia referuntur.
Iudicium timore prolatum exceptionis ope facile eliditur, vt & illud amore prolatum.
Quicunque iudicat suo vel alieno amore, & passionibus se spoliare debet.
Themistoclis Atheniensis in ea re responsum ad Simonidem affertur.
Munus multipliciter consideratur.
Iudices primo Dei Ministri. Secundo legis. Tertio principum esse intelliguntur.

C *Diui*

E IVDICE REGNI, ET EIVS ORDINATIONE.

ialogus primus, Juppiter dictus &c. Interloquutores Ottauius Minutulus, & Imbrianus interpres.

INVTVLVS. Quid est Imbriane dilectissime; quòd tam diu tui copiam non feceris? ac præsertim tam inopinatè Te subtraxeris à me, quem vix die altera, summa inter Nos communicatione suggerente, Tibi declinare fas erat? Num mei Tibi molesta fortassis effecta est facies? dissiti ne, aut obsoleti mores? Imb. Non est Minutule iantissime, quòd ita sæueriter mecum congrediaris, tanta enim, bene dixisti inter nos intexta est necessitudo, vt Tui semper mihi riucunda facies, ac gratissimi mores cesserint, nestoreosq. in an-s, pro tua in cunctos innata beneuolentia cessuri sint; verum ne us in hoc hæsitet animus; exponam cur me domi continuerim, ambreuissimè rationem. Min. Gratum facis, nam ita facile pro :i voto, medij temporis interusurium resarcire intelligeris. Imb. rum ea de re negocium affers. Namq. iam diu est, vt benè scis, òd Pragmaticæ vnicę de Ecclesiasticis personis ad officia secula-. non admittendis, erexi interpretationis monumentum, atque, libuit elapsis ad illud, diebus, animaduertere, vti primo tantum su, primisq. vigilijs donatum; non ita quemadmodum Res ipsa lebatur exigere; expolitum deprehendi, vt si voluntas ferret; in orum eruditionem euulgari posset; propterea, ne ita rude, & mā-n illud apud me vltra foret; laborum repetitione, auxuq. in eis tiori ad eius ornatum, ita temporum, & studiorum rationibus igentibus, insurgere, duxi operæpretium; proindeque, vt his ne-farium otium adiungerem, placuit necessitudinis nostræ cursum quantisper intercipere, quod ipsum ingenito illo tuo fauore, quo dia prosequeris, non vtique tibi solet esse molestum. Min. Non tua multis mihi, ac passim omnibus comprobata fide dubitans n dictis verbis exordiri libuit; sed potius, vt ad internicionem ue, vt fecisti; clam gestorum enomenclaturam exponeres; & nūc

ſatis,ſuperque gaudeo,quòd tot inimicorum peruerſæ,ignobileſq; voluntates,nobiles tui intellectus potentias non retardarint; quo minus ea, quæ frugi,quæque nobilia ſunt,de more perficeres; verebar etenim, ne congruentibus otiis deſtitutus,& nunc maximè tot inimicorum maledictis irretitus, iniuria quamuis, mœrore,triſtitiaque laſſus, domi iaceres: viuas ergo vti ante hac, & in aduerſis his fortem,&animoſum apparere ne deſinas;certò cùm ſcias in eorum ſæueritate ſeipſos illos diſperdere, efficereque vlterius, vt ab Infortunatis diebus celeriùs ipſe retraharis:ſed miſſa nunc hęc triſtia faciamus. Imbr. Pergratum facis; Namque eorum toties memoria repetita,haud fieri poteſt,quin pluries illis fatigatus animus in parte non affligatur. Min. Ita profectò eſt; quare pergas Imbriane, ſi placet: Quid eſt, quod principaliter hac tua interpretatione complecteris? Imb. Libuit in ea de Eccleſiaſticis perſonis ad ſeculares adminiſtrationes,vt dixi,& præſertim ad iuſtitię exercitium non admittendis, iuxta allegatæ pragmaticæ principalem ſcopum diſceptare; Ac deinde ſumpta occaſione principaliter magis de Iudicum Regni legitima ordinatione: Tractatio ſanè ſui lectione periucunda, tot Patrum, ac Principum luminibus ſuffulta cùm ſit. Ad illam ſiquidem Ciuilis,Pontificijque iuris primùm auctoritates,& axiomata adegi; Scripturæ præterea ſacræ atteſtationes; Huius Regni Regum placita, Platonis, atque Platonicorum, tum Ariſtotélis,Ariſtoteleorumq; traditiones perduxi;Theologica item plurima, Hiſtoricave; quò inſignita magis omnia micarent, quædam admiſi: * vt meritò nunc, vti flammas imitans Piropus à me quamprimum abſoluta,ſuiſque numeris illuſtrata fuerit,promulganda exiſtimetur; qua bene noſcant Principes quemadmodum ex eorum pectoribus imperij, tantæque eorum dominationis valeant ſcintillas excutere,flammaſque ad illuminandam Rempublicam formare; ac ſimul ad incrementum vti, Regaleque eorum faſtigium protendendæ illæ ſint. Atque ex parte altera,quæ ad Magiſtratum decurrentes debeant præcauere, quæve iam in ipſo verſantes præſtare,exoluereq; oporteat; quò inſculptam in eorum pectoribus Principum mentem inſinuent populis, dignèque in eorum adminiſtrationis menſa aſſidere, non ſine admiratione videantur. Min. Magnum opus aggrederis;ac tāta varietatis lectione illuſtratum, vt me vlterius non valeam continere quin, Imbriane mi, te ſemel, atque iterum rogem; vt, niſi alio detinearis, eius rationem exponas. Imbr. Quid ni? faciam libenter, ne me laborioſa fugere coarguas, & in molitiei notam impingas; iuxta Philoſophi traditionem

tionem

ionem Ethico. nicomach. lib.3. cap.5. At,vt vera loquar,non hoc pſo vrgeor: ſed tui potius beneuolentia,qua vel deſidioſus,& iners uamuis induſtrius ſubleuarer; Sed ò quàm me opportunè interellaſti: hucuſque ſiquidem ex meo contextu Notabilia collegi, nde rem vlterius protracturo illud ſubinde incumbebat,vt ad pleiſſimam eorum enucleationem decurrerem; & quia ommiſſo prino,vti commodè abſoluto, ſeſe offert ſecundum; in quo quam exetis tractatio incidit: quò tibi morem geram, geſturus deinceps n omnibus, pro tui voluntate pergam. At num per continuatam nterpretationem,an verò tuis intercedentibus interrogationibus d abſoluemus? Min. Credo tibi ceſſurum leuius, & auenti mihi tilius, ſi placida aliqua ſermonum vice res optatè inquiſitioni ubiiciatur. Imbr. Ita fiat;vnde,vt à ſuis res ipſa deducatur initiis: ro cardine, angulariq́ue noſtri inſtituti lapide illud Deuteronoaij dictum,cap.16. in medium prodeat,dum dictum eſt: *Iudices,& Magiſtros conſtitues in omnibus portis tuis ,vt iudicent populum iuſto udicio.* atque illud aliud Moſis Exodi cap. 18. ad Generum: *Proide tibi de omni plebe viros ſapientes,& timentes Deum, in quibus ſit eritas, & qui oderint auaritiam.* * Tales ergo, pro initio deligenos Magiſtratus intelligis;qui populos iuſto iudicio valeant iudiare. Min. Hoc bene teneo; at iuſti huius iuditij, cuius meminiſti, im, & poteſtatem, pro voto non aſſequor. Imbr. Ratione quidem æſitas,tum reſpectu latè patentis iuditij ſignificationis, tum iuſti diuncti, in quibus dignoſcendis non modica verſatur difficultas: ttamen,vt ordine ſingula pandantnr,illud primò animaduertenum eſt, * quod,etſi iudicij vocabulum latè pateat;ita vt interdum on tam ad iuſtitiam,quàm ad cognoſcitiuam vim, atque prudenam pertinere videatur: * proculdubio tamen illud in naturali ſinificatione acceptum, aut ſecundum primam eius impoſitionem, ti rectam iuſtorum determinationem ſignificans, ad iuſtitiam ipım refertur. * Cuius propriè actus eſſe deprehenditur, ad quod ıcit illud Eccleſiaſtici cap. 18. *Ante iudicium para iuſtitiam tibi.* ùm ad eam, veluti eius actus ordinetur. Min. Sed & his optimè eſpondet, quod in Prouerbiis dicitur cap. 12. *Cogitationes iuſtoum iuditia.* quaſi quòd,vt dixiſti,illorum ea propria ſint, vti iuſtiæ,quam fouent,operationes,& actus. Imbr. Diſertè quidem, at ſi ›atiari in prædictis volueris Diuum Thomam adire poteris in 2. . queſt. 60. art. 1. in reſponſione ad primum argumentum. Min. ed num iuditia ipſa erunt ipſiuſmet iudicantis actus? Imb. Vtiue, ac non minus propria, vt dixiſti, vt quæ iure exercentur,cuius

miniſter

6 miniſter ius dicens creditur: * quod ius iuſtitiæ obiectum eſſe non inficiatur quiſquam: Ceterum ad principale caput redeundo, ſi aliis quibus vis iudicij nomen accommodatum exquires, dilatata ſignificatione mutuatum illud intelligere poteris. Min. Pergas loco dilucidare vti ad iuſtitiam iudicium pertinere intelligendum ſit, vt iuſtum illud dici queat? Nam ex hoc ipſo ſatis, ſuperque dilucidata ex Deuteronomio, ac Exodo petita prodibunt axiomata. Imbr. Quod loco quæſiuiſti, vt aſſequaris, ex Diuo Thoma repetere pote-
7 ris in 2. 2. allegata quæſt. 60. art. 2. in corpore; * quod ad hoc, vt ad iuſtitiam iudicium pertinere dignoſcatur, vti ei' actus tria coniunctim requiſita concurrere debent; quæ, & in cuiuſuis alterius rei conſtitutione adhiberi neceſſe eſt, videlicet: velle, ſcire, & poſſe; & ſic primum quidem erit, vt ex inclinatione iuſtitiæ, eiuſque rectitudine proferendi iudicij volũtas adſit: Secundum quòd iuxta rectam prudentiæ rationem illud à ſciente proferatur: Tertium, & poſtremum, quod Principis, ſeu alterius ab eo poteſtatem habẽtis muniatur auctoritate, quæ omnia bellè admodum ex allegatis contextibus ſuadentur. & primo ecce Principi decreta conſtitutio, dum dictum eſt: *Iudices, & Magiſtros conſtitues.* Ecce inſuper quæ in eis peritia deſideratur. *Magiſtros*, qui adeò inſigni peritia eſſe debent, vt meritò illos audire valeant filij Iſrael, vt in cap. ſi ergo 8. qu. 3. Ecce denique inclinatio iuſtitiæ, & rectitudo. *Qui iudicent populum iuſto iuditio.* Præterea dum Exodi 12. dicitur *Prouide tibi.* Vides optimè principibus eligendorum datam poteſtatem; ibi *viros ſapientes.* Ecce iuris, quæ exigitur peritia: Deinde ibi *timentes Deum, &c.* Ecce denique animi ad iuſtitiam rectitudo, & inclinatio, vt clariùs infrà enarrabitur. Rurſus eadem non minus bellè Sapientiæ verbis cap. 6. expreſſa videre licet, dum ibi dicitur: *Quoniam cùm eſſetis miniſtri Regni illius non rectè iudicaſtis;* quantum ad primum. *Nec cuſtodiſtis legem iuſtitiæ;* quantum ad ſecundum. *Neque ſecun-*
8 *dùm voluntatem Dei ambulaſtis*; quantum ad tertium: * cùm conſtet à Domino prodire poteſtates, vt loco citato dicitur in principio. Min. Cur ea coniunctim requiri dixiſti? num fortaſſe aliquid iuſto deerit iuditio, ſi prædictorum vnum, vel alterum deficiat? Imbr. Maximè: etenim vitioſum, & illicitum nequaquam ad iuſtitiæ actum accedens; ſed potius quàm longiſſimè diſtans iudicium
9 exoriretur, * & in ſpetie ommiſſo primo peruerſum diceretur, quo nil deterius; ad quod illud Abacuc cap. 1. referendum eſt, dum inquit: *Lacerata eſt lex, & non peruenit vſque in finem iudicium, quia impius præualet aduerſus iuſtum, propterea egredietur iudicium per-*
uerſum

rsum. * Nam quæ tanti existimatur doctrina, nisi ad optimam tæ rationem per huiusmodi inclinationem perducatur, inutilis ofectò in iudicante putaretur, ad quod similiter facit, * quod imus ignorare dicitur, cùm veram scientiam, ac prudentiam non ıbeat; de practica formata, boni approbatiua, & efficaci intelliendo; ex quo, vt dictum est, eius ad bonum applicationem non aptit; qua dulcissimus alias cùm suæ, tum alienæ salutis fructus cai solet, ac in summa omnis illi pessima, gladijque instar in manu ırentis, principalis tributa potestas, ex prædictis cederet; cùm nprobitate correptus quantumlibet quæuis rectè sentiret, ex ea sipiens factus, aperire contemneret. * Sublato secundo suspictiom, & temerariũ, quo nil infelicius: Namque intendentes Magiratus iudicia distinguere, & enodare, * quòd doctrinæ proprium t; illa prorsus, ex ignorantiæ typo confunderent. * Tertio verò rempto vsurpatum prodiret, quo nil atrocius, in eos, qui huiusodi quid admiserint sæuerissimis accersitis, ac ponderatis pœnis; quibus suo loco disceptabitur. Non minus tamen prædicta oma in meæ pragmaticæ contextu, ad illum habita animaduersione peries, si vna mecum discurras: Primum siquidem verificatur ibi, *di confidentia*; quasi quòd timoratæ conscientiæ esse debeant, & inclinatione iustitiæ iudicaturi. Secundum ibi *siano habili, & sufienti*: vt quia eminenti iuris peritia, ac legum claritate fulgere beant: vnde iuxta sæpè affatam prudentiæ rationem valeant iucare, vt in auth. vt præsides absque vlla datione, in §. proinde, in rfic. quapropter: & in pragmat. 2. in §. igitur sacrum, infrà de ofio Sacri Regij consilij, ibi *Docti, &c.* Tertium verò, & postremum is ex contextu suadetur, dum in ea de Magistratuum ordinatioinquisitio; ac ipsa pariter ordinatio ad Principem, vel ab eo poatem habentes refertur. Min. At nunc, si placet, circa requisita ;, quę enarrasti, discurras parumper; Nam multis tibi agendum, nihi ad sufficientem eorum captum certandum puto. Imbr. Sanon aberrasti; * ea etenim sunt loci, sedesve à quibus ad optimos ilesque Magistratus inquirendos prestò sunt Principibus argurationes: illa eadem sunt, quæ multũ virium obtinere creduntad animos conciliandum, eosdemque in beneuolentiam retradum, vti iustitiæ opus, pacem inquam, populis ministrantia. lem denique tantæ Principibus subeundæ molis perennia sunt nina; quæ me Duce, Comite, cursumque regente tranare tibi esse est; si, vt par est, in prædictis edoceri peroptas. Min. Si non ens esset animus, non vtiq; tanta destinatione pro eorum enarratione

ratione instetissem; ac nunc, Imbriane mi, te quibus præcibus queo interpellatũ volo, atque rogatum: vt pro tui captu nihil, quod tractationi huic conuenire intelligis, prætermittas: & primò, ne tractandorum cursum delicata isthæc verborum conceptio remoretur, primi requisiti, iuxta eorum positam seriem, libeat interpreta-
16 tionem affectare. Imbr. Ita fiat, vnde principio considera, * quòd iudex iustus esse debet secundùm ius, id quod iustum est, faciendo; aliàs iniustus dicetur; cùm secundùm Philosophum actio sit, secundùm quam id, quod subiicitur agere dicimur: vnde ex iustitiæ inclinatione procedens iustus fit, iuxta Philosophi traditionem ethic. nicomach. lib. 5. cap. 5. verèque tunc ab æquitate hoc iudicis nomi-
17 ne descendẽte, is condecoratur: * quòd si per superbiam à iuris aberret rectitudine, eiusque disrumpere tramites conuincatur, iniustus fieri, ac nequaquàm iudicis nomine dignus intelligetur: ad quod illud sacri eloquij accedat: *Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium.* Min. Mihi verò in quo dixisti hæsitare offertur, cùm nequaquam illud perpetuum Philosopho 5. ethic.
18 creditum deprehenderim: * cùm sensit, facientem iniustum non semper iniustum fieri. Imbr. Ne te quæso conturbet ponderatus
19 Aristotelis locus: * Nam pro responsione considerari potest, iniustum facere, quod dicitur duplici intellectu posse variari, & sic quod aut ex electione, & intentione quis illud operatur, vel præter vtrãq;
20 * Primo casu cum hoc ipsum per eum eligi dicatur, iure iniustus fieri exauditur, iuxta eiusdem traditionem ethic. nicomach. lib. 5. c. 6.
21 * Secundò verò non item, cùm tunc per se iniustum facere non dicatur, sed per accidens, & sic præter iniusti habitum, vt habes plenè conclusum per D. Thomam in 2. 2. quæst. 59. art. 2. in corpore.
22 Quemadmodum ordine retroacto * est casus in quo quis iustũ operatur, & tamen dubio procul iniusti vitio laborat, & profectò tunc est; vbi non ex iustitiæ inclinatione is mouetur ad illud, sed ex aliquo extrinseco; vt puta pecunia, amore, vel odio, timore, & similibus: vt optimè dicitur in textu in cap. qui rectè iudicat. 2. quęst. 3. & habes per Philosophum in allegato ethic. nicomach. lib. 5. cap. 8.
23 * Quod vbi accidit, iusta facere dicĩ, sed non iustè & ratio est, quia eatenus iudicantis voluntas virtuosum quid dicitur affectare, & sic iustum iuditium; quatenus secundùm virtutem, & sic iustitiam ipsam mouetur, quòd tunc præstare intelligitur, vbi ne dum legislatoris intentionem attendit; sed & perficiendorum quoque operum substantiam ipsam, vt per contrariũ intelligas præter eam iustum,
24 virtuosumque nullum existere posse; * imò qui talis pecunia, muneribusque

ribusque ad iustitiam perducitur, scelerati hominis argumentum
habet? illud tamen quoad propositæ distinctionis primum mem-
26 brum attinet, tibi volo non incognitum; * quod videlicet, & si ve-
rum sit, non ex proposito facientem iniustum, iniustum non fieri;
non tamen hoc ipsum obtinebit, si iuris ignorantia comitante iniu-
stum illud admiserit; nam cùm ius certum, & finitum sit, l. ornamen-
torum, vbi Barto. ff. de auro, & argento legato, non dicitur citra
culpam is illud admisisse; & consequenter iniusti vitio non carebit,
arg. l. secundæ. C. de iuris, & facti ignorantia; quod, & alibi apud
28 D. Thomam benè sugestum memini. Min. Sed quid * si ius intrica-
tum sit, & vt aiunt, dubium; vt non omnibus facilis eius sit resolu-
tio? num si in eo præter voluntatem erratum sit, iniusti insurgat vi-
28 tium? Imb. * Hæ iuris dubij quæstiones facti quæstionibus compa-
rantur; iuxta plenè per me ponderata in libello meò Prætermisso-
rum, cap. 3. ac proinde idem in eis obtinere dicendum occurrit, ac
in factorum quæstionibus suprà definimus, non tamen indubitata
29 animi sententia; * cùm in eis adhuc, vbi occurrunt, iudicantes prin-
cipem ipsum consulendi, citra omnẽ iniuriam facultatem habeant:
vt expresè dicitur in auth. de iudicibus, in §. fina. & faciunt iura,
in cap. 1. de noui operis nuntiat. cap. inter alia de sententia excom-
mu. cap. pastoralis de fide instrumento. & in cap. litteras, & in c. 1.
de restitutione spoliato. lib. 6. & in Regno habes in eius Constitu-
tione, incip. Statuimus de officio Magistri iustitiarij: & in pragma-
30 tica prima infrà de relationibus causarum. Min. * Cedo nunc, Im-
briane, in quibus iusti habitum iudicantes assequi depræhendentur.
Imb. Potissimùm vbi veritatem decernere offendentur: iuxta Exo-
di illud, ibi: *In quibus sit veritas.* quare illi iudicantes verè iudices,
& iusti censebuntur; qui omne eorum studium, & industriam in in-
dagatione veritatis impenderint: Nam ita fiet, vt ad iustitiam ex-
31 ercendam voluntatem habuisse, habereque credantur, * cùm iudi-
cantis voluntas virtutis ratione; & sic ipsius iustitiæ, in veritate
consistat; quod ipsum plurimorum veterum efficacissimis institutis
non inconcinnè demonstratur; & primò Ægyptiorum illud prodeat;
32 *apud quos obtinebat, in eius collo, qui inter eorum iudices prima-
rium locum obtineret, numinis imaginem quandam, gemmis, &
auro confectam pendere, quod numen ipsi veritatem esse asseuera-
bant, vt eo signo insinuarent iudicantium cordi, orique semper ve-
33 ritatem inesse debere, idque non ex alio, * quàm quod rectè, pro-
f undèq; intuiti fuerint, vti virtutum omnium rationem formalem,
cunctis rebus illam oportere præferri: vt optimè retulit Fulgosius,

lib. Rerum admirab. 2. cap. 1. Concinit ad idem in Veteri Testa-
34 mento figuratum aliud, * vbi inter cætera ornamenta Pontifici tributa Pontifex ipse Rationale ferebat in pectore, in quo scribebat: *Manifestatio, & veritas.* ad demonstrandum in Pontificis pectore manifestam veritatis cognitionem esse debere: prout ad litteram memoratur in §. Ecce, in princ. 36. distin. & legitur Exodi cap. 28. Min. O laudabilia, & admiranda sanè instituta, & tanto magis hoc nostro seculo; vbi multi noscuntur iudices, qui non modo veritatem non sequuntur, verùm etiam diris plurimis imbuti eandem propulsant, aures claudunt, ne exaudiant, ac illam adaperientes, vbi possunt, exterminare student. Imb. Ve miserissimo illi, cui talia atten-
35 tare contingerit; * Nam cùm veritas iustitiæ mater sit, iuxta deducta per Neuizanum in sua Sylua, in tractatu quomodo iudicandum in dubio, num. 113. quæ iustitia est ipsemet Deus, qui ipsamet veritas dicitur, iuxta illud: *Ego sum via, veritas, & vita.* qui veritatis postpositis sacris iudicat, procul à iustitia, & consequenter ab ipso
36 Deo esse intelligitur; quo nil damnabilius: * vnde, & aliud intelligis, verum, & iustum ad inuicem conuerti, vt in §. 1. instit. de liber-
37 tinis, ibi: *iusta seruitute,* hoc est, vera. * ea insuper est, quæ ingenia omnia, astutias, & calliditates superat Aduocatorum; atque cùm ad illam nati simus, teste Philosopho, lib. ethic. 1. cap. 1. eadem citò illam exquirentibus aduenit, omniaque denique iustitiam retardantia perimit impedimenta; quippe cum Augustino ratiocinante in suo libro de libero arbitrio, in ea teneatur, & cernatur summum bonum, in nullius loco sit, ac desit nusquam; foris admoneat, ac intus doceat, omnes in melius commutet, ac à nemine ipsa in dete-
38 rius commutetur, * vt meritò propterea, & si pro eius inquisitione certum sit scandalum exoriri, pro eadem contendendum existimetur, cap. qui scandalizauerit. de regu. iuris, & optimè facit textus in cap. nemo peritorum allegata 11. quæst. 3. ibi: *Melius est pro veritate pati supplitium.* & habetur per Neuizanum loco citato, num. 116. & per Conradum in suo Iudicantium speculo, lib. 1. §. 3. illatione 18.
39 Quibus accedat etiam quòd * iustitia à Iustiniano constans, & perpetua voluntas descripta est, & non alia ratione quidem; nisi, vt per illa verba summam virtutis, & sic iustitiæ prædictæ voluntatem significaret, quæ à falsitate bene distinguitur; quasi quòd eisdem illud clarius ipse insinuare voluerit, iustitiam virtutem, voluntatem esse pro veritate ius suum cuique tribuentem; vt iure tandem omnis iudicantium conatus ad eius inquisitionem referendus sit. cap. iudicantem. 30. quæst. 5. l. fin. de probatio. & l. 1. C. de dedititia libert.

tollenda

ollenda cum similib⁹, quò iustitiam, ac Deum ipsum, vt supra commonuimus, habere ipsi dignoscantur. Min. His ergo primum requisitum absolutum intelligemus? Imb. Ea sanè omnem iustitiam habent; at quò ad illam promoueantur mortalium animi; longè plura iis, Deo illuminante, prosequemur; veluti ad illam plurimis remotis impedimentis, atque ea fermè sunt omnia; quæ libro primo de Oratore recensuit Cicero, * dum inquit: *Multo plura iudicant homines odio, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, aut dolore, aut lætitia, aut spe, aut timore, aut errore, aut aliqua mentis promotione, quàm veritate*. vnde illud in spetie magis intelligere offertur* illum iustum, ac ex inclinatione iustitiæ iudicare censendum esse; qui non odio, non amore, non timore, neque pecunia, aliaue re æquipollenti à recti tramite, iustive sede deicitur, sed Deum, & iustitiam, pro eius muneris implemento præ oculis habendo, vnicuique ius suum tribuit, alienum non vendicat, propriam vtilitatem negligit, & communem æquitatem custodit; in omnibus recta cum prudentiæ ratione procedens; vt in allegata 11. quæst. 3. cap. quatuor. Min. * O miseri iudices tot conditionum inuolucris irretiti. Imb. Iure quidem illorum tu Minutele misereris; cùm omnia prædicta ab eis subeunda quæ sunt, longè humanas conditiones excedere Platoni in suo Apologetico visum fuerit; qui pariter, & de Regno his accedens, inquit: * *Iudicis officium est suam propriam virtutem exhibere, vt neque à muneribus, neque à timore, neque à commiseratione, neque ab inimicitia aliqua, neque ab aliqua amicitia superetur*. Quicquid tamen sit, longè maiora eos perferre, præstareq; posse, vbi Dei timorem attendant, suo loco plurimis diuinis testimoniis ostendetur. Min. Quis tamen modus Principibus erit; vt tales sibi valeant Magistratus adiungere, qui maledictis, ac pessimis his non atterantur? Imb. Illud mihi venit in mentem, * quod olim in hac ipsa re Alexander Sæuerus consultissimus, ac felicissimè tunc administrationis Princeps seruare consueuit; quod ipsum eiusmodi pro veritate effit, vt longè apud eum iam inde habitas Romanas institutiones iustitia, atque prudentia superarit; ipse siquidem omnium eorum nomina, quibus fuisset Reipublicæ partium administrationem demandaturus, in Albo palàm edenda procurabat, eaque lege, vt liceret cunctis eorum exprobrare vitia, ac palàm facere, ea afficiendis pœna, delatoribus, si obiectum crimen non probassent, quæ iure accusatis debebatur, vbi obiectum in eos crimen verum fuisset inuentum: vt Fulgosius refert allegato lib. 2. cap. 1. * Succedit præterea quod in Sabaudia ex veteribus, nouisque constitutionibus in hac

ipsa re dignè seruari refert Antoninus Tessaurus in præfatione Decisionum Senatus Pedemontani, sub num.24. quod vbi de aliquo in Senatorum numerum referendo agitur, non prius cooptatur, quàm in Senatu de eo fiat examen, tam de relligionis, & fidei professione, quàm de bonis moribus, ac doctrina; quod, & diu seruatum, & adhuc in viridi obseruatione esse protestatur. Min. Quid verò in hoc nostro Regno obtinere referemus; vbi in omnibus sanctissimè dispo-
46 situm intelligimus? Imb. * Illustristrissimi, & Excellentissimi in hoc Regno Proreges cùm non in longum tempus, quò aliis locus adsit, Regio decreto administrationem protendant, non possunt ex se ipsis personarum habilium habere notitiam: proinde ab eorum à latere Regiis Consiliariis ad vitã hic residentibus; ac Regiam, quam dicunt, Cancellariam Regentibus de promouendis, super prædictis sibi relationem fieri expostulant; quibus habitis pro earum ratione cuique dignè adeunti administrationes decernunt; ac in eum modum passim seruari videre est; quod sanè institutum inter sancta sanctum; & laudabilia laudabile æquè existimandum est: cùm à præfatis Dominis ea detecta sit industria adhiberi, vt non nisi ab equo, vt dicitur, Troiano descendentes euocari videantur, vt bene vetus docuit experientia. Min. Putas igitur ob prædicta omnes optimi regiminis Magistratus ordinari? Imb. Bene puto. Min. Ad quid ergo tantæ tractationi tibi incumbere oportuit, quippe cùm non ostentationis gratia ad illam te prouocatum credam; at quò verè publico, communique huius Regni bono sedulus consulas? Imb.
47 * Quoad possunt inuigilent quamuis, atque laborent principes, non tamen in numerosa eiusmodi Magistratuum ordinatione laborum, vigiliarumque præmium poterunt reportare, cùm penè impossibile sit, iuxta eorum mentem adinuenire tot homines, qui, & viros sapientes, & timentes Deum se commostrare possint, ac velint, illorum ergo, gratia hanc nostram tractationem compactam intelligas, qui à Principum consilio aberrantes, nequaquam bene intuentes, propriam suarum passionũ mentem insequuntur; & faxit Omnipotens, quòd denario, aut ternario numero hi concluderentur; nam neque tempus, aut operam posses me, iustè decernere, perdidisse, ad illorum saltem expiationem, eruditionemq; hac mea, exigua licet, tractatione reiecta. Min. Bonum opus operaris, proindeque Deum in cunctis tuis angustiis propitiatorem agnosces: verùm, si placet, pergas nunc exponere sigillatim, quemadmodum his, quæ dixisti, ma-
48 ledictis, iudicia ipsa peruertantur; & primò quia vulgare est, * maximas pecuniæ vires existere; iuxta Horatianum illud: *Quid non*

Regina

Regina pecunia donat? & bene nummatum decorat suadela; Venusque. atque Virgilianum illud aliud, quod fertur: *Quid non mortalia pectora cogis auri sacra fames?* proinde quanti pecuniosum iudicium ad iustitiam accedat; seu mauis ab ea longè sit, pro voto prosequere. Imb. Faciam quod vis; nam horum explicatione habita, non occurret amplius, quod ad propositi requisiti dilucidationem valeas efflagitare adeo absolutum, perspicuumque illud tibi fiet, initioque illud præmittas; vitandam esse à quolibet iudicante pecuniam, cùm vt Ecclesiastici cap. 10. dictũ est, nihil iniquius sit, quàm eam adamare, ea enim sola tanti est, vt ad iudicum oculos perducta frequentissimè iudicium peruertat, ac à proposita, quoad fieri potest, procuranda iustitiæ inclinatione longissimè faciat aberrare, ad quod illud afferri potest iam vulgatum: *Aurum portas erumpere adamantinas.* vt per Lucam de penna in l. ad splendidioris C. de diuersis officiis, lib. 10. atque prudentum oculos excecare, iustorumq; verba subuertere, vt legitur Exodi cap. 23. & Deuteronomij cap. 16. circa finem, impellereque præterea ipsum affectantes ad idolorum seruitutem, & in damnabilissimam ex ea prodeũtem infidelitatem, vt dicitur in cap. Cùm omnis auaritia prima quæst. 1. audi rursus à Carolo V. Sacri Romani Imperij consultissimo Principe in hac ipsa re prolatam sententiam in Pragmatica secunda, infrà de muneribus official. *Quis nescit munera habere vim auertendi animum à recto iudicandi tenore?* * Audi rursus in pecuniæ, munerumque acceptionem exprobandam, ac exterminandam ex Diuinis Scripturis aperta piacula, & primo ex Prouerb. cap. 22. accedat, quod dicitur: *Victoriam, & honorem acquiret, qui dat munera, animas autem aufert accipientium.* item ex cap. 17. dum dicitur: *Munera de sinu impius accipit, vt peruertat semitas iuditij.* item, & ex cap. 18. *Donum hominis dilatat viam eius, & ante principes spatium ei facit.* Hac igitur ratione; auri munerumque perceptio Magistratibus prohibita est, cùm vlterius ea sola iustitiam opprimant; ac pauperes in iudicantium portis obstrepentes exaudiri non permittant, vt dicitur in textu in cap. quando sæpè allegata 11. quæst. 3. & in cap. pauper, ac insontes multi, vt sontibus ipsis pareatur, eis opprimuntur, vt in cap. est iniusta 23. quæst. 4. quod latius Iustinianus princeps exorditur in auth. vt iudices sine quoquo suffrag. his proprias sedes coguntur ciues relinquere, atque non sine vitæ, & rerum domesticarum periculo, interituque ad Principem confugere eis necessitas comparatur, his pariter, & populares motus excitantur, & in summa, vt dicitur in dicto auth. in §. neque ea sanè. *Hæc est omnium malorum*

51 *malorum causa, * & pecunias ex officiis conquirere omnium flagitiorum principium, & finis; & profectò, quod sacra docent eloquia admiratione dignum simul, & verissimum est, nempe auaritiam omnium matrem existere, & maximè cùm in animis non priuatorum, sed Magistratuum innascatur, quis enim absque metu periculi non furetur? quis non securè latrocinetur? conuersis ad Magistratum oculis, vidensq; illum omnia auro habere venalia, confidens fore, vt nihil tam turpe admittat, quod non data pecunia possit redimere, inde homicidia, adulteria, latronum aggressuræ, vulnera, raptus virginum, nundinarum, & publicorum conuentuum confusio, contemptus legum, Magistratuum, & similium:* quibus pariter plurimum concinit, quod in allegato cap. Pauper compendiosè Isidorus enuntiauit, dum dixit: *Citò vio-*
52 *latur auro iustitia, * nullamque reus pertimescit culpam, quam redimere nummis existimat.* Min. Ex Magistratuum auaritia multiplicari sceleratos certa, & indubitata conclusio est: at quibus malis, atque incommodis illam insequentes afficiātur, aperire ne desinas.
53 Imb. * Eorum, qui tali peste tenentur, quorumque ingenia præfata
54 labe pergrauantur, infelicissima fortuna est; * namque ea quasi Venenis malis imbuta illam insequentis corpus, animumque, licet virilem, effeminat; cùm semper infinita, & insatiabilis sit, neque copia, neque inopia minuatur, cuius rei rationem, ne in longum eam deducamus, in doctissimorum cōsessu habitam Gellius noctium At-
55 ticarum lib. 3. cap. 1. complexus est; quem adeas. * Præterea ea ferro nocentior est; nam illud, & corpora, & domos tollit; ea verò præter corpora, domosq; cum eis famam quoque, & Deum ipsum adi-
56 mit, cùm virtutem abscindat, ac secum vitia cuncta trahat, * quid inde peius, aut deterius Iudæ peccato excogitari potest? & tamen cum eo sanè participare credūtur, qui ea labe supposita, modo quouis iustitiam venundant; cùm, qui iustitiam vendit, Deum ipsum
57 vendere credatur. * Nam præter quòd ea omnium virtutum regina existimata est; adhuc, quod plus est, Dei Optimi Maximi facies, figura, atque ipsemet Deus dicitur; vnde, & illud consequenter manat, quòd qui iustitiam facit, Deum ipsum videre censetur, & cùm
58 iustum, & honestum apud Deum sedeant, * qui iustus non est, nequaquam ex Deo esse intelligitur, minusque in se Diuinam Trinitatem
59 agnoscere, cap. Forus de verbo. & rer. significat: * Crassi deinde pœnam, qui ad eam diabolica instigatione impelluntur, quotidie comminiscantur; cui præ ingenti sua auaritia liquefactum, ac ebulliens aurum in potum datum extitit, his verbis, veluti conclamante
60 præcone: *Crasse aurum sitis, aurum bibe.* atque ex parte altera * Fa-

britij

britij parſimoniam cordibus figant, de qua apud Gellium Noctium Atticar. lib. 1. cap. 14. * Non minus tamen Athenienſis Ariſtidis normam contemplentur, qui cùm domi, foriſque diu ex ſui ſententia Athenienſem Rempublicam rexiſſet; tandem cùm moreretur, nec in eo fuit inuentum, ex cuius diſtractione, in eius ſepulturam poſſet impenſa fieri, quapropter de publico elatum illum fuiſſe, memoria eſt quidem celebris, * ac non minus quidem Spartæ, Thebarumque tunc celebris extitit felicitas; dum iam dicta continentia prædios ciues Rectores habuerunt: Hæc indubitata ſunt piacula; quæ Magiſtratuum corda expungere, expurgareq; facile Poterunt, ſi modò propoſitæ culturæ patientem aurem accommodare velint; ſi modò non adeò feri ſint, qui non miteſcere poſſint; ſi modò eorum penitus oblitos ſe ipſos demoſtrare nolint; ac imminentium pœnarum timore corripiantur. Min. Dicas nunc quibus pœnis Magiſtratuũ auaritiæ occurſum ſit? vt iure cum Horatiano illo eiſdem occurramus, & nos. *Oderunt peccare mali formidine pœnæ.* Imb. Ne tot immenſis malis, iuſtiſſimis principibus concrediti populi afficerentur; neuè tot deteſtabilia deinceps in Magiſtratuum animis obtinerent; vnde collachrymantibus rerum omnium ſpetiebus
63 mundi huius vniuerſa Machina ſubuerteretur. * Hanc, quam dixi, pernitioſiſſimam auaritiam peſſundare variis modis principes ſtuduerunt; per tot, tantaque temporum curricula diuerſimodè prouidentes; de illis primùm agam. aliquibus de pœnis interiectis, ex quo de ipſis aptius alibi diſſeretur. Min. Vt lubet. Imb. Principio
64 quidem illud conſultiſſimè prouiſum extitit; * ne adminiſtrationis iuſtitiæ exercitia vendi deberent; ſed quòd optimis, ac benemerentibus ea conferenda veniant, vt in Pragmatica prima, & ſecunda inuictiſſimi Caroli V. Imperatoris, infrà de officia. ad partis inſtan. vel per pecun. non creandis; cum quibus concordat capitulum 12. inter capitula, & gratias conceſſas in parlamento generali in anno 1536. & aliud quartum, quod prodiit in anno 1540. de quo fol. 128. Summa cum ratione quidem, atque prudentia. Nam ex Philoſophi ſententia 2. Polit. cap. 9. *Magiſtratus maximos venales eſſe prauum eſt; totam enim ciuitatem ad pecuniarum ſtudium conuertit.* Min. Omnes ergo cuiuſcunque generis adminiſtrationes ſint,
65 venditionem effugient? Imb. * Non vtique, cùm in dicto anno 1540. per allegatum cap. quartum fuerit præfata prouiſio ad officia adminiſtrationis iuſtitiæ reſtricta, de quibus etiam non vendendis aperta ſunt Canonum iura in cap. 1. 2. & 3. ne prælati vices ſuas; quare quæ extra eam circumferuntur, venditioni ſubiacere non inconuenit.

conuenit. Min. At cùm euidentissimum sit conferendorum officiorum potestatem etiam Baronibus in hoc Regno competere:num & illa simul dictam venditionem subterfugere intelligenda sint? Imb.
66 * Vtique vt perbellè expressum videre est in Pragmatica 4. suprà, de Baronibus. Min. Sed quid est, quòd Baiulationis officium per ipsos venditur,cum quo iurisdictionis pariter, ac misti imperij ce-
67 dit exercitium? Imb. * Ratione exposita, atque aliis, passim comportandis,nequaquam vendi illam posse, Regni constitutione cautum est, vt in constitutio. incip. Magistri Camerarij, verùm licet clarissimum sit, in venditionem iurisdictionem ipsam deduci non
68 posse,poteris tamen considerare, * quòd Baiulatio vniuersitas quædam est plurium comprehensiua; quippe cùm ne dum iustitiæ virgam,& sic iurisdictionem,eiusque exercitium comprehendat: Sed plures alios fructus prouentus, & emolumenta; quæ simul vendi posse non dubitatur, ac eorum occasiooe ad iurisdictionem, vti accessionem quandam peruenitur, ex vulgata illa iuris dispositione, quæ habet, quòd multa transeunt cum vniuersitate, quæ aliàs non-
69 venirent: cap. ex litteris de iure patronatus, * vbi ius quidem patronatus, vti spirituale quid venditionem effugit, & quia cum hæreditate consideratur,vti illi annexum;cùm eavendita facilè transit. ex quo suprà dictam regulam excerptam iam intelligis,& habes apud Afflictum in dicta Constitutione sub num. 2. Min. Illud subinde cedo num prædicta tam salubris prouisio hoc nouo iure ceperit: an verò anterioribus, & communibus antea Principum constitutionibus obtinuerit, ita vt nouis hisce memoratis desuetudine in-
70 umbrata illa in viridem obseruantiam protracta sit? Imb.*Ne dum vna,sed pluribus sanè repetitis,ea communi iure præcepta legitur, vt in auth. constitut. de præside Pisidiæ,§.oportet igitur.ibi:*Gratis*. & in aliis sequentibus constitutionibus,ac cæteris infrà allegandis
71 paribus: atque hinc similiter intelligis æquè per tempora * multos in ambitionem adeò impudenter erupisse,vt indoctissimi, ac vel ex hoc vno improbissimi ferè sub hasta Magistratus, Honores, ac Dignitates emere non erubuerint; quorum mores, & vota audi quemadmodum describat in Pastorali, cap. 1. Gregorius; dum inquit: *Sed sunt nonnulli, qui intra Sanctam Ecclesiam pro spetie regiminis gloriam affectant honoris;videri Doctores appetunt,transcendere cœteros concupiscunt; atque attestante veritate, primas salutationes in foro, primos in cœnis recubitus; primas in conuentibus cathedras quærunt; qui susceptum curæ doctoralis officium ministrare dignè tanto magis nequeunt; quanto ad humilitatis magisterium ex sola elatione*

ne

ne perueniunt. Subdas Tu deportationis, vel quadrupli, aliasq; plures pœnas minime, temerarij expauescentes, vt meritò ad præfati sceleris expiationem pluries principum sanam deliberationem
72 oportuerit excitari; ac pro inde vltra præcalendatas sanctiones * audi aliam Theodosij principis constitutionem, de qua in l. fin. C. ad legē Iuliam repetund. dum inquit. *Sancimus eiusmodi viros ad regendas prouintias accedere; qui ad honoris insignia non ambitione, vel pretio, sed probitate vite, & amplitudinis tue solent testimonio promoueri*.
73 Quò vero ad rem reuocemur: * ex officiorum venditione innumeris malis euidens aditus aperitur, & primo Regnantium exprobatū Dedecus offendes; cum in ordinati Magistratus persona, ex hoc admisso sceleratissima effecta, ordinantis illa sceleratissimè representetur, vt in cap. tantis Daniel 81. distinctio: Præterea in ordinatis ipsis delictorum abissus cogitare affertur, interque præcellēs emissi lucri micat ambitio; cùm negari non possit eo modo pro cōsequendis administrationibus agentes, lucri cupidos, ac pecuniæ amatores effici, improbissimos indè, ac propemodum declinandos:
74 Platone teste dialogo 8. de Republica * cuius Rei, tanteq; eorum voraginis rationem apertissimè summi regiminis Princeps Iustinianus in sua vulgata constitutione, vt præsides complexus est, dum inquit. *An verò omnibus manifestum non est: quòd qui aurum dat; quique eo modò officium redimit; non hoc tantùm dat; quòd pretextu, vt appellant, suffragiorum excogitatum est; sed etiam aliud extrinsecus multò amplius accumulăt, vt prius ab his gratiam ineat; qui vel conferre officium, vel ambire solent, & sic vno absurdo principio admisso multas deinde manus obeat, necesse est, qui semel largiri cepit; & quicquid id auri est, non de suo forte prebeat. Sed mutuo sumptum; & vt mutuū accipere possit damno obnoxius, Secumque ratiocinetur quod conueniens sit tantùm ex prouintia recipere; quantum vel ad dissoluendum æs alienum suum tàm in sorte, quàm vsuris; quàm etiam damno, quod vt mutuum acciperet, sustinuit*; quem contextum vlterius Bonus iudex lectitare poterit, nam & maiora ex præmissis mala prosequitur; quæ fassit omnipotens; vt ab hodiernis Magistratibus sint aliena,. & in summa, vt officio: lib. 2. Cicero enuntiauit: *Male se Res habet, cum quòd virtute effici debet, id tentatur pecunia*. Min. pessimè quidem cū nec ea occasione delinquendo in populis depredandis, eisdem dicta causa, emendationem prebeant, ablatumq; quod est, iure refundăt.
75 Imb.* attende præterea in hac ipsa Re Alexandri Seueri, nunquàm satis laudati principis sententiam, de qua apud Lampridium; dum sensit; venales Magistratus habere non licere, nam si venales pate-

retur; caſtigare illos non poſſet; ex quo incongrueret punire hominem, qui emit, & vendit. quod ſi ita fieret; quæ eſſet in Republica, non dicam, ſalus, ſed ſalutis ſpes aliqua? proinde officia emere, & vendere grauiſſimum ſcelus reputatur: ad quod accedat, quod dicitur in dicta Regni conſtitutione Magiſtri camerarij; ibi. *Indignum namque fore decernimus, vt ſacratiſſimum quiſquàm iuſtitiæ*
75 *exercitium pretij venalitate mercetur:* * Vnde cum ſacratiſſimum iuſtitiæ exercitiũ offeratur, illud pretio coinquinare; maximo nõ vtiq;
77 ſcelere vacare intelligimus, * cumque prætereà in eo qui verſaturi ſunt, tùm ſacerdotes, tùm Antiſtites, & Epiſcopi, viriqúe religioſiſſimi prædicentur l. prima vulgata ff. de iuſtit. & iure, & in l. 1. C. de decretis decurio. lib. 10. ac Deniq; iuſtitia ipſa, ad q̃ omnia referun-
78 tur, ipſemet Deus ſit, vt ſupra latius commonuimus, * quicquid tamen ſit, vbi mere temporales adminiſtrationes præfate eſſe intelliguntur, tamquàm ex nulla ſpirituali Re deſcendentes: aut radicate, ex huiuſmodi, quamuis ſceleratiſſima contrectatione, ſimoniæ crimen non inducunt, ex optimè concluſis per Syluestrinam in verbo Simonia in §. 12. parte 7. & in §. 13. parte item 7. & §. 14. parte 4. quã circa prædicta omnino adire procures, legereque non negligas, ac cetera per Doctores notata in allegatis cap. 1. 2. & 3. ne prælati vices ſuas: at quamuis extra eam labem ſint, non tamen alijs peſſimis, atque mortiferis vacant; qui hæc ipſa proſequuntur; vt vix me valeam continere; quin dicam: *Ve principibus illis, per quos talia con-*
79 *tinget attentari.* * Namq; eorum non erit Regnum, neque Reſpublica; ſed potius infernalis, ſentaque ſitu Regio; in qua non niſi vultrices curæ, luctusque cubilia fouent; vt ad Virgilianum tartarum hæc ipſa tractantes prouocemus, & nos irrefragabili Dei iuditio accedentes, piè quamuis. Min. Sed quid de his dicendum erit; qui nõ pretio: ſed potentiorum aliquorum precibus tales adminiſtratio-
80 nes inuadunt? Imb. * vti earum emptionem reprobatam intellexiſti; ita, & earundem precibus factam communicationem improbatam aſſequi poteris; vt in cap. Moyſes 8. quæſt. 1. & cap. illud eadem cauſa, & quæſt. & faciunt iura in cap. ordinationes, & in cap. ſunt nonnulli prima quæſt. 1. Min. at retenta nunc illa ſententia, quod in his pecunia obtentis crimen ſimoniæ, inſit. num ſi precibus obtinerentur: idem crimen obijci valeret? Imb. in hac ipſa Re ea patrum ſententia induci poteſt: vt concludamus: quod ſi pro indigno fuſæ illæ ſint; ſimoniæ vitium inſurgat; vt in allegato cap. Moyſes; vbi vero pro habili, & digno, non item, vt in dicto cap. ſunt nonnulli, & in alijs per Gloſam in præcitato cap. Moyſes allegatis in verbo *Rogauerit.*

81 *gauerit.* Illud tamen in hac eadem Re intermissum nolo, * quod hoc nostro pragmaticarum, & Regni iure preces omnimodò prohibentur; etiam si pro habilibus, & dignissimis fundantur, imò vlterius dispositum est; quod vbi pro habilibus eas adhiberi contingerit: in habiles ex hoc intelligantur, ac proinde perpetuò ad administrationes obtinendas eis præcludatur accessus, vt patet in pragmatica
82 tertia allegato supra titulo; * quòd ipsum apud chinenses Indos dispositum seruari memoratur in itinerario; quòd circumfertur,
83 cap. 13. verum redeundo ad Rem; equiperationis iam dictæ * ratio ea est; quia videlicet preces, & pretium æquiperantur; illiusque loco succedunt; vt in dicto cap. Sunt nonnulli: atque hinc est; quòd illud vulgo fertur. *Emere malo, quam rogare; quia nequaquam gratis acci-*
84 *pitur, quod precibus emitur*, * & maxime si alicuius superioris ille efferantur, cuius preces armatæ dicuntur, ex quo tam potenter in principum Regnantium animos prosiliunt, vt omnem legitimum rationis cursum intercipiant, ac perdant, vt per Glossam in l. prima versic. quemadmodũ ff. quod iussu; At hoc ipsum nequaquàm procedere intelligẽdum est in per illustribus Dominis à latere Regiam Cancellariã Regentibus Consiliarijs; quibus certũ est pro eorũ munere exsoluendo, vt diximus, licere de creandorum Magistratuum approbatione apud per tempora Regnãtes principes verba facere,
85 * cum ad principale Regni huius Regimen illuminandum, vti maiora Astra summoniti deprehendantur: vt præterea cætera consultò sileam, ne tàm vastam hisce inconcinnis verbis, eorum Maiestatem videar deterere; & facit optimè textus pro restrictione præfata in allegata l. fin. C. ad leg. Iuli. repetunda: ibi. *Amplitudinis tuæ solẽt testimonio promoueri.* vnde, vt ad id redeam, quò intentio trahitur;
86 * qui officia huiusmodi pecunia redimunt, omnia mala agere præsumuntur; vt testatur Raudensis in tracta. de Analogis cap. 31. num. 35. quippè cum malo admisso principio non nisi pessimam per eos protendendam fore administrationem, prodeat argumentum ex l. quæ omnia ff. de procurato. & apertè magis ex cap. principatus prima quæst. 1. dum ibi dicitur. *Difficile est, vt bono pergantur exitu, quæ*
87 *malo sunt incboata principio.* * Hinc non iudicum nomine decorati, sed furum, atq; latronum notati ad administrationes accedere existimandi sunt; vt meritò emolumenta, ac constituta salaria sua non faciant, sed pro eis omnibus furti accusatione molestari valeant, vt probatur in dicto auth. vt iudices in §. cæterum in principio, legendo tamen dictæ constitutionis verba, iuxta Holoandri versionem, &
88 in vulgato cap. ordinationes, ac non immeritò quidem, * cum vlte-

E 2 rius

rius fidem labefactent, pacem destruant; derideant leges;& in summa Regnorum euersionem inducant l. graue C. vt null. ex Vica. pro alic. Vica. lib. 11. cap. 1. de sentent. excommunic. in 6. l. autem C. de hereticis, & in l. metum §. animaduertendum ff. quod metus causa cum alijs similibus allegatis per Ferrettum dicto tracta. de instaurata milit. in cap. de legali militia num. 38. certùm etenim, & indubitatum est, illos passum damnum emendare velle, & superlucrari; quæ tractanda per eos iuditia sunt, licitando; eiusmodique cætera turpi quæstui habendo; quod aliàs improbatissimum enun-
89 tiatum est, * Nam quamuis Aduocato licitum sit iustum vendere patrocinium; & iustum Iurisconsulto Consilium, intelligendo tamẽ vbi à publico eis salarium non tribuitur; iuxta deducta per Lucam
90 de Penna in l. 2. C. de proxim. Sacro. Scrinio. lib. 12. num. 15. * non tamen item permissum magistratui legere est, iustum venundare iu-
91 ditium vt in cap. non licet ij, quæst. 3. * imò ex quo Aduocatorum plerique venalem linguam habent, non sine magna inquisitione ad iudicandi munus protrahendi sunt; cum ex hoc ipso facilè seruile venaleq; pariter iuditium affectare possent; iuxta palladis Græci poetæ Epigramma; quòd in Latinum versum Tessaurus in hoc thema in præfat. allegata decisionum refert num. 26.

Officium quæ serua fuit, ne sumat berile
Hoc vetus est, aliud nunc Tibi dico nouum
Quisquis causidicus fuit, is haud iudicet vnquam
Rethore sit quamuis Doctior Isocrate,
Venali vir lingua, & causis seruire suetus
Iuditium libero vix feret arbitrio.

Et facit textus in l. fina. C. de assessorib. in fine. Min. ò quam ex corde istud placuit, bonorum pace dictum sit. Imb. optimè dixisti; cum, & multi nobis Aduocati innotuerint; qui plusquam iudicãtes, in omnibus veritatem; ne dum laudabiliter; sed, & cũ totius Regni
92 applausu prosequuti sunt, * inter quos liceat Maximum illum Fabiũ commemorare. *Iuris Asylum, veritatis Custodem acerrimum; Ciuilisque Toga virum omni seculo excellentiorem; Campanorum indeficientem protectorem, sydus, ac totius Regni Speculum,* cuius fælicissi-
93 mam animam in præsenti in cælis conditam, firmiter credo. * Quid memorem præterea Gallum, Fæniceum, ac de Aponte Iuris strenuos Aduocatos, Aliosque insignes? qui omnes veritatis intrepidi professores ad supremos Magistratus ex certa Regis scientia, cõuocari meruerunt; inter quos præfatus de Aponte Dominus iam superstes Hispanicis in oris splendidissimus longè vbique, suis meritis, nunc

emicat,

emicat, refulgetque, at non plura; cum in tanta suorum copia, meritorum, mei vitio non detur vltra progredi; ne frigidè laudando, eorum præcellentem famam comminuam; ac lucem indicando; stultitiæ coarguar. Min. placida isthac tua digressione plurimum in præmissis commotum animum sedasti; nunc verò ad illa redeundo, dic Imbriane; si prætio, aut precibus ad administrationes accedere, est iure vetitum; num illæ muneribus aliquibus datis, aut ex-
4 promissis obtineri licitè poterunt? Imb. * hoc ipsum non minus, ac præcedens omni tempore improbatum assequere; Nam vti ad malum simpliciter ordinatum; ad bonum aliquod perficiendum pro-
5 desse nunquam valuit, * cùm quæ dicis munera pecuniæ æquipolleant; ex quo pecuniæ nomine omnia venire intelliguntur; quorum ille extimationem metiri possunt, vt per Philosophum ethico: Nicomach. 4. cap. 1. & quidem communi, & veteri iure id satis exploratum habes in vulgata l. fin. C. ad l. Iuliam repetund. in dicto auth. vt præsides absque vlla datio. in versic. quaprópter, & in §. ad eum itaque modum in auth. de iudic. & in cap. Sancimus 1. quæst. 7. Regiarum verò huius Regni Sanctionum iure illud idem intermissum non est, vt patet in Pragmatica 4. infra de official. ad par. inst. vel per pecun. non creand. & in allegata Pragmatica 2. in vulgato §. igitur sacrum; dum ibi dicitur. *Assequendo pecuniam, vel rem æquipollentem*, vt latus videre est in cap. Regni incip. Item recipiant Sacramentum; de quo Sacramento communi antea iure præstando in dicta l. fin. cautum memoratur, & in auth. iusiurandum, quòd præstatur ab ijs; cęterisque paribus Min. at si tàm pessimum exercendarum administrationũ initium proscribemus: num eo casu saltim
96 à sponte dantibus valeant aliquid iudicantes accipere? Imb. * quòd subindè de munerum perceptione proponis, ea non æquè per tempora improbata legitur; illud tamen verissimum est; quod quanto magis proxima vel vsque nostra præcalendamus; tanto magis illorum perceptionem prohibitam intelligere offertur, quasi quod tempestate hac nostra prostituta, deprauata; & quæstuaria magis omnia cesserint, sed primò de pecuniæ acceptione differamus; quàm notare plurimum iudicantium auarissimum animum, non paucis notis anteà fuimus prosequuti; & primò Catellianum in suis Memoralibus adeas in verbo Iudicibus; vbi quoad hanc ipsam rem plures casus decidere legitur, alios iudicantes ipsos, alios verò litigatores
97 respicientes, * & quoad iudices spectat, licere eisdem pecunias, vbi dubium adsit pro librorum reuolutione ad illius dilucidationẽ contendit accipere; dummodò publicè in Notarij ac Testium præsentia

illas

illas capiant; atque ita intelligenda iura affirmat in l. 1. C.de pœna Iudicis, qui malè iudic. in l. 2. §. 1. ff. de condict. ob turp. causam, & in l. venales C. quando prouoca. non est necesse; habetur per Socinum in libro Fallentia. in verbo Barattaria;vbi hoc, quòd dictum est,in ea pecunia obtinere intelligit; quàm pro suo iusto salario consequi studet, vt videre liquet,& inferius dicetur latius; quare vbi librorum apertura , ac reuolutio nequaquàm exigitur, ne dum secretè , sed etiam publice ab eiusmodi preceptione abstinendum putat; per Glosæ Doctrinam in vulgato cap. non licèt ij.quæst. 3.at ne nos
98 extrà metam vagari videamur; * ad Afflictum Regni iuris lumen latè in hoc distinguentem decurramus; qui in Regni constitutio.incip.Capitaneorum sub tit.de officio capitan.in vltima col.sic loquitur; quod aut quis iudicanti intendit largiri pecuniam ob iuris sui retentionem; seu redemptionem; aut causæ aliàs vertentis expeditionem , & hoc casu communi quoque inspecto iure , illam sibi non licèt accipere, vt in l.vtputa §. fin. ff. de condict. ob turp. causam,& in l. quæ explicandi C. de accusa. Regni verò iure habes in dicta constit. Capitaneorum,& in constitut.Corruptele,aut secundo quis illam elargiri ad iudicis corruptionem properat ; & tunc , ne dùm non licèt, sed huiusmodi nefas attentans pæna corrupti iudicis con stringitur ; de qua in allegatis iuribus ; Aut consequenter pro laborum remuneratione , vt supra ex Catelliano fuimus prosequuti , & tunc distinguere rursus offertur , quòd aut in ordinario hoc ipsum
99 exigimus terminandum , aut in Delegato , * Quoad primum : ordinarius vbi à Rege , publicouè salarium habet , eo contentus amplius vltra efflagitare non potest ; quod si quid præter illud habere studeat , atque recipiat , ad eius restitutionem omnimodò se putet astringi; iuxta plura deducta per Couarruuius in Regula peccatum in 2. parte relectionis §. 3. num. 1. & habetur in cap. 1.ne prælati vices suas ; atque,quod magis est,eius occasione,ne dùm in administratione : sed etiam post, iudicans molestari potest,vt in cap. iubemus 1. quæst. 1. illud tamen verum est , quòd si is post sententiam , nulla ad hoc opera ordinata illam sibi sumpsisset oblatam; non posset, quòd dicitur, Barattariæ crimine irretiri,& molestari; iuxta deducta per Raudensem in suo tracta. de Analogis allegato cap. 31.
100 num. 35. * Non enim pro Iustitiæ munere pecunia accipienda est ; cum prætium in se ipsa sit; quod illam facienti retribuat,vnde illud apud Ciceronem de legibus primo,dicitur. *Iniquissimum quoq; est, iustitiæ mercedem quærere:* Vitandum ergo quam maximè pecunio-
101 sum iuditium intelligis , * cum adeò improbatum sit vt à principio
nul-

nullum existimetur, vt dicitur in §. venales 2. quæst. 6. & habetur plenè per glossam in allegato cap. quatuor ij. quæst. 3. quid enim detestabilius excogitari potest; quàm alienum iurgium continuò quem sibi in prædam comparare? vt dicitur in l. omnes C. ad leg. Iuli. repetund. qua lege teneri eam extorquentem clarè patet in l. lege
102 Iulia ff. eod. * Audi rursus, nullum quidem, etiam si iuri consonum, & iustissimum illud esset, vt optimè colligitur ex textu in allegato
103 cap. qui rectè iudicat 11. quæst. 3. dum ibi dicitur. *Qui rectè iudicat; ac præmium indè remunerationis expectat, fraudem in Deum perpetrat; quia iustitiam; quàm gratis impartiri debuit, acceptione pecuniæ vendit; bonis malè vtuntur, qui iustè pro temporali lucro iudicant. Tales quippè ad veritatem non iustitiæ defensio, sed amor præmij prouocat; quibus si spes nummi detrahitur, confestim à iustitiæ defensione recedunt;* pondera ibi. fraudem perpetrat; Nam in alterius commodū bonum operaturus, illi, proprium, ipse, damnabiliter præfert; pon-
104 dera præterea ibi. * *Bonis malè vtuntur, quia videlicet sine virtutis amore*, id peragunt, & sic omni abscissa in proximum charitate; quare tinniens cimbalum existimantur, vllum sibi bonum
105 fructum vindicantes; * non secus, ac ille; qui in choro quidem existens Psalmos; aliaque, quæ officiorum Diuinorum sunt; voce modulatur, corde autem longè ab eis est; eisdem terrena ex propria industria, & electione substituens, atque præmeditans, vt in cap. sedulo circa medium 38. distinctio: & in cap. cantantes 92. distinct. quem distributiones suas non facere, ex Decreto Sacrosanctæ Tridentinæ Synodus sess. 24. de reformat. cap. 12. creditur expeditum, & in summa; ad Rem redeundo, vt ibidem dicitur. *Acceptio nummorum, vel munerum præuaricatio veritatis est.* Min. quid verò in Delegato receptum sit, circa præmissa, pro voto afferre, necesses.
Imb. * Delegatus verò, pro locorum consuetudine sibi decretis sportulis gaudere debet, vt in §. ne autem labor in auth. de iudicibus, & in auth. de manda. princip. in §. aliud, cùm cæteris paribus per Afflictum allegato loco citatis; * vbi quid in Delegato à Summo Pontifice obtineat; pro coronidè subicit. Min. postquam pecuniarum acceptionem ab ea, quæ munerum est, seiunxisti, gradatim ius quoque per tempora auctam prohibitionem subnectas, vt inter nos nostri temporis Magistratus, & veteres innumeros facile mihi iudicium cedat; cum illud iam diu suasum sit; malum, quòd patrant homines ex patrationis frequentia puniri, ac coerceri magis: Imb. faciam quòd vis; dummodo Horatiani illius Cryspini sotium me nequaquàm facias: aut credas; ac proindè à vetusto magis digestorum

108 rum iure exordiendo: * eo nec omnia, nec passim; nec ab omnibus Magistratus xenia recipere, vel non recipere poterant; vt in l. solet §. non vero ff. de offic. proconsulis. Min. quid hæc protendunt Enig-
109 mata, * quid item xenia? quæ non aliud, quàm Hospitibus dona dari solita circumscribere hucusque noui? Imb. ab hoc postremò incipiendo: xenia, & si hospitibus, quæ exhibentur dona proprie significent; in iure tamen, quæ Iudicibus munuscula præstari solent, illa figurant; vt in dicto §. non verò, atque ratione eadem sic pariter pro laborum genere multiplici, multiplices eorum mercedes peculiaribus nominibus descriptas prælegenti tibi obuiam habebis; & vt
110 aliqua transeuntes referamus; * quæ Medicis dantur præmia sōteria dicta sunt; Quæ præceptoribus. Didactra; seu Didascalia, vel Minerualia; Quæ Artificibus Ephichera; Quæ Delegatis, sportule, vt supra; quoduè præterea Iurisconsultis offertur; Honorariũ; Quòd Aduocatis, palmarium; Quòd Militibus, stipendium; Quòd exercitui, aut principi Donatiuum; Quòd Plebi congiarium; quòd Nutricibus, Nutricium, Quòd Nautis, Naulum; Quòd præconi, præconiũ, Quòd commentariensi, Carciaticum; Seu carceraticum; vt in l. fin. ff. de bonis damnato: sicque passim, & in pluribus alijs; de quibus plenissimè apud Alciatum in l. inter Donum ff. de verbo. & rerum significat. Quantum verò ad enigmata, quæ dixisti, ea perbelle declarantur ex textu in dicto §. non verò; Namq; quoad primum: om-
111 nia accipere auarissimum existimatum est, * ac proindè per annum non plus acceptari posse extitit definitum, quàm quòd intra ducatorum centum summam sit; vt in l. eadem lege ff. ad leg. Iuliam repetund. dum ibi dicitur. Nec plus doni, munerisque in anno *Magistratus accipiant, quàm quod sit aureorum centum*. Dictum verò est, passim accipienda non esse; quia vilissimum cognitum est: nam si aliquid accipiendum suadetur, id ex aliquo præcedentis amicitiæ, aut obseruationis actu, substinẽdum est; vnde ex incognitis nequaquàm capi aliquid pro dignitate posse, sanè intelligis; quippè cum dantes alio; quàm affectione moueri intelligantur; ac ipsimet capientes nō largitorum attendant beneuolentiam, sed corruptricem voluntatẽ liquidè intueantur; Denique non quidem ab omnibus abstinere de-
112 bent, * ex quo à familiaribus, vt dictum est; atque coniunctis ipsis aliquid obseruationis plenum non accipere inhumanum spectatum est, vt habes in l. lex Iulia, & in l. sequenti ff. ad leg. Iuliam repetund.
113 & in vulgato §. non verò. * Rursus in horum prohibitione inualuit amplius communis iuris, quòd aiunt, Authenticorum ius, vt quo omnis munerum fuerit acceptio reprobata: vt in auth. constitutio:,

scriptum

114 scriptum exemplar; illud tamen non omittam; * Bartolum in d.l. lex iulia. §. apparet, ex Gulielmi intentione, à prohibitione præfata exculenta, & poculenta excipere; vt per eum, & Angelum in l.
115 datur. ff. præallegato titulo. * Quæ sententia in Regni huius Capitulis benè recepta legitur, vt patet in cap. Regis Caroli Secundi incip. Item nullus Iustitiarius, fol. mihi 333. & in cap. Regis Caroli Primi incip. Hac ædictali lege; dum in eis expressim dicitur. *Quod nullus officialis munera, vel xenia, seu dona qualibet quouis modo recipere audeat, exceptis exculentis, & poculentis, prout est à iure*
116 *permissum; sed eorum sint contenti salario.* * Quod idem, & Canonum iure receptum esse videtur, dum tamen talia ea sunt, quæ verisimiliter iudicantis animum non valeant immutare arg. text. in cap. Si quæstiones de simonia, & habes in glosa in vulgato cap. nō
117 licet 11. quæst. 3. Min. * Cedo quæ exculenta, & poculēta ista intelligenda erunt? Imb. quæcunq; exui, ac potui subici rectè possunt; quippè cum à potu poculenta, & ab exu exculenta eorum vocabulorum vi attenta, liquidò descendant, dummodo in præsenti casu eius sint quantitatis, quæ paucis diebus, vtputa duobus ad summū, consumi queant: nam tunc non posse illa, stabilem, alioquin, iudicantis animum commutare, à rectique sede retrahere, interpretatum est. dicto cap. si quæstiones; & habes per Afflictum in dicta constitutio: Capitaneorum num. 30. & in constitutio: incip. apud
118 iustitiarios, * intelligendo tamen vlterius, quod & si minima quidem exculenta præfata, & poculenta sint, non tamen in pecunia iudicibus offerri poterunt, qua ea parari posse, certum est; ex quo sordidissimum cederet; iuxta plenè discussa per Andream in Regni Constitut. incip. Litigator sub titulo de pæna illorum, qui iudices corrumpunt. Min. Quid tandem in his, ex nouissimis Pragmaticis sanctionibus statutū referemus? Imb. Non minus certè illis in præ
119 dictis certatum deprehendimus, * ac primo quidem per Regem Ferdinandū in Pragmatica cum multa infra de muneribus official. dum in ea sancitū extitit; officiales aliud nihil præter taxatas prouisiones, & salaria recipere debere sub pæna suspensionis, & priuationis officij, ipso facto incurrenda. Item alia vntiarum quinquaginta, atq; vntiarum centum alia vniuersitatibus, alijsq; priuatis, quos; quasue eiusmodi donationes emisisse constiterit, imminente; Quæ omnes ordinationes, quia paratis fraudibus debito effectu destitute, nō sinè populorum pernitie frigere deprehense essent,
120 * Consultissimi Caroli Quinti Principis accurata prouisione fuit districtius ordinatum, quòd videlicet officiales, ne dum per se mu-

F nera

nera recipere nō valeant; sed nec per modo quolibet eis subiectam interpositam personam: etiam quod rerum commestibilium illa sint; siue magni, siue parui vlterius illa momenti esse efferantur, & hoc sub pæna restitutionis rei donate in duplum, atque suspensionis officij pro prima vice, qua contrafecerint, secunda verò eiusdem priuationis in vniuersum, ac iure quidem illud admissum vi-
121 dere est * Nam præfata munerum acceptio prohibita nō factum ip-
122 sum, & sic receptionis actum respicit, atq; damnat, * quo casu per alios negotia expediri posse pronuntiatum est, secundum quod intelligenda esse iura in l. prima, §. si quis igitur. ff. de verb. obligat. l. quicunque C. de procurato. & in l. antistius. §. fin. ff. de acqu. hæredit. habetur per Iasonem in l. prima. C. de edendo, & cum, & ibidem Nouissimi plures idem censuerunt; sed bene vitandum eius effectum; cuius intuitu contraria, & quæ iam proximè ex principali dispositione memorata sententia est, consideranda occurrit; vt nec per alios quid admitti fieri, aut præstari valeat; iuxta quod alia erunt iura intelligenda in l. non licet ff. de contrahenda emptio. &
123 in l. principalibus ff. si certum petatur. * in quibus, Magistratibus ipsis, etiam per interpositas personas protrahendū mercaturæ exercitium prohibetur; ne scandalum, aut damnum aliquod, eorum præeunte respectu prouintialibus inferatur; quæ omnia in re, de qua agimus faciliter obtinere posse, ex prædictis clarissimè intel-
124 ligimus; * cum ea animi intentione, quæ diximus, munera erogentur; vt in seipsos, eorumq; voluntates erogantes ipsi iudicum animos pertrahant, atq; concilient, quibus pariter omnibus perpensis, illud Dialogo quarto de legibus Platoni adrisit, vt dixerit, *munera accipere, neque bonum verum decet; qualis iudicans quisquis esse debet; neque Deum*; quippe, cum illa sitientes scelerati hominis subeant argumentum. Min. Cedo nunc quomodo hæc ipsa aduersus eos obtinebunt? cum rarò, imò nunquam huiusmodi de-
125 licta comprobari facilè, occurrat. Imb. neq; hoc desperes; * Non enim est supra principum cogitationes præstantior cogitatio; cum à Deo O.M. iuditium sanè mentis ipsi continuò nanciscātur; iuxta illud. *Deus iuditium tuum Regi da, & iustitiam tuam da filio Regis:* vnde in eadem sanctione iam præcepta probationum difficultate
126 præuisa * exposita delicta etiam per singulares testes comprobari posse; dum tamen, & probatæ opinionis, & numeri ibidem desi-
127 gnati sint, constitutum est; * non secus, ac in iurisdictione compro-
128 banda, & probandaq; profugorum receptatione, * atque pestifera vsurarum prauitate, prouisum est; Namque ex actuum diuersitate

tate ad idem in genere demonstrandum vergentium, clarissimè de magistratuum pernitiosissimo animo liquere creditur, & sic consequenter nefaria vsurariorũ prauitate, itemq; iurisdictione, & similibus exaudiendũ est, vt in Prag. 1. infra de vsurarijs, in Prag. item prima infra de persequendis malefacto: in fine; & habes plenè per Bald. in cõs.514. nu.3. & 5. vol.5. Minsingerium in obseruat. camerali 20. & 100. centuria 2. Crauettam in tract. de antiquit. tempo. parte 4. in Sectione incip. sed enim nu.14. Dominum de Franchis in decisio.56. sub num.20. & sequenti, & in decisio.105. incip. in causa; Mandellum Albensem in suo consilio 25. incip. & quamuis, & consilio 72. num.15. & Dominum Ozasc. in decisio. Pedemonta. 72. nu. 1. & 3. Min. Optimè, in omnibus prospectum iam assequutus sum; vno tamen omnia peruerti facilè posse, doleo; Nam quò eorum voraginem; qui eiusmodi esse satagunt; turpiter occultent; pro capescendis pecunijs, muneribusq; pecuniarum aliquot quantitates per tempora mutuò accipere possent, & sic præfatam munerum velare perceptionem. Imb. Neq; hoc, quod tibi postremò molestum esse dicis, intermissum credas; * Nam, & sub eisdem præcalendatis pænis officialibus iniunctum videre est; ne modò quouis à litigantibus coram eis, vel in eorum Tribunalibus mutuo pecuniam accipiant, vt patet in Pragmatica 3. & 4. allegato supra titulo; * Nàm hòc modò mutuans satis certè, vt dixisti, corrumpere iudicantes præsumitur, vt per Baldum in l. quisquis C. si cert. petat. quem refert; & sequitur Paris in tracta. Syndicat. in verbo corruptio cap.3. nu.1. eaque eo nititur præsumptio, quod dicitur interdum; * mutuantem ipsum mutuo accipientis Dominum quodammodo fieri; vt si is Magistratus sit; qui accipiat, facilè in omnium præuaricatorem, seruilem, inquam, Timorem perducatur, & consequenter à iustitiæ rectis tramitibus ad deuiandum; iuxta illud prouerbio.cap.22. *Diues pauperibus imperat, & qui accipit mutuum seruus est fænerantis*; atq; Senecæ aliud, dum dixit. * *Beneficiũ accipere, nihil aliud est; quam libertatem vendere*, & facit textus in l. 3. C. de nouatio. Min. Sunt ne ad hanc ipsam Rem alia referenda? Imb. * Alia nouissima Pragmatica sanctione distinctè magis etiam exculenta, & poculenta à litigantibus, vel de proximò litigaturis, eorum vxoribus, filijs, vel coniunctis capi prohibetur, saluo tamen, quod à non litigantibus, nec de proximò litigaturis Res parui momenti possint accipere. Min. Quæ tñ ipsa esse intelligemus? Imb. Sanè ex eiusdem contextu.* Volatilia fera; fructus, ac cætera his similia ea esse recensentur; ita tamen moderatè, quod dictum est

129

130

131

132

133

134

 intelli-

intelligendo, vt præmissa acceptio in vsum, assidua repetitione, non transeat, nam tunc, vt fertur, plura modica conflarent vnum satis; quod ad iudiciorum peruersionem plurimum conducere; iure affirmari posset. Min. Sed quæ adhuc volatilia isthæc fera, fructus, & alia affirmabimus? Imb. Perplexitas hæc in prædictis incidens facilè; Illustrissimi Commẽdatoris maioris tunc Proregis alia Pragmatica sanctione fugata est; quæ inter æditas per eũ sesto loco apud
135 me legitur. dum primo declaratum est, * quod volatilium appellatione non comprehendantur capones, qualicunq; hi nomine nuncupentur, neq; viui, neq; mortui. Min. Erit ne igitur excepta gal-
136 lina? Imb. *Quamuis gallinæ munus quid exiguum sit, cum coincidat tamen; & sic similium appellatione valeat comprehendi, illam non excludemus, vt in auth. vt omnes obedia: iudicibus prouintia: in §. hæc considerantes ibi dum dicitur, *aut vt exiguum dicamus, do-*
137 *mestica gallina*; cogitabis tamen.* Item quod fructuum appellatione non veniant fructus zaccaro conditi; sed qui naturales sunt, atq; hi nec sanè ab omnibus capi possunt; at ab illis tantum qui eos in proprijs pomarijs colligunt; cum qui pretij erogatione largiri illos contendunt; ad capiendos magistratus id præstare credendi
138 sint. Item deniq; * quod appellatione rerum similium, non comprehendantur zaccara, Res Aromatice, cera, vina, oleum, caseum, & si quæ alia his similia tibi occurrunt; quæ ad familiarum vsum ac sustẽtationem suis in temporibus comparari, & per annum conseruari solent. Min. indistinctè ergo à nemine magistratus acciper quid vetitum posse, affirmabimus. Imb. Non indistinctè, cum omnes præcalendate ordinationes restrictè eadem sanctione fuerint vt nequaquam locum obtineant in ipsorum officialium consanguineis, vt supra conclusimus; & habes per Afflictum in vulgata constitu. Capitaneorum col. vltima; cum in eius generis personis, quæ nimium recitata, expensaq; est prohibitionis ratio silere, ac in to-
139 tum deficere aduertatur, * ex eo, quod re ipsa in eorum causis in-
140 teruenire, aut votare ipsi prohibiti sunt, * etiam si in illis consanguinei, vti Aduocati, atque Procuratores intercidant, vt in Pragmatica 9. in §. item statuimus, quod nullus iudex maior, infra de offic. iudic. & alio. official. quod ipsum sanctissimè dispositum dijudicandum est, ad præcidendam omnem malorum iudiciorum ma-
141 chinationem, ac suspictionem ipsam, * cum alias communis iuris interpretum frequentiori calculo ea recusationis iusta causa nequaquam fuerit comprobata, vt plenè habes per Albensem in cons.
142 92. incip. in priore articulo in principio; * ac deniq; easdem non obti-

obtinere intelligendum est; inter ipsos met officiales; qui inter se ipsos res, quæ magni momenti non sunt, sibi inuicem donare non prohibentur, vt in dicta Pragmatica latius adnotatum legere est. & de principali materia habes in Pragmatica 17. incip. Item pari modo, infra de officio procuratoris Cæsaris. Min. ò quam misera hodiernis temporibus magistratuũ conditio propterea existimanda est; quippè cum illud non incognitum sit, sibi ipsis constituta salaria, nec domorum pensionibus, quæ maximè sunt, & seruorum salarijs sufficere persoluendis. Imb. Verum dicis, sed audi, quæ Lucas de Penna tradidit non indoctè in l. 2. C. de proximis sacro scrinio: lib. 12. nu. 15. in fine; vbi illud comprobare videtur,* quod quis de publico salariatus si sit; ac salarium insufficiens perspiciatur iniuncto oneri cedere; ac periti facundie, & decori, addas tu, ac sustentationi; quod poterit is vltra salarium quid accipere, quod necessitatem expugnat, at non paupertatem leuet, deducit ad hoc argumẽtum optimum ex l. apparitores in fine ff. de tritica: actione, & ex l. mæuia. §. fin. ff. de annuis legatis, cum similibus, de quibus per eum, & hoc in foro conscientiæ, ne aduersus tam sanctas constitutiones os adaperiamus l. disceptare C. de crimine sacrilegij. Min. ego verò ex tot, tantisq; dictis, & exagitatis facili coniectura assequor, per paucos hoc æuo magistratus circumferri, qui ex rectitudine, & inclinatione, quam dixisti, iustitiæ iudicent; cum tot, tantisq; remedijs partim auarissimos multorum animos coerceri, ac partim naturali ipsa habendi sugestione imbecilles aliquos roborari oportuerit. Imb. Bene vetus hæc, vt habuisti Regnantium Principum extitit sollicitudo; vt intelligas in hac ipsa re, * nec à veteribus nouissimos, nec à nouissimis veteres, comparatione petita initauè, longè discedere,* ad quod illud Iugurtæ apud Salustiũ in Romanos expendere poteris.; qui per actis in Vrbe rebus: dum iter arrepturus extra Vrbem esset, contra muros oblatus Romanis obiecit Magistratibus, quod in suscipiendis pecunijs, muneribusq; nullum, non modo non seruarent modum; sed nec, ab eis omni virtutis peregrinante delectu, haberẽt quidem aliquem, & quod præterea tanta correptos voragine se ostenderunt, vt facilè Romanam etiam Rempublicam, vbi æque potuissent, venalem habituri, & expositurі forent, quò quid peius, aut stolidius? Min. * Credo equidem munera sectantibus pessimam, & infelicissimam retribuendam portionem cedere, atq; ordine retroacto, eadem vitantibus optimam, atq; fortunatissimam cessuram. Imb. Ita profectò est; * Nam præter quod allegatis pœnis astricti sunt, ac censuris in specie multis

tis alligati ecclesiastici Magistratus, vt patet ex literis editis, & publicatis per Gregorium Decimum tertium in anno 1574. die 8. mensis Nouembris referente Stiaco in sua praxi iudic. cap. vltimo, nu. 21. Dei adhuc tremẽdum iudicium expectare non dubitabunt; Cum maledicti sint, vt Deuteronomij cap. 27. dum ibi dicitur. *Maledictus qui accipit munera, vt percutiat animã innocentis*, ac eorum præterea, omnia, quæ taliter parta sunt, igne veniant comburenda; licet abundent interdum tabernacula prædonum, iuxta illud Iob cap. 12. atq; eiusdem aliud cap. 15. *Ignis deuorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt*. Sed de his hactenus, & valeant in æternum æternæ Principum præcalendatæ sanctiones. Magistratuũ tamen corda, cogitationes, & gressus ad rectos, inflexibilesue iustitiæ tramites dirigat omnipotens, quò principali authore in
148 populis subleuati ius ipsi dicere conspiciuntur; * illud tamen excogitare magistratus peroptarem, adeo Diuino Principi munerum acceptionem molestam cedere, vt ob eam, inter cætera, subuertendam Hierosolymam damnauerit, subuersamque voluerit, vt dici-
149 tur in textu in cap. iudices prima quæst. prima, * eos igitur propterea iustos Magistratus intelligemus; cui vulgato illo sacri eloquij occurri potest; de quo apud Esaiam cap. 33. & in textu in allegato cap. sunt nonnulli prima quæst. prima. *Qui discutit manus suas ab omni munere, hic in excelsis habitabit*, vnde felicissimam eius fortunam loco attingis, eidemque cum illo Dauidis obuiam ibis. *Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo. Hac est generatio quærentium eum, quærentiũ faciem Dei Iacob*, cum eius qui mundus est, rectum opus esse intelligatur, atque item alio, de quo prouerbio. cap. 15. dicitur. *Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiam, qui autem odit munera viuet*; Isque præterea præ ceteris commendandus, & collaudandus est; iuxta Ouidianum illud tristium quinto Elegia sexta.

Scilicet aduersis probitas exercita rebus
Tristi materia tempore laudis habet
Si nihil infesti durus vidisset Vlysses
Penelope felix, sed sine laude foret.

Min. Secundam in ordine nunc causam prosequere si placet, nam prima hac vice sermonum, omnia, quæ ad propositum requisitum tibi pertinere videbũtur, nisi molestum sit; exaudire non pigebit. Imb. Voti compos loqueris: Tertia etenim die, ita agendo, ambo Dei clementia ab opere resurgemus. Vnde secundo loco principaliter.
150 * Timor à magistratibus vitandus est; cum adeò prauitate præcellat

at, vt non nisi infortunatissimos secum euentus trahat; iuxta Oui-
.ij illud de ponto secundo, Elegia secunda.

Tuta petant alij fortuna miserrima nostra est.
Nam Timor euentus deterioris abest.

Facit etenim, vt sæpissimè in potentiorum scopulos adacti fran-
;antur; atq; in loco seruitutis, refugium inesse præsumant, ad quod
onfugiant; vt patet apud Ouidium ibidem; dum dicitur.

Accipit rem metuens pennis trepidantibus ales
Audet in humanos fessa venire sinus
Nec se vicino dubitat committere tecto
Quæ fugit infestos territa cerua canes.

Min. Miror, quod vitandum Timorem à Magistratibus sen-
:eris; cum in præmissis viros timentes Deum eligendos enuntia-
ıeris. Imb. * Timorem multifariam spargi depræhendes, si mecum
onsideres; Alius enim mundanus est; quo quis circa temporalia;
e videlicet ea deperdat, capi solet; Alius humanus; quo quis, ne
.o in corpore offendatur, anxiè veretur, Alius seruilis; quò deli-
torum, quis conscientia prouocatus legitimarum pænarum for-
ıidine grauiter corripitur; Quibus omnibus principaliter iudiciũ
ıbuerti, vt non ex iustitiæ inclinatione illud proferatur, euiden-
issimum est; atq; hunc multiplicem quidem ab eis vitandum, iux-
a præmissum enuntiatum, exaudire poteris, * Alius verò ex parte
'imor est; *Qui initialis* dicitur in Domino; quò non tàm pœnæ for-
ıidine; quam ipsius iustitiæ, ac Dei amore iniustum quis iudicium
itare studet, atque iste ille Timor esse exauditur, de quo in Psalmo
ictum est. *Initium sapientiæ est timor Domini*, & Paralippo. c. 19.
it timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite; & habes
n textu in cap. sicut Seta 23. de pænitent. distinct. 2. * quo subsi-
ente cuiuscunq; potestatis Magistratus efferantur, nec potentes
erhorrescent, iuxta ecclesiastici illud cap. 34. *Qui timet Dominum*
il trepidabit, & non pauebit; quoniam ipse est spes eius; vnde est,
uod pondus Timoris, anchora cordis credit, & facit optimè Salo-
ıonis illud. *Qui timet Deum, vt eius voluntatem in recto iudicio fa-*
at, omnes homines mũdi contemnet; ac præterea omnium actionum
ictoriam reportabunt, iuxta illud. *Timentibus Deum omnia coope-*
ıntur in bonum, atq; hi tantummodo ad iustitiæ Sacratissimũ mi-
isterium, tanquàm fortes, atque inelidibiles columnæ subleuandi
ınt; ob quod ipsum, illud ecclesiastici cap. 7. dictum puto. *Fili noli*
:ri iudex, nisi virtute valeas erumpere iniquitates, ne extimescas fa-
em potentis, & ponas scandalum in agilitate tua. * proindeq; sataga-

gant

gant principes in Magistratuum electione duos sales perquirere; Alterum scientiæ, sine quo imprudentia affecti ad timorem procliues non nisi pessima spectarentur admittere; & conscientiæ alterũ; sine quo & præcedentem abesse, ex ratiocinatis, verissimum est; & in summa semotis ambobus; Diabolica, & insipida eorũ mens dijudicanda esset, vt per Neuizã, lib. 5. suæ Syluæ nu. 90. & Raudensem
155 in tracta. de Analogis cap. 38. nu. 11. * At vbi subsistunt, Sal Terræ,& mundi lux effecti,præponderante Dei Timore, atque ex parte altera,à iuris ipsa indubitata scientia recta iudiciorum procedente ratione, poterunt ad non extimescendum quam maximè perduci: Potentibus ergo anteståre, atque resistere Magistratus aduertant, si Dei largitoris gratiam,principum Beneuolentiam,ac populorum pænè diuinum illum applausum attendendum, putant; illud certò scientes,quod si mundano,humano,seruiliq; timore ipsi corripientur, qualescunq; hi sint,ruinam, Magistratus sustinebunt, iuxta illud Prouerbio. cap. 20 *Qui timet hominem cito corruet*, idq; non ex alio; quam quod in vitæ dissolutionibus assiduè iaceant; eisdemq;
156 conclodantur. Sed ad quid plura? * infelix iudex,quem potentiorum timor corripit; nam fluctuabit ad mortem, non secus, ac nauis in maris medio ad scopulum impulsa, & peras vacuas, lacerasque asportabit; ac Denique, quod supra cuncta maximum est; quodq; fari nollem, animam ipsam infernali geenne in æternum cruciandam sotiabit. quod si per contrarium,gemmato, auroq; gloriæ contexto Dei Timore illo corripietur; quò omnes sine discrimine correptos peroptarem; ò quam tùm commissis populis, tùm ipsismet frugiferam, ac cunctis in Dei gloriam decantandam messem repor-
157 tabunt; * de pluribus siquidem eo perfusi, gestientes, atq; efferuescentes certiorati;& primo de illo Prouerbio. cap. 28. quod ad omnia capescenda optimum assequentur intellectum, dum ibi dicitur. *Qui autem inquirunt Dominum, animaduertunt omnia*, & ecclesiastici cap. 15. *Qui timet Dominum,faciet bona*; deinde de illo Sapientiæ cap. 2. *Quod in paucis vexati in multis benè disponentur*. & facit texus in cap. qui iustus ij, quæst. 3. Tertio,& postremo, cum Deum, vt parentem agnouerint, ac vt Dominum metuerint, nequaquam mortis tormentum perser tient: illo pro coronide eis intimato, tãto magis,videlicet potẽtioribus resistere omnes posse; quod aduersus eorum machinationes legis se noscunt habere vigorem; ac fauorem prætereà tum Diuinæ,cum humanæ Maiestatis;quę eis satis ad quemcunq; timorem propulsandum cedere debent, vt loquitur ipsemet Iustinianus in auth. de manda. Principum in §. iniusta in
fine

ne. Min. Cedo nunc vti prospectum erit ijs, qui huiusmodi timo-
e prolatis iuditijs pergrauantur? Imb. * præfata quidem à princi-
io nulla non censentur; timorosę tamen prolationis exceptione
ropofita; facilè ea irritantur; quod idem, & in iudicio amore, aut
gratia prolato receptū est; vt à pecunioso, quod supra definimus,
mbo distinguãtur; quod à primordio nullum existere, plenè mo-
tratum est; & habes in allegato cap. venales, & cap. iniustum
1. quæst. 3. & in dicto cap. quatuor in verbo Timore. Min. hæc de
imore expendisse satis sit, nunc vero de alijs, si placet, differere,
e cunteris. Imb. absq; cuntatione aliqua institutum prosequendo:
Tertio principaliter, * quicunq; iudicat suo, vel alieno amore, &
assionibus se spoliare debet, Nam aduersus scriptum est; *Iudica-
e dignè de subditis nequeunt, qui in subditorū causis sua, vel odia, vel
gratiã sequuntur* vt in cap. iudicare vulgata 11. quæst. 3. * ad quod
Themistoclis Atheniensis ad Simonidem Poetam responsum acce-
dat; cui, cum is Themistoclis operam pro amico in re iniqua pete-
ret; Themistocles respondit; *Nec Simonidem fore bonum poetam,
nisi mensuram, modumq; in canendis carminibus, quæ scribebat cura-
ret; Neque se bonum prætorem habitum iri, si legibus, & iustitiæ, ali-
uius gratiam præposuisset*, vt fulgosius refert in rerum admirabil.
lib. 6. cap. 4. qua vbi non commouentur iudices; beatos intelli-
e se possunt, iuxta allegatum illud in dicto cap. Sunt nonnulli, *qui
discutit manus suas ab omni munere, &c.* non enim dixit, qui excutit
manus suas à munere, sed ab omni munere * quia videlicet, aliud
it munus à manu, vt pecunia, aliud munus à lingua, vt fauor, aliud
erò ab obsequio, vt subiectio, quasi quod in iuditijs cõcipiendis,
mittendisq; ne dum pecunias cæteraq; eiusmodi vitare iudicantes
commonefaciendi sint, sed etiam quamuis humanam gratiam, cæ-
estis gratiæ, numeris non definitum Thesaurum prosequuturi; vt
in eodem textu exponitur * cum primo Dei Ministri esse intelligã-
ur, vt dicitur apud Tarsensem ad Romanos cap. 13. Deinde prin-
ipum, ac tertio ab eis ordinatę legis, vt patet in vulgato auth. de
nanda. principum §. fin. ibi. *Hæc Deo te, & legibus, & nobis charū
onstituent*, & in auth. de questore §. iubemus dum ibi dicitur. Volu-
mus autem, vt qui hunc Magistratum gerit, *respiciens ad Deum
simul, & timorem nostri, & legem*, & in Regni constitutione incip.
nter cætera, ibi. *vt Deum, & iustitiam præ oculis habendo, vnicuiq;
cōquerenti iustitiam faciant*, & facit textus in auth. vt præsides, qui
nterpellantis §. certè si quem, ibi. *quo magis cum timore Dei, iustè
udicare studeant*, & in cap. cum æterni de sent. & re iudic. lib. 6. &

in ſumma in actibus iuſtitiæ perficiendis nihil propriarum paſſionum interſerere debent, illud certo ſcientes, quod vbi quid minimum admiſiſſe ſe comprehenderint: ſtatim iuſtitiæ opus, etiam ſi iuſtiſſimum illud ſit, coinquinatum ſimul aſſequētur; ad quod plu-
163 rimum cōducit * quod Diuus Gregorius narrat de quodam ſancto viro, qui in ſomnijs ſe interdum vidiſſe proteſtatus fuit iudicem quendam, quem in ſeculo, dum verſabatur in conſuetudine habuerat, in locis teterrimis magno ferri pondere circumuentum; ac ab illo, quid ſibi hoc eſſet, dū quæſiuiſſet, reſpondit, eo ſolo prædicta ipſum pati, quod cum iudex eſſet, ſi quid pœnæ, aut vindictæ etiam ſecundū leges alicui inferebat, ad illud crudelitatis deſiderio ma-
164 gis, quam publico zelo mouebatur, * quod ipſum in eorum pectoribus qui iam ſunt; & qui futuri ſunt in Regni expurgatione præfecti ſignare, & in ſculpere, ac hora qualibet eius meminere deberent; nam parum detrimenti illis puto ceſſurum, ſi modo atq; præfati iudicis inſtar in infernalibus ſtadijs torquebuntur: tanta cum graſſatione, quò eorum euulgent exiſtimationem interdum, imo, vt plurimum in infortunatos homines, pro leuiſſimis animaduertunt, ac proinde iudicantes omnes monitos volo; vt Dei timorem;
165 pro eorum adminiſtrationis vexillo præconceptum deferant, * ipſis decretam gladij poteſtatem, non cruore coinquinandam, non non vindicta ſaturandam, neq; ſtringendam ad necem; at potius ad errantium emendationem, ad contumacium oppugnationem, ad vitiorum, ſcelerumue demum perditionem; non autem hominū illam protendant; quippe cum benignos, atq; mites ſe in cunctis, pro perſonarū, ac negotiorum, item loci, & temporis qualitatibus moſtrare debeant; certo ſcientes his præeuntibus in tanta militia,
166 victoriam, palmamq; ſempiternam eos reportaturos. * Neq; alio præterea apud Priſcos Romanos conſulum ſecuribus virgarum faſces alligari conſueuerunt, niſi, vt dum ſoluendis faſcibus incumberetur, conſulibus cogitandi maturè occaſio præberetur; ne irati ea fieri imperarent, quorum effectorum poſtea fruſtra pœniteret; vt Fulgoſius lib. rerum admirabilium 2. cap. 1. commemorat; concinitq; ſubinde illud Cælij lib. 23. antiquarum lectionum cap. 21.
167 dum inquit, Athenodorum philoſophum in poſtremo congreſſu cū Auguſto, loco xenij illum monuiſſe, vt iratus ipſe nil prius faceret, aut imperaret, quam viginti quatuor græcorum literas recitaſſet,
168 His Sigiſmundi Imperatoris nobiliſſima ſubſcribatur ſententia, qui Beatos in terris dicebat Reges; ſi excluſis ſuperbis; viros māſuetudinis, & miſericordiæ cultores in curia Aſſeſſores, & conſi-
liarios

iarios haberent, de qua Aeneas Syluius in gestis eiusdem. Min. quosnam hos esse intelligemus? Imb. * qui tales erga populos se commostrant; quales erga se ipsos existere solent; qui errata fatẽtur; quiq; cum seria agentibus principibus seria, & ipsi prosequuntur; eiusmodiq; cætera; de quibus per philosophum Rethor. lib. 2. ex quibus omnibus regnantis thronum firmari, ex prouerbio: 20. palam est. præfata nunc omnia sapidissima Theodosij constitutio subsequatur, de qua in l. si vendicari C. de panis * vbi principum iracundia latas sententias in diem vsq; trigesimum exequutioni nõ esse demandandas præceptum est; quo misericordiæ locus, vel si res tulisset, pænitentiæ, nõ periret, de cuius legis rogatione causam habes expositam in cap. cum apud Thessalonicam vulgata 11. quæst. 3. licet ibi vsq; ad vigesimum differendas eas memoretur; conuenit tamen cum iam dicto iuris ciuilis contextu Cassiodorus in tripartita historia lib. 9. cap. 30. qui dies, ex quo in eis omnis iustitiæ vis sistitur, iusti nuncupati sunt; & facit textus in cap. si quando extra de rescriptis; non enim præcipitandæ à iudicibus sentẽtiæ sunt, sed matura, digestaq; deliberatione ferendæ, debiteq; exequutioni demandande; quippe cum quæcunq; tali festinatione tenentur, ex cõmuni doctorũ placito, inualiditatis notam protendant; prout late prosequitur Vantius in nullitate ex defectu processus nu. 35. & 36. hic inde intelligis cur illud vulgo feratur, satius esse in dilationibus decernendis peccare; quam in sententiarum prolationibus * proinde pro præmissorum coronidæ satagant principes, ne truces oculos, vel attonitos, aut turbidum os habentes; aut mordentes labia vel immaniter clamantes, aut in spumam, ruboremue efferuescentes ad administrationes euocent; Neq; eos; qui pudenda, aut pænitenda sæpe effutire solent, trepidare ira, atq; prorsus gestire; * quæ omnia exprobandæ iræ manifesta sunt argumẽta; de quibus habes apud Gellium Noctium Atticarum lib. 1. cap. vltimo; Nãq; et prouerbio: cap. 16. dicitur; *Qui attonitis oculis sunt praua cogitant*; quæ alijs inferant; Mordentes verò labia ex phantasia proterua; atq; fixa imaginatione; qua ad aliquid implendum, pro cordis desiderio, feruntur, absq; mora malum perficere spectati sunt. Illud tamen ommittendũ non est, * quod & si mites iudices esse debeant, non adeo tamen misericordiam eos affectare conuenit: vt effeminati, atq; muliebres pænitus dignoscantur; vnde calamitosorum gentium validissimis præcibus eos, sine multo labore flecti contingat, vt in l. obseruandum ff. de officio præsid. * cum è contra viros ipsos se monstrare, non autem mulieres Reipublicæ expediat, ad

quod illud consultissimum Senioris Vespasiani Principis gestum nõ
176 inferitè accedat * qui vbi iuuenem à se præfectura decoratum ad eũ profectum, vt de ea gratias ageret; vnguenta olere animaduertisset, ne dum manu reicere voluit; sed etiam verbis, fœmineum, quo fulgebat, cultũ, & adoramenta exprobauit; dum ei dixit. *Mallem allium oboluisses*, ac plus factum infectũ habuit; ex quo iam sibi datę præfecturæ literas reuocauit, ita referente Fulgosio lib. 2. cap. 1.
177 * verum quales deinde se Magistratus in omnibus mostrare, exhiber q; debeant, Iustiniani ad hoc ordinatus contextus, prætereũdus non est in vulgato auth. vt præsides absq; vlla datio: in §. proinde; dum dicitur. *Proinde cum ita gratis officia suscipiant, ante omnia studio eos habere oportet, vt diligenter ad tributa inuigilent, & in deuotos quidem, ac intractabiles, & qui compulsione indigent, cum omni vehementia exigant, in nullo cedentes, neq; eo nomine lucri aliquid captantes: erga deuotos vero paterno se gerant affectu, deinde vt subditos nostros ex omni parte illæsos conseruent: nihil quicquam ab vllo eorum accipientes; sed æquos se in disceptandis controuersiis, æquos in conseruanda disciplina publica præbeant: in persequendis quidem criminibus insontes à calumnijs redentes liberos; Reis verò sontibus pœnas legitimas imponentes, neque aliter inter subditos imperium exercentes; quam patres solent inter filios; vt diligant quidem eos, si crimine vacui sint; coerceant vero, ac puniant, si criminibus videantur obnoxij*, ex quibus si iratos se magistratus
178 exhibere volent * ex iustitiæ zelo procedentẽ iram explicent, tanquam eius quandam partẽ vindicatiuam; quę in eis necessario exigenda est; Nãq; si ea adesset minus; neq; doctrina vlla proficeret, neq; iudicia starent, ac crimina vlla compescerentur ex his, quæ ex
179 irrationabili tollerantia obtinerent; * ac tandem in alterutris magistratus deficiẽtes, in principem, ac in ipsam Rempublicam proditionem machinari credendi sunt, vt in dicto auth. subijcitur in
180 §. quod vero, in vers. vt nullo præterea, * quare quo sibi tuti sint, ac populis tutè item consulere deprehendantur, inter rigorem, & æquitatem æquè sedere debent, ad hoc, ne præ nimio rigore ex vlcerentur populi, quod vitandum est; atq; nimia è contra, diffusaq; in eos æquitate, à iure ipsi eiusq; potestate debellent, & sic cum virga districtionis dulcedinis sotiatam mannam habere debent, vt si duros, interdum rigidos atq; inexorabiles ad flagitia, quæ seueros magistratus arguunt, eos populi conspiciant, monentes deinde
181 hortantes, placidos, lenesue, quæ crudelitatem excludunt, eosdem, non sine communi letitia intueantur; vt merito cum Dauidis
illo

o decantare, & occurrere non dedignentur. *Virga tua, & bacu-s tuus, ipsa me consolata sunt*; cum eis se correptos, & bonis cape-endis intentos effectos intuentes, assequantur, & optimè facit xtus in cap. disciplina cum §. 1. 45. distinct. ac tandem horatia-um illud eis sæpius repetatur, de quo sermonum primo;

Est modus in rebus sunt certi deniq; fines.
uos vltra, citraq; nequit consistere rectum. cum notorium illis sit, ex on recti admissione, aut patratione, eosdem grauiter venire pu-iendos; vt in nostro contextu innuitur: ibi, *& sottoposte al castigo legio per li falli loro*, habes per Rauennatem in singula. 838. ac pa-idem, & alios; qui ex professo iustis voluminibus hæc ipsa prose-uuti sunt. Min. quid ergo amplius in his est, quod iurè expenden-um veniat? Imb. ex prædictis, pro omniũ expletione, dignissimas uasdam conclusiones elicere superuacuum nequaquam existimo, k primo, quia iudicantes omnes, probi viri, henesteq; famæ esse debẽt. * à iurisdicundi propterea muneribus, primo spurios omnes ijciemus; cum infames ipsi crediti sint, iuxta Baldi doctrinã in l. 4. n princ. ff. de liberis, & posthumis, eundem in l. in bonefidei C. de rebus creditis; quibus insuper præclusos dignitatum, & honorum portas non ambingitur, vt in l. neq; famosis, & in l. iudices C. de dignit. lib. 12. * vnde nec ad Doctoratus insignia admitti, nec in principis concilium euocari legitimati quamuis, possunt, iuxta plura deducta per Minsinger: in obseruatio: camerali 31. cẽturia 4. Præterea quia iidem Dei timoris clypeo se munire debent, ad hoc, vt ex inclinatione, & rectitudine iustitiæ ad iudicandum ipsi perduci valeant: * optima ratione iudæis, iustitiæ præfatæ administrationes, atq; similiter aliarum rerum temporalium; quæ inter Christianos obtinent, interdictæ sunt. Nam, & viri perfidi, & mali iudicantur, vnde in prouerbiorum illud 28. incidunt. *Viri mali non cogitãt iudicium*; tum etiam, quia extra nos esse intelligũtur, * ac propterea nulla à nobis cum eis habenda est participatio l. nequis C. de iudæis, & in Pragm. Regni incip. quia perfidorũ infra allegato titulo, vt per hoc intelligas multo magis eos Christianis præesse non debere, vt in cap. 1. & cap. cum sit, & cap. ex speciali dicto titulo, & in cap. nulla 54. dist. & in cap. constituit 17. quæst. 4. * vt nec successiuè eisdem ex hoc Christianum habere mãcipium permittatur, vt C. ne Christianum mãcipium, neq; iuxta communem doctorum traditionẽ in cap. ad hæc de iudicijs, nutrices Christianas in domo retinere, nec alios, præsertim simplices continuo seruitio neq; in domo, neq; extra domum destinare vt Abbas, atq; Felinus eo loci

retu-

retulerunt; & in particulari, quod ad huiusmodi administrationes admitti non debeant, tum cõmunis, cum Regni iuris dispositione expressum legere est,& quidem communi iure illud patet in l. probatorias C.de diuersis officijs lib. 12.Deinde hoc nostro in cap. Regis Caroli incip. Item statuimus quod iudæis, alia ratione æquè, &
187 rationabiliter quidem, * quippe cum,& ipsi infames sint,ac proinde dignitatum portas clausas similiter, & multo plus quam cæteri habere debeant, vt habes per glosam in l. nemo la 2. C. de episcopali audiẽtia; & in constitutione iudæi in versiculo honore autem, dum ibi dicitur. *Honore autem nullo perfruantur, sed fortunam sustinento cum infamia; qua etiam notatum animum esse voluerunt*, & in summa quæ iudicia, quæ ad iustitiam congruere diudicari possent, ab his expeti valerent? cum à Deo, & Saluatore nostro Iesu Chri-
188 sto quam longissimè abesse perspiciantur? * dato pro comperto,& clarissimo; iustitiam ipsam dignè exercentibus ad Deum proximè accedere, illumq; intueri; sed tempus est,vt hos in eorum perfidia destitutos deseramus, & nos, qui iam tenebris inuoluimur, & sermonum varietate penè defessi sumus, illud pro coronide subnectẽ-
189 do, * quod cum pro viribus à locis sibi commissis Magistratus exterminare hæreticos iurare debeant, iuxta textum in cap. ex communicamus in 4. moneantur de hæretic. eiusmodi iuramẽtum præfati generis homines,nec præstare,nec seruare sanè poterunt,& hæc mihi visa sunt minutule dilectissime,quæ ad hæc currenti tibi in cẽtonem deducta exponerem, quæ verò desiderantur cætera, Altera, vel Tertia ad summum die plenissimè cognita cedent. Min.optimè quidem, ac pro voto omnia explanasti, vt aliud præterea in sensu adesse non conspiciam, quod exquirenti intellectui efflagitare expediat, vt nunc fari offeratur; quod, & si ingrauescẽtibus tenebris corpus correptum sit, splendenti tamen lumine in eo perfulgẽs intellectus, ex his, quæ tradidisti, clarissimè nitet, vnde venia mihi data à te discedo; pro dato munere assiduè Deum rogaturus; vt seruet, augeat, & perficiat, quæ seruari, quæ augeri, quæq; perfici expostulas. Imb. valdè letor, proinde destris auibus eas. Min. bene ergo tibi hæc nox cedat. Imb. & tibi æquè bene, & crastina ter, & amplius sit tibi lux æquè serena.

LAVS DEO.

DE

...E IVDICE REGNI, ET EIVS ORDINATIONE.

DIALOGVS SECVNDVS.

RERVM SVMMÆ.

N ius dicente iuris disciplinæ capacitas desideratur.
Iuris scientia quid complectatur.
Ars boni, & æqui in quo dicatur consistere.
Leges non de omnibus ab initio latè fuerunt.
Declaratus Vlpiani locus in l. 1. ff. de iustitia, & iure.
...gum volumina ex quibus compacta sint.
...galis scientia num demostratione aliqua constructa sit, late examinatur.
...ris scientia cur iudicantibus necessaria sit affertur.
...dex ex se ipso non; sed ex scriptis legibus iudicia petere debet.
...ges illas custodientibus commodum quod; ac damnum quale negligẽtibus ingerant.
...tenus quia alijs præferendus; quatenus eminentiori doctrina emicat.
...Iodice eruditionis homines à principum liminibus repellendi.
...octrina sola ferè proportionata causa in deligẽdis Magistratibus spectatur.
...onorem virtutem habenti debere communicari pluribus ostenditur.
...onor, & laus in scientia splendenti ad quid exigantur.
...octrinæ permagni effectus enarrantur.
...d iuris disciplinam Authoris vehemens exhortatio.
...ris scientiæ doni excellentia variè exposita.
...octrina circa difficilia versatur.
...incipum administrationes ex recta Magistratuum ordinatione fælicissime.
...Tueri Regis in suos sapientes propensa voluntas exponitur.
...oculdubio ad Beatitudinem redundat, quod sapientum consilio ordinatur.
Alexandri seueri administrationem laudes extenduntur.
...exandri fælicissima cessit administratio ex optimorum sibi assotiatione facta.
...ri Alexandro sotiati referuntur.
...omitij Vlpiani laus exposita.
...bene disponendo principatu policrati sententia.

28 Con-

28 Conqueritur, quod liberalium artium perpauce frequententur.
29 Quandoq; apud Romanos artes iacuerunt, excepta oratoria, & ciuili disciplina; & cur.
30 Ius ciuile semper in summo honore habitum cur Tullius enuntiarit.
31 Ius ciuile cur profiteri Parisiis vetitum fuerit, ratio exponitur.
32 Gallorum Reges imperio non parent, minusque communibus legibus vtuntur.
33 Canonum iure ciuilium legum nunquam improbatus famulatus.
34 Nec ad illas recursus negatur, & quo casu.
35 Neapolis Regnum ab imperio exemptum, cur cõmunibus legibus vtatur, ratio.
36 In capescenda iuris disciplina defectus exponitur.
37 In aliquos magistratus ambientes exprobatio.
38 Ex imperitorum electione in Mercurij aceruum inijci lapides intelliguntur.
39 Ex imperitorum ordinatione mala multa subijciuntur.
40 Ad imperitos excludendos Iustiniani contextus formatus offertur.
41 Ignorantiæ mala plurima quæ.
42 Ignari ex cordis egestate consilium non habent.
43 Scientia de numero honorabilium est, ignorantia vero detestabilium.
44 Ignorantia in his, qui præsunt, nec excusatione, nec venia digna.
45 Ignorantia multiplex cecitas exponitur.
46 Ignorantia multipliciter iudicia confundi, enarratur.
47 Clerici authores laudati ad suum iudicem remittendi.
48 Iudices ordinandi in iure quæ callere debeant.
49 Bonorum Aduocatorũ quale reipublicæ cedat emolumẽtum, exponitur.
50 Aduocatorum fortuna nobilissima, ac excelsa.
51 Malorum Aduocatorum dedecus exprobatur.
52 Temerariorum Aduocatorum pænè remissiuè.
53 In deligendis sex à principibus animaduertenda proponuntur, & quæ sint.
54 Docendi peritia verè doctrinæ argumentum.
55 Non bene docere valentes, ex Deo esse non intelliguntur.
56 Quæ orationis splendore illustrantur, in auditorum animos potentius influunt.
57 Persuasio à docente sciuncta esse non creditur.
58 Rethorica ciuilis scientiæ pars, ac cæterarum artium ornamentun.
59 Præsidentium integritas salus est subiectorum.
60 Regna quæ fælicia, & à quibus cuncta tractanda sint.
61 In omni genere primum quod est, optimum esse oportet.

62 Do-

Doctos magiſtratus eſſe debere, vti exaudiendum ſit.
Recte iudicandi tria inſtrumenta recenſentur.
Expertorum glorioſus intellectus, & conſilium.
Experimenti conſideratur vtilitas.
Experimentum vel ſolum ad iudicandum ſufficere creditum.
Tot litium, & iurgiorum cauſa quæ ſit explicatur.
Ratio iudicanti ad quid neceſſaria declaratur.
Iudicantibus pauciſſima reſeruari debere philoſophus docuit.
Turpiſſimum iudicibus accidit ius ignorare, in quo verſantur.
Ius Ars artium, & animarum ſalus eſſe intelligitur.
Ignorantes non dicuntur citra culpam agere, dum adminiſtrationes ſubeunt
Artifices ſimiliter pro male fabricatis tenentur.
Quibus argumentis in deligendis iuris peritiam principes aſſequi valeant
Vti habitarum adminiſtration um habitas rationes principes aſſequi valeant
Iuuenes, qui nondum adminiſtrarunt, negligendi non ſunt, & cur.
Doctus creditur, qui doctoratus inſignijs decoratus eſt.
Doctoratus dignitatem tribuit, etiam medico.
Doctore militibus prælati.
Doctorum laus expoſita, ac varia digniſſima nomina.
Doctores, quod militibus præferendi ſint, Sigiſmundi principis ſententia.
Doctoratus dignitas ex eius pariter ſtructura arguitur.
Doctoratus non leues ſolemnitates referuntur.
Anulus, oſculum, & Benedictio ad doctoratus ſubſtantiam non pertinent.
Doctores ad adminiſtrationes accedentes nullo examine ſollicitandi ſunt.
De moribus verò inquiri poterit, & cur.
Pragmatica de doctoribus in Sacrum R. Cõcilium euocandis loquẽs in omnibus alijs Regijs iudicantibus recepta eſt.
De Hiſpanis militibus laudes plurimè exponuntur.
In Hiſpanis militibus ad officia ordinandis doctoratus nõ exigitur, & cur.
Ex Salamanticis ſcholis prodeuntes maximam commendationem protendunt.
Scientia dupliciter acquiritur.
Ad doctoratum non promouetur, qui ſaltim per quinquennium iu-

 riſciui-

200 Decla-

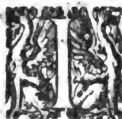
Declaratur textus in cap. Ridiculum 12. distinctio.
Lex cur non omnibus ætatibus, ac seculis vigeat, ratio.
De legibus abrogandis, vel non, Valerij sententia recitatur.
Ad idem Sexti Cæcilij graue pronuntiatum.
Pro legum conseruando Robore quale Locrensium esset institutum.
Lacedemonij cur septingentis annis nunquam mutatis legibus vixerint.
Lacedemonij quot scriptas leges habueriut, & quæ fuerint.
Leges apud eos in cantilenas deductæ, cur.
Lacedemoniorum scriptæ leges, quomodo appellitarentur.
Ius Naturale cur immutabile sit, multiplex ratio consideratur,
Ius naturale in parte mutari posse, vti intelligendum sit.
Principia semper manere oportet.
Iuris Naturalis principia quæ sint.
Ex principijs præfatis descendentium conclusionum, ratio quæ sit.
Leges quæ penitus variabiles intelligendæ sint.
An duplex ius gentium considerandum sit, deciditur ex præmissis.
Doctrina principiorum, vti à Doctrina cõclusionum distinguatur.
Magistratus qua ratione legum obseruationem protendere debeãt.
Interpretationes quæ Magistratibus permissæ.
Sacro R. Concilio quæ sit tributa interpretandarum legum potestas.
Sacri R. Concilij prærogatiuæ plures referuntur.
Eius decisionum quanta sit vis, & quanta decisionum Rotæ.
Inferiorum Iudicum cur diminuta potestas.
Pragmaticarum Regni obseruatio strictissimè tenenda est.
Pro pragmaticarum interpretatione ad Principem, eiusq; Concilium decurrendum est.
Communes Doctorum sententiæ quanti faciendæ sint.
Altera prudentiæ ratio enixa, & ex quibus.
Iudex à communi recedens, ignarus creditur, & punitur.
Quo casu tolleretur à communi recessus, consideratur.
In præceptores, & scholares simul admonitio enuntiatur:
In quibus casibus Iudices transgredi leges valeant, remissiue:

DE

DE IVDICE REGNI, ET EIVS ORDINATIONE.

DIALOGVS SECVNDVS PALLAS NVNCVPATVS.

Imbrianus Interpres, Octauius Minutulus.

IMB: opportunè veniſti; proximè etenim expectare te cepi, Minutulus at ipſe vereor, ne potius importunè venerim; Namq; facto diluculo vix me cubili potui continere, quia ictu, vt aiunt, oculi proſilierim deſtinatè ad te reuerſurus: Dictorum etenim commemoratione continuo exhileratus, vel in ſomnijs ipſis expectata dicendorum enomenclatura quammaximè ſubleuabar; atq; ita, vt cuntari nunc aliorſum diuertendo, non fuerim paſſus. Imb. grates maximas tibi Minutule amantiſſime, acturus ſum; ac nunc quidem voueo pleniſsimas; cum mea leuia iſthæc rudimenta, imo nequaqnam mea, minuſq; ſane leuia, at potius à me leuiter propoſita, expenſaq; ita ardenter attendas inſtar ſi Platonis, papinianiq; ea præcepta forent. Min. imo magis quam Platonis, & cæterorum. Dei etenim ſunt, ac deinde Principum, Regnorum tertio monumenta. Imb. bene dicis cum ſpectatum in illis fuerit quicquam, ac in nobis præterea minus, quod ipſi à ſummi Dei Clementia non fuerint eſſequuti, acceperimus, & nos, At memores Rem ipſam agrediamur. Min.
1 vt libet. Imb. ex ſecundo ergo iuditij per neceſſario Requiſito * in ius dicente obiecti iuris ſcientia deſideratur, quæ iam effectæ concinnatæq; probitati coniuncta vbi fuerit, mirabilia, amabiliaue cuncta ſuperare credenda eſt: tante molis, vti ſummam virtutem protendens ad populorum tranquillitatem inducendã
2 quotidie ſpectatur. Min. ſed * quid eſt; quod ſcientia præfata proſequitur? Imb. æqui, Bonique artem humano generi multo plus, quam valeat excogitari, præſentaneam clauſam habet.
3 Min. * in quibus hæcars, quam dicis boni, & æqui deprehendetur? Imb. in rationabiliter ſupplendo meditatione ipſa; quæ Doctrinæ progenies eſt, id, quod in vniuerſali de eſſe vſu exigente animaduerti poteſt, ixta Philoſophi traditionem 5. ethico. cap.

10'2.politico.cap.6. col. 3. propè finem, & 3. politico cap. 11. col.2.* non enim de omnibus sigillatim leges scribi, euulgariq; ceperunt, ex quo nec poterant; vnde generales quasdam cõclusiones ille complexe fuerunt, quæ, vt occurrentibus in dies factorũ spetiebus aptius, ex integroue responderent, iure per tẽpora à sapientissimis viris consultissimisq; Principibus iam dictis æquo, bonoq; substratis, opportunissimam suppletionem desiderarunt, * atq; hoc ipsum loco intelligis, quod summi, penequè Diuini ingenij Vlpianus Iurisconsultus in l.1.ff.de iustitia, & iure innuit, dum dixit. *Aequi, boniq; notitiam profitemur*. Qui à V3. per suas lucidissimas, à mellifluas interpretationes, alias duodecim tabularum generales leges, illas ad particularia magis deducendo, ampliabat, quod, & ædictorum propositionem illam præseferentes prætores; Alij vero, ædicto perpetuo constituto, illud interpretantes fælicissimè sunt prosequuti,* ex quibus ne quid in consulte iactetur, vniuersa hæc iuris volumina, quæ apud nos sunt, compacta intelligis, si voluere quandoq; illa non pigeat. Min. * at num hæc, quam effers iuris scientia tia demostratione aliqua, iuxta vulgata Dialeticorum dogmata constat? Imb. iuris ciuilis periti pro implendo iustitiæ munere veritatem sectantes, eius scientiam dupliciter nacti deprehensi sunt; altero V3. facientes demostrationes suarum dumtaxat conclusionum, non aliter se demostrationes extruere animaduertentes; Altero vero vlterius cognoscentes quidem se illas facere, non sub demostrationis conceptu, sed bone rationis, rei causam ita clarè notantis, vt apertè naturali iuditio percipiatur, sine arte rem aliquam non nisi propter talem causam existere, vt plurimum etenim ipsi consultissimi finali ratione pensata, vel de nouo aliquid constituere, vel suas efficere, sartireq; interpretationes sunt animaduersi, * vt merito hæc, quæ à nobis effingitur, rudibusq; verbis repræsentatur iuris scientia, ne dum, vt benæ iudicet magistratui necessaria existimetur; Sed ne imprudens temere ad iuditium prosilire aduertatur, * non enim ex se ipso iudicans, suoq; ingenio iustitiæ ipsius actus, iuditia ipsa petere debet, cap. 1. & cap. ne innitaris de constitutio: Sed ex scriptis, euulgatisq; passim sapidissimis legibus, quibus in tanta Aduocatorum, ac procurantium calumniosa, friuolaq; sugestione, bonorum pace, vt olim fertur Bononiensi Carrotio Gonnella, ei ducitur inherẽdum: * Eius modi namq; ille deprehense sunt, vt veluti cardines, eas custodientes tueantur;

tur; easdemq; vel in parte negligentes, vti temere, præsũptuoseq; ad iustitiam accedentes, conculcent, ignominioseque prosternant: tanta necessitate iuditia adeunti earum Doctrina coninncta est: quinnimo: vt explicatè in ac ipsa Re aliquid concludamus, commodiori, eius, loco commemoratione reiecta, quicumq; earum vigili inquisitione postposita huiusmodi præsumpserit attentare, ac quisquam aliquem sine eis agentem ad iam dictas administrationes auxerit prouocare, illud tentans ad liram asinum se commostrabit: Alterq; talem eligens fatuum ducet ad consilium, à quo frustra illud expeti manifestum est, & Diuinis scripturis non intermissum, vt patet Ecclesiastici cap. 8. dum ibi scriptum est, *cum fatuis non habeas consilium*, & si vl-
11 terius licet de ratione exquirere subijcias queso * Eatenus quẽ alijs antecellere curandum esse, quatenus ingenio eminentiori stipatum illum, exactioriq; Doctrina præditum, non vno sed repetitis Argumentis fuerit deprehensum; Eiusmodiq; generis homines, ne dum agentes se se excipiendi sunt; Sed etiam inquirendi ab industrijs principibus, quos honoribus, ac dignitatibus passim valeant honestare, iuxta Apostoli illud primo ad Corinthios cap. 6. *Sic non est inter vos sapiens quisquam qui pos-*
12 *sit iudicare inter fratrem suum* * Modice rursus eruditionis alijs postpositis, cum ex hoc ipso in iustitia excolenda vigilantium principum liminibus pœnitus veniant repellendi, vt habes apud Bartolum in proemio Digestorum. His veluti calcaribus excitari debẽt Principes ad magistratuum delectionem, ne qua personarum exceptione teneri eos optimæ indolis subditi arguãt:
13 * Ex his etenim ferè sola congruens, ac proportionata causa cuiusuis delectionis inadministrationẽ, vel dignitatem aliquam descendere perspecta est; vt alia queuis ea in re substitui non possit; quæ iam dictam personarum exceptionem excludat; iuxta notata per Diuum Thomam in 2. 2. quæst. 63. artic. 1. in cor-
14 pore. His vlterius accedat, * honorem; cum virtutis is præmiũ sit: illam habenti debere communicari; vt per philosophum 4. & 8. æthico: & Salustium in Catilinam; cum præterea Militantium Virorum credatur merces, teste Platone in Dialogo 2. de legibus, ac proinde eidem tribuendam laudem existimatum sit; vt per Philosophum, 2. æthico: & quidem æque, & rationabiliter;
15 quippè cum vulgatum sit, * vti virtutis testimonium in eo honorem exigi, teste Calcidio in Platonis timeum; laudem vero ad dilucidandam eius virtutis in populis magnitudinem iuxta Phi-

hilosophi traditionem 1. & 3. Ethic. vt tandē honoris, laudisue
ffectum Is gloriam consequatur; qua longe præconcepta ad lit-
:rarum studia accendi, eleuariq; Mortales; illam eandem asse-
ans Cicero proloquutus est, dum inquit: *Omnes accendimur ad*
tterarum studia, gloria. Concinit, & illud: *Honos alit artes, lau-*
umq; immensa cupido: proximeq; accedit textus in §. fin. in insti-
itario proemio; * idq; non immerito, cum ea vitæ breuitatem
onsolari perspecta sit, posteris præstare memoriam, efficereque
nul; vt absentes, qui sunt, adesse, & mortui item viuere videan-
ir; vt ex eodem Cicerone in oratione pro Milone elicere est.
Ad illam ergo lapsis habenis iudicātes omnes decurrant, & qui
dicandi munus affectant eandem inuadentes amplexentur, te-
ant firmiter, diuturnis simul auxibus, conatibusque iugulent,
ferant in populis, illisq; non secus, ac diuinam illam mannam
inistrent; eorumq; cordatorum testimonio, viuisq; applausibus
stitutori, Deo O. M. sacram effectam venerentur. * Namque
ius donum splendidissimum est instar lucis, sapidissimum instar
ellis, profundissimum instar maris, & altissimum instar montis.
imum expressum habes in auth. habita, C. ne filius pro patre;
m per iuris studiosos Mundum illuminari dicitur, & facit illud
inielis: *Docti fulgebunt tanquam splendor firmamenti, & qui*
iltos erudiunt ad iustitiam, sicut stellæ in perpetuas æternitates:
od sane verissimum est; illo præconcepto, de quo multa suo lo-
; leges videlicet: Diuino impellente motu à legum latoribus
omulgari, quapropter humanæ tanquam vitæ directiuas ma-
ium illas lumen continere, affirmare iure possumus. Quan-
n ad secundum; Mel sapidissimum affert pacis, dum iusta iudi-
, iustitiæ actus parturit; quæ vel sola tanti sunt, vt peroptatam
gnorum tranquillitatē statuant, ac imperantibus simul Prin-
ibus, ex voto diu regnare permittant. Quoad tertium; Ea va-
simam omnium Mortalium actionum discretionem Dei nutu
ctissimè, fabreq; complessa est; dum veterum omnium Sapien-
ı vetustas Leges, Plebiscita, Senatusconsulta, Principum pla-
ı, Prætorum, Aliorumue Magistratuum tot ædicta; totq; Pru-
itum responsa, veluti repetita quadam historia, ex ima vetu-
e exhibet, Diuina etiam, nedum humana præfata, sanctissimè
onens, vt pręterea studiosius nihil in inferioribus hisce latio-
us valeat excogitari l. 1. post princ. C. de veteri iure enucleādo.
tremo, vti Altissimi Bonum, eminentissimo ea loco posita est;
m pro eius captu, non nisi laboribus diuturnis, summisque

I vigilijs

vigilijs mundis corde, itemque manibus conſcendere offertur; iuxta Heſiodi illud: *Virtutem poſuere Dij ſudore parandam*: atq; Horatianum aliud: *Multa fecit, tulitq; puer ſudauit, & alſit.*
19 * Cum Philoſopho teſte circa difficilia ea interclusa cernatur, vt iure optimo Doctrinæ iuditium ad paucos pertinere probatum ſit. veteriq; illo notatum adagio: *Non omnibus datum eſt adire Chorintum.* Min. Plurimum tamen Imbriane doleo, pertinacibus aliquorum petitionibus penè commoueri Principum mẽtes; eoque, vt reor commotionis genere, vt bonos ſe, atque prudentes ad Magiſtratum perducere opinentur; contrarium tamen eorum peruigilis intentionis, illud fido, Rerum, commoſtrante experimento, in multis ſibi, ac concreditis populis miniſtrant; quod ipſum explicatius, ſi placet, proſequere: etenim prolixa adeo eorum temeritas detecta eſt; vt deteſtatione æquè prolixa, vel maiori coercenda ſit. Imb. Idipſum libenter agam: at quo vehementius in hos noſtra intendatur, oratio; iuſtumque expleatur animi deſiderium; ex re eſſe putaui: Principum aliquot laudatiſſimas, ac immortalis nominis adminiſtrationes præmemorare;
20 * quæ non alio, quam prudentum Magiſtratuum electione, aſſiduaq; conſuetudine nixe, cum populis, tum Principibus ipſis fœliciſſimè prodierunt; quæq; vti ante hac; ita in omne æuum deinceps plurimis laudum inexplicab libus notis extollẽtur; eorum, qui illas admiſerunt nominũ ęternitatẽ per ſecula protendentes Min. Peroptabam illud à te præſtari, hoc verò præmiſſum flagrãs expeto; nempe quo ipſa boni commemoratione, leuetur aliquantulum mali, ac infortunati expoſitione contriſtandus animus.
21 Imb. * Audiuiſti ne vnquam quid in ſacris Scripturis de Aſſuero Rege dictum ſit? attende. Is, inquit Scriptura, interrogauit Sapientes, qui ex more adhærebant ei, & faciebat illorum cuncta conſilio, ſcientium leges, & iura maiorum, non alio, vt credere
22 eſt, fretus, * quam quod conſtanter ipſe crediderit, non poſſe niſi ad beatitudinem; & regnantium gloriam redundare; quod eiuſmodi hominum conſilio contingeret ordinari, vt in l. humanum in fine, C. de legibus. & facit illud Prouerb. 10. *Gaudium patris*
23 *filius ſapiens.* * Audiuiſti præterea in Alexandri Mammeæ Imperatoris adminiſtrationem porrectas, ac diſtenſas notas? Audi primo Conſtantinum illum cognomento Magnum: illius adminiſtrationem repetentem admiratione captum; ac per hoc quæſiuiſſe interdum; quonam pacto; cum Is adoleſcens eſſet, & Syrus tantæ prudentiæ, probatiſſimique Regiminis Princeps euaſiſſet:

* In-

Interrogationiq; fuisse responsum; id potissimum moribus, & obitati eorum accepto esse ferendum; quos ille Princeps sotia-s sibi assiduè in consilio habuerat; vt Caius Rutilius refert in ta Vlpiani. Audi subinde eundem sine viginti viris scientia ris insignitis nullam legem sanxisse; tanta matura deliberatio- à Tiberio, Caligula, Nerone, Domitiano, Commodo, Iuliano ssime administrationis exactis Principibus vastatam Rempu-icam sarcire procurabat: Ab eisdemq; fœdatum iam impera-riū nomen expurgare, & veluti noua gestorum sobole illustrare nebrosum contendebat. Min. * Qui nam erant præfati à con-ijs viri? Imb. Omnes quidem Romani iuris scientia insignes, qui disertissimo Papiniano operam dederant, vt Fabius Sabi-s, Sabini viri insignis filius, Iulius Frontinus, Pomponius, Al-enus, Africanus, Martianus, Callistratus, Hermogenes, Venu-us, Thrisonius, Metianus, Proculus, Modestinus,* & Domitius pianus sub eo imperante prætorio Præfectus, qui sua pruden-ı eius cōsiliorum omnium præ cęteris particeps factus, nedum n dictum Principem; sed etiam totum rexit Imperium; vt Ca-s Rutilius in dicta vita; & Sabellius lib. 6. Ennead. 7. retulerūt: icq; ex Policrati sententia libro 5. cap. 6. Sapientum consilio, q; non aliter salubriter disponi principatum posse, tandem in-ligis; sed tot consultissimi nunc vbi? consumpsit omnia vis fe-tempus edax; ac hominum deterior effecta conditio non passa vlterius similium in mundo peregrinationem. Min. Cur hoc? b. * Cur hoc inquis? nonne vides Scientiarum tot, ac pluri-rum quidem Artium, alioquin pro nobilitando humano ge-e, Diuina cooperante manu, extructarum, perpaucas in [illegible] ocari? & si quæ mediocriter frequentantur, non aliquo [illegible]bi-tis ductu; sed nefario, turpiq; lucro, omnium corruptore sup-ito, tractari visuntur; non secus, * ac quandoque olim apud manos accidit; apud quos Artibus honore detracto, iacuerūt nes; illę verò solę fuerunt excultæ; quæ in pretio versari co-tæ erant, vt Oratoria propter forum; & Curiam, & ipsum Iu-ile ad constitutiones formularum, & litium,* ad quod Cice-is vulgatum illud referas; dum apud eum pronuntiatum est: *Ciuile semper in summo honore habitum fuisse:* cum & deiectio-artium tempore similiter obtinuerit. Min. * Sed quid est Im-ane, quòd non multis anteactis seculis Parisijs Ius Ciuile pro-ri vetitum fuerit? Imb. Non quidem in Vniuersum; cùm ibi per viri insignes huius facultatis peritissimi creuerint, ac ad

Nos vſque probatiſſimam eorum Doctrinam ipſi penè innumeris voluminibus tranſmiſerunt; Prodijt tamen illud ex Honorij Tertij Pontificis conſtitutione, de qua in cap. ſuper ſpecula de priui-
32 legijs: conſiderato primum,* quòd Gallorum Reges Imperio nequaquam ſubijcerentur, ac propterea minus imperialibus legibus inhærerent: ſed proprijs, quibus eos abundare perſpicuum eſt, ac quod Canonicæ controuerſiæ facilè pontificio, iam aucto, expletoq; iure ibidem emergentes terminari valerent, vtq; denique Theologicæ ſapientiæ, effuſiſſimis ſtudijs ibidem reforma-
33 tæ, eo amplius inſiſteretur,* non tamen earum improbatur famulatus; cùm illis à principio pullulantis Eccleſiæ primus Pontifex Petrus Apoſtolus in cauſis decidēdis vſus fuerit; vt in cap. Beatus, in fine. 6. quæſt. 1. ac ab eiſdem ad idem Gregorius ſumpſerit argumenta; vt in cap. legum, 2. q. 1. vt in cap. lege, in fine, & in cap.
34 ſi in adiutorium. & cap. certum. 10. diſtinctio.* Nec ſane nunc recurſus ad illas præcluſus eſt; dum quid Canonum iure ambingi vlterius, aut interuerti fuerit deprehēſum; iuxta notata in cap. 1. de noui operis nuntiatio: cum è conuerſo non dedignentur leges ſacros item Canones imitari, vt in auth. de Eccleſiaſticis titulis, in principio, & habes per Lucam in l. vniuerſos, C. de ſtudijs liberali. vrbis Romæ, num. 15. & in l. medicos, num. 6. C. de profeſſ. &
35 medicis, lib. 10. Min.* Sed quid eſt, quod cum Regnum iſtud pariter ab imperio abſit; in eo imperialia adhuc iura probentur? Imb. Ex Regum conniuentia, tacitoq; conſenſu protractam eorum obſeruationem retulit Gloſa in proemio Conſtitutionum Regni, in verſ. vnde admodum cum ſequenti; ſed in his non vltra;
36 vt ad rem ipſam, ex qua diſceſſimus, redeamus,* doleoq; plurimum, quod nunc omnis apud potentes ſileat eruditio, ac ſat eſſe pleriſque putetur, ſi leuis aditus, & qui ſtatim poſt cum difficultate ad obſcuram praxim gradientibus facillimè præcluditur, adaperiatur; ſed Deus faſſit, ne communis ſit Is omnium error; qui ad iuris ſcientiæ capacitatem hodie anhelant: tāta negligentia; tamq; exiguo temporum anfractu eidem nauare operam cōſpiciuntur; vt potius eius curſores, quam, vt par eſt, inueſtigatores nuncupari, videriq; iure valeant; ſic per medium profundum citiſſimè perducti; ſed & de his pariter hactenus; cūplures etiam nunc efferantur, qui Vlpiano, cæteriſq; iam dictis ſubſcribi, annumerariue poſſent: tanta eruditione ſe in omnibus commiſcere,
37 cunctaq; obire munia; atque tractare attenduntur:* At quod dictum eſt, ob illorum cateruam volui repetitum; qui vix quidem tantæ

ntæ facultatis principia libarũt, ac tumultuariè sanè,& nihilo-
ninus Magistratus fieri volunt,contendunt,& tãdem consequun-
r; ac si flammigerum legum centonem militantibus in cæca
norantia populis anteferrent: ob hæc satagant Principes vigili
quisitione hos sese ad Magistratum agentes intueri, ac ex de
ris adscitis intimius perscrutari; ne tales pestiferas labes po-
lis præficiant, neue se eorundem malè gerendorum faciãt par-
cipes, insinuentq; subditis tales esse sese, quales ipsis Magistra-
s præficiunt; Illud præterea scientes, * quòd si ignaros officia-
s ordinari contingat, lapidibus primum Mercurij aceruum au-
ri erit intelligere, ex quo illis, omnis illius numinis ratio per-
rti videatur; tum inde ad iustitiam, & eius templa, quæ tribu-
lia ipsa censentur; alioquin ampliandos accessus coangustari,
penitus interuerti videres, vt explicitè pro Tui voto Minutu-
accedamus ad id; quod subinde sedulus iniunxisti: * Namq; ad
tiquum illud Chaos regressus pateret;cum priuatim quisquam
o rationibus,quas se in alium habere putaret; super earum cõ-
uutione diffidens cum Aduersario suo, non sine Dei indigna-
ne, Principis regnantis dedecore;ac ipsiusmet Reipublicæ in-
itu, secumq; miserè congrederetur; & dato,quòd præfatos iu-
ignaros ipsi iudicantes adirent; quis eis intercedentibus, &
dium ministrantibus litium finis spectaretur? Cum primo
orantes non tam veraces,quàm sophisticas, & cauillosas Ad-
atorum argumentationes declinare,iuditia vniuersa confun-
ent, seipsos pessum mandarent, ac demum concreditos sibi
ulos,innocentes quamuis,Augustino teste lib. 19.de Ciuitate
,cap.6 in eorum perderent ignorantia, * quod ipsum sapidis-
è tunc Iustinianus Princeps in auth.constitutio. de iudicibus,
verò,explicuit; dum inquit: *At verò qui magistratum gerunt,
ue nobis in ministerio sunt, si vtique iuris peritiam non habeant,
aliunde emendicent rectè iudicandi formulam; quomodo non ma-
am labem ea Res Reipublicæ inferat, si disceptandarum litium
tatem non his tradamus; qui per se sciant quid facto opus sit,
inamus ipsos alios quærere, à quibus ipsos liceat perdiscere, quæ
dicando ipsos proloqui oporteat*. Cui respondet benetextus
Canonici in cap.Conuenientibus, 1.quæst.7. dum ibi circa
ium dicitur, *Episcopus Cypri dixit, non oportet Nos, qui Epi-
sumus indigere Doctrina, sed aliorum esse Doctores:* Et,vt tam
a placita concludam; nõ est ferendum cęcum commostran-
ineribus præfici;ne si quando cæcos alios ducere contingat;
omnes

41 omnes non ſine deteſtatione in foueas cadant: * cum prudentia indigentes non aliud præſtare valeant, quàm multos per calumniam opprimere, ex Prouerb. cap. 28. ac ſubinde protinus Ciuitates, Regnaq; obſcurare, vt per Baldum in allegata auth.habita C.ne filius pro patre, col.4. verſ.quarto nota; ad quod illud Prouerbio cap. 14. proficit: *Sapiens mulier ædificat domum ſuam; inſipiens inſtructam quoque manibus deſtruet:* ac illud aliud relatum per Lucam in l.filios, ſub num.6. C.de Decurio. *quod bonorem*

42 *conferre inſipienti, eſt Reipublicæ ſubuertere vitam:* * pro eis ſi quidem ſubleuandis ex cordis egeſtate optimum conſilium capere non poſſunt; iuxta Prouerbio. dictum cap. 10. *Qui autem indocti ſunt; in cordis egeſtate morientur.* Vnde rationabiliter ad Honores perducendi non ſunt; vt per Philoſophum 8.Ethic. nicomach. cap.8. Namq; itineris Duces Ceſſuri, erroris, quo continuò ſubuerterentur, Comites eſſe noſcerentur: iuxta Hieronymi dictum ad Celantiam; ad quod præterea accedat; quod quemadmodum

43 eodem Philoſopho teſte primo de Anima, * ſcientia de numero honorabilium dicitur, cum, vt præfatum habes, ſplendens, ſapidiſſimum, vaſtum, eminensque Altiſſimi Donum exiſtimetur, vt proinde pretio quouis appretiari, & extimari nequeat, l.1. §.2. ff.de varijs, & extraord.cognit.ita, & ordine retroacto; ignorantia, quoad eos, qui alijs pręeſſe volunt, in deteſtabilium numero,

44 & plus vltra computabitur, vt per Bald.citato ſupra loco, * cum in his, nec excuſatione, nec venia digna ſit, cap.ſi in laicis, 38.diſt. cap.ſcriptura, de conſecratio.diſtinct.2. & cap.fin. 37.diſtinctio. & in ſumma huc referatur, & illud, quod dicitur: *Ignorans ignorabitur;* & ſic optima ex prædictis, ratione ignorari debet, & ad laborantium loca euocandus non eſt, vt in cap. 1. 15.quæſt. 1.

45 * Imo, vti falſa opinans, intelligentia aberrans, Terram ſubuertens, propriam animam corrumpens, & ex ſcientiæ habitu, quo ſe præditum exiſtimat, probroſus effectus declinandus eſt; & vti lues, peſtisue mortifera vitandus, vt in dictis ſupra iuribus; cum vlterius nemo rectè iudicare poſſit, niſi quæ prius nouerit, ac eorum bonus iudex credatur, vt per Philoſophum primo Ethicorum, & primo Analiticorum, textu primo; vt intelligas tandem nullum, nulla prænoſcenti iuditium cedere; non entis nullis ſuppoſitis partibus: Ac ignaro homine nihil iniquius excogitari poſſe, dicto cap.ſi in laicis; probatiſſimum eſt etenim ex præfatis decerni ab eo veritatẽ non poſſe; quam Nos in tanta Mortalium confuſione Magiſtratuum in pectoribus ſtatuimus inſculpẽdam;

ex

ex quo eius insuper animus circa eam assiduè mentitur; quamque etiam sui temeritate adiscere vnquam potest. Min. Abundè, concinneq; nimis in ius Dicentibus vitandam ignorantiam exprobasti; eaq; circumuentos iuditia ipsa, dixisti confundere; illis alias dirigendis Duces, & Imperatores se habere cum debeant; cedo nunc vti contingens eorum confusio dijudicanda sit?
46 Imb. * Multipliciter quidem; & primò hoc ipsum euenire potest; quod suam interdum potestatem ignorent: Secundò, quod de eadem dubitent; vtputa, quod vt ordinarij procedere cum debeant, vt delegati, inuoluti ipsi, non sine actorum omnium nullitate, iura ministrent: Tertiò, ratione causæ; veluti quod limitatam iurisdictionem habentes, imprudentes in alienam messem falcem immittendo, prolabantur; de qua re plura suo loco subijcientur. Quartò eadem interdum confundunt ratione collitigatorum; vbicunq; non in subiectos sibi demandatæ iurisdictioni iuditium exercere deprehenduntur, vtputa si præterquam in notatis causis clericos, vel principaliter conuētos, aut aliter ad laicorum defensionē venientes vti eorū authores auocare, trahereq; in eorum iuditiū præsumant: * ignorantes ipsi etiam in hoc postremo casu ad suos iudices eos debere dimitti, ex iam recepta Sacri Regij Concilij decisione, de qua per Afflictum in decis. 227. Grammaticum plenissimè discutientē in decis. 21. Capicium in decis. 197. & Boerium in decis. 69. num. 27. Quinto, ratione item loci, & temporis; de quibus ad saturitatem apud Vantium in nullitate ex defectu iurisdictionis, num. 107. & 112. Bernardinum Roccam in sua praxi iuditiali, in titulo de iudice ordinario, pagina 5. lib. 1. & libro 2. in titulo de exceptio. pagina vltima; & aliqua per Boerium in decis. 30. incip. & primo videtur. Sexto, & postremo, cæteris missis, ratione ipsiusmet iuris in occurrentibus factis superinducendi, & pronuntiandi ignorantiæ; qua vel potissimum iuditiorum peruersionem contingere, vti hæc præexposita; ac cætera omnia complectente, non est, qui inficietur: * vt meritò ordinarij qui sunt, consultissimi in iure prodire debeant, propositarum actionum naturas cognoscentes, pro earum stabilitate necessaria requisita expendentes; similiter, & exceptionum cunctarum; earundemq; extremitates, vtreq; siue primis vel mutuis petitionibus, siue duplicationibus, vel triplicationibus, aut quadruplicationibus protendantur; Rerum Antecedentia; Consequentia, [illegible]; aliaue ex loco, persona, tempore, causa, cæterisq; huiusmodi circumstantijs: In extraordinarijs potissimum, metientes;

pro

pro earum varietate multiplicium iurium constitutionem inuestigantes: quæ omnia, vbi tenuerint, atq; seruauerint Iudices, verè tūc iuditiorum Duces, & Imperatores erunt, per calcatos prudentiæ tramites nequissimis Procuratorum, Aduocatorumque incursibus resistentes. Min. Ex his maximam in eis iniquitatem versari conijcio; dum tali, tantoq; munimine fulgiendum Magi-
49 stratuum animum innuis. Imb. * Quod de eis dictum est, exceptis innumeris multis prudētia, & integritate refertis intelligas velim; quorum verissimis, ac aptatissimis iurium allegationibus, nedum non perturbari rectè iudicantium mentes, sed in parte dirigi potius; & ad recti iudicij limina perduci animaduertūtur; non secus, ac ex lateralibus ripis rapidissimi fluminum cursus ad mare vsque deriuant: ne tam opportunissimo, ac necessario Reipublicæ sedulo Aduocatorum studio iniuria quis audeat succen-
50 sere, vel præsumat; cum quoad eos creditur pertinere: * nobilissimam ipsi fortunam prosequantur, l. prouidendum, C. de postulando; & l. diximus, ff. de excusat. tuto. vel curat. & viri præterea ex-
51 celsiores prædicentur, vt in l. 2. ff. de offic. diuers. iudic. * Qui verò ex his, litigantibus dicendi tantum viribus adsunt; à vera iustitiæ intelligentia aberrantes, tanquam non simulatam, sed verissimam illam Philosophiam declinantes, nec Doctores, nec Nobiles esse censendi sunt; cùm sapientiæ, & virtutis hæ dotes sint; ac proinde certo conuenire, ne his tradantur; qui reuoluto, vt aiunt, mantello deludere illam conspiciuntur; dum Iudices perplexa importunitate fatigant, irretire student; ex eoque sibi ingentem erigi laudum cumulum persuadent; cùm potius deberent animaduertere inde eorum famam denigrari, cuius contendunt,
52 ornamentis plurimis spoliari; * ac pœnis desuper multis seipsos, quibus corripiantur, obijcere, de quibus per Ebolitanum in Ritu Curiæ 104. num. 6. Sed de his non plura; nedum Aduocatorum iura tam anxiè prosequimur, iudicantium nunquam satis extructo ornatui detrahamus. Min. Quid ergo Principibus in Magistratuum electione præcauendum, aduertendumque putas? quò eiusmodi eos cum effectu sibi valeant designare, qui tot, tantisq; iam dictis non frangantur scopulis? Imb. Iam prope magis ad messem accedis; ac veluti ex spicis frumentum, ex diu conclusis
53 mei pectoris penetralibus materiam excutis, * proindeq; quæsito accedens; in Magistratuum designatione conditiones sex in vnoquoque deligendo à Principibus examinari debere existimo; quas vbi Eos deprehendisse contingerit, ordinationē accelerent;

certa

certa animi propenſione inuitent; cogantq́; nolentem: Namq́; ſecundum eorum corda ſe Magiſtratus conſtituiſſe; eoſdemq́; in dies cõſtituere, facilè intelligere poterunt; quod Ipſos affectare, exardereq́; quammaximè prenunciatum legitur in pragmatica incip. Regię Dignitati; infra de Syndicatu official. dum in ea dictum eſt. *ad quos nihil tam neceſſarium eſſe credimus; quam eos Regimini noſtrorum populorum præponere; qui ſecundum mentem noſtram eis præſint, & de iuſtitia prouideant.* de qua re late ſupra in prima parte, in ſecundo Notabili dictum eſt. Min. Perge nunc Imbriane; quæ nam hæc ipſa ſex erunt; quæ Principibus animaduertenda propoſuiſti? Imb. Maxima quidem; & quæ non ſine admiratione in ſubſtratis perſonis deprehendere offertur; qualia ſunt; Docendi Peritia, Facundia Dicendi, Subtilitas interpretandi, Dictorum copia, Morum excellentia, & Virtus Fortitudinis; quæ ſcitè admodum recenſuit Abbas in cap. propoſuiſti, col. vltima, de probatio. & in cap. cum in cunctis, in princ. de electio. Ipſi etenim, vti ardentes, perlucideq́; lucernæ in Principum Re-
54 gnantium portis ſplendeſcentes iura, * ipſa docendi peritia enucleabunt; quæ vere ſcientiæ argumentum præſefert; cum docere poſſit nemo, niſi prius ſciuerit, quæ tradere intendit, vt in iam dictis incidens ſimul aſſeras Doctores eos eſſe debere, & non ſine Doctrina, dicto cap. conuenientibus, & facit textus in §. Doctorẽ, 86. diſtinctio. Nam alias; cum à Deo poteſtates eſſe probentur,
55 * nequaquam non bene docere valentes ex Deo eſſe crederentur,
56 vt in cap. ideo diuina 24. quæſt. 3. Poſito præterea, * influere potentius in Auditorum animos, quæ orationis ſplendore contingerit illuſtrari; pręfata dicendi vbertate enucleatum ipſi ius cor-
57 dibus figent, * quod ipſum præſtare poſſe à Docente ſeiunctum eſſe non debet; nec creditur; cum qui aliqua docet; illa ſimul perſuadendi facultatem habere præſumatur. Vnde hæc ipſa perſtrin-
58 gentem * Rhetoricam facultatem ciuilis huius noſtræ ſcientiæ partem eſſe primo Rhetoricorum Cicero tradidit; ac nedum quidem partem; ſed & omnium liberalium Alumnam, ornamentum; atque Imperatricem, vt optimè proſequitur Lucas de Penna in allegata l. vniuerſos, C. de ſtudijs liberal. Vrbis Romæ ſub num. 6. verſ. hæc autem. Subtilitate tertio loco antiquos, ac ſane perplexos legum nodos ſoluent; cum vaſta, ſcribentium curioſitate, controuerſi iuris prodierit caterua; Eoſdemq́; Dictorũ copia elucidabunt; Morum excellentia inconcuſſa, imperuertibiliaq́; cuncta
59 efficient; * cum Præſidentium integritatem ſubditorum ſalus pro

K neceſſi-

necessitate sequatur; quæ item omnia Fortitudinis virtute æterna facient; vt nunc ex cordis abundantia efferatur erumpere.

60 * *Fælices, fæliciaq́; ter, & amplius Ciuitates, Prouintias, Regnaq́; fore, si sic effectis, taliterq́; condecoratis Magistratibus regerentur.* à quibus sanè cuncta tractari, ac regi, natura iustum esset; secundum quam, sapientiores imperare, præesseq́; cæteris debere, Plato probauit in Gordia; ac plusquam Rudiores habere; concinitq́;

61 Philosophi illud, *In omni genere primum quod est, potissimum, ac perfectum esse oportere, ac pro administrationis modo, in eo prudentiam, ac virtutem exigi*; At bene vetus desiderium istud intermit-

62 tam; vt securus pro more ad Rem ipsam redeam: * vnde rursus Doctos eos esse debere, nedum quoad iuris peritiam intelligendum est: Sed quod & Rerum simul in Ciuitatibus, Regnis, & Imperijs gerendarum optimum, vel saltim non contemnendum; earum sæpius tractata vicissitudine, experimentum assequuti sint, vt dicitur in dicto auth. vt iudices sine quoquo suffragio in §. quapropter, & vulgato §. quia vero, in auth. de iudicib. & habes per

63 Bald. in proemio institutio. in princ. * Rectè siquidem, & sanctè iudicandi tria instrumenta credita sunt, videlicet, scientia, ratio, & de qua loquimur, experientia, vt apud Platonem de Republica dialogo 9. & Philosophum 10. Ethicorum, Nicomach. cap. item q.

64 * Vnde expertorum gloriosus dicitur intellectus, memorãdumq́; consilium; vt patet Ecclesiastici cap. 25. dum dicitur, *Quam Spetiosa veteranis sapientia; & gloriosus intellectus, & consilium.*

65 * Facit etenim illud, vt vita hæc nostra in Ciuitatibus sotialis secundum artes progrediatur; vt procul ab imperitia secernatur; quæ non nisi fortuna ipsa dumtaxat comitante dirigit: Quorum altero nil fęlicius, nil miserius altero excogitari potest; & vt con-

66 cludamus, ea tanti existimata est, * vt sola ad iudicandum sufficere credita sit in textu in l certi iuris, C. de iuditijs. Cuius verba transcribere non teduit; dum sic in ea Iustinianus loquitur, *Certi iuris est, quod concessa est etiam militaribus hominibus iudicandi facultas: quid enim obstaculi est; homines, qui alicuius rei peritiam habent, de ea iudicare? cum sciamus, & militares Magistratus, & omnes tales homines per vsum quotidianum iam esse approbatos, vt & audiant lites, easq́; dirimant, & pro sui, & legis scientia huiusmodi altercationibus finem imponant.* Respõdetq́; admodum quod in speculo humanæ vitæ lib. 1. cap 18. Zamorensis retulit Episco-

67 pus, * dum testatur vidisse in Germania Ciuitates plurimas populatissimas quidem, atque optima politia gaudentes, in quibus

Ciuis

Ciuis vnus iuris ignarus in decidendis causis penitus inexpertus totius Ciuitatis causas breui momento pacificè & in redibili silentio terminabat; illud tamen verum est, quod subijcit, non iuris Doctrina ibi disceptari; & sic penitus Aduocatorum officium intermitti; sed vnumquemque pro sui facundia causam dicere; vnde secus hic sentiendum, vbi & ius frequentissimum est, sollemne forum, ac Aduocatorũ ferè curiositas intollerabilis. At ad Rem
68 redeamus: Dictum denique est, * Rationem his necessariam fore, vt quęcunque, videlicet, legibus minimè definita noscerentur,
69 consultissimi ipsi ratione moderari, ac definire possent, * quæ vel paucissimi fragili hominum conditione supposita, eis reseruati debere, Philosophus 1. Rhetoric. c. 5. docuit, quod sanè ex tot legum voluminibus præstitum quisque, à multis hucusque temporibus arguere potest; Cuius rei rationem in materiæ progressu Auenti Tibi commodissimè subijciam: quod si denique contra hanc sanam Principum mentem ordinati iudices fuerint; ac per omnium errorum Matrem, ignorantiam inquam, vel imprudentiam malè iudicasse comperientur; in subditorum solatium, qui in persona, vel bonis iniuria aliqua fuerint affecti; illud vetus refugium adest, vt syndicatus, videlicet lege proposita per pœnæ luitionem, ignorantiæ, vel imprudentiæ in eos dispunctione habita, adiscant vlterius, quæ congruant ipsis deinceps pertractare.
70 * Namque turpe eis accidit, imo turpissimum, secundum Ciceronem 3. de legibus, atque impijssimum, ius ignorare, sub quo viuunt; quodq; ministrant, veluti sub eius prouidentia iustitia con-
71 stituta, vt in l. 1. §. Seruius Sulpitius, ff. de origine iuris; * idq; non immeritò, cum artium artem; & animarum regimen illud protendat, vt in cap. cum sit extra de ætate, & qualit. codemq; omnis humana præcidatur audacia, ac perquirenda tuta substineatur innocentia, cap. ad fidem, & cap. non frustra 23. quæst. 5. & in cap. factæ, 4. dist. quæ omnia eos longè, lateq; protendere, euulgareq;
72 pro suscepti oneris functione, debere manifestum est; * ac proinde ignorantes ipsi se iuri dicundo, ministrandæq; iustitiæ praeficiendo; & per ignorantiam iudicando, non dicuntur citra culpam agere, vt in l. si quis fundum, §. si quis vitulos, ff. locati, & habetur per Glosam magnam in l. si quis per imprudentiam, ff. de euictio. vt meritò, pro iudicis arbitrio tamen, veniant puniendi, vt in Re-
73 gni Constitutione, si iudex, notatum habes, * quod, & in artificibus pariter omnibus locum vindicare tibi suadeas; uxta plenè notata per Caualcanum in sua decis. iuditiali 26. Min. At nunc vti

quam dixisti in eligendorum personis à Principibus exigendam iuris Doctrinam, in eisdem adesse ipsi assequentur? Imb. Difficile admodum existimatum est, in tanta designandorum copia Doctrinam, iurisq; peritiam assequi; aliaue simul, quæ proposuimus; varijs tamen argumentis ad eam, cæteraq; alia deprehendenda decertare Principes non cessarunt. Min. De argumentis præfatis
74 quæso ne pigeat differere. Imb. * Primo quidem illud expendere curabunt; vt habitarum administrationum exitus diligenter attendant; quales, nempè illi populis cesserint, vbi aliarum iam antea administrationum fuerint effecti participes: Namq; qua cum Prudentia, Doctrina, & Bonitate se in illis gesserint, eisdem, veluti comitibus præeuntibus, alias se deinde tractaturos, præsumptio est; iussionum præterea principalium euentus; quemadmodum videlicet, eis submoniti, si fuerint, dignè, vtiliterq; prosequuti sint; quod si hæc ipsa, aut huiusmodi cætera rectè, ac pro officij, iussionisq; modo, decoreque tractauerint, tunc iure eorum fides multis tamquam argumentis elicita, nedum à frugalibus, & liberalibus Principibus amanda est; sed de necessitate augenda, maioribusq; stipendijs munienda; si iam dictis virtutum ornamentis destituti videri nolunt; quò perfectissimi eo modo probati, excepti, ac aucti, non sine omnium documento, Reipublicę commodo, & regnantium dignitate, tandem ipsis assistere mereantur. Min. Vti verò hanc ipsam partem, & maximam quidem suarum functionum persoluere Principes poterunt? Imb. Iam diu est, quod in idipsum principalis penetrauit dispositio, vt patet in Pragmatica 7. in §. E nel tomar de los Syndicados, sub titulo de cōpositio.
75 * Vbi in officijs successoribus iniunctum videre est; vt de Prædecessorum suorum administrationibus clam se informare; ac Principi ipsi insinuare debeant: doleo tamen istud tam sanctum institutum, pro huius Regni flagello, in desuetudinem protractum; sed ex eo hoc ipsum euenisse reor, quod interdum, vt dicitur, *Asinus, asinum non prendit*; facitq; vulgatum Naturę principium, *Quod tibi fieri non vis, alteri ne facias*: de quo in cap. 1. 1. distinct.
76 Verum redeamus ad rem, vt ad eos nos conuertamus, * qui de nouo administrationes ambire incipiūt; qui & ipsi pariter à Principibus negligendi non sunt; vt successione temporum prouectioribus decedentibus, in eorum locum, veluti nouę, ex eorum prudentia, adscitè, parteq; soboles, substitui, ac subrogari valeant; Quare quoad eos in hac ipsa re creditur pertinere, frequentissimè ad certam metam deuentum animaduertere est; quam vbi eorum

m quisque ad hæc ipsa decurrens meritus fuerit, habilitatis,
;endæque Doctrinæ argumentum præseferat, & in summa
›ctus creditur, qui Doctoratus insignibus decoratus effertur,
ue huius generis homines Pragmatica sanctione in Magistra-
acciri debere, efflagitatum est; vt & præterquam callere de-
ıt, callereq; præsumuntur, iuris peritiam, * eius pariter causa
lignicate persistant; quam dignè illum adeunti, Doctoratum
err:, nõ ambingitur, vt in cap. quanto de magistris, & habetur
r Panormitanum in dicto cap. proposuisti, num. 11. & in cap.
:rici, de vita, & honest. cleric. & in cap. clerici, de iuditijs; am-
.iando, vt per Conradum in suo Templo lib. 1. c. 1. §. item primo.
uæst. 2. num. 24. vt eandem, videlicet Artium, & Medicinæ Do-
ori, ex recepta scribentium sententia tribuat. * Imo eorum
antus, præterea, fauor effertur; vt cuicunque Militi facilè Præ-
ati fuerint, arg. l. si quis in bello, ff. de captiuis, & postlim. reuers.
& præferendos venire voluit Baldus in proemio Digestorum; ac
non mediocri disputatione Conradus loco allegato prosequutus
est, * quippe cum illi cogniti sint; assidueq; videantur, quorum
consultissima verba, Dei pręcepto sequuntur populi, in quorumq;
splendore assiduè perambulant, cap. si ergo 8. quæst. 1. Vnde
illud est, vt nunquam sine digna aliqua præfatione ipsi à Princi-
pibus nominati sint; interdum siquidem Antecessores eos nuncu-
parunt, tum Magistros, Professores. Dominos, Præceptores, Iuris-
peritos, Iureconsultos, Sacerdotes, Patres, Antistites, viros excel-
siores, & alijs multis similibus, de quibus ad saturitatem legis
apud Conradum loco citato in fine. * At quod verè Militibus ipsi
præferendi sint; apertè ita assequeris, si quid Gregorio Fiscello
Iurisconsulto interdum euenerit; exaudire non displiceat. Min.
Imo quammaximè placet. Imb. Namq; susceptis à Sigismundo
Cæsare æquestris militiæ insignibus, cum is de rebus arduis Si-
gismundo consultante, Basiliensem Synodum adisset, dubius erat
legum ne Doctoribus in vnum locum coniunctis, an æquitibus
item in alium separatis sese coniungeret; cumq; tandem ad ęqui-
tes inclinaret, Stultè agis, tunc Sigismundus inquit, qui literis
militiam præfers, nam ego Milites vna die mille fecerim; Docto-
rem vnum in mille annis non fecerim; & sic ab eo Imperatore
Doctrinam Militiæ pręlatam vides; tantò humano generi condu-
82 cibilem illam regnantes longa serie assequuti sunt, * quod si sub-
inde Doctoratus structuram, & sollennitates attendas; maximam
83 item Doctoris dignitatem esse, firmiter proloqui poteris, * vt qui
multis

multis non leuibus sollennitatibus celebratur; atque indulgetur, vt habes per Alciatum libro Paradoxorum 3.cap.16.quem refert Pandus in Pragmatica dispendia litium,num.19. Min. Quæ verò eius sollennitates sunt? Imb. Sex ille numero recitantur non contemnendæ,videlicet, Rigorosum examen; Eius approbatio; Promotorum iurata depositio de doctorandi sufficientia, de quibus in l. nemini, C.de aduoc.diuers.iudic. In signum splendoris præterea Birreti impositio, Cathredæ inuestitura,& Librorum apertura; postea verò illis vlterius anulus imponitur, osculum
84 datur, & benedictio,* quæ tres posteriores non ad eius substantiam relatæ sunt; cum,& in matrimonijs similiter frequententur; in quibus palam est,mulieribus osculum dari,easdemq; anulo insigniri, ac benedici; de quibus omnibus plura habes apud Fabrũ in §.Responsa, institut.de iure natur. Guid. Papam in quæst. delfina.388. Baldum in proemio Decretalium, Bart. in l.Magistros, C.de profess. & medic.lib.10. & multa congerentem Cassaneum in suo tractatu gloriæ Mundi parte consid. num. vt merito nunc receptui canendo, viuis plurimorum magni nominis in Almo Collegio existentium Doctorum, ac Patrum testimonijs procedentibus, & approbationem enunciantibus, spetia-
85 liter ad iura populis reddenda facultatem assequantur, * nullo alio examine sollicitandi,vt in Pragmat.22.§.vltimo,infra de officio Sacri Regij Concilij: Quod ipsum quoad Doctrinam exau-
86 diendum puto. * Nam cum mores mutari soleant, maxima cum legum stabilitate, conuenit super eis dignoscendis Principes inuigilare;ne furentibus gladium ministrasse deprehendant; prout benè facit singularis Glosa in l.1. §.hoc interdictum, ff.de tabul. exhibend.in verbo imperfectam;quam refert,& sequitur Socinus in cap. constitutus num. 11. de purgatio.canonica. illo denique
87 circa ea,quæ dicta sunt,animaduerso,* quod & si præallegata sanctio de euocandis in Sacrum Regium Concilium;atq; in eius designandis Consiliarijs loqui deprehendatur; in omnibus tamen regijs iudicantibus ea recepta est. Min. Imo non in omnibus?
88 * cum acceperimus, ac assiduè in hoc Regno videre sit; Hispanos quosdam Milites, vix armis depositis ad officia præfata, iuraq; dicenda accersiri,& ordinari? Imb. Ne tibi hoc mirum Minutule videatur; Nam, & hi, vti qui intus *Catholicum, Inuictissimum, & Iuris Relligiosissimum Philippum huius Nominis secundum, Hispaniarum Regem* habent; tamquam Assistentes strenui, & obseruantissimi Fideles; arma non minus, quàm leges; & leges pariter

ariter ipsas, non minus, quàm arma strenuè, relligioseq; profitentur; quò siue pacis, siue bellorum continuatis, intextisq; temporibus, exigenti illi expolita eorum studia opportunissimè prębeant.* Doctores autem eos esse, ex allegata Sanctione non exitur; cum sufficiat eis licentiam ad hæc ipsa, obseruata quadam solennitate in partiri, qua procedente, ex nimium recepta consuetudine, facilè pro Doctoribus reputantur, eorumq; circumscribuntur appellatione; ex quo in fauorabilibus versari creduntur; iuxta allegata per Boerium in tract. de authoritate Supremi Consilij, num. 97. Min. Cur hoc ipsum? Imb. Eius quidem rei nec ratio incognita est: maxima etenim cum difficultate in Hispaniarum partibus Iuris Professores Doctoratus insignibus initiantur, non tam laboris respectu in Cathedris sustinendi; quàm expensarum, quæ maxime fiunt,* & præsertim in Salamanticis Scholis, ex quibus, qui vel Licentiati, vel Doctores prodeunt, tanquam si ex Equo Troiano fuerint dimissi, maximum eruditionis vbique locorum, ac penè incomparabilis commēdationis incrementum præseferunt. Præterea, * quia scientiam, vel inueniendo, vel discendo à Magistro consequimur, vt per Diuum Thomam in 2. de Anima textu 58. illud, quò magis ex Doctoratu descendens præsumptio Doctrinæ inualesceret: nouissimè constitutum est,* non aliter, videlicet ad huiusmodi dignitatem Iuris studiosos promouendos fore; quam per quinquennium continuum Iuris Ciuilis, ac Pontificij studijs eos operam nauasse publicis in scholis compertum fuerit; vt patet in Pragmatica 9. Illustrissimi, & Excellentissimi Comitis Mirandæ Proregis; cum qua concordat textus Iuris Canonici in c. ordinatos 56. distinctio. quem ad hoc Notabiliter expendit Petrus Rauennas in suo sing. 915. Atque, vt reor, * præsens Pragmatica sanctio ex Hispalensi lege huc perducta est; cum concordare cum ea deprehendatur textus in l. 12. titulo 7. libro 1. in Recupilationis 1. parte; vbi & super illo item prouidetur; quid videlicet, faciendum sit; vbi qui se ad Doctoratum petit admitti, non in loco Doctoratus assequendi, sed apud aliam degens vniuersitatem pręscripta studia compleuerit; & sic quemadmodum ea in re per eum vtiliter extrui probationes valeant * quam in hoc Regno ob matriculæ institutionem, per matriculam extrui oportere, euidentissimum est; idq; in eum modum putatur attendendum,* vt nec vlterius scholaribus indultis immunitatibus, atque priuilegijs gaudere possit quicunque iuris studiosus in matricula descriptus non reperitur, arg. textus in l. 3

C.d

C.de officio Magiſtri militum, quod, & ſingulariter in ſuo ſecundo Notabili Mugellanus Dinus complexus eſt, & facit quod de Militibus notauit Bald.in l.penultima,ff.ex quib.cauſis maiores. Min. Sed quid ſi ante matriculæ ordinationem ſtuduerit quis,vel partim ante,& partim poſt inductam matriculam? vti ad gradum prodeunti illi conſultum intelligemus, ac noſtris tunc in Regno extitit? Imb. Primo caſu teſtes induci poterunt,atque ita ipſe in Regno induxi; ſecundo verò,& matricula,& teſtes adhiberi poterunt, prout fuere inducti; ita quod ſtudiorum præſcripta tempora ab eorum initio ad Matriculam vſque teſtes anteferant, reliqua verò ad finē Matricula protendat: non minus tamen faciunt ad præfatę Pragmaticæ intellectum,quæ longè anterioribus temporibus Romani Principes ſanxerunt; de quibus in §.ſed quia ſolitum, in proœmio Pandectarum, & in l.iubemus, & in l.petitionis,C.de aduocatis diuerſ.iudic.* vbi non ante ad Aduocationis
96 officium iuris profeſſorem perduci præcipitur; niſi quinque annorum ſpatium continuum in iuris prælectione conſumarit; iuxta præſcriptum modum in dicto §. ſed quia ſolitum, * in quorum
97 anno primo friuolo, ac ridiculo cognomine Dupondij, quaſi tu dicas diobolares,dici poſſunt; quarto anno Lyte; quinto verò, & poſtremo Prolyte: quod emenſi iam ſcientiæ anfractus,tantū non ex difficultatibus ſe abſoluerint,vt legere eſt apud Cęlium lib.4. antiquarum lectio.cap.7.quod multo magis in his,qui iura redituri ſunt, ex ſupradictis putatur exigendum: * Imo,& aliud præ-
98 terea in eo, quem effingimus, Regni Iudice per Reginæ Ioannæ ordinationem,de qua inter Capitula Regni, incip. Vt ſtatus,requiſitum eſt;vt non aliter ad Doctoratum,ſeu iuſtitię exercitium is perducendus ſit,niſi per aliud quinquēnium Regni huius Conſtitutiones, Capitula, Ritus,atque alias paſſim promulgatas ſanctiones,ſtudio non intermiſſo tractauerit;quem cōtextum ad hoc expēdit Paris de Puteo in tract.Syndicatus,in verbo Aſſeſſor,c.2. nu.7. animaduertens iudicantem potiſſimum Prouintiæ ſenſum; cui prçeſſe debet,callere oportere;quem in præfatis iuribus claudi, recitari, & repræſentari populis palam eſt. Sed heu, quò me bone Princeps ducis? Min. Quid eſt Imbriane? quid modò te turbat? Tot ſtudijs fortaſſe cōſumenda tēpora tibi moleſta ſunt?
99 Imb. Non vtique? * Doleo magis tam ſanctam ordinationem corruptore otio coinquinatam obſoleuiſſe, ac non ſine iniuria, nec memorari illam quidem. Nam,vt vera loquar, vix quinquennio præfato vtriuſq; iuris cēſuram, ad illam conuolantes iuuenes attigiſſe

attigisse deprehenduntur; vbi ad iustitię administrationes exercendas; quamuis bene fatigatis Principibus, euocantur; vt merito vel pro parte iam penitus collapsam commentæ Nouellę Pragmaticæ dispositione roborari oportuerit; vnde constitutiones, atque alia præfata Regni iura, eos bonorum pace, pęnitus ignorare certū est:
10 * imo vlterius parum ipsi vltra primas litteras progressi, falsam scientię persuasionem induti cedere peritis indignantur, quibus iniuria locum auferentes, veluti iure quodam potestatis, in populorum perniciem, propriam stultitiam perdocent; atque in ordinantium dedecus ignorata iura continuis lapsibus perdiscunt; Asinorumq; cadentium instar, eorum locos, sedesue, non sine confusione, comminiscuntur; quò nil turpius; vt notat glosa in cap. si beneficia, de præbendis in 6. & Marianus sequitur in cap. ex conscientia nu. 5. de crimine falsi. Ad istud ergo benè aduertant iustissimi Principes, *Ne asinum pro equo aratro adhibeant; ac linceis quandoque ridiculò cæcum præesse faciant*. Sed auferamus nunc manus, vt dicitur de tabula; sat enim sit in hac ipsa re tam optimas, atque imperuertibiles dispositiones meminisse, & ad hæc ipsa currentibus alijs escam subministrasse; Cum ne dum Doctores eos esse debere regia exigat sanctio; sed, & doctos, vt dictum est; quasi quod præfata omnia parum sufficere, insinuatum sit; nisi plus vltra; designandorū peritiam, & iuris scientiam, ex multis rerum argumentis, iuxta commonita,
11 Principes assecuti sint,* ne tantæ molis Doctorem populis euulgare contingat; quantæ vulgatis illis circumscribitur carminibus,

Quod voco te iuris Doctorem vtriusque superbis,
At de sorbilibus iuribus ipse loquor.

Et qui eiusmodi sunt generis, illi sanè intelliguntur, quorum vitæ otium; ac præcipuè statutorum temporum non in eruditione comparanda; Sed potius monstrorum vitiorum centone impensum est; quippe, cum sit manifestum, reperiri neminem; qui studiosa tentus mentis peregrinatione eruditionis nihil; alioquin ad illam, natura genitus, assecutus sit; in quorum exprobationem huc vellem recenseri; quæ copiosè, ac ex animi sententia Lucas de Penna refert, ex-
12 clamatq; in l. vnica C. de athletis num. 3. lib. 10. * Vnum tamen Minutule non deseram, quod quandoque optimè quidem indolis, ac ad perferendos cōsiliorum labores fortes à Principibus eliguntur; post verò susceptas administrationes, ac adeptas dignitates, ex robustis Leonibus fragiles sese esse susceptis laboribus voce, vultu, omniq; gestu simulant; quò pro iustitia implenda munera deserant, & grata otia seduli perquirant; studijs sanitatem atteri,

ac vitam minui figurantes; sed illa vite, aut robori detraxerunt
103 vnquam, * si modo gulę, ventriq; tanta ciborum varietate indulgere nolint; quæ facile cupidinē admittit,& musas fugat,tam magno inter se discrimine pugnant; pro quare, ne digressioni aperiatur locus, Fulgosium lib.rerum admirab.8.cap. 14. petere non pigeat,vbi studiosissimorum plurium censendam ætatem,ac plus memorat. Min. Quia illos deligendos dixisti; in quibus experimenti nitor fulgeat; illud nunc quęro Imbriane; num si eruditus quis sit; verum Adolescens;ad huiusmodi administrationes sibi poterit adi-
104 tum comparare? Imb. * Qui in ea sunt ætate, vt latius, quàm petijsti rem exequar, quæ rectam prudentiæ rationem non habet, vt puberum, non vtique in iudices poterunt ordinari, vt in l.quidam consulebant ff.de re iudicata, vbi per Doctores,& dicitur in cap.est vicesimum, de officio delegati,& facit textus in cap.cum in cunctis de electio. & in l.ad rem ff.de muneri.& honori. cum alijs allegatis apud Nepotem de Monte Albano in suo libello fugitiuo, in exceptione cōtra iudicem col.5. & Vantium in nullitate ex defectu iu-
105 risdictionis delegatę num. 39. * quantum verò ad iuris eruditos; communi iure probatum est;minorem vigintiquinque annis,vt or-
106 dinarij iudicis normam prosequatur,admitti non posse,* cęterum si delegatam,in decimooctauo ad illam posse promoueri non dubitatur, vel etiam in decimoseptimo; vbi illum à Principe effingas ordinari;vt in d.cap.est vicesimum. Min. Quod dictum est communi iure obtinere dixisti; dicas modo quid inde ea in re Regni iure receptum sit? Imb. Quod quæris loco prosequebar, ac proinde
107 * quod in delegato communi iure legitur constitutum, illud idem & hoc nostro in ordinario obtinere datū, effectumue est; cum prouecta, & maior, vt dicitur ætas non amplius in vigesimoquinto; vt veteri olim iure, sed decimooctauo completo hoc nostro conside-
108 retur, * quod ipsum constitutione fieri potuisse, ac posse,correptis iam ætatum gradibus, accersita præterea, accelerataq; magis in iuuenibus malitia; vulgare est;vt habetur,& notatur in Regni constitutio.incip. Minorum iura, & sic bene apud Nos eiusmodi ætate vigentes, vbi Doctoratus illustribus insignibus fulgeant, in iudices ordinari poterunt; iuxta notata per Nouissimos Interpretes in Pragmatica 2. numero 320. & sequentibus de Regimine vniuers. Quod tamen mea sententia, quæ plurimorum circumfertur, non
109 laudo, * cum in ea ætate manifestum sit, optimum in sibi commissis ciuitatibus rerum gerendarum argumentum eos habere non posse;quod ex antedictis nō minus ipsa iuris peritia in illis exigen-

dum

dum conſtat; quippe, cum non ſit in ciuitatum, & prouintiarum
viſceribus,quod ſordidum,intricatum, ac languidum valeat con-
ſiderari; quod eis expurgandum, dirimendum, ſtabiliendum, ac
diglutiendum ſimul nō reſeruetur;in quibus quidem etiam exper-
tiſſimorum mentes deficerent,ſi mentis integritate, Deo coniun-
cti, Diuino eius pręſidio non iuuarentur; vt in externo ſermone
plenius commonuimus: At ſi vetera inſtituta ſectari licet; non
10 facile eiuſmodi ętati dabitur indulgere; * vnde apud Bracmanas
iuueni auditori nec loqui,nec ſternutare,nec etiam excreare lice-
bat; & ſi qua die quid ex his admiſiſſet, vti incontinens ab homi-
num cętu eijciebatur; vbi verò ad trigeſimumſeptimum annum
perueniſſet; ad laxius, licentiusq́; viuendum in ſua ſecedens, ad-
mittebatur, ſyndonem induebat, ac aurum in manibus moderatè
geſtabat, quaſi in eam ætatem prouectus, conſiliorum particeps
effectus optime Reipublicæ conſulere ſperaretur; ita Strabone
11 lib. 15.referente;atque enixius ad rem accedendo,* apud Roma-
nos ad iudicãdum legitimum tempus trigintaquinque annorum
extitit; quaſi quod virilis,ac bene prouecta ætas in ea re, pro eius
grauitate exigenda ſit; prout ex Suetionio de lege Auguſti ſatis
offertur elicere; dum inquit, *Iudices à trigeſimo ætatis anno allegit,
ideſt, quinquennio maturius, quam ſolebant*; quod, & in Epiſcopo-
rum ordinatione vſque ad momentum ſeruari cum ratione, tum
lege in ſumma de electione docuit Hoſtienſis in §.quis eligendus,
13 atque alij in additione citati. * Quare alterius inferioris ætatis,
impuberes, videlicet, nec memorandi quidem in his occurrunt;
cum eius eſſe conditionis inſpiciantur, vt ferè nullam prudentiæ
14 rationem callere præſumantur. * Nam cum iuditij ſubſtantia in
æqui diſcretione conſiſtat, vt in allegata l. 1. ff.de iuſtitia, & iure;
ibi, *æquum ab iniquo ſeparantes:* qui eius ętatis ſunt,ad huiuſmodi
diſcrimen abſoluendum non ſpectantur habere ſufficientem intel-
lectum; prout de hoc legitur textus in l.fœminæ §.impuberes ff.de
15 regulis iuris, & notatur in dicta l.quidam conſulebant;* quapro-
pter ſi altiora hęc appeterent,naturali imbecillitate cõpreſſi peri-
16 culoſius cadere ſpectarentur,vt in cap.pueri 1.quęſt.1.* Quæ om-
nia ratione eadem ſubſiſtente,in muto,& ſurdo,& perpetuo furio-
ſo exaudienda ſunt; vt in l.cum prætor §.non omnes ff.de iudic. &
in cap.2. verſic.tria ſunt 3.quæſt.7. ac quoad Furioſum attinet, is
17 penitus vitandus eſt, * cum furoris tempore iuſtum putet omne,
quod facit,cap.illa 11.quæſt.3.ac vbi furor eſt,nulla ſubſit ſapien-
tia; ſed potius deſipientia peruagetur, vt notat Archidiac.in cap.

venter 35. distinctio. Et tandem fit ad omnia cęcitas, & plusquam
118 insania, secundùm Ciceronem lib. Tusculan. quæst. 3. * Hos cęcus subsequatur; qui, & si iam acquisitum Magistratum valeat retinere, de nouo tamen ad illum ordinari non debet, vt in l. 1. §. quamuis ff. de postulando cum allegatis paribus per Vantium loco citato num. 42. multa etenim, ac penè innumera corporali sensu visus in iuditijs distinguenda occurrunt, quæ nec sumptuosissimis quidem ꝓbationibus commode fabricari possent; & in summa absq; oculorum lumine in multis necesse esset deficere administrationem; quare ex eorum miserabili ordine tunc deligendi Magistratus occurrerent; vbi bene oculati non reperirentur; iuxta illud vetus adagium, *Inter cacos regnat Strabo*; quod vitium procul à nobis vertat Omnipotens Deus, & eius indulgentia Beata virgo Lucia. Min. Quid si naturali hoc impedimento non considerato eos à Principe ad administrationes præfatas contingat submoueri?
119 Imb. Adeo * ij in iudices assumi non possunt; vt nec Principis dispensatione valeant sustineri, & hoc obsistentis naturalis iuris ratione; aduersus quod nec Principes ipsos insurgere posse; vulgare est, vt habes in clement. pastoralis vers. cæterum de re iudicata, & facit textus in §. sed naturalia institut. de iure nat. & in §. vltimo de legitima agnat. tutela cum similibus. Sed de his non plura, ne amplius, quàm par est, per externa vagari deprehendar. Min. Non sane externa, sed nostro, quod prosequimur, instituto apprimè accommodata. Verum quia de iuuenibus aliqua ad administrationes non assumendis superius tractasti, illud nunc cedo; quid
120 iure Principibus præstandum occurrat, * vbi ex parte vna iuuenum manus; Altera verò seniorum Altera concurreret; & sic eorũ quosnã ipsi pręferre debeant; quos administrationibus implicent?
121 * ac deinde si præfatorum generum homines inuicem ad easdem conuenirent docti alij, doctiores verò item alij, ac digniores, quinam ab eis iure admittendi erunt? Imb. Magnam messem proponis, & quidem meis debilibus humeris nequaquam parem: ne tamen institutum deseram ab eo non alienam interrogationem attendens, per conclusiua capita rem absoluam; & primo quoad pri-
122 mum quæsitum: * Senectuti innumera priuilegia tributa extitisse non ignoras; vti illi, quã semper venerandam veteres putauerunt, vt in l. semper ff. de iure immunitatis, de quibus plura memorantem habes Lucam in l. 3. num. 1. C. de Tyronibus lib. 12. & facit illud Sapientiæ 4. *Senectus venerabilis est*. & Leuitici item 4. aliud, dum iussum est, *Coram cano capite consurge, et honora personã senis*;

& quoad

& quoad rem præsentē attinet, * ipsi vti veraciter magis loquentes cap.consanguineos 35.quæst.6. meritò præ cęteris cōsulendi, & ad dignitates euocandi sunt, vt in cap.statuimus 61.distinctio. notatur institutio. de bon.possessio. §.aliam: & plenè per Lucam quo supra loco; experti enim eorum, qui ad vitam sunt actuum, temporis in eis diuturnitate cooperante magis deprehenduntur, vt per Philosophum 1.& 6.Ethic. & habes in cap. nisi cum pridem in §.alia vero causa de renuntiat.ac præterea illud accedat,* eorum videlicet mentes ad perfectionem attentius festinare; cum non amplius corporis robore agitentur, quin potius, Augustino teste in libro de duodecim Abusionum gradibus, gradu secundo, eorum caligent oculi, aures grauiter audiant, capilli fluant facies in pallorem mutentur,lapsi dentes numero minuātur, cutis areat, flatus non suauiter oleat, pectus suffocetur, tussis attenuet,genua trepident,talos,& pedes tumor inflet; & tandem his omnibus,qui nunquam senescit, interior homo aggrauetur; ex quibus pariter, & illud est; vt non nisi ad religionem eorum ferri cupiditates credendum sit, iuxta deducta per Lucam in l.Decurio C.de Decurio. num.2. & 3. lib.10. ac simul iuncta satis ostendunt saluberrimum vitæ exemplum eius ætatis homines præseferre; quod populis explicent,ac proinde ne otio,natura ipsa sugerēte,tabescentes Reipublicę infructuosi cedant,ad frugiferam hanc eorum cōsiliorum messem,sanè inuitandi,subleuandi,ac cogendi denique sunt; quod si antiquitatis sanissimos mores,& instituta sectari licet, senectuti honores omnes tributos explicitè obseruabimus; nec profecto aliud in hoc testimonium deferam, * quam verba illa Gellij Noctium Atticarum libro 2.cap.15. dum inquit, *Apud antiquissimos Romanorum neque generi, neque pecuniæ præstantior honos tribui, quam ætati solitus; maiores natu à minoribus colebantur ad Deum prope, & parentum vicem; atque in omni loco, inq; omni spetie honoris priores.potioresq; habiti: à conuiuio quoque,vt scriptum est, in antiquitatibus seniores à minoribus domum reducebantur: eumq; morem accepisse Romanos à Lacedemonys traditum est; apud quos Lycurgi legibus maior rerum omnium honos maiori ætati habebatur:* * non tamen ob hæc ipsa indistinctè senes præferendos duxerim; cum quandoq; maxime dementiæ fatuissimi exempla ferant;quibus nil detestabilius ex Ecclesiastici cap.25. enuntiatur; dum dicitur, ꝙ tria Deo valdè odiosa sunt, videlicet, Pauper superbus, Diues mendax,& Senex fatuus,& insensatus; vnde eatenus senum canities dignitatis nomine illustranda est: iuxta illud Prou.c.20.

Dignitas

venter 35.distinctio. Et tandem fit ad omnia cęcitas,& plusquam
118 insania, secundùm Ciceronem lib. Tusculan.quæst.3.* Hos cęcus subsequatur; qui,& si iam acquisitum Magistratum valeat retinere,de nouo tamen ad illum ordinari non debet,vt in l.1.§.quamuis ff. de postulando cum allegatis paribus per Vantium loco citato num.42. multa etenim, ac penè innumera corporali sensu visus in iuditijs distinguenda occurrunt,quæ nec sumptuosissimis quidem ꝓbationibus commode fabricari possent; & in summa absq; oculorum lumine in multis necesse esset deficere administrationem; quare ex eorum miserabili ordine tunc deligendi Magistratus occurrerent; vbi bene oculati non reperirentur; iuxta illud vetus adagium, *Inter cæcos regnat Strabo;* quod vitium procul à nobis vertat Omnipotens Deus,& eius indulgentia Beata virgo Lucia. Min. Quid si naturali hoc impedimento non considerato eos à Principe ad administrationes præfatas contingat submoueri?
119 Imb. Adeo * ij in iudices assumi non possunt; vt nec Principis dispensatione valeant sustineri, & hoc obsistentis naturalis iuris ratione; aduersus quod nec Principes ipsos insurgere posse; vulgare est, vt habes in clement. pastoralis vers.cæterum de re iudicata, & facit textus in §. sed naturalia institut. de iure nat. & in §. vltimo de legitima agnat.tutela cum similibus. Sed de his non plura, ne amplius, quàm par est, per externa vagari deprehendar. Min. Non sane externa, sed nostro,quod prosequimur, instituto apprimè accommodata. Verum quia de iuuenibus aliqua ad administrationes non assumendis superius tractasti,illud nunc cedo; quid
120 iure Principibus præstandum occurrat,* vbi ex parte vna iuuenum manus; Altera verò seniorum Altera concurreret; & sic eorũ quosnã ipsi pręferre debeant;quos administrationibus implicent?
121 * ac deinde si præfatorum generum homines inuicem ad easdem conuenirent docti alij, doctiores verò item alij, ac digniores, qui nam ab eis iure admittendi erunt? Imb. Magnam messem proponis, & quidem meis debilibus humeris nequaquam parem: ne tamen institutum deseram ab eo non alienam interrogationem attendens,per conclusiua capita rem absoluam;& primo quoad pri-
122 mum quæsitum: * Senectuti innumera priuilegia tributa extitisse non ignoras;vti illi,quã semper venerandam veteres putauerunt, vt in l.semper ff.de iure immunitatis, de quibus plura memorantem habes Lucam in l.3.num.1.C.de Tyronibus lib.12. & facit illud Sapientiæ 4. *Senectus venerabilis est.* & Leuitici item 4. aliud, dum iussum est, *Coram cano capite consurge,et honora personã senis;*

& quoad

123 & quoad rem præsenté attinet, * ipsi vti veraciter magis lo quentes cap. consanguineos 35. quæst. 6. meritò præ cęteris cõsulendi, & ad dignitates euocandi sunt, vt in cap. statuimus 61. distinctio. notatur institutio. de bon. possessio. §. aliam: & plenè per Lucam quo supra loco; experti enim eorum, qui ad vitam sunt actuum, temporis in eis diuturnitate cooperante magis deprehenduntur, vt per Philosophum 1. & 6. Ethic. & habes in cap. nisi cum pridem
124 in §. alia vero causa de renuntiat. ac præterea illud accedat, * eorum videlicet mentes ad perfectionem attentius festinare; cum non amplius corporis robore agitentur, quin potius, Augustino teste in libro de duodecim Abusionum gradibus, gradu secundo, eorum caligent oculi, aures grauiter audiant, capilli fluant facies in pallorem mutentur, lapsi dentes numero minuãtur, cutis areat, flatus non suauiter oleat, pectus suffocetur, tussis attenuet, genua trepident, talos, & pedes tumor inflet; & tandem his omnibus, qui nunquam senescit, interior homo aggrauetur; ex quibus pariter, & illud est; vt non nisi ad religionem eorum ferri cupiditates credendum sit, iuxta deducta per Lucam in l. Decurio C. de Decurio. num. 2. & 3. lib. 10. ac simul iuncta satis ostendunt saluberrimum vitæ exemplum eius ætatis homines præseferre; quod populis explicent, ac proinde ne otio, natura ipsa sugerẽte, tabescentes Reipublicę infructuosi cedant, ad frugiferam hanc eorum cõsiliorum messem, sanè inuitandi, subleuandi, ac cogendi denique sunt; quod si antiquitatis sanissimos mores, & instituta sectari licet, senectuti honores omnes tributos explicitè obseruabimus; nec profecto
125 aliud in hoc testimonium deferam, * quam verba illa Gellij Noctium Atticarum libro 2. cap. 15. dum inquit, *Apud antiquissimos Romanorum neque generi, neque pecuniæ præstantior honos tribui, quam ætati solitus; maiores natu à minoribus colebantur ad Deum prope, & parentum vicem; atque in omni loco, inq; omni spetie honoris priores potioresq; habiti: à conuiuio quoque, vt scriptum est, in antiquitatibus seniores à minoribus domum reducebantur: eumq; morem accepisse Romanos à Lacedemonys traditum est; apud quos Lycurgi legibus maior rerum omnium honos maiori ætati habebatur:*
126 * non tamen ob hæc ipsa indistinctè senes præferendos duxerim; cum quandoq; maxime dementiæ fatuissimi exempla ferant; quibus nil detestabilius ex Ecclesiastici cap. 25. enuntiatur; dum dicitur, ꝙ tria Deo valdè odiosa sunt, videlicet, Pauper superbus, Diues mendax, & Senex fatuus, & insensatus; vnde eatenus senum canities dignitatis nomine illustranda est: iuxta illud Prou. c. 20.

Dignitas

Dignitas senum est canities, quatenus maturitatem, ac cordis sapientiam protendere animaduertitur. Neque præterea consiliorum senes omnes promiscuè ad honores quoscunq; perducendos peroptarim, namq; eos ad iura populis ministranda nequaquam conuenit subleuari; corporali siquidem robore destituti in tot voluminum reuolutione, pro veritatis indagine, militare, iuxta voluntatem non poterunt; atq; idcirco senes nō ætate, sed qui scientia præcellant, bonisq; habitibus agere sese videantur, summosq;
127 perpeti labores valeant ad hæc ipsa vocandi sunt, * videmus etenim quotidie pro excrescētium causarum multitudine ex Aduocatorum, vt creditur, copia, noua erigi tribunalia; ac in eis passim augeri Iudicum numerum; quo iustitiæ complementum ad illud confugientibus populis minori temporis interuallo, angustioriq; expensarum erogatione ministretur, ad quæ videas Lucam in l. vniuersos C de proxim. sacro. scrinio. lib. 12. nu. 18. & 19. & eundem in l. 3. C. de Tyronibus num. 15. atq; in vniuersum ne nostrum
128 transcendamus institutum, * Illustrem iuuenem, ac summi quidem ingenij, optimi nunc Magistratus Neapoli argumentum habentem; CAROLVM TAPPIVM adeas in suo tract. de iuuene, vbì idipsum exactè, industriè, ac nec eleganter minus, vt de more habet, prosequitur. Min. Secundum quęsitū nunc ne deseras, rogo. Imb. Vetus quidem quæstio est, quamq; pluribus in spetiebus Didacus Couarruuias pro more, luculenter examinauit, vt videre est in regula peccatum in relectionis 2. parte §. 7. versic. igitur iu-
129 ra circa finem, * vbi peccare Communitatis Principem asserit aduersus distributiuam iustitiam, iuxta quam bona, & Reipublicæ honores secūdum cuiusq; dignitatem subditis distribuere debet, si illud ipsum non præstet; vel ex Philosophi sententia, de qua 2. Politico. cap. 1. & cap. 9. & Ethic. 5. cap. 3. dum inquit, *Ius enim quod est in distributionibus pro dignitate quadam esse oportere, omnes fatentur; dignitatem autem non esse eandem omnes asserunt*; tu verò si plenius edoceri peroptas, Didacum iam dicto loco multipliciter, quod dictum est, digerentem pro tui expletione, adire poteris, & Lucam in l. nemini num. 2. C. de præfec. præt. lib. 11. & eundem in l. vnica col. vltima num. 3. C. de athletis lib. 10. Min. Ita faciam, sed quid vltra? Imb. Aliud sanè non contemnendum ex
130 proposito requisito reassumendum venit, atque illud est, * quod cum recta prudentiæ ratio in sparsis, & mundo diuulgatis legum voluminibus comprehensa sit; quod secundum comprehensas in eis leges iudicantes ius dicere, ministrareq; debeant, consequens est;

131 est; * quæ item, quia multiplices sunt, variarum, ac sępissimè contrariarum dispositionum; quo ordine seruandæ in Regno sint; latè prosequitur Paris in tract. Syndicatus in verbo iudicare cap. 1.
132 * Neque verò pluribus legibus hominem subiectum esse incongruit; cum pro diuersa eorum qualitate, diuersorum iurium eos comprehendat dispositio; Namq; vti animal, omnium primum; communeq; brutis, naturale, hominem, ius habet; cum eo dante ad coeundum; liberos suscipiendum, educandum, & alia his plura similia perficienda sponte ipse sua perducatur; vti verò rationale; particulare, hominem, naturæ ius, quod gentium dictum est, prosequitur; quò Deum venerari, patriam, ac parentes colere, probra fugere, ac propulsare, aliaq; eiusmodi nouit, vt operaretur; vti præterea dogmate Christianum, illum Canonum Sacrosanctum Pontificum ius fouet; quò dispunctus ad finem tandem æternæ Beatitudinis perducatur; si verò eundem sub dominantis alicuius ditione metiaris, iam in Regno hoc nostro Constitutionibus, Capitulis, Ritibus, ac plurimis alijs Pragmaticis sanctionibus alligatum assequeris: Si verò tandem eius principium conseruatiuum attendas, & sic patriam, vtputa Ciuitatem hanc nostram tot notis fidelissimam; vtiq; eundem eius statutis parentem habebis, & in summa legibus ipse, cum pręter eam agit; iudicandus, corrigendusue est. Min. Quibus id comprobare offeretur? Imb.
133 * Pluribus quidem, & primò ad hoc illud Augustini referamus in libro de vera religione cap. 31. de quo in cap. in istis 4. distinctio. dum inquit, *In istis temporalibus legibus quamquam de eis iudicent homines, cum eas instituerint: cum tamen fuerint institutæ, & firmatæ non licebit iudicibus de eis iudicare, sed secundùm seipsas.* imo hoc expresse pœnæ comminatione prohibitum est, vt patet in l. disceptare C. de crimine sacril. à qua Regni huius ad verbum petitam constitutionem videre est in constitutio. disceptare; dum in ea dicitur, *Disceptare de factis, aut gestis per Principes, sacrilegium est*.
134 aliaue de foris petita historia apertius demonstratur, * dum narratur, Philippum Burgundiæ Principem interdum, cum mutato habitu sui famam inquireret, compotori in caupona consuluisse, ne vnquam de Principibus ipse verba faceret; ne fortè, si laudaret, mentiretur: si verò vituperaret, periclitaretur; vt refert Viues libro 1. de concordia, & discord. idq; non ex alio; quam quod eorum facta, aut gesta reprobare nefas pœnali cōstitutione effectum sit; quare, vt rem ex præmissis deducamus; simpliciter secundum scriptas leges iudicandum esse; conclusio est, in quam sententiā penè

Diuinum

Diuinum Platonem cucurrisse ex 12. Dialogo de legibus promptum est; dum apud eum legitur, *Iudex bonus legislatoris scripta, velut aliorum sermonum auxiliaria medicamenta in seipso habere debet, eisdemq; seipsum, & ciuitatem dirigere.* Præterea ad idem consi-
135 derari potest, * quod leges suadentibus humanis necessitatibus hominibus tributæ sunt; cum ad eorum vitam, & esse conseruãdum facere fuerint spectatæ; ad quod illud Dauidis prodeat, *Legem pone eis Domine, vt sciant hi, quia homines sunt*. vt meritò subindè necessariò custodiendæ efferantur, cap. 1. de constit. cum pluribus ibi per glosam, & Doctores concordantibus allegatis, etiã si stricti iuris illæ sint; cuiusmodi statuta esse intelliguntur, vt per eosdẽ loco allegato: Baldum in auth. sed nouo iure C. de seruis fugit. & iunio. Curtium in cons. 62. in fine. Min. Cur illas ad hominum vitam spectare enuntiasti? Imb. Pro quæsiti explicatione poteris
136 considerare, * populum cœtum dici multitudinis iuris consensu, & vtilitatis communione sotiatum, quemadmodum ex Tullio deduxit Augustinus in 2. de Ciuitate Dei, & ex Augustino D. Thomas in prima 2. quæst. 105. art. 2. in corpore, quod si ius in tanta sotietate; & communione intercidit; cur non ad hominum sotia-
137 torum rationem, & vitã spectare eas non dicemus? * quibus alias constat formata iuditia, diuisam terram, roboratam rerum possessionem, successionem præscriptam, ac cęterarum rerum vsum ordinatum; prout pluribus eo loci Diuus Thomas prosequitur, atq; idem in allegata prima 2. quęst. 95. art. 1. in corpore. Min. Sed non ne hæc omnia, hisq; similia cætera, & quæ cuncta ad populorum pacem stabiliendam proficere videbantur, viuo hominum iuditio
138 poterant vtiliter magis per tempora ordinari? Imb. * Legum ratione hominibus oportuisse cõsuli ad mutuam sotietatem triplici ratione monstratum habes apud D. Thomam in dicta prima 2. allegata quæst. & art. in responsione ad secundum ex Aristotele tamen primo Rhetoricorum, & Ethicorum Nicomach. 10. cap. 9. Quarum prima est, ꝙ facilius fuerit adinuenire paucos sapientes qui ad rectas leges ponendas maturè excitarentur; quam multos, qui ad rectè de singulis iudicandũ per tempora possent designari.
139 Secunda est, * ꝙ iuditiũ ex scriptis legibus repetendũ magis certum esset, indubitatumq; magis populis cederet, cũ illi, qui ad earũ constitutionem insurrexerunt, quid lege ferẽdum fuerit, multo
140 tempore cõsiderauerint; quod ipsum clarissimum tibi fiet, * si rogandarum legum apud Romanos in legislationibus insignes, obtentam rationem repetamus. Min. Hanc ipsam summè expeto.

Imb.

Imb. Primò ſcias, apud eos legem trinundino ferri ſolitam; nec alio modo iuſtè, aut ritè poſita dicebatur, niſi trino illo promulgata nundino ſcriberetur: promulgata dicebatur, hoc eſt prouulgata, in vulgus ædita, vt Feſto Pomponio placuit. Min. Hoc ſanè intelligo; ſed quid ſibi velit illud trinundinum non item. Imb.
141 * Trinundinum à ternis nundinis dictum intelligas; Nundinas verò mercatum deſignare, quod quia ſingulis nouem diebus inſtitui ſolitum erat; nundinarum nomine libuit nuncupari; nam octo diebus ruſtici in agris verſabantur, in faciundis operibus occupati, Nona verò intercedente luce in vrbem conueniebant rerum permutationes facturi, lites compoſituri, ac ſuffragia Senatuſconſulto conceſſa, ſi opus foret, laturi; Primis quidem, itemq; ſecundis nundinis lex promulgabatur, vt à ſingulis, atq; vniuerſis, quod ait Macrobius, facilè noſceretur; Tertio verò foro, ſeu mercatu, cum omnis, & vrbana, & agreſtis adeſſet turba, rogatio fiebat; dum pręcone verba legis referente, ſcriba recitabat; & ſi populus ſciebat, lex ferebatur; hoc eſt in æs incidebatur, & reponebatur in ęrario, & tunc demum lata dicebatur; tempore verò item promulgationis, hoc eſt primis, & ſecundis nundinis interdicere; hoc eſt cõtradicere licebat, cum verò lata fuerat tertio exacto nundino, minimè, quam rem Cicero in prima Antonianarum perbellè explicuit, dicens; *Leges duas ab Antonio nulla promulgatione latas; nempe, quod trinundino populo recitatæ non fuerunt, nec licuit illis contradicere, vel, vt magis, interdicere*; prout de his omnibus memorat Antonius Barro de origine iuris, & Patritius de Republica lib. 1. c. 5. & meritò quidem tanta in eis deliberatio exacta eſt; namque, vt apud Platonē de Regno dicitur, *nil legibus ſapientius eſſe oportet*;
142 * vnde lex, quæ tumultuariè fertur, mali præſumptionem habet, Philoſopho teſte Ethic. Nicomach. 5. cap. 1. ac multo magis propterea ex hominibus in ſingularibus factis ſubitò, & improuiſè petita iuditia. Min. At nonne certum magis eſt, quod viua lo-
143 quentis voce profertur? Imb. Dixi * ex legibus certum magis, in illis æqui, boniq; artem, vt expoſitum eſt, contineri recogitans; quæ nedum authoritate, & ratione confirmata eſt; ſed longo quoque vſu per communia, ex arte particularia demonſtrante; vnde Dux certior ipſa natura dicitur, tum ob multitudinem rationum ex arte manantium; tum etiam ob maiorem animaduerſionem ex
144 arte circumſpecta ſuperaditam: * quod verò de dicto à viua voce procedente prolatum eſt, quod nempe illud certius ſit, ſanè intelligendum eſt, vbi ad ſcriptum aliquod refertur; nam tunc certiſſi

mum illud iure intelligitur; quod ſi ſola voce, ſubſtratoq́; ſimplici hominis nitatur iuditio, illud, vt iam proximè aſſequutus es, nec legum certitudini proximè accedere amplius intelligere poteris. Min. Optimè occurriſti, & profectò ſedaſti ancipitem in his animum: Vnde tertiam, & poſtremam rationem ordine proſequere.

145 Imb. Tertia verò ratio eſt, * quia leges inflexibiles ſunt, cum in eis legumlatores de vniuerſalibus, & futuris iudicauerint, in quibus extrinſeco aliquo perturbari, interuertiq́; minimè potuerunt; At ſi iuditijs præeſſent homines; atque ex ſeipſis promere iuditia poſſent, vtiq; de præſentibus, tamquam ea ferentes, odio, vel amore, pecunia, alijsq́; extrinſecis ſimilibus affici poſſent, à quibus, etiam leges ipſas ſectantes Magiſtratus, nunquam vidimus, atque audiuimus alienos; ſalua tamen bonorum pace: ad quod accedat,

146 * quod cum putaſſet Zaleucus non ſemper de eadem re iudices eandem ſententiam fore laturos; definiendarum in ſingulis delictis condemnationum iudicibus per antea legibus tributum modum, per leges in omnibus à ſe poſtea poſitas ſubſtulit; Strabone

147 teſte libro 6. * Comprobatq́; idem in Critone Plato, dum dixit, *Leges non, ſed homines iniuſtè iudicant;* Cui ſubnectatur Philoſophi dictum 2. Politicorum cap. 8. dum inquit, *Iudicare non ſecundum*

148 *legem ſcriptam, ſed, vt ſibi videtur, periculoſum eſt.* * Accedat his pręterea, quod interrogatus Alfonſus Aragonum Rex reſpõderit, Namque dum ſibi, quibus potiſſimum Conſiliarijs delectaretur, quæſitum extitiſſet, libris reſpondit, ex quo ab eis ſine metu, ſine gratia, ac cæteris, quæ noſſe cuperet, fideliter audiret; ita referente Panhormita libro 3. de eius geſtis conſcripto: Quis ergo tam effere, agreſtisue naturæ ſpectabitur, ac præter humanos affectus omnino, qui ſapientiſſimas leges æquè à iudicibus calcandas fore inficiabitur? à quarum fontibus ne ipſa quoq; bruta abſtinere pa-

149 lam eſt? §. 1. inſtit. de iure naturali. * Cum potius hi veri iudicantes intelligantur, qui iuditia ipſa per conſtitutas leges hominibus tractare dignoſcuntur; quiq́; nec fraudem aliquam per verſutiam eis innectere nituntur; Hiq́; præterea præſtantiſſimi habendi ſunt, iuſtiſſimèq́; gubernare dicuntur, c. iudicet 3. q. 7. dum ibi dicitur, *Bonus autem iudex nihil ex arbitrio ſuo facit, ſed ſecundum leges, & iura pronuntiat,* eorum videlicet normam, & ordinem ſpeculando, & cuſtodiendo: Quid enim hominibus poteſt eſſe fęlicius, quam

150 eos de ſolis legibus confidere, * certiſſime cum illę ſint per ſe graues, pulchre, iuſtè, eligibiles, infirmantium animorum præſentanea medicina; humanæ vitæ ſolatium; ac præſertim iudicum animos

mos informantes: vtq; item æquales sunt ciuibus ad probitatem, ciuitatibus ad quietem, & concordiam subinde conducibiles, ea-
151 rundem gloriam, & potentiam per secula præseruantes; * & in summa iudicantes omnes animata esse in terris iura, directores, & suorum subditorum regulas quasdam; quibus ab erroribus eos reuocent;'& ad vera,iustaq; dirigant,se monstrare debent, secundum Philosophum 5.Ethic.Nicomach.cap.4. Certo scientes,q̀ si sine legibus agere,tractareq; administrationes voluerint, cuncta se regna cassare velle intelligentur, vt aperta ex præmissis indicāt argumenta;seq; præterea amplius iudicum nomine decorare non
152 audeant, * imo Dei, cui consecratæ leges sunt, ac consecrantium simul Principum indignationem subituros credant, vt in auth. vt non luxurientur contra naturam, in fine, ibi. *Dei, & nostram iracundiam sustinebunt,* qua nihil humanitus terribilius deprehenditur, cum mortis nuntium præseferat, vt legitur Prouerb.cap.16.
153 * ac denique eosdem infamiæ notam; & ex Regni constitutionibus bonorum publicationem comitari clarissimum est in Regni constitutione, incip.si iudex. Verum plus vltra ex alio, sanè grauissimo, leges non peruertendas intelliges, si mecum vna discur-
154 ras, * quod illę nedum Deo consecratæ sunt, vt patet in vulgato auth. vt præsides absque vlla datio. in §. magno igitur Deo, & in l.2.C.de veteri iure enucl. §.neque autem incognitum: sed etiam Dei Opt.Max. dona esse conspiciuntur, vt clarissimè enuntiatur in textu iuris Canonici in cap.nemo 16.q.3.ibi. *Sed, & veneranda Romanæ leges diuinitus per ora priorum Principum promulgatæ,* ad quod ipsum exornandum, & illustrandum primo Ficini accedat sententia;dum apud Platonē de legibus dialogo primo sensit,
155 * Deum, quoties necessitas exigit; tum occultis inspirationibus, cum manifestis miraculis leges,& earum misteria reuelare, sancire palam, ac promulgare; idq; non ex alio, quam quod euidentissimum sit,illius cœlesti,ac potenti manu complexa Regum corda dirigi, recteq; eisdem agendi mentem inspirari; quod consequenter clarissimè ex Prouerb. cap.8. offertur elicere dum ibi dicitur, *Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt;*idem ex eodem 20. dum scriptum legis, *Sicut diuisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocunque enim voluerit, inclinabit illud.*
156 Concinitq; præterea, * quod in l.fin. C.de præscript. longi temp. circa vltimum Imperator protestatus est,ad legum videlicet,promulgationem legislatores ipsos diuino quodam impellente motu perduci; quod idem in auth.vt omnes obediant iudic. prouint.

expositum habes, dum in §. vltimo dicitur, *Laudabit Deum, qui haec nos sancire benè, & iustè illuminauit:* quod & ipsi denique legislatores præfatam internam vim, atque potestatem coniectantes perbellè enuntiarunt; Nam, vt à Gentilibus, tum Romanis cum
157 Græcis, alijsq; externis exordiamur, * Numa Pompilius Secundus ille Romanorum Rex, quas populo Romano leges tradidit;
158 ab Ægeria Ninpha se assequutum asseruit; * Solon Atheniensibus datas à Pallade, à qua, & per antea suas emanasse Draco insinua-
159 uit;* Licurgus Lacedemonijs insculptas à Phebo; Menas primum Aegyptijs suasas à Mercurio; Macomettus, quas Turcis tulit ab
160 Angelo Gabriele; * Minos, quas Cretẽsibus elargitus fuit à Ioue; Charondas Cartaginensibus datas à Saturno, Trimegistus item
161 Aegyptijs propositas ab eodem Mercurio; * Zamolsis Getis impartitas à Vesta, Zoroaster Persis indultas ab Horomasi, Zaleu-
162 cus Locrensibus exhibitas à Minerua, * Plato Magnesijs, & Siculis subministratas à Ioue similiter, & Apolline, vt testis est Ficinus in Platonis Minoem, & habes apud eundem Platonem in dialogo
163 primo de legibus, & in c. Moyses dist. 7. vt omittam * Zoroastrem Bactrianorum Regem; qui sibi commissis populis datas leges magicis præstigijs confirmare studuit; atque Zotuastem, vel Zotrastem alterum; qui simulata Diuinitate primum Arianis leges præscripsit, vt Diodorus Siculus libro antiquit. 2. & 3. cap. 5. commemorat, & vt tandem ad Dei, & Seruatoris Christi Fideles decurra-
164 mus; * Moses primus Legislator fidelissimè Iudæis repræsentatas à totius Naturæ Patre Deo, illas in monte tradente prodijsse, sa-
165 tis, atque nimis in Diuinis eloquijs protulit. * Deinde Gentium institutor Paulus Apostolus, quas Christicolis per Euangelium enuntiauit ab eodem, dum dixit, *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis;* in hoc Christum Dominum, Eminentissimum Legumlatorem imitatus, qui & Phariseis interdum de lege memorans, quam tradebat, dixerat, *Hæc Doctrina non est mea, sed eius, qui misit me, Patris.* Denique ex nostratibus legumlatoribus,
166 * Iustinianus iuris religiosissimus Princeps vniuerso præscriptas imperio ab eodem profectas edixit, in dicto §. magno igitur Deo; dum dixit, *Magno igitur Deo, & Seruatori nostro Iesu Christo laudes pro hac lege simul omnes offerant;* quod tanta cum religione
167 profitebatur, * vt nec absque Dei licentia ad legum promulgationem decurrendum præsumpserit, vt clarè vouit in auth. hi qui
168 oblig. se perhib. hab. res min. in princ. * Quis ergo tantæ audaciæ erit Magistratus, qui sacras, sanctas, à Deo datas, & suo ministerio

concre-

concreditas leges transgredi audeat? Quis præterea legum per-
169 fractoribus indulgebit? vbi intellexerit * T. Manlij Torquati Romani consulis imperio filium ipsius securi cęsum, quod in discipli-
170 nam militarem quid admisisset;* cum vlterius, tam communibus legibus, quàm Principum Regni huius constitutionibus satis, sufficienterq; earum obseruatio iudicibus præcepta sit, vt in auth. ne in medio litis per totum, in dicta l. 2. in fine, in auth. vt differentes iudices in §. hoc autem; dum ibi dicitur, *Denique aduertant propterea se gratis constitui, & iusiurandum subire, vt vnicuiq; ipsos adeunti secundum principalem legem iustitiam seruent*: atq; ibidem in principio; dum dicitur, *Si quis cum altero habeat controuersiam, siue de pecuniaria causa, siue quod res illi mobiles abreptæ sint, vel immobiles, vel seipsas mouentes, siue de criminalibus, vt prius ea de re clarissimum prouintiæ Præsidem adeat; quo magis, & his, quæ in litem referuntur. secundum leges nostras examinationem interponat, & cuiq; ius suum reseruet.* idem quoque in auth. de mand. Princip. in §. hæc igitur, ibi, *per omnia leges, mandataq; nostra sequutus fueris*; atque ibidem in §. quod vero, *omnia secundum leges nostras iudicantes, & agentes*. & in auth. de iudicibus, in §. vltimo; dum ibi dicitur, *Omnis denique iudex, siue magistratum gerat, siue aliter iudicet, leges obseruato, et secundum has proferto sententias.* ac deinde, *Nos id obtinere volumus, quod nostræ leges volunt;* idem in l. vltima C. si contra ius, vel vtilit. publ. in l. 3. & in l. non dubium C. de legi. §. 1. in st. de offic. iud. & in c. summopere 2. q. 3. cum mille similibus. Quantum verò ad Regni iura hoc ipsum apertè pręceptum legere est in cap. Regni Regis Caroli Secundi, incip. Item statuimus, quod constitutiones; dum edixit, *quod parum prodesset iura constitui, nisi ipsorum constituta seruentur*; imò, quod plus est, iure eodem; non secus, ac communibus antea legibus obtinebat, vlterius pro-
171 uisum est, * quod videlicet in Officiales ordinandi iusiurandum in spetie præstare debeant, se Regni constitutiones, capitula, cæterasq; eiusmodi sanctiones obseruaturos, vt habes in cap. Regni Reginæ Ioannæ, incip. Item, quod omnes Officiales in futurum, col. 1. & in Pragmatica eiusdē, incip. Ideo ineffabilis, infra de offi-
172 cio iud. & alior. official. * Quod ipsum legum munimentum apud Platonem in Apologetico intermissum non est; dum inquit, *Iudex sedet, vt iudicet quæ iusta sunt, non vt gratificet, & iureiurando se adstrinxit, se non gratificaturum esse, prout visum fuerit, sed iudicatu-*
173 *rum secundum leges*. Min. * Ad quid ergo in multis iudicibus attributum arbitrium deseruiet? Imb. In factorom dijudicatione

illud

illud plurimi exiſtimatur;& ſic an hoc, vel illud factum ſit, vel non factum; quoue ordine, & ſic de cęteris; facto verò pro conſtanti poſito; ex eo ius certum prodiens nullo modo, vt iam habes expoſitum; eis declinare fas eſt, de quo arbitrio legis textum in l.3: ff. de teſtibus; atque huc quammaximè referenda ſunt; quę tot laboribus per diſertiſſimum virum Iacobum Menochium conſcripta
174 ſunt iudicantium arbitraria;* licet enim, prout ſibi videtur, iudex valeat iudicare, vt ex l.qualem ff.de arbitris interdum deductum eſt; nam illud verbum videtur, ex ſuppoſitis legibus abſtrahendum fore conuenit interpretari, non autem ex ipſiſmet iudicantibus; vt optimè aduertit, id perpendens Lucas in vulgata l.omnes C.de
175 Decurio. ſub num. 32.lib. 10. * Imo rationibus iam dictis ſuffulta concluſio ampliatur, vt nedum procedat in iudicibus pro eorum iuriſdictione ius dicentibus, ſed etiam in arbitratore ipſo, qui ex compromiſſi forma, vti vir bonus rem compoſiturus eſt, cum certum ſit, eius quoque arbitrium ſecundum legem diſponendū eſſe; cumq; etiam iuditiorum inſtar illud habeatur, ac proinde eorum inſtar complendum; vt per Alexādrum in l.ſi ſic legatum in princ. col.3.ff.de leg.1. Felinum in cap.1.de conſt.col.2. & alios relatos per Cottam in ſuis memoralibus, in verbo præſcriptionis; quem adeas, & faciunt notata in Rota Bononienſi concl.31. * Secundo ampliatur, vt etiam ad Eccleſiaſticarum cauſarum deciſionem vocati eiſdem vti debeant, vel poſſint, prout ſuadetur ex notatis per Beroum in rubr. de conſtit.num.185. quem refert, & ſequitur Martinus Monteroſcenſis in rubr. ff.de officio eius, ſub num. 17.
177 * Tertio, & vltimo extendenda eſt, vt ſeruandæ leges ſint, etiam ſi Principis aliquo reſcripto aliquid aduerſus eas committi, fieriq; mandatum ſit, & hoc illa ratione; quod ex certa eius ſciētia id ipſum obtentū non præſumatur; vt clarè probatur in vulgato auth. de iudicibus in allegato §.omnis autē iudex; dū ibi dicitur, *Omnis autem iudex, ſiue cingulum habens, ſiue aliter iudicans, cuſtodiat leges, & ſecundum eas proferat ſententias, & vel ſi contingat iuſſionem noſtram in medium, vel ſi ſacram formam, vel ſi pragmaticam procedere ſanctionem dicentem aliter agi, ſequatur legem*. idem in cap. cauſamque de reſcriptis, cum alijs allegatis per Lucam in l.exemplo num.7.C.de Decurio.lib.10.eundem in l.omnes num.47.C.eodem titulo; & faciunt quę copioſè idem proſequitur in l. vniuer-
178 ſos num.16. C.de ſtudijs liberal. vrbis Romæ. * quod ipſum præterea ſic ſanctiſſimo diplomate per Emanuelem Philibertū Sabaudiæ Ducem in ſuo Dominio cautum fuiſſe memorat Teſſaurus in

præfatio.

præfatio. suarum decis. sub num. 24. vers. quod adeo obseruandum, quod institutum, vti sanctissimum est, ita antiquissimum esse ani-
179 maduertere licet; * cum constet Antiochum tunc tertium Asiæ Regem omnibus sui Regni vrbibus insinuasse; si quid fortasse litteris, quæ eius nomine scriberentur, esset; quod legibus aduersum videretur, crederent ignaro se eiusmodi fuisse conscriptas; & propterea, quod eis non parerent; vt optimè refert Fulgosius libro 6. rerum admirabil. c. 5. quod & iureiurando Ægyptij Reges ab eorum Magistratibus adimpleri debere curauerunt; quemadmodum idem loco citato Tessaurus commonet, vt nec aliud quidem in
180 hac ipsa re vlterius exquiri iure valeat. Min. * Imo aliud, nam quanto magis earum commendationem auxisti, eo amplius instātissimè eius rei rationem explorare exardet animus. Imb. Pro tui voto neq; hoc rationabiliter quidem quæsitum intermittam, vnde primò considerare poteris, leges condere in signum supremæ potestatis Principibus reseruatum extitisse; quod si nunc præter eas ipsarum disruptis repagulis, iudicibus iudicare fas esset, ac per antea licuisset; quis non intelligeret eosdem cum Principe de condendæ legis potestate participasse; & in præsenti participare?
181 * Ac præterea quid tot angustijs, expensis, vigilijs, atque tot præclarissimorum Iurisconsultorum sudoribus iustitiæ templum Iustiniano æternæ memoriæ Principi consecrare fabrè factum profuisset, si modo in eo ordinati Sacerdotes, in tantorum Principum inibi suorum regiminum parios prudentiæ lapides comportantium, atque iustinianeis humeris ibidem collocatorum, contemptum, erectum illud, veluti Salomonis alterum labefactarent, in dies prædictorum lapides iam compositos scindēdo; quibus alias stantibus, & vt decet, custoditis; eorum in æternum memoriç, non sine populorum quiete, collaudatę procedent, * quas item aboleri, aut interuerti, tum eorum respectu; vt quibus probatissime eorum virtutis testimonium deficere non debet, cum in posterum aliorum, pro rerum publicarum commodo, & regnantium splendore, ad consimiles labores venientium, eandemque affectantium virtutem, ferendum non est; facilè enim huiusmodi absurdo admisso, in virtutis testatione in posterum teperent fœlices, nobilesque prudentium intellectus, quemadmodum ordine retro acto, præfata Gloriæ æternitate allecti, mortales, penè Diuina; inuaique humanis actionibus gesta affectasse, appetereque in dies conspiciuntur; iuxta Ouidij illud, Tristium 5. Elegia 13.

Denique

Denique non paruas animo dat gloria vires,
Et facunda facit pectora laudis amor.

183 * Quamuis multi sint, qui non præmissa inanis gloriæ instigatione moti posteris studuerunt, ac student consulere; sed potius, vt sibi à superno Flamine tributa dona summa in eos cum charitate propagent; ad idipsum præstandum pluribus scripturis moniti, & primo illo Ecclesiastici cap. 4. *Ne retineas verbum in tempore salutis, & ne abscondas sapientiam tuam in decore eius*. Secundo illo Gregorij in homelijs, *Habens intellectum curet omnino ne taceat; habens rerum affluentiam vigilet, ne aliqua largitate torpescat; habens artem, qua regitur, magnopere studeat, vt vsum, atque vtilitatem illius cum proximo procuret*. Tertio, & postremo, alijs omissis, de quibus per Lucam in l. 2. C. de proxim. sacr. scrin. nu. 8. lib. 12. accedat illud Hieronymi lib. 3. in Danielem, dum inquit, *Non sufficit scire sapientiam, nisi alios erudias; tacitus enim sermo doctrinæ, alium non ædificans mercedem otij non habebit:* ex quo doctrinæ sibi commissum talentum is exercere neglexerit; iuxta vulgatũ illud
184 Euangelicum; * verumtamen licet hi neque mundanum hunc honorem, & gloriam intuiti sint, ac minus intueantur; adhuc illorum omnium re ipsa visuntur esse participes; cum laborantibus deficiant nunquam; vnde in reuerentiam in rescriptis citantur Iurisconsulti, vt in l. si purè ff. de fideicommiss. libert. sicq; omnes in pandectis Iustiniani opera, præexposita passim ratione concepta memorantur, vt in l. 2. §. tanta C. de veteri iure enucleando;
185 non secus, ac in Decretis Patrum dicta. Min. * Non tamen Patrum integra scripta perierunt, vt immensa veterum Iurisconsultorum volumina? ac proindè dubium est, an ex hoc admisso maiorem laudem, an detractionem Iustinianus commeruerit. Imb. Is putauit omnibus tunc mundanis controuersijs definitionẽ procurasse, atq; ita luculenter, & exactè, vt & quasi alijs nõ foret opus amplius, tum illorum perdiderit æterna volumina; quæ quot cuiusq; fuerint, plenè habes apud Catellianum in memoralibus in verbo Iurisconsulti; cum etiam ędicto cauerit, ne alijs interpretationibus constructa per eum volumina lacerari, aut coinquinari possent, vt in dicta l. 2. Sed illud nescio, quo postea factum sit, vt Bartoli, Baldi, ac numerosi exercitus nunc aliorum commentationes admiserit; quas nedum tempestate ista non improbari; sed vti pernecessarias illas, nouis, pluribusq; iteratis ęditionibus, omnes vbique complicant; verum de his hactenus; quamuis, quod proximè dictum illud respiciat; vt à Iustiniano emissarum legum robur,

& sta-

& stabilitatem introducat, ac finiat; Quare rursus earum obserua-
186 tionem tam arctè pręceperunt, * ex quo, tum veterum repetita memoria; plus ornamenti, decoris, & gloriæ ex legum obseruatione, ipsoq; inde iustitiæ cultu; quam ex motu, strepituq; armorum partum iri intellexerunt; Cumq; præterea faciliter coinquinari
187 illas, vbi non æque bene seruarentur, sępissimè assequuti sint, * vti que in seipsis nullam vim, ac robur habere dignoscuntur, præter quam, quod eis de more, consuetudineque paretur, vt per Philosophum 2. Politic. cap. 6. quam non nisi temporis longitudine construi vulgatissimum est, ex §. ex non scripto instit. de iure natura.
188 * ad quod præterea Solonis illud dictum non inconcinnè deduci potest; de quo per Valerium Maximum lib. 7. c. 2. qui, vbi quid lex esset, interrogatus fuisset, Aranei telam illam esse pronuntiauit; ea ratione pensata, quod in eam, si quid leue incidat, retineatur; si verò quod graue sit, pertrāseat tela rescissa; quare præfatū parendi morem interrumpere, aut comminuere, nil aliud est, quàm infirmam facere vim legis, atque potestatem; vt per Philosophum loco allegato, quo deterius, aut miserius nihil populis contingere po-
189 test; cum vbi leges non præualent, non sit Regnum, neque Respublica, vt per Philosophum 4. Politic. c. 4. imo ad interitum perduci existimentur, cum dominari in omnibus debeant, Platone teste de legibus dialogo 4. ad idem quoque accedat, quod à nostris enun-
190 tiatum est, * legum videlicet, correctionem vitandam esse l. præcipimus C. de appellat. atque adeo hoc ipsum attendendum est, vt etiam errata quædam Legumlatorum, & Magistratuum tolleranda esse dicat Philosophus in dicto 2. Politic. allegato cap. 6. Namq; iuxta illud vulgatum enunciatum, non tantum proderit, qui corrigere perget; quantum nocebit Reipublicæ assuefactio superioribus non obtemperandi; quod etiam respectu ipsorummet Principum intelligendum est, vt qui & ipsi rationibus expositis, ad earum correctionem, vel extenuationem conuolare non debent;
191 * cum non boni legumlatores credendi sint; quod prudenter ipsi omnium accusatorum acta cauerint, sed qui simpliciter in latis persistunt; quique, quam in alijs virtutem dixerint, in semetipsis
192 quoque iugiter amplexantur. * Quamuis etenim regnantes legibus soluti efferantur, l. Princeps ff. de legib. Dignam tamen esse Principum vocem significatum est, vbi à se latis legibus semetipsos quoque subiecerint, vt in l. digna vox c. allegato titulo; cum iusta credita sit eorum vocis authoritas, vt sibi licere nullatenus patiantur, quod subiectis populis ipsi prohibent attentari; Nam

eo modo agentes latarum legum obseruationem quam maximè subditorum cordibus figere credentur, vt optimè innuitur in cap. iustum est, 9. dist. & in illo euangelico, *Cæpit Christus prius facere, & postea docere.* Quibus accedat, quod dicitur in c. cum omnes, de const. quod quisque iuris in alterum statuerit, ipse iure eodem vti debet, accedat etiam illud vulgatum Sapientis, *Patere legem, quam ipse tuleris*; imo à Domino improbantur omnes, qui dicunt, verùm ipsi non faciunt; & qui alijs onera grauia imponunt, at ipsi nec digito ea mouere contendunt; vt ex Matthæi 23. deduxit Diuus Thomas in prima 2. quæst. 96. artic. 5. in responsio. ad tertium, vnde illud est, quod & si quoad vim coactiuam à lege aberrantes Principes eisdem subiecti non sint, cum ea potestas ab eis sit, ac proinde aduersus reduci non posset; tamen quoad directiuam legibus ipsi subiecti facilè intelliguntur; cum ea pars, Diuino mandato contineatur; quod Principes ipsi ad sanguinis effusionē vsq; obseruare compelluntur arg. tex. in cap. sunt quidam 25. q. 1. quod ipsum clarissimè prosequitur Diuus Thomas in præallegata q. 96.
193 dicto art. 5. vbi copiosè Caietanus in commentario; * Quare nunc ad Magistratus descendendo; multo minus præmissa eisdem præstare licere intelligis, nec etiam sub æquitatis seruandæ prætextu; cum illam fouere, pertinere ad Principem, dumtaxat satis sit exploratum l. 1. ff. de legibus, & constit. Min. Hoc in Magistratibus receptissimum credo; verum in Principe non æquè, cum semper crediderim eius esse nolle, cuius & velle per antea fuerit l. eius est velle ff. de reg. iuris; vnde, vt vera loquar, valde miror, cur eius in lege admisisse voluntatis, per pugnantem eiusdem nō approbetur reuocatio; quippè cum nihil tam naturale existimatum sit, quam id, quod vno vinculo ligatum fertur, quod eodem intercedente
194 dissoluatur l. nihil tam naturale, ff. recit. titulo. Imb. * Quod iactatum est, conditarum legum videlicet, nec Principibus ipsis patere reuocandi facultatem, pro regula attendendum est, his, de quibus disputatum est, rationibus sustentata; quę indistinctè quidem procedere exaudienda est, quoad ipsum naturale ius, vti simpliciter ad commune humani generis bonum natura propagatum, iuxta quę infra subijcientur, ac non minus æquè quoad decem Decalogi præcepta summi Omnipotentis Dei voluntatem protendentia;
195 * sed vlterius etiam quoad apostolicas, propheticas, ac cæterorū Patrum sanctissimas traditiones; quibus eos contraire non posse, indubitatum profitentur, ac defendere parati sunt, vel esse debent, vt in d. c. sunt quidam, & c. contra, allegata supra causa, & quæstio.
* In

196 * In reliquis ergo emissa regula tenēda est; in quibus ea probata effertur emissa exceptio; vt dictum sit, ex rationabili causa, vel iure probabili ab eis discedi posse. Min. Atque nam hæc sufficiens
197 causa efferri poterit? Imb. * Breuibus effingas præfatæ reuocationis ex duplici fonte rationem peti posse, quarum alteram ex parte rationis esse, cōsiderare licet, quæ à perfecto minus, ad perfectum magis progressum habet; quod rationi ipsi naturale accidit; vtputa si ex nouo statuto maxima aliqua, & euidentissima exoriatur vtilitas, vel quod legis mutationem summa expostulet necessitas; Alteram verò ex ipsismet hominibus, quorum actus legibus diriguntur, ac consumationem accipiunt, vtputa propter mutationem in eorum conditionibus sæpissimè contingentem, secundum quam diuersa eisdem expedire existimantur; ad quod facit illud Augustini in lib. 1. de libero arbitrio; prout à D. Thoma memoratur in prima 2. q. 97. art. 1. in corpore, quod si populus sit moderatus, & grauis, communisq; vtilitatis vigilantissimus custos, rectè lex fertur, quod liceat dicto populo sibi per quos Respublica administretur, Magistratus creare; porro si idem iam deprauatus habeat venale suffragium; & regimen seditiosis, sceleratisq; committat, summa cum ratione tunc eidem huiusmodi potestas aufertur; & ad paucorum bonorum arbitrium reuocatur; ex quo vlterius, quæ iam proderat lex manifestam, nunc iniquitatem cōtinere dignoscitur; vt per D. Thomam in allegata q. 97. artic. 2. in corpore; optimeq; facit illud Philosophi Rhetoric. ad Alexandrum cap. 35. dum inquit, *Leges, si pro nobis non sunt, commonefaciendi sunt iudices non de lege, sed de re iudicare; & hanc non legem, sed iniquitatem esse, cum ciuitati perniciem afferat, & non esse cóntra leges facturos, si huic legi contrariam sententiam tulerint; sed leges potius laturos, ne sit iniquis legibus vtendum; & dicere nullam*
198 *legem prohibere Reipublicæ benefacere,* * *& improbas leges authoritate priuare, nil aliud est, quàm ciuitatem beneficio donare.* cum rem protrahendo verę leges non sint, c. ius generale 1. dist. & c. erit autem lex distinctio. 4. & plenè aperuit D. Thomas in prima 2. q. 95.
199 art. 2. * ac proinde illas non seruanti reprehensione aliqua occurrendum non est, aut pœna, sed præmio magis, vt in cap. præceptis 12. dist. & in c. nullus 55. & in c. quapropter 2. q. 7. cum alijs allegatis per Lucam in vulgata l. omnes C. de Decurio. numero 23.
200 * Neque enim in his Nicolai Pontificis Constitutio timenda est; de qua in cap. Ridiculum 12. dist. citata; vbi ridiculum videri tradidit, si patrum tanto consilio emissas, receptasq; traditiones in-

fringi nunc perperam patiamur;quæ alias vt perpetuo firme,stabilesue essent,conditæ fuere; Nam & ea in illis locum sibi vendicat, quæ in allegato cap.contra, memorantur, quæue cur immutabiles sint,supra rationem habes expositam;vt in alijs non item,
201 ex proximè dictis sentiendum occurrat; * postulat namq; quandoq; ratio temporum, mutatio morum, ac personarum varietas, vt quæ olim summa cum ratione constitutæ,fixęq; leges fuerunt, haud minori cum ratione refringi, euertiq; valeant, vt in c.sicut quædam 14.dist. ac per hoc nemini mirum videri debet, si lex,vel constitutio eadem omnibus nec ætatibus, nec seculis viget, vt in cap.non debet,& ibi Glosa de consang.& affin.& in cap.sciendum 29.dist. & in cap.quia sancta §.verum dist.23. Ad idem præterea accedat, quòd Imperator Federicus in Regni constitut. incip. Nil veterum complexus est, dum inquit, *Nil veterum authoritati detrahimus, si iuxta nouorum temporum qualitatem, de nostro gremio noua iura producimus; & nouis abusibus, noua remedia reperi-*
202 *mus*. & quæ sequuntur. * His memorabilis illa Valerij apud Liuium sententia subnectatur, dum inquit, *Ex his legibus, quæ perpetuæ vtilitatis causa latæ sunt, nullam esse abrogandam, nisi quam vel vsus coarguit, aut status Reipublicæ inutilem fecit*. Concinitq;
203 pariter,* quod apud Gellium Sextus Cæcilius grauiter pronuntiauit; *Legum videlicet oportunitates, & medelas, pro temporum moribus, & Rerumpublicarum generibus; proq; vtilitatum præsentium rationibus, vitiorumque, quibus medendum est, feruoribus mu-*
204 *tari, ac flecti debere*; vt non minus subinde * in hac ipsa re laudandum priscum illud Locrensium institutum occurrat; apud quos illud inflexibili lege mandatum erat; vt tempore quouis de legis abrogatione ageret nullus; At si agere destinasset, laqueo collum circumducto id tentaret, ad hoc, vt postea, si non persuasisset, ex templo, vti magni patrator sceleris, omnibus exemplo positus imprudens strangularetur;vnde non nisi ex euidentissima causa probata populo apud eos ad legis abrogationem conspirabatur. Min. Non minus doctè,quàm copiosè horum rationem prosequutus fuisti, vnum tamen,Imbriane,mihi maximum negotium facit,
205 illudq; admiror;quod legerim interdum * Lacedemonios septingentos annos, & amplius vnis moribus, & nunquam mutatis legibus vixisse;quasi quod non humani ingenij stylo; sed vere Diuino flamine illæ dictatæ extiterint; vel quod eorum populorum conditiones, moresq; nunquam variarint. Imb. Nec te hoc con-
206 turbet; illud etenim in eorum imperio ex eo accidit,* quòd vnicam

cam

cam ſcriptam legem ipſi habuerint, quæ illud præcipiebat, quod
ſcriptis legibus vti non deberent; quippe cum apud eos obtinuiſ-
ſe diu, vt quod pro lege ſeruari voluiſſent, memoriæ Theſauro
committerent; quod optimè ex Iuſtinianeo contextu ſuadetur in
207 §. & non ineleganter inſt. de iure nat. * ex quo leges apud eos in
cantilenas deductas, facilè offertur credere, ne aut obliteraret
eaſdem obliuio; aut interdum delinquentes ipſos, opponenda ex-
cuſaret ignorantia: Quibus rationibus apud Germanos olim,
atq; Sarmatas à Tuiſcone eorum primo Rege inſtitutę leges car-
minibus complexæ fuerunt, vt publicè, priuatimque pro delectu
poſſent decantari; vt merito apud eos cantilenarum ille nomen
vſurparint; verum quod dixi vnicam legem eos habuiſſe, & ſic illã
dumtaxat, quam diximus; non probo, cum alias duas ſcripto eiſ-
dem probatas, atq; munitas acceperim ex Sabellio lib. 1. æpnea-
de 2. quarum poſteriorum altera erat, *Ne domorum culmina,*
præter quam ſecuri, oſtiaq; fabrè facta ſerra, haberent. Altera verò,
Ne idem hoſtis ſæpius bello peteretur, ne crebro reluctando, bellicoſi
208 *fierent;** easq; tres ſcriptas leges Rhetras; quaſi Deorum ille de-
creta, atque oracula eſſent, appellitarunt. Sed ad rem redeundo,
ad propoſiti requiſiti dilucidationem explicitam magis, Plutar-
chi locum in vita Lycurgi adducere liceat; vbi hæc verba habet,
Ea quidem, quæ ad Ciuitatis fœlicitatem, ac virtutem potiſſima, &
maxima ſunt, in moribus, & vita inſtituto penitus inſita manere fir-
ma exiſtimabat, & quæ certum animi iuditium haberent, vinculum
neceſſitatis firmiſſimum exiſtere; itaque diſciplina, quam iuuentuti
præſcripſerat, in cuiuſq; animo legislatoris vim obtinebat; contractus
autem, ac pactiones de rebus leuibus, ac de pecunia; quæ pro tempo-
rum ratione alio, atque alio modo immutãtur, ſatius eſſe ſcriptis legi-
bus, atque inſtitutis immutabilibus non adiungere, ſed pro temporum
inclinatione permittere illas accretiones, atque decretiones accipere,
prout peritis videretur. & quæ ſequuntur; ex quibus, & illud pla-
nè intelligis; quæ iam de legum mutatione cenſa ſunt, in ciui-
libus tantum legibus exaudienda eſſe; ne cui vlterius naturalia
iura eiuſdẽ rationis eſſe videantur; cum vel ex antedictis conſtet,
ea, vti Diuina prouidentia ordinata, ac ſemper æqua immutabi-
lia permanere. Min. Verum ne pigeat nunc Imbriane de præfato-
109 rum iurium immutabilitate rationem exponere. Imb. * Eius ſa-
nè rei multiplex ratio repeti poteſt; omniſq; nequaquam inco-
gnita, ſi mecum illam repetas; & quidem primo immutabilia ea
nuncupare licet; quia ea iuſtum naturale complectuntur, quod
ipſum

ipsum iustitiæ ordinem comprehendit; qui iustitiam conseruandam præsefert;& sic in seipsis bonum simpliciter continere dicuntur;quod cum nullis hominum radicatum sit mutabilibus conditionibus,respuendum nunquam venit; vnde, & si dixerit Philoso-
210 phus 5. Ethic.* naturale ius in parte mutari posse; de præfato iusto naturali nequaquam intelligendum est; sed bene de modis ad ipsius iustitiæ obseruationem determinatis; nam cum variari, falliue possint;æquè mutationi subijciuntur. Vlterius Philosophi
211 dictum in hanc ipsam rem iactabis, quod fertur: * principia ipsa semper manere oportere, sed primo modo enuntiata, quæ naturæ sunt iura, quis iurium omnium principia esse inficiabitur? atque ita accepta apud D.Thomā leges in prima 2. allegata q.95.art.2. in corpore,in vers. ad secundum,& art.4. in fine: vt consequenter
212 immutabilia ea esse iure proloqui oporteat. Min. Cedo, * quæ ista principia esse intelligentur? Imb. Quæris, quod intus habes, quippe, cum nostris pectoribus insculpta nobiscum ea sint ad bene viuendum,dum illud quotidie proloquimur,ne quod nobis fieri nolumus,alijs indebitè faciamus,vt in c.1. 1.dist. dumq; Religioni incumbendum, benefacienti benefaciendum; parentibus obediendum, & similia putamus l. veluti ff. de iustitia, & iure.
213 Præterea,* quia ex principijs ipsis quædam indubitatæ enascuntur conclusiones; quæ, & si in ipsis legibus comprehensæ sint, vigorem tamen aliquem ex naturali iusto protendunt; meritò eandem ipse immutabilitatem præseferunt, licet non omnimodam, vt iam dicta principia; nam si principium attendas, quo non faciendum malum præcipitur; vtique nec sub cuiusuis boni colore malum fieri posse permitti potest,c.super eo de vsuris; sed contra in iure ciuili,vt in tit.de concubinis,ac de vsuris. Si verò conclusionē,quæ ex proposito principio deducitur;ergo non licet quenquam interficere;ei in parte derogari potest,prout ex iuris naturalis met dispensatione derogatum est; de qua in l.vt vim ff.de iustitia,& iure;& habes plenissimè per scribentes in l.omnes populi
214 ff.eod.supra tit. * His verò omnibus infinitæ penè determinationes accesserunt; quæ ob mundanarum rerum varietatem; ac varios diuersarum Prouintiarum sensus, variè processisse conspectę sunt; quasi multiplici,ac non ab vno iure, & vniformi naturę constitutione processerint; atque hæ Ciuitatum dumtaxat iura sunt in lege humana consistentia, quæ mutationem recipere possunt; cum vna lex ciuilis alteram tollat; vt in fine de iure nat. allegato dicitur,pro quibus D.Tho.adire necesse est in allegata q.95.art.2. & 4.

215 & 4.in fi.atque ex his tandem sic expositis,* non contemnendum apud iuris interpretes discrimen adhuc vigens exterminari potest,dum acriter mille in locis,an duplex ius gentium sit,concertant; Nam quod à naturali ratione æquè hominum nō scriptum, sed natum,radicatum,& insculptum pectoribus,quodq́; non didicimus, accepimus, legimus, verum ex ipsa arripuimus,hauximus, & expreximus; ad illud alias non docti, sed facti; non instituti, sed imbuti quo sumus, quam diximus principiorum doctrinam, credimus continere: Alterum verò temporum successione ab ipsismet gentibus, quò eorum necessitatibus mederentur, eadem ratione duce fabricatum conclusionum doctrinam facilè inuasit, & plurimarum quidem non immediatarum;vbi contractus,cæteraq́; humano generi cōducibilia,eo iure prodita perpenderimus:
216 * At verùm est, conclusionum,quam dicimus doctrinam à prima principiorum distingui,non secus,ac ex sua causa procedens effectus,vti ab ea explicitum quid,aut posterius; ergo rationis,quod dicitur iusgentium ab altero ab ipsismet gentibus constituto,dubio procul secerni intelligetur, quod ipsum præter quod consultissimè à Iustiniano terminatum aduertimus, dum de secundo seiunctim commemorat in §.ius autem gentium instit.de iure nat. Benè vlterius à Diuo Thoma in allegato art.4.in fi.licet aliquantulum obscurè, suasum est: quibus addo cumulata per Valascum in suo tract.iuris emphyteutici q.3.num. 5.& 6.vt interdum ad id, ex quo digressus sum, redire comminiscar. Min. Et quid amplius in præmissis agendum superesse intelligis? Imb. Illud nempe, vt quemadmodum à constitutis ordinis cuiuscunq; Magistratibus, quæ satis, superq́; firmata est legum obseruatio attendenda sit, explicatius enarrem. Min. Adeo generis huius animū mulgent, atque delectant, vt auditor semper esse velim, nunquam ne reponam,quo cum Iuuenale in tui occursum veniam. Imb. Respondebo nunc minimè,ne quid frustra vlterius me in his moretur agentem,sed expleto munere,responsum reportabis; quare quoad Magistratus, ea in re creditur pertinere, & si per omnia secundum
217 scriptas leges eis iudicare præceptum sit,* non adeo tamen illis inhærere contendent, vt Bononiensi Carrotio addictum, alligatumq́; olim Gonnellam præseferant, eiusq́; personam ad viuum agere deprehendantur,ac proinde aduersus Iurisconsultorum, & Principum legislatorum sanas mētes inutile quid, aut pessimum in priuatam,publicamue rem offendantur admittere l.3. C.de liberis præteritis, dum ibi dicitur, *Verborum autem interpretatio*

nusquam

218 *nusquam tantum valeat, vt melior sensu existat;* * & sic primo ęquiuoca, obscuraq; legum verba declarabunt, iuxta glosam in l. 1. §. qui operas ff. ad Tertull. vbi Bart. Secundo, cum lex, vt in antedictis liquet, generaliter, ne mala plurima commõstrarentur, lata fuerit l. non possunt ff. de legibus, & in auth. quib. mod. nat. effic. sui, in princ. vbi occasione eius generalitatis, in absurdũ aliquod incideretur, aduersus legislatorum mentem, nec quidem commodè, tẽporum impatientia, absentibus fortasse Principibus denuntiari posset; eandem ipsi, ad id, quod vtile fore viderint, reuocabunt, atque restringent. Vel si quid praeterea eis intermissum occurrerit, in praemissis terminis, non minus ex aequi, boniq; arte petitis argumentis, supplere poterunt, iuxta notata in dicta l. non possunt; quod perbelle insuper expressum, commonitumq; videre est per Iurisconsultum in l. nulla ff. de legibus, dum in ea sic compendiosè Modestinus loquitur, *Nulla iuris ratio, aut aequitatis benignitas patitur, vt quae salubriter pro hominum vtilitate introducuntur, ea nos duriore interpretatione, contra ipsorum commodum, producamus ad seueritatem*. & hoc illa ratione supposita, quod si de eo idem in humanis existens legislator interrogatus fuisset, idem & ipse statuendo, respondisset; vt loquitur Glosa notabilis in l. tale pactum ff. de pactis; nec verò relationi faciendae, vel factę responsum aliquod expectandum est, ne veteri illi adagio locus adaperiat, quod dictat, *Dum Roma consulitur, Saguntum capitur*; & faciunt, quae D. Thomas prosequitur in prima 2. allegata q. 96. art. 6. in corpore, & hoc non immerito, cum habeat tunc in se necessitas annexam dispensationem, nec inter iuris regulas, tunc ea perquirenda sit l. 1. de consulibus, cum alijs allegatis per Lucam
219 in l. Curiales num. 2. C. de Decurio. lib. 10. * Verum quae memoratae sunt interpretandi facultates indistinctè absque circuitu aliquo sacro in hoc Regno Concilio competunt, cum illud sui potestate, & ęquitate, quam assiduè, diffusè prę oculis habere deprehenditur, non secus, ac Princeps ipse, praemissis modis interpreta-
220 ri iura dignoscitur. * Illud enim idem est, quòd Principis nomen repraesentat, l. 1. C. de leg. & const. & in l. formam, C. de off. praefec. praet. & in prag. Sacram praeterea, infra de off. Sacri Reg. Conc. & habetur per Affl. in decis. 220. num. 6. & Aluar. Valasc. in tract. Iuris emphyteu. q. 6. num. 17. vers. secundo attende. Vnde est, quòd quae in eo feruntur sententiae, sub nomine Regiae Maiestatis proferuntur, manuq; militari, vbi opus est, debitum sortiuntur effe-
221 ctum, vt in pragm. 5. supra citato tit. * Ac, quod plus est, in Regno legis

legis vim, atque poteſtatem ſibi vendicant, d.l.formam, & habes
per Afflict. deciſ.383. & 169. Ita vt ex hoc ipſo ab aduocatis re-
probari non poſſint, vt ſecus procedere non ſileam, quantum ad
deciſiones in Romana Curia, vt notabiliter legitur apud Petrum
Rauend.in ſuo ſingul.909. & vide, quæ latè proſequitur Teſſaur.
in allegata ſæpe præfatione num. 30. vt eiuſdem ordinis innume-
ra ornamenta prætercam; de quibus in vniuerſum in alleg. tit. de
officio Sacri Regis Concilij actum eſt; Verùm non tam creuit, ac
ad ſummum vſque Conſiliariorum iureque adducta eſt poteſtas,
222 * quam inferiorum Regni Iudicum iure æquè diminuta animad-
uertitur, ad quod ipſum Ebolitani in rituum commentarijs admo
nitionem referamus,dum is iudicantes omnes exhortatur, vt in
grauibus cauſis apud eos diffinitiuè terminatis appellatione in-
terpoſita, emiſſis inhibitionibus, deferant indiſtinctè; vtcunq; re-
fragari eis iura legantur, ne alias iure quidem agentes, præmij
loco, iniuria, atque erogationibus afficiantur; ſed hoc merito, vt
dixi,illis aduenit;Cum ferè generaliter eoſdem in pretio,amore,
timore conſequenter, & cæteris huiuſmodi regimina protendere
integriſſimi ſuperiores Mag. Curiæ Vic. Regnoq; vniuerſo præ-
poſiti magiſtratus,ex multis aſſequuti ſint;atque rurſus de prohi-
223 bita magiſtratibus legum interpretatione dicta ſunt, * potiſſi-
mum in Regni huius pragmaticis,ſanctionibus exaudicula occur-
runt,atq; ſtatutis, quæ ſatis conſtat ſuapte natura ſtricti iuris eſſe,
224 l. quidquid aſtringendæ ff.de verb. oblig. * Ac proinde, ſi in eis
non adhuc vſu comprobatis, ac ſtabilitis, dubitationis alicuius
anfractus emergat, imperialem, ſeu regalem ille ſplendorem, ac
diffinitionem expoſtulat: Quippe cum eius interpretari ſit,cuius
& condere circumfertur,vt in l.fi.C.de leg.& habes pleniſſimè per
Corradum In ſuo templo lib. 1. cap.1.§.3. verſ.21. & ſucceſſiuè in
hoc Regno, ad Illuſtriſſimum, & Excellentiſſimum Proregem
is deducendus eſt, atque eius Regium Collaterale Concilium,
ad quod tanquam ad Aſylum,vt aiunt,nouiſſimo loco maturè,iu-
reque omnes confugiunt. Min. Memini reprobari non poſſe Sacri
225 Regij Concilij deciſiones te enunciaſſe? * Num præterea com-
munes, quæ vocantur Doctorum opiniones, ſeu ſententiæ tanti
226 quoque exiſtimentur? Imb. * Ex his ſecundam alteram pruden-
tiæ rationem enixam,ac ſugeſtam, ex Iuſtiniani hucuſque tempo-
ribus,nobis comprehendimus,vt ferè non minus ad eius obſerua-
tionem vrgeantur iudicantium facultates,vt ipſarummet,vt ſup.
legum: Illæ verò ex Bartoli, Baldi, Caſtrenſis,Alexandri, Iaſonis,
O Saly-

Salyceti, & aliorum maximi nominis Doctorum, ac Patrum frequentiori calculo receptis interpretationibus prodierunt; vt iam in vniuersum omnem iuris dicundi facultatem, atque industriam absolutam consequuti simus, quę rursus, licet à suis initijs probabiles tantùm extiterint, ac proinde ab eis tunc recedere licuerit; vt per glos. in l. si de interpretatione ff. de legi. tamen quia adeas temporum successione à luminaribus prædictis frequentius itum est, pro veritate tractantur; neque amplius, ex hoc ipse, negligi à
227 iudicantibus possunt.* Imo qui iudicans iura reddẽdo, eos aspernari persentitur, ignarus præsumitur, ac non secus, si contra iuris
228 casum pronunciasset, in syndicatu molestari posset; * nisi fortasse sui optimi præceptoris, bonis fundatam rationibus, opinionem, se sequutum, docuerit, iuxta ea, quæ plenè prosequitur Neuizanus in sua Sylua, in tractatu, quomodo iudicandum, in princ. vbi plures, & plura dicta allegantes recitat. Min. Cur hoc ipsum? Imb. Excusationis est ratio, quòd quæ fundatè à præceptoribus traduntur, iureq; eodem à scholaribus percipiuntur, adeo in eorum intellectibus radicantur, fixaq; inhęrent, vt facile ab eis nequeant dimoueri; ac ad contrarium sentiendum, & pronunciandum denique commodè perduci; ad quod illud Fabij lib. 1. institutionum Oratoriarum cap. 2. accedat, dum inquit, *Leonides Alexandri pedadogus, quibusdam eum vitijs imbuit, quæ robustum iam, & maxi-*
229 *mum Regem sunt prosequuta.* * Ex quibus simul præceptores, atq; item discipulos omnes commonitos volo, vt qui interpretationis munus absoluunt extraneis consarcinationibus, communes iam dictos legum intellectus non studeant earum substitutione obtenebrare; nam immortale nomen, quod ex hoc sibi comparare facile credunt, quàm longissimè ab eis distrahentes fatuæ calliditatis notam illud prætereuntes turpiter inuadunt, qua assiduè fallunt, vt in cap. hinc etenim 49. dist. & habes per Lucam in vulgata l. omnes. C. de decurionibus, num. 35. Scholares verò qui & ipsi eruditionem vigili, laboriosaq; peregrinatione appetere procurent, satagant quam maximè eiusmodi generis declinare magistros, ne veritatem sibi necessariam futuram inquirentes mendaciorum rubiginem falsæ doctrinæ loculum videlicet, comparasse, non sine dedecore dignoscantur. Sed de his non plura, cùm benè intelligant omnes non iuris nouatorem iudicem esse, oportere; sed eius religiosissimum obseruatorem, vt in Sylua supra citato loco nu. 4. & iure quidem cum eos in iurisconsultorum principum, cæterorumue legumlatorum verba multum ad hoc data opera

iurare,

230 iurarę. certum ſit iuribus ſupra vulgaribus; * in quibus tamen casibus pro coronide iudicantes leges tranſgredi, egrediq; valeant ſecundum eorum liberum arbitrium pœnas intendendo, aut remittendo, pleni ſunt Syndicantium tractatus; inter quos illum adito, qui de temperandis, vel remittendis pœnis, apud Tiraquellum editus eſt; memorandam tamen in hac ipſa re Innocentij doctrinam cenſeo in cap. Canonum ſtatuta, gloſ. vltima, de conſtit. quam refert, & ſequitur Miſingerius in obſeruatione camerali 54. centuria 2. Et ex his quicquam aliud venit in mentem, quod valeam pro noſtro inſtituto vlterius enarrare, quamuis & ſi multa ſupereſſent nec pœnè cadentia ſydera enarrare illa largirentur. Min. Quieſcas ergo Imbriane mi, namq; onuſtus valde à te dimittor, quod fortaſſe ex corde aduenit, cum ſi dono tibi venerim aſtringendus, plurimum gaudeo, quod onuſtus nimis tenear. Imb. Neque hoc aut alio vel pro minima quidem parte tuę erga me innatæ beneuolentiæ ſatisfactum credo; Eoq; præterea amplius, quod tanto verborum, & ſententiarum ornatu penè neruis ipſis deſtitutos meos conceptus delicata, atque placida vice exornaris. Sed de his hactenus, ne tenebris circumueniaris denſioribus. Min. Benè ergo tibi hæc futura nox ſuccedat. Imb. Tibi verò & nox, dieſq; inſimul inſequens, & Neſtoris anni.

LAVS DEO.

DE IVDICE REGNI, ET EIVS ORDINATIONE.

DIALOGVS TERTIVS.

RERVM SVMMAE.

1 *Omnis iurisdictio, & publica potestas penes Imperatorem est.*
2 *Iurisdictio in Principe vti consideretur.*
3 *Iurisdictio est de regalibus.*
4 *Iurisdictio quid sit.*
5 *Exactis Regibus omnis penes populum potestas extitit.*
6 *Maiores populi Romani Magistratus qui, & vti crearentur.*
7 *Minores item qui, & quemadmodum deligerentur.*
8 *Centuriatorum Comitiorum ratio; & quae eis agerentur.*
9 *Tributis Comitijs quae agi solitam.*
10 *Transferendi imperij in Principem ratio repetitur.*
11 *Imperium an priuatiuè in Principem translatum fuerit, aperitur.*
12 *Caesar cur sua obire munia Senatui permiserit.*
13 *Iuditium ferens legem quodammodi creditur interpretari.*
14 *Lex sine publica authoritate condi non potest.*
15 *Vnus debet Princeps esse, & cur.*
16 *Iuditia aliter, quam Principis mandato habita, illegitima, & vsurpata intelliguntur.*
17 *Atque ad ea ordinata acta nulla sunt, ita quod partium approbatione validari non possunt.*
18 *Ad quos pertinet legislatio, & Magistratuum constitutio pertinebit, sed non è contra.*
19 *Ab alijs, quàm à Principe quibus medijs Magistratus constitui valeant.*
20 *Regendorum populorum multiplex ratio exponitur.*
21 *Democratia quid sit; & quae in ea leges obtinuerunt.*
22 *Aristocratia, & oligarchia quid; et quae in eis leges locũ habuerunt.*
23 *Edictorum, ante edicti perpetui compilationem robur quale.*
24 *Iurisdictionẽ multipliciter à Principe formari, & dari, explicatur.*
25 *Ordinaria iurisdictio quae sit.*
26 *Lex ad quid posita fuerit, exponitur.*

27 Iuris-

27 Iurisdictionis duo sunt gladij, & qui sint.
28 Ciuitates olim Magistratuum constitutionem sibi vindicarunt.
29 Iurisdictio per immemorabilem quæritur.
30 Iurisdictio extraordinaria, & delegata quæ sit.
31 Delegatus ad quæ constitui possit, pluribus explicatur.
32 Delegati ad vniuersitatem causarum an ordinarij dici possint.
33 Ciuitatum redimitores ordinarij dici possunt.
34 Ad distinguendam ordinariam à delegata iurisdictione quid spectandum sit.
35 Inter delegationem factam à Principe, & à lege quid intersit.
36 Legatus administrationem habet, delegatus verò nequaquam.
37 Inter delegatum, & vicarium quid intersit.
38 Delegata iurisdictio ex quibus conijciatur.
39 Ordinarius num delegato dignior, vel è contra conclusiuè dicitur.
40 Ordinara iurisdictio omnes territorij causas complectitur.
41 Nedum coram priuato nulliter agitur; sed etiam coram eo, qui alicuius negotij cognoscendi facultatem non habet.
42 Coram incompetenti acta expressa, vel tacita partium prorogatione confirmantur, nisi aliud ius suadeat.
43 Iurisdictiones in Regno plenissimè distinctæ; & de eius ratione.
44 In omnibus Regni ciuitatibus iudices constituti sunt.
45 Iudices Regni quomodo ab antiquis ciuitatum defensoribus distet.
46 Defensorum potestas quæ; quæue item nostrorum iudicum.
47 Iudicum per Regnum modis pluribus debilitata potestas.
48 Audientiæ Regiæ in Regno quot; cur institutæ; ac quibus Magistratibus repræsententur.
49 Audientiarum quanta sit potestas, refertur.
50 Magnæ Curiæ Tribunalis quam latè pateat iurisdictio.
51 Magnæ Curiæ Vicariæ per Regnum competentia exceptione elidibilis.
52 Magnæ Curiæ Iudices alios Ciuiles, alios verò Criminales intelligere offertur; & eorum munia.
53 Præfatorum Iudicum caput quis sit; ac eius officium.
54 Iudices ex Regentis causarum commissione delegati intelligendi non sunt.
55 Auditores Rotæ an ex commissione præfata delegati intelligendi sint, remissiuè.
56 Sacri Regij Concilij Tribunal à quo ordinatum; ac de eius structura, & potestate multa.
57 Sacri Concilij caput quis, eius dignitas, atque potestas.

58 Domini

58 *Domini Vincentij de Franchis dicti Concilij Præsidentis laus notoria.*
59 *Criminalium causarum ad Sacrum Concilium referendarum ratio quæ sit.*
60 *Inter Magnæ Curiæ Criminales Iudices, Consiliariorum nouissimus sedet.*
61 *Cameræ Summariæ Tribunalis structura, atque potestas satis eminens indicatur.*
62 *Cameræ Præsidentium distinctio affertur; licet sine distinctione iudicent.*
63 *Ad idem Tribunal per Regnum quæ referantur; ac eidē incumbant.*
64 *Præfatum Tribunal Fisci causas quam latè tractare perspiciatur.*
65 *Ex his restrictio ad textum in l. venditor, de iuditijs consideratur.*
66 *Fiscus Author laudatus in Sabaudiæ Dominio non remittitur ad Cameram, vt in Regno.*
67 *Iurisdictio pro bono regimine diuisa, cuiq; illibata custodienda est.*
68 *Alterius iurisdictionis temeratores, vti puniendi veniant.*
69 *Iudices curare potissimum debent, ne coram eis nulliter agatur.*
70 *Quæ principaliter cognosci non possunt, incidenter, & accessoriè permittuntur.*
71 *Quid si illius iurisdictionis iudice permittente illud tractauerit, subijcitur.*
72 *Alterius quis iura vsurpare non debet.*
73 *Nec citatione alterius iurisdictio turbāda; & de citationis effectu.*
74 *Citandi reos extra territorium iudicantis multiplex forma traditur.*
75 *Stratores etiam superiorum Iudicum absque locorum Iudicum licentia quid agentes, puniri per eos possunt.*
76 *Episcopus qua ratione statuere possit, non publicari absque sui notitia, Apostolicas prouisiones, deducitur.*
77 *Hinc ad idem nostrorum Principum statutorum rationem intelligere offertur.*
78 *An statuta præfata valida sint, remissiuè.*
79 *Vsurpantes iurisdictiones quam variè puniantur, exponitur.*
80 *Priuatus vsurpans suo facto qua pœna puniendus sit.*
81 *Qui vniuersitate mandante vsurpauit, vti puniendus, quaue item pœna vniuersitas, ac eius homines.*
82 *Fidelissimæ Ciuitatis Capuæ ornamenta plura sunt.*
83 *Ea pœna non tenebitur vniuersitas, si tempore belli fideliter illum sibi ordinaret.*

84 *Vni-*

84 *Vniuersitates quos sibi Magistratus ordinare valeant.*
85 *Vniuersitates quæ Magistratuum nominationem habeant.*
86 *Tarentini Iudicis nominatio ad Briensis Marchionem spectat.*
87 *Per Ciuitatis nominationem ordinati Regij, an Baronales Magistratus sint.*
88 *Confirmans an, & quando dare censeatur, remissiuè.*
89 *Electio oppositionem admittit, at Principis illam excludit, confirmatio.*
90 *Multæ Ciuitates in Regno Baiulos sibi eligunt, inter quas Ciuitas Capuæ fidelissima.*
91 *Baiulationis Campanæ Iudicis quam magna potestas sit.*
92 *Baiulationis Campanæ reformationis ratio explicatur.*
93 *Baiulationes quibus committendæ ex constitutionibus.*
94 *Baiulationis reformatio tota Anibalis Moles bonæ memoriæ, referenda est, vbi eius laudes, ac mors recitantur.*
95 *Decem & octo Doctores cedulis inscripti ad Baiulationem regendam.*
96 *Locumtenens ab alio Magistratu constitutus vti puniendus sit.*
97 *Baronis Ciuilem habentis, & Criminalem vsurpantis, quæ pœna sit.*
98 *Baronum non omnes merum, protendant imperium.*
99 *Baronum iurisdictiones priuilegijs comprobandæ.*
100 *Legitima præscriptione, vim priuilegij obtinente, iurisdictio quæritur.*
101 *Imperium scindi non potest; & vti scindi valeat.*
102 *Omnia in Regno Principis sunt; & quoad quæ.*
103 *Officiales per Barones vsurpantes constituti qua pœna teneantur.*
104 *Vsurpantes officia de quibus C. de diuers. officijs, qua pœna puniantur.*
105 *Pœna vsurpatæ iurisdictionis non tenetur, qui ad bonum finem iurisdictionis actum exercet.*
106 *Vnusquisque ab habente potestatem ad honores perducendus est.*
107 *Multiplex vestis Magistratibus decreta legitur.*
108 *Doctores antea togati pro eorum dignitate incedebant.*
109 *An honores peti valeant citra maculam, plenissimè deducitur.*
110 *Fugientibus honores decernendi, & qui esse intelligantur.*
111 *Honoris templum qua lege antiquitus extructum.*
112 *Honoris ad virtutem proportio, quæ sit.*
113 *Honores cur petendi non sint.*
114 *Scipio quia consulatum petijt, nunquam illum amplius iniuit.*

115 Prin-

150 *Ioannis Vasques de Accugnia Capuæ tunc Gubernatoris, laus exposita.*

151 *Don Ferdinandi della Quadra Capuæ tunc Iudicis commendatio.*

152 *Don Petri Pasquier eius successiuè Iudicis multiplex laus.*

153 *Cur mali Magistratus ordinentùr, cùm à Domino sint, quæritur, & declaratur.*

154 *Attilæ Hunnorum Regis pessima administratio remissiuè.*

155 *Mali Magistratus cum quorum peccatis participare intelligantur.*

156 *Malorum Magistratuum multiplex pœna exponitur.*

157 *Iustorum, & iniustorum post mortem locus quis ex Platone.*

158 *Nobiles magis quam ignobiles puniendi occurrunt.*

159 *Mali Magistratus improuisè morti subiacere intelliguntur.*

160 *Mali Magistratus porcorum more infernalia stadia subeunt.*

161 *Iudicis cuiusdam miraculosa conuersio memoratur.*

162 *Aeaci, Radamanti, atque Minois apud inferna distinctè iurisdictiones memorantur.*

DE IVDICE REGNI, ET EIVS ORDINATIONE.

DIALOGVS TERTIVS.

PHILIPPVS NVNCVPATVS.

Octauius Minutulus, & Imbrianus Interpres.

IN. Ecce nunc exorta sit tibi clara lux, in qua pro voto, Diuino annuente flamine, nudiustertius, bono omine cępta tractatio concludetur. Imb. Ita fiet; parum etenim nobis ad eam superesse, citissimè res ipsa indicabit; & vt reor, ad meridiem vsq; nobis dumtaxat occurret agendum; vnde pro tui delectu prandium habere poteris, cum duplici iam exacta luce, cœnam, tractationis prolixitate expectaris, fatigatus. Min. At neque illius nunc tęderet, lautius, atque copiosius enim apud te me hisce diebus pastum existimo, cum longe sit corpore animus præstantior; At si quid non intercidit, tertium requisitum ad iuditium referamus, vt pro tui voto meridie terminetur. Imb. Ita exequar; Vnde dum in tertio requisito dicitur, Principis authoritate iuditium venire muniendum, illa fluit indubitata conclusio; Magistratuum videlicet, ordinationem ad Principem pertinere, quam ipsam primo loco à Summo Deo illi tributam in sermo-
1 num initio non obscurè tractatum est, * quippe cum apud eum omnis publica potestas, atque iurisdictio fuerit constituta; vnde ipse, veluti fons est, à quo ea fluere, & refluere deprehenditur; cum ipse idem illam formare, ac formatam alijs demãdare credatur; vt per Baldum in cap. 1. §. ad hæc, vers. ex præmissis col. 4. de pace iuram. firman. ex quo & illud pariter intelligere offertur;
2 * Iurisdictionem in Principe distinctè considerari non posse, & propriè; sed potius, vt tantæ eius potestatis partem quandam; non secus, ac cum dicimus flumen mare ingressum, non flumen amplius, sed maris particulam ferri, vnde illam ipse decernendo, veluti si quid ex massa extraheret, eam formare dicitur, &
3 dare; * quapropter ad Principum regalia illam pertinere pronuntiatum est, vt in cap. 1. quæ sint Regalia; & in Regni Constit.
4 incip. Ea quæ ad speciale decus; * cum non aliud ea ex præmissis sit,

fit,quam de publice commenta,introductaq; potestas; vt Azo in
Summa tituli de iurisdict. omnium iudicum censuit; quare nisi
in potestate aliqua quis sit, Magistratum iure non aget l.eum qui
ff.præcitato titulo, ad quod in simili dicitur;iudicãdi munus pu-
blicè patere l. quippe ff.de iuditijs; vt merito ad solum Princi-
pem Magistratuum electionem spectare insinuatum, ac positum
sit in c.iudicibus 2.quæst.1. & in l.1.ff.ad leg.Iuliam de ambitu;
dum ibi dicitur, *Nec hodie lex in vrbe cessat,quia ad curam Prin-
cipis Magistratuum creatio pertinet*. Min. Non ergo ad eum
antea spectasse, ex præfatis verbis innuitur. Imb. Vera dicis;
5 Nam ne, vel Romana tempora excedamus, * exactis tunc Regi-
bus, omnis in populum regalis extitit reuocata potestas, ac si-
mul eius potestatis propagandæ facultas, quam in multifariam
Magistratuũ constitutos ordines explicabat; Maiores siquidem,
6 aut Minores apud eum ipsi cõstituebantur;* in priorum numero
Consules, Decemuiri, Tribuni Militum, Consulares, Censores,
7 & designati Pretores censebantur. * In Minorum autem Ædiles
Curules, Questores, Viri Capitales, Nocturni, & Monetales,
eiusq; generis reliqui; Quorum primi quidem, & maiores, licet
ante Seruium Tullium Regem Curiatis comitijs delecti fuerint;
tamen succedẽtibus postea florescentis Reipublicæ temporibus
8 * Centuriatis comitijs delegi,creariq; ceperunt,& consueuerũt;
Quæ maioribus auspicijs captatis per cornicinem conuocari so-
lebant; quibus etiam de perduellione,& bello ad populum, con-
9 stituendæ leges referebantur; * Alij verò,& minores tributis co-
mitijs constituebantur; cum iam curiata exoleuissent, eisdemq;
& leges de pace, & ciuitate danda, deq; multa irroganda fere-
bantur,vt habes apud Sigonium de antiquo iure Ciuium Roma-
norum, cap.17.in vers.conferamus: Sed hæc ipsa eo usque obti-
10 nuerũt, * donec Romana Respublica suis in visceribus Ciuium
Optimatum potentiam experta non extitit, in quam illidi illam,
non vltra temporum patientia largiente, oportuit; quippe cum
sub Sole perpetuum nihil sit; ac discordia potentissima ruere ad-
uertantur. Illud namque obrepsit in Romana Republica malum,
cui mederi quisquam non valuit amplius; introductis siquidem
discordijs,commotaq; in eum modum eorum diuturna Republi-
ca, vt nec Fabij, nec inter hos Maximus ille, aut Horatij, alijq;
in ea strenuissimi Proceres vlterius illam iuuare possent, non
sine grandi consilio censuerunt Romanorum Superstites eorum
iura tueri volentes, in fortem aliquem, potentem, insigniq; vir-

tute præstantem imperium eius, ac tantam in orbe partam potestatem transferre, quod ipsum regia ad hoc ordinata lege effecerunt, de qua habes in l. 1. ff. de const. princip. in Regni constitutione, non sine grandi consilio, & in §. Sed quod Principi, inst. de iure naturali, dum ibi dictum est, *vtpote lege Regia, quæ de eius imperio lata est, populus ei, & in eum omne suum imperium, & potestatem transtulit;* de cuius contextus intellectu plura libuit annotare in libello meo prætermissorum cap. 5. vbi videas, atque de dictæ translationis, & Regni ratione. vide apud Philosophum 3. Politicorum, vbi eam studuit comprobare, & aliqua per Minadoem in consil. 1. num. 14. & alijs sequentibus; quare cum ea publica potestas in Principem translata fuerit; quò omnis tunc efferuescentis discordiæ præcideretur occasio, ex ipsa translatione, ab ea populus ipse pęnitus voluit abstinere, vt iure inde quę alias populo in Magistratibus constituendis inerat deliberatio, eorundemq; constitutio, ad Principem in eius locum dictis rationibus subrogatum, comitijs omnibus antiquatis, ac disruptis, pertinere cęperit, prout bene facit tex. in allegata l. 1. ff. ad leg.
11 Iuliam de ambitu. Min. * Imo non indistinctè in Principem translata; cum acceperim interdum Senatum quoque cum Principe simul statuendi protendisse facultatem. Imb. Hoc verum quidem est, clareq; suadetur ex textu in l. quominus ff. de fluminibus, dum in eo sic legitur, *Quominus publico ex flumine ducatur aqua, nihil impedit, nisi aut Princeps, vel Senatus vetet.* Atne hoc ipsum te à prædictis auertat, poteris considerare, quod præfato imperio, ac tanta tunc fulgens potestate Romanus populus in translatione in Principem non potuit tributam alias Senatui potestatem comminuere, aut perdere; non secus ac candela, quæ suo lumine aliam accendit. quæ si materiæ defectu extinguitur, aliam à se lumine donatam perdere item non potest. Quare extincta quamuis in populo fuerit omnis tunc regendi potestas; ea tamen in Senatu proculdubio mansit, non quod Cæsar in Cæ-
12 sarem euectus non potuisset illam exterminare; * sed quia ipse idem permiserit Senatui sua obire munia, ne rursus inuisum, ac intolerabile alias Romanis regium nomen inuaderet, penitusq; agressor Romanæ Reipublicæ decerneretur; de qua re multa dixi in dicto meo libello allegato cap. 5. & in externo item colloquio alia; ad Principem ergo Magistratuum constitutio in vnisum referenda est, ex allegata l. 1. dum in vrbe cessare legem de ambitu dicitur, ex quo de cætero Principum sit Magistratuum electio;

electio; quæ sanè non cessasset, vbi penes populum adhuc ea po-
testas resedisset; quod & alio præterea latius demonstrari potest.
* Nam qui iuditium fert, legis quodammodo dictum interpre-
tatur, quod tunc præstare intelligitur, vbi ad particulare nego-
tium illud applicare, deducereq; dignoscitur, quod ipsum cum
14 eiusdemmet legis constitutione facilè conuenit. * At lex ipsa si-
ne publica authoritate, prout liquidissimum est, condi non po-
test, vt in §. Responsa prudentum inst. de iure nat. ibi, *Quibus à
Cæsare ius respondendi datum est*; ergo & iuditium, neque quod
ad iustitiam faciat, sine ea haberi poterit, facit textus in l. priua-
torum C. de iurisdict. omnium iudic. & hoc quidem, vt determi-
natorum æqua determinatio sit, iuribus vulgaribus; & habes per
D. Thomam in 2.2.q.60.art.6. circa medium; alias etenim in re-
giminum, & iuditiorum concursu congressus dissidens exorire-
15 tur, ac exprobanda confusio, * vt merito vnus debeat Princeps
esse, iuxta Alberici doctrinam in prima Digestorum constitut.
Vnus enim Deus est, vna Fidelium Ecclesia, Vnum in corpore
caput, & similia, de qua re multa prosequitur Laudensis in tra-
16 ctatu de Principe quæst. 132. * Vnde concludendo, quicunque
aliter, quam de Principis mandato iuditia haberent, illa sanè
17 illegitima, atque vsurpata prodirent, * nullaq; proinde, ac in-
fecta in vniuersum habenda essent; cum illis deficiat ad illa
ipsa ordinata potestas, atq; adeo quidem nulla, vt etiam inter-
cedente partium approbatione, validitatis fructum cõsequi non
mereantur, iuxta Doctorum, & Bar. traditionẽ in l. licet ff. de iud.
Min. Ex his, quę dicta sunt, probari ne potest consequentia hæc?
18 * ad eos videlicet pertinere Magistratuum designationem, ad
quos & ipsa legislatio spectat? Imb. Vtique ex prædictis, at non
è conuerso, cum multi sint, qui legis ferendæ potestatem non ha-
19 bent, tanquam Principi reseruatam; * sed bene, vel iure magi-
stratus, aut ex priuilegio, vel immemorabili consuetudine Ma-
gistratuum sibi vindicant constitutionem; ipsi tamen quocunq;
direxerint, omnes principalẽ potestatem prosequũtur, vt latius
suo loco diuulgabimus. Min. Sed nonne aliorum pariter extitit
legislatio? vt plebis, Senatus, Prætorum, atque prudentum?
Imb. Bene verum. Min. Illi ergo omnes pariter creandorum iu-
dicum sibi potestatem dabant? Imb. Neque in hoc dissentio;
20 * Namq; regendorum populorum per tot transacta secula mul-
tiplex fuit habita ratio; primo enim post Reges, populus, vt di-
ximus, regimen protendit, cuius leges propriè, quæ per eum
ordi-

21 ordinarentur, nuncupabantur,* quo etiam vigente, Democratia intercidit, quę partis populi regimen notat, vbi ciuilibus discordijs toties à Patritijs, ac Senatoribus secessisse plebem Romanam Liuius narrat: per quam ordinata, plebiscitorum nomine, etiam Patritijs, & Senatoribus Hortensia lege innotuerunt: Sic
22 pariter eodem manente, * Aristocratia, & Oligarchia obtinuerunt; quarum altera prudentium administrationem significat, & illa, vbi præ numerosissimi Romani populi conuocationis difficultate Senatui, vt populi vice Reipublicæ consuleret; extitit demandatum, à quo Senatusconsulta prodierunt; Altera verò po-
23 tentum, & optimatum; * quorum edicta, ex Hadriani Principis indulgentia robusta, exornataq; etiam nunc pro Regnorum statu militant, cum alias annales leges essent, ac eorum tuitione eis placitum sortirentur effectum; de qua re, ne alibi dictum repetamus, remitto exquirentem ad Libellum meum prætermissorum, vbi cap. 16. plura scripsi; & sic, ad rem redeundo, sub populo erant, quo vigente, lege, comitijs, vt supra, Magistratuum creatio procedebat; licet in secessu plebs ipsa Tribunum sibi delegerit, multaq; tulerit sacra Senatus authoritas. Min. Ad Principem nunc potestatem omnem habentem, & iurisdictionem for-
24 mantem redeamus; ac proinde quæro * num multipliciter illam formare dicatur, & dare? Imb. Vtique, vel etenim iuris communicatione ordinariam Principes efficiunt, vel extraordinariam, seu delegatam. Min. Quam ordinariam nuncupabimus? Imb.
25 * Ordinaria est, quæ vel ex lege, vel consuetudine, aut vniuersitate, vel Principe, aut legitima præscriptione ius dicendi potestatē tribuit. Min. Cur primò ex lege dixisti? Imb. Iure quidem;
26 Nam ea, Regibus, eorum libidine, insolentia, ac maledictis exactis, eorundem vicem gessit, Rempublicā fuit moderata, ac pari
27 iure summos infimis adęquauit,* dum negotiorum omnium notionem, eorundemque exequutionem tribuere spectata est, quæ ipsius iurisdictionis duo noscuntur esse gladij, l. more maiorum, & l. & quia ff. de iurisdict. omn. iud. Dictum est præterea, si rogites, consuetudine, vti ea, quæ in dubijs optima legum interpres cognita est. l. si de interpretatione ff. de legibus, ac proinde, merito iurisdictionē, merum, & mistū imperium, & gladij potestatem tribuit. l. viros C. de diuer. off. lib. 12. cum allegatis pluribus per Guid. Pap in sing. 802. num. 3 vbi plene de vi & potestate eiusdē. & habes per Afflict. in sua decis. 175. nu. 3. intelligendo insuper, vt per Bart. in dicta l. more maiorum num. 9. Dictum subinde est,

vniuer-

28 vniuersitate, * ex quo & ciuitates ipse Magistratuũ creationem
sibi interdum vindicarunt, vt in dicta l. & quia, notari dixit glo-
sa in Regni constitutio. cum satis, abundeque, sed de hac ipsa re
plenius infra differemus. De principe consequenter non est du-
bium, ex prædictis. Dictum denique est. legitima præscriptione;
29 * Nam per immemorabilem quæri iurisdictionem bene positum
legimus; cum vim concessionis, & priuilegij habere illa perspi-
ciatur; iuxta deducta per Iosephum in decisione Perusina 106.
nu. 37. licet satis profundam quęstionem in hoc ipso circumferri
in dicta l. more maiorum nu. 10. Bartolus edixerit, vbi ex glosę,
& Innocentij intentione inter ordinariam iurisdictionem submi-
nistrantes causas, omnes supra memoratas, sola, de qua dictum
est, præscriptione excepta, prosequutus est. & plenius prosequi
poteris apud allegatos per Alexandrum in l. Imperium num. 8.
30 ff. allegato titulo. Min. * Quæ verò extraordinaria censenda est?
Imb. Quæ extrà ordinem, & simpliciter conceditur, vt delegata;
& dicitur causę, vel causarum in totum, vel pro parte à Principe,
alioue Magistratu absque noua administratione alicui deman-
data cognitio, separatum Tribunal protendens, longa profecto
descriptio est; sed quæ cunctas super re ipsa definita emergentes
controuersias dirimit. Min. Propterea, si placet, summatim, &
quam breuissimè illius structuram, & rationem exponas. Imb.
31 Ita faciam; * Vnde primo dixi causæ, vt particularẽ vnius causæ
delegationẽ fieri posse concluderem; cum, quod plus est, & vnus
in causa incidens articulus demandari valeat. Præterea dixi
causarum, vt alicuius earum generis generalem delegationem
32 describerem, * intelligendo tamen, quod qui taliter ordinantur,
in dubio ordinariam iurisdictionem consequuti intelliguntur.
Min. Vti verò in dubio ea decreta intelligetur? Imb. Vbi nec
delegati nomine is, cui genus illud committi contingerit, con-
decoratus existet, nec verbo delego, eius demandationis oratio
fuerit conglutinata; iuxta ea, quæ latè prosequuti sunt Doctores
in dicta l. more maiorum, & præsertim Decius num. 37. & Iunior
33 Curtius num. 57. & 58. * Eiusmodi Redemptores ciuitatum in
Regno esse, iure affirmari potest, quos in eis introituũ omnium
commendatam exactionem habere cõstat, æris alieni distractio-
nem, ac proinde cognitionem in omnibus, ne quid frustra ciui-
tatum ab earum administratoribus, vel detineatur, aut frustra
34 expendatur; * quarum omnium causarum palam est, ordinariam
cognitionem extitisse; quod ipsum in considerationem; an ordi-
naria,

naria, vel delegata iurisdictio sit, prouocandum, eo loci Iunior Curtius censuit. Dictum est subinde in totum, vel in parte, vt totam causam, vel eius partem, articulum puta, vt supra, dele-
35 gari posse concluderetur. * Dictum deinde est, à Principe, quod ante exposita, lucidissima sane, ratione nititur, ad excludendum illam, quæ à lege sit, quæ rursus ordinariam, vt in antedictis, iurisdictionem præstare cognita est, vt in l. prima. ff. de offic. eius.
36 Dictum est vlterius, absque noua administratione, * ad legati officium excludendum, qui administrationem, & ipse habere cognitus est, quam ipsam delegatus nequaquã agnoscit l. eos C. de modo multandi, & in auth. de testibus §. si verò ignoti. Dictum præterea demandata est, absque aliquo additamento, vt causæ, vel causarum aliquarum coniunctim, siue diuisim cognitio, definitio, ac earundem exequutio comprehenderentur. Dictum,
37 additumq; denique est. Tribunal separatum protendens, * ad Vicarij differentiam; quem non aliud, præter illum instituentis,
38 Tribunal agnoscere, verum est: & in summa, * quæ delegata est iurisdictio ex his potissimum dijudicatur, vbi ad certas causas personas, locosue contracta aduertitur, iuxta tex. in cap. penult. vbi Glosa, & notata per Panormitanum, & cæteros de officio delegati, & in cap. statutum, de rescriptis lib. 6. In quibus verò cæteris ordinaria, & delegata iurisdictio separentur, ex quibusue præterea ordinariæ, vel delegatæ demandationem, ad eas vocati pro eorum implendis muneribus, cognoscere poterunt, ac de multiplici Magistratu, qui delegandi, aut subdelegandi facultatem habet, ne nostri instituti cancellos transcendamus, adeundi erunt de officio eius latissimè, effusisq; habenis rubricam repetentes, ac in tituli de iurisdictione omnium iudicum supra
39 citatis locis Doctores reliqui. Min. * Quis tamen horum maior, aut excellentior Magistratus esse intelligetur? Imb. Magnam, ac sane veterem controuersiam excitas, in ea siquidem diu sudoribus plurimis effusis, ac habitis vigilijs per scribentes certatum est, vt videre apud Plautium offertur in lib. 2. ad dictam rubricam cap. 3. 4. & 5. Martinum Monteroscensem, Orianum, Cagnolum, Bolognettum, Alfanum præceptorem, & cæteros. Nobis tamen in præsenti, ne respuere, seu mauis non admittere illam videamur, ea animo resedit intelligentia, quam scribẽtium frequentior, magisq; receptus calculus approbauit, vt dicamus ordinarij firmiorem quidem iurisdictionẽ esse, & maiorem illa, quam Principis delegatus protendit, quippe, cum vulgatum sit,

* ad

40 * ad omnes territorij causas ordinariam extendi, iuxta textum in l. 1. §. cum vrbem, & ibi notata ff. de off. præfecti vrbis, in l. pupillus. §. territorium. ff. de verb. sign. & habetur in cap. cum Episcopus, de officio ordinarij lib. 6. Delegati verò Principis ordinaria præfata digniorem, & excellentiorem, ad illam delegantis Principis fulgentissima repræsentatione comportata. c. sane quia de officio delegati, quod & latius prosequere, varias formando, ac deducendo conclusiones apud eos, vt ad instituti reliqua, memores conuertamur. Min. Ex his quæ dicta sunt, satis arguimus multiplices magistratuum ordines circumferri, difformem insuper eorum potestatem, atque distinctam, vt merito de eis non iniuria, agendum veniat. Imb. Hoc porro clarissimum

41 est, vnde pro exactiori captu illud fieri, exordiendum sit; * vt nedum agi nulliter possit; quia priuatus quis sit, ac sine vlla potestate cognoscat, qui aditus est, vt in supradictis, sed etiam si talis quidem potestatem habens adeatur, cuius iurisdictio exceptione elidi valeat, vt habes per Speculatorem in §. excusari potest, in vers. item quod non iudex, in titulo de officio delegati, intelligendo tamen quando in ea causa prorsus incompetens no-

42 sceretur. * Quamuis is defectus à præcedenti quamlongissimè absit; cum talis sit, vt per tacitam, vel expressam prorogationē, quibus non item præcedens, facile tollatur, l. 1. & 2. in princ. ff. de iudic. habetur per Doctores in cap. cum olim, in versic. protinus contradixit, de offic. deleg. in cap. pen. in glosa, & in cap. significasti, cum ibi notatis de foro competenti; faciunt notata in cap. nouit, de iuditijs. & habetur per Glosam in cap. ex transmissa, de foro compet. intelligendo tamen quod dictū est, dummodo aliud non intercidat, quod pęnitus recursum ad non suum iudicem præcidat, vt in cap. 2. & cap. si diligenti supra citato titulo, cum similibus, de clericis adnotatum est, & vt aliqua ad hanc ipsam

43 rem particularia prosequamur, * in Regno hoc Neapolis distinctas plenissimè iurisdictiones animaduertere est; de ordinarijs intelligendo, ratione quidem multiplici, vtputa locorum, personarum, & negotiorum potissimum; Namque à minoribus exor-

44 diēdo, Baiulis ommissis, de quibus infra subijciemus aliqua; * in Regni cunctis ciuitatibus, terris, & castris magistratus decretos cōmorari, clarissimū est, ex Regni constitutione, incip. Cum satis, ibi, *Et iudices vbique per Regnum nostrum volumus esse, & tam*

45 *iura nostra, quàm nostrorum fidelium ministrare*; * ac propterea nec comparandi quidem antiquis illis ciuitatum defensoribus

Q sunt;

ſunt; de quibus in tit. C.de defenſorib. ciuit. & in auth. eiuſdem
46 tituli dictum eſt; * Nam & illos coercitionem in quibuſdam delictorum generibus, vtputa, leuibus, proſequutos conſtat; cum in grauibus, non niſi perſonas notatas carceribus mancipare, ac referre ad præſidem valuerint, apud quem merum, ac miſtum imperium, omniſq; iuriſdictio cernebatur, vt toto titulo ff. de officio præſidis; Iſti verò primarum cuiuſcunq; generis cauſarum inter ciues ſuos, ſiue ciuilium, ſiue criminalium, capitaliſſime quamuis exiſtant, definitionem, exequutionemque, ſi modo prouocatione non remoueantur, vendicant, merum imperium intra ciuitatis territorium protendentes; iuxta dictum textum in l. pu
47 pillus, in §. territorium; * dummodo tamen aliud expreſſum non ſit, arg. conſtit. Regni ſtatuimus, & ſimilium, aut ademptum aliquid, nec per eos grauamen inferatur, aut excedatur inſtantia; Nam iam dictis caſibus, ac æquè cæteris ab alijs ſucceſſiuè ſuperioribus iudicibus, ad quos recurſum per grauatos haberi contingerit, pendentes quamuis illæ ſint, iure reuocari poterunt; quod ipſum proſequi, inſtituti nō eſt; ſufficiat eorum maximam in ſibi decretis locis adminiſtrationem eſſe, vltra nihil, vt infra latius proſequemur, & habes de prædictis aliqua per Paridem in tract. Syndic. in verbo iuriſdictio. num. 1. & per Afflictum in conſt. Regni incip. Iuſtitiarij nomen, num. 20. & ſunt iura in auth. de quæſtore §. ſi vero, in litera Regis Roberti, incip. Quorundam expoſitio querula. in dicta conſtit. Iuſtitiarij nomen, & normam, cap. ſignificauit, & c. irrefragabili, de officio ordinarij, & in cap. cum ſcimus, 8. quæſt. 3. & c. ex literis, de iure patronatus, & quod
48 notat Archid. in cap. vltimo de except. lib. 6.* Per Regnum item Regiæ Audientiæ octo, in octo quidē prouintijs inſtitutæ adhuc attenduntur, quarum vnicuiq; præſes vnus, ac Auditores legum peritia eminētes viri tres, alioquin diſertiſſimi coniunctim præficiuntur, Prēſides quidem in triennium, Auditores verò in biennium; ſanctiſſimè profectò ordinata tribunalia; quo grauati ſubditi, vbi eſſent, non tanta à re familiari diuiſione, & familia, nec tanta expenſarum erogatione, eorum iura exercere poſſent, neque tam numeroſus cauſarum cumulus grauatos alioquin Magnæ Curiæ Vicariæ Iudices moleſtaret; quamuis parum bene hæc ipſa frequententur, cum adhuc dictis tribunalibus omiſſis ad ſuperiores Magnæ Curiæ, alioſq; eminentiores præcipiti litigantium temeritate, quotidie decurratur; intelligendo tamen,
49 vt infra. * Sed & hi intra prouintiæ fines concluduntur, prout

vna-

vnaquæque sibi illos designatòs noscit, vt intelligas tertio loco
50 * Magnæ Curiæ Tribunal iudices plures effusissima in Regnico-
las omnes, potestate pollentes, fouere, eorum alios ciuiles esse,
qui de ciuilibus controuersijs in vniuersum, ac non vltra cogno-
51 scunt, * nisi primarum causarum à domiciliorum iudicibus ex-
ceptione proposita, eorum elidatur authoritas, quod nec eorun-
dem competẽtiæ quicquam detrahere, probatum est apud Glo-
sam, & Cardinalem in clement. 2. extra vt lite pendente. & Ve-
52 nusinum in speculi 4. parte, 8. dist. in princ. * Alios verò Crimi-
nales, qui similiter, vel principaliter, aut appellationis remedio
cunctorum per Regnum facinora premunt, atque inconcussa
53 animaduersione debellant, * quibus omnibus, qui præest, quo-
rumq; caput est, Regentis nomine illustratus, ac Magni Iustitia-
rij locumtenens spectatur, qui emergentes causas ad sui libitum
ex Iudicibus vnicuique demandandi potestatem habet, ac in
cunctis item, regium nomen præ cættris protendens se commo-
54 strat authorem. * Non tamen ex demandatione præfata in sibi
commissis causis delegati ipsi intelligentur, sed bene ordinarij,
cum illud potius ex ęqua distributione ordinem, pro celeri cau-
sarum expeditione, designet, quod & in cæteris memorandorum
55 Tribunalium iudicibus obtinere, intelligere poteris. * Sed quid
in Auditoribus Camerę in Romana Curia obtineat, quibus con-
stat causas committi, vt eas cognoscant, num & ipsi ordinarij an
delegati credendi sint, vide apud allegatos per Alex. in dicta l.
more maiorum num. 18. & in clem. 2. de rescriptis per Glosam.
de quibus omnibus, ad rem redeundo, clarissimè habes in Prag-
maticarum volumine, & propriè sub titulo de officio iud. & alio.
officia. de officio Iustitiarij, seu Præsidis, ac de officio Iustitiarij,
seu Magnæ Curiæ Vicariæ, & in spetie quæ præfatis Iudicibus
reseruata cognoscenda sint, prosequere, vt in allegatis Regni
constitutio. statuimus, videlicet & Iustitiarij nomen, & normam.
56 * His verò omnibus Supremum, quod dicitur Sacrum Regium
Concilium, Serenissimorum tunc Aragonum manu consitum, ac
consilijs ordinatum præsidet; in quo maximi nominis Doctores,
graues, seueri, insontes, mites, iusti, qui in iuditijs exercendis
faciles non precibus, nec pretio, non amicitia, nec odio, aut vlla
alia denique re corrumpuntur, à rectiq; deijciuntur Sede, in om-
nibus iustitiam amplexantes, ac diuina in proximum formidan-
tes iuditia, pluribus in aulis constituti vndique per Regnum à
supra proximè memoratis Tribunalibus per appellationum

subsidia causas audiunt ciuiles, tum criminales, ac Regia definitione summa cũ æquitate, miro, ac sanctissimo ordine finiunt, exequutioniq; demandant, prout in externo sermone latius cõ-
57 monuimus; * eis tamen omnibus, qui formam dat, superiori loco positus Præsidentis nomine fulget, Magni Prothonotarij etiã insignitus exercitio; ad quem, ad Cæsarem veluti si confugeretur, sub Sacræ Maiestatis nomine supplicationes subsignandæ conferuntur; quibus & inter Consiliarios causas distribuit; Minoribus Tribunalibus formam dat, peremptas instantias per spiritus insufflationem restaurat; atque alia penè innumera sibi curæ sunt, vt infra de officio Sacri Regij Concilij per totum ordi-
58 nationes releguntur; * Refulget in eo summi nunc nominis Iurisconsultus, & bene antiquus Regius Consiliarius D. VINCENTIVS de FRANCHIS, qui aduerso, veluti Marte suis tot meritis notissimis mundo, vt alias extiti protestatus, ad officium, ac dignitatem prædictam prouehi, etiam à latere Consiliarij, Regentisque Regiam Cancellariam nomine decoratus meruit; quem mei voto in annos multos seruet Omnipotens.
59 * Vnum tamen in prædictis expungendum occurrit, quod & si criminales causæ per appellationem ab omnibus Regni Tribunalibus ad Sacrum Concilium referantur, illud re ipsa in causis in Magna Curia agitatis procedere intelligendum est; quippe, cum appellatione remota, non iudicet, ac, vt dictum est, immediatè Sacrum præfatum Regium Concilium agnoscat, quod si ab alijs Tribunalibus veniant, illæ omnes ad Magnam Curiam, Regia ad id ordinatione promulgata, remittuntur, quæ 47. in allegato titulo Sacri Regij Concilij legitur, quasi quod eo medio omisso, non sit tam amplissimorum negotiorum Tribunal ita temerè aliarum rerum, & controuersiarum sarcina pergrauandũ;
60 * ac tanto magis ex quo Consiliariorum in dicto Concilio nouissimus inter ipsius Magnæ Curiæ Criminales Iudices sedet, causas audit, terminationibusq; faciendis proprij consilij partẽ exhibet. Min. Quid sibi vlterius præsefert alterum, quod dicitur
61 Regiæ Cameræ Summariæ Tribunal? Imb.* Illud quidem maximum, eminensq; est, ac vniuersi regalis patrimonij potestatem vendicat; & sic causas fiscales omnes cognoscit, atque dirimit,
62 * in quo sane diuersorum generum, Magistratus constituti sunt; quorum primi Pręsidentium nomine nuncupantur; atque eorundem alij iuris insignibus decorati, peritissimi, consultissimique viri efferuntur, alij verò idiotę, at in his, quæ Regium patrimonium

nium

nium spectant instructi,& oculatissimi, omnesq; simul, postposita interdum aduersus idiotas exorta controuersia, de qua in Pragmat.58. infra de officio procurat. Cæsaris vna cum eis assidere,& præsidente Locumtenente Magni Camerarij causas pręfatas tractare, decidereq; conspiciuntur. *
63 Ad idem Tribunal omnium Regni vniuersitatum, vbi Regis perspiciatur interesse, protectio relata est; & maximè earum, quæ ad Regium demanium, à Baronibus, non sine maximis ęrogationibus, debellãtes, se perduxerunt, dum administrantium computa per Rationales in eo constitutos expendit, debitores detectos significat, atque emendare compellit. Ponderum præterea, mensurarum, immunitatum, catastorum, passuum, pontium; bonorum vacantium, thesaurorum, & cæterorum similium per Regnum ditionem exercet, vt in allegato supra titulo de offic. procurat. Cæsaris liquido videre offertur; illud tamen pro coronide, ad præfatam
64 dicti Tribunalis potestatem addendo, * quod fiscalium quidem causarum cognitionẽ cum persequatur, nedum vbi Fiscus principaliter conueniri persentitur, exaudiendum est; sed etiam vbicunque in quouis alio Tribunali, aut foro in priuatorum causis,
65 vti laudatus author traheretur, * quod contra iuris communis dispositionem, in l. venditor ff. de iuditijs, ordinatum videre est in pluribus Regijs sanctionibus, & quidem in allegato tit. Pragmatica 12. & in alia 15. inter æditas per Ducem Ossunæ Proregem; non secus ac in clerico similiter vocato in Sacro Regio Concilio decisum est; Referente plenissimè Grammatico in decisio. 21. per totam, & de prædictis habes plenè per Capicium in decis. 197. incip. in causa Sberti, D. de Franchis in decis. 116. incip. in causa Reuerendi, num. 13. & 14. vers. his sic discussis. & decisio. 117. vers. & nouissimè, & decis. 132. incip. Quando est lis, &
66 similibus, * quamuis in hac ipsa re, contra Fiscum in Sabaudiæ dominio decisum referat Tessaurus in Pedemontana decis. 213. incip. Priuatus. Sed de hoc non plura, ne præter animi voluntatem, instituti rationem vlterius excedamus. Adest consequenter Magni Admiratus aliud Tribunal, & ipsum in his quæ mari fiũt, vel accidunt, maxime quidem potestatis, vnde Magna Curia Admiratiæ dicitur. Item aliud Artis serici, & similium; de quibus differere sigillatim vltra præfata, superuacuum iudico.
67 Illud tamen ex his vlterius deducendum est; * iurisdictionem videlicet, sic quoad vsum diuersimode formatam, atq; diuisam ab vnoquoque, cui illa feratur decreta, intra suos fines seruandam

fore.

fore. Nam cum ad fabrè digerendum Regnorum regimen, ea aduertatur distributa, plurimorum in plurimis, peculiari industria, atq; consilijs accersitis, pugnans his sanè, ex inuicem contingente turbatione, aut complicatione, succederet euētus; cum illud clarissimum sit, confundi, ac peruerti iuris, omnisq; iustitię ordinem; vbi vnicuique tributam iurisdictionem integram non seruari, admitteretur, vt in cap. peruenit. 11. quæst. 1. dicitur in Pragmatica 37. infra de officio Sacri Reg. Concilij, & in constit. Regni, incip. Officiorum, dum in ea dicitur, *Officiorum periculosa confusio priuatorum iura, quæ iustitiam sitiunt, plerunq; confundit.*

68 * Imo, si qui sunt, qui excessis suæ potestatis finibus, in alterius messem falcem temerè immittendo protenderent; tamquam iurisdictionis vsurpatores, poterunt coerceri; cum, vt priuatæ personæ, illud credantur admittere; Namque limitata iurisdictio limitatam eis potestatem tribuit, vt per locum à speciali probatur in cap. significasti, de officio delegati, & facit textus in l. in agris, ff. de acquirendo rer. dominio; ac multo præterea magis ij puniendi occurrunt; ex quo sic agendo, illius iurisdictionis iudici quodāmodo iniuriam intulisse, ac consequēter eiusdem dignitatem cōminuisse credātur, vt habes per Innocentium in c. 1. de officio delegati, cum alijs allegatis in Glosa, in Pragmatica incip. Discordias, infra de iurisdictio. inuicem non turbandis, in versiculo adde quod inferioribus; proinde aduertant Magistratus, ne vel temerè, aut inconsultè aliorum potestatem inuadant; ne suis libratam numeris regnantis administrationem confundant, ac temeritatis cum expulsores, pacisq; prouisores se mostrare debeant; vsurpatæ iurisdictionis seipsos criminibus implicent, & plurimis, quæ inde exoriuntur, scandalis authorentur. Min. Maximum est, quod edixisti; namque ex hoc ipso facilè eis offertur in laqueos plurimos incidere, & sic vel imprudenter saltim alterius in iurisdictionem irruere. Imb. Ne quæso existimes ita seueriter in casu prædicto in eos animaduerti, tamque arcta iuris censura teneri: Nam præfata pragmatica sanctione illud prouisum legitur, quod vbicunque huiusmodi aliquid per cuiuscunq; generis Magistratus attentari contingerit, per lęsum Magistratum requirendus sit; qui tale quid admiserit, vt admissum iniuria, attentatūue, quod est, reuocet expeditè; quod si ad emissam eius simplicem requisitionem illud emēdare negligat, vtputa si quem iu non suo territorio ceperit, nec requisitus, relaxare procuret; iuxta Baldi doctrinam in l. non est, col. 2. ff. quod met. causa.

causa,& in consil.209.vol.2. tunc vigintiquinque vntiarum de salario ad eum spectanti fiscali cameræ applicanda plectetur; quod & perantea communi quoque iure,satis,ex eius rei necessitate, obtinuisse elicere est ex l.2. C.de officio comitis sacri palatij,l.quæcunque,C.de exequuto.& exacto.l.in prouintijs,C.de numerarijs, libro 12. & in l.consulta diualia. C.de testamentis; in quibus omnibus ,ne promiscuis actibus rerum turbarentur officia,ad vnum vocatus, in alterius,quod erat, irrumpere vetitus erat;ac proinde si quis temerè inuaxisset,puniebatur,vt plenè habes apud Paridem in tract. Syndicatus, in verbo officium, cap.1.in princ. tantoq; magis insuper intra suos fines ipsi conti-
69 nere se debent;* quod cum potissimum sibi curæ esse debeat ;ne perperam coram eis agatur, aut contendatur. cap.iudicantem, 30.quæst.vltima,cap.causam quæ,& cap.examinata,de iud.cum alijs multis congestis per Vantium in tract.nullitat. in §.qualiter sentent.defendi,seu repar.possint,num.2.cum alijs sequentibus;vtique quantumuis ordinarij perspiciantur, nulliter tamen coram eis contendi,agiue ex hoc ipso ferre intelligerentur,vt in l.factum à iudice,ff.de regulis iuris,in l.1. C.si à non competenti iudice, & in l.1.C.de iurisdict.omnium iud. & similibus cæteris;
70 de principali tamen cognitione omnium intelligendo;* cum in multis non improbetur externæ potestatis rei habita cognitio; iuxta notata per Vantium in nullitate ex defectu iurisdictio.sub
71 nu.47.& habes apud D.de Franchis in decis.512. Min.* At num pœna aliqua tenebitur is,qui ea de re,iudice permittente cognouit, aut aliud quid præstitit? & sic cognitum, præstitumue, quod est,procedere intelligetur? Imb. Procedere bene scripsit Follerius in Regni constitut.incip.Capitaneorum.num.47.dummodo nec partium aliqua iure obsistat,vel priuilegiato cuique instan-
72 ti,& de incompetentia excipienti nulla inferatur iniuria: * & in summa alterius quis iura vsurpare nō debet, cap.cum ad verum 96.distinctio. Sed suam quisque,vel à Principe, legeue ordinarius;vel à Principe dūtaxat,vti ab eo delegatus,vel ab alio quouis Magistratu ad delegabiles causas vocatus, vel ad earū vniuersitatem,vel pluralitatem, vel ad vnam, vel eius denique vnicum articulum sibi demandatam iurisdictionem in prosequendo, decidendo,exequendoque, trutinatis in demandatione contentis clausulis à principio ad finem vsque repetere, metirique debet; iuxta notata in cap. quoniam Abbas de officio, & potestate iudicis delegati,& similibus; in vlla re, etiam minima alte-

rius

nus in cap. Sanctæ Mariæ de constitutio. quæst. 11. num. 96. validum tamen illud esse, decidit Angelus in cons. 32. quem Socinus inter Curtij consilia in cons. 20. sequutus est; ex eo potissimum, quod ad rixas, & scandala vitanda credatur ordinatum; & habes plenè apud Tessaurum in nouissima Pedemonta. decisio. 136. num. 3. & 7. Sed de his nunc hactenus, ne curiosius, quam par est,

79 in admissis agere, deprehendamur. Min. Vt lubet. Imb. * Cum ergo indubitatè omnis ex Principe immediatè, vel mediatè iurisdictio protendatur; ad illam quisquis non summonitus, vbi accedat, tantæ temeritatis pœnas se reportaturum, certo sciat; quas pro rerum, factorum, temporum, ac personarum diuersitate plurimas, ac sanè grauissimas suæ regalis authoritatis zelantes Principes, communibus, ac Regni iuribus statuerunt. Min. Cedo quæ? Imb. Dicam, ac pro exactiori eius rei indagine plures casus percurrere, & conclusiuè definire oportet; Primus sit, quæ pœnæ infligendæ veniant, vbi priuatus occupat; Secundus, vbi priuatus quidem, sed vniuersitate mandante, illumque instituente, ad eam insurgit; Tertius, vbi idem alio Magistratu dirigente, excitatur; Quartus, & postremus, vbi Baro illam inuadit,

80 vel eius nomine, ac facto, priuatus quisquam. * Quantum ad primum; Quisquis absque aliquo Principis motu iurisdictionem præsumpserit vsurpare; communis iuris dispositione, de qua in l. 3. §. vltimo ff. ad leg. Iul. Maiest. Læsæ Maiestatis crimine, in secundo capite se irretitum, obnoxiumq; intelligat, ac proindè capitis, publicationisq; bonorum pœnis inuiolabiliter subiectum; non ommisso, eundem tertiò falsi pœna teneri, & maximè vbi de suo officio regias literas merum, & mistum imperium continentes sibi fabricauerit; vt plenè prosequitur Afflict. in Regni const. Duram, & diram num. 4. Min. Ad quid tot pœnis occursum? Imb. Iure quidem; Namque sic vsurpando Principem se fecit; dum sibi exercendam iurisdictionem formauit; quod ipsum spetialiter ad regnantis thronũ pertinere, vulgatum est; dicta const.

81 ea, quæ ad spetiale, ac alijs supra expositis. * Quoad secundum; qui vniuersitate mandante ciuilem, ac criminalem iurisdictionem inuadit; vltimi supplitij pœna reus fit, vniuersitas, quę illum ordinauerit, desolationis pœnam patietur; in ea verò, qui tale quid admiserint existentes ciues perpetuò angarij, & perangarij iudicandi venient, vt clarissimè legis in constitut. cum satis,

82 abundeq; constitutum, * atque hinc assequeris Minutule dilectissime quanta, & quam excelsa sint huius nostræ Almæ, Inclitæ, &

Fideliſſimę Ciuitatis ornamenta; quippe cum inter alias extra Neapolim in cunctis eminens, ſplendensq; in Calium Ciuitate, & Caſtri Maris Vulturni oppido meri, miſtiq; imperij ordinariam iuriſdictionem Ciuibus exercendam, ex priuilegio annis ſingulis demandet; quicquid caſum figurando, in aduerſum ſcribat Afflictus in vulgata Regni conſt.ea, quæ ad ſpetiale num.20. Sed auferamus modò manus; cum certo ſciam animi, ingenijq; facultates in eorum enarratione non ſuppetere; quare ad rem
83 rediens, * quæ dicta contra vniuerſitates ſunt dura, & dira, non obtinere intelligenda ſunt; vbi belli tempore, conuulſo, euerſoq; rerum ſtatu rectores aliquos, aut poteſtates, ſub Regio tamen nomine ſibi vniuerſitates deſignauerint; vt in dicta conſtitutio. Gloſa animaduertit in verbo cenſemus; at ſedatis rebus; ac pace digeſtis omnibus, & ſi Magiſtratus iuſtitiæ ipſe conſtituere ſi-
84 bi nequeant; * quantum tamen ad rerum in eis, publicarum adminiſtrationem attinet; atq; aliarum paſſim occurrentium functionum explicationem poterunt vtiq; officiales, qui Regiæ ſint iuriſdictioni alligati; ſibi ordinare; qui per ſucceſſiua tempora ſeipſas valeant repræſentare Syndici, Magiſtri iurati, Electi, & quouis alio nomine, ac officio decorati cæteri, vt in noſtro contextu ſuadetur; dummodo liberè ſecundum conſuetum in eis ordinem; cum illorum præſentia, qui ex conſuetudine interuenire ſolent, eligantur; atq; ab his confirmētur; qui iure, vel antiqua, & legitima præſcriptione præfati iuris facultatem proſequūtur, vt clariſſimè legitur in pragm.2.ſup.de admin.vniuer. Min. Perpetuò ne erit verum, vniuerſitates iuſtitiæ Magiſtratus ſibi ordi-
85 nare non poſſe? Imb. * Electionem habent plurime; confirmatione tamen eorum, iam dictis iuribus, Principi reſeruata; Namque ex priuilegio duorum, vel trium probata nomina Principibus, tranſmittunt, in quorum alterum, aut tertium, pro eorū voluntate confirmationis ſors referri ſolet; atque inter has Ciuitates Regium effertur; quam, vti calamitoſam, nimis recenti Turcharum inuaſione, & depredatione affectam pro ſua miſericordia Deus ſubleuet; atque in maius augeat incrementum;
86 * eodem modo Tarentini iudicem habent; at non vniuerſitate ipſa eligente, ſed bene ex ſibi tributo priuilegio Illuſtriſſimo Marchione Brienſis, vt perlatum mihi eſt; quod idē apud Litium Otrenti in prouintia nobiliſſimam ſeruari perſentio, ſemper me
87 veritati remittens. Min. * Regij ne, an Baronales huiuſmodi ſic electi Magiſtratus dicentur? Imb. Abſque exceptione aliqua Regij;

Regij; tum quod vniuersitates Baronum appellatione non veniant, vt docuit Afflictus in dicta constit. Regni, ea quæ, num. 20. cumq; etiam, quod licet per nominationem, seu electionem iurisdictio collata censeatur; tamen cui censeatur Princeps explicet, & ipsius cõfirmatione eidem tribuat exercitium; ne in illam
88 quæstionem, * an confirmans dare præsumatur, incidamus, & nos, quam uarijs notis in vulgata l. more maiorum Scribentes sunt prosequuti, quamq; bene explicuit Glosa in l. priuatorum C. de iurisdict. omnium iud. ad nihilum siquidem ex nominatione delatio seruire valeret; nisi ad eius exercitium principalis ex certa scientia prouisio per eas electum inuitaret; vt dare ex hoc quodammodo Princeps videri possit; Illo præterea supposito, quod ex Innocentij doctrina in cap. dilecti de elect. & in l. & quia
89 ff. præcitato titulo, num. 20. Angelus censuit, * electionem videlicet, seu nominationem iam dictam facile legitima aliqua oppositione emissa, reuocari posse, at vbi principale robur fuerit assequuta nequaquam elidi poterit; quicquid in contrarium eo loci Detius num. 27. fuerit cõmentatus; cum in eiusmodi superinducenda confirmatione nulla exigatur causæ cognitio, ex quo vniuersitatem eligentem, aut nominantem non de peruerso, aut temerario sibi prouidere; sed meliori, & optimo, voluisse, Princeps intelligit; ac tandem, quod ab ipso superiori censeatur datus, facit optimè textus; iuxta nouissimorum considerationem
90 in auth. de defensoribus ciuitatum in §. sed interim. * Baiulos præterea multæ aliæ ciuitates sibi deligunt ex consuetudine, atque pro confirmatione ad Magnum Camerarium, seu Regni Secretum confugere solent, de cuius consuetudinis validitate multis disputat Bombinus in cons. 70. & 72. Aliæ verò ex priuilegio nedum eligunt, sed etiam confirmandi illum dant sibi ius, inter quas illustris hæc Campana Ciuitas, vt aliud permagnum eius obiter ornamentum admireris, Baiulum, & ipsa sibi consti-
91 tuit; at longè maioris potestatis, quam cæteræ habeant, * cum de omnibus cuiuscunque generis Ciuilibus causis, cuiuscunque momenti illæ sint; etiam si de feudo, vel eius parte fuerit controuersia, cognoscendi, terminandiq; potestatem habet; à cuius sententijs figurato grauamine; nullo alio medio considerato ad Magnam Curiam Vicariæ interposita in illis dirigitur, deuoluiturq; appellatio. Min. Magnũ proculdubio in hac alma Ciuitate, causarum numerositate, Tribunal effertur, vti in eo, in quo frequenter de plurimis, ac innumeris quidẽ quotidie iuris apicibus

disceptare; non sine Aduocatorum strepitu, contingit; ac proindè maximè illustri hac recenti reformatione decuit illud penè collapsum restaurari; cuius rationem, si placet, Imbriane, in reformati, ac dignissimè Reformantis memoriam, promere, pro-
92 testariq; ne cesses rogo. Imb. * Faciam libenter, ab eoq; rem exordiendam puto, quod explicitè valdè acceperimus; perantea in Baiulationis præfatæ literatos Iudices, ex Doctorum penuria, ne sæpissimè inter eos iurisdictionis, aduersus Ciuitatis statuta, exercitium repeteretur; à quo per annos sex ipsa prohibet abstinendum, simul ex procuratoribus aliquos facultatibus non destitutos, non contemnēda praxi insignitos, optimeq; præterea opinionis, & famæ viros admiserunt; quod ipsum in dum modum plurimis lustris extitit obseruatum; quippe, cum iuris dispositione iuuari quodammodo cognitum erat, de qua in l. certi iuris
93 C. de iuditijs, & in const. Regni incip. Magistri Camerarij, * dum ibi dicitur. *Sed Baiulationes easdem committant viris fidelibus, & opinionis electæ. prudentioribus, & generosioribus, ac ditioribus, prout locorum conditio ministrabit.* Verum, quia hoc ipsum, rei abusione, ob nouissimorum procuratorum numerosissimum ordinem, ex multis ad virgę fractionem protractum innotuit; cum è contra in magno numero Iuris vtriusque Doctores adessent, rem ipsi trutinati indignati vlterius sunt, tam perperam eorum sibi cateruam præferri; ac propterea ab officij prædicti exercitio, nomineq; præfato ab eius loci liminibus eos explodere, multis iuditialibus controuersijs fatigarunt; At quia Procuratores ex aduerso possessionem; quam antiquissimam dicebant, protendentes; multifariam ad eius conseruationem instabant; in eum modum res ipsa tractari cernebatur, vt nouæ inceculationi dato principio, per vnius ex Procuratoribus extractionem, Doctoribus ipsis desperatum, ac perditum ferè opus videretur;
94 ac sanè funditus extitisset euersum; * nisi tandem sancti Spiritus lumine ductus quondam bonæ memoriæ Anibal Moles consultissimus, ac antiquior in hoc Regno à latere Consiliarius; Regiamq; Cancellariam Regens, ex Principis delegatione, vti huius almæ Ciuitatis Protector integerrimus, nobis rem ipsam, inter cætera, conspecturus aduenisset; Namque is veteri abusui, ac nunc in posterum excrescenti, perpenso, Regia coöperante manu, tot prefati Tribunalis calamitatibus medicinam exhibuit congruentem; plenissimè siquidem animaduersione habita penitus exclusis his curiarum canibus, vt Doctorum verbis vtar, nostrum,

nostrum, quem deuorarunt, vlterius affectantibus panem, non sine maximo Campani populi applausu, decreuit, ac Regia definitione sanxit; * Decem & octo Doctores cedulis inscribendos
95 fore, nullo his alio superaddendo; quibus inclusis singulis annis deberet abstractio cōtinuari, ac in dicto Tribunali virgam protendi: Residetq; nunc in eo I. V. D. Iulius Cæsar Maiorellus, vir sane suis optimis moribus assiduè honoribus honestandus, & iuris, qua fulget, peritia excolendus: sed ad dicti Perillustris viri opus redeo; quod profectò vti populi frequentissima voce probatum, ita sanctissimum cognitum est; ac dicti Domini in hac alma Ciuitate effectorum operum sigillum protendens; Namque paucis inde diebus in Domino, omnibus collacrimantibus, & præsertim ordine, populoq; Campano, moriens obdormiuit. Min. O quam bene iustitiæ virga erecta est; & quam optimo præsidio, quo in omne æuū dirigatur, donata est; ne quicquam siquidem, etiam minimum eius regimen perantea ordinantibus, pro arbitrio; quo totum conficiebatur, relictum eis est; vnde posthac occasione aliqua perturbari, aut coinquinari illud possit. Sed nunc, si placet, institutum prosequamur, relictis in Baiu-
96 latione Doctoribus. Imb. * Quoad tertium in ordine; Is qui ab alio Magistratu in eius locum fuerit ordinatus, nulla in hoc sibi facultate competente; satis certa Regni const. allegata Duram, & diram bonorum publicationis statuta pœna multabitur; dummodo per duas vices saltim, ex ordinatione iam dicta, iurisdictionis actus expenderit, vt in l. 2. C. de episcop. audien. & habes per Afflictum in dicta constit. sub nu. 6. alioquin si ad exercitium is non deuenisset, nequaquam dictæ constitutionis pœna in eum referri posset; at vbi exercuisset, præter explicatam pœnam, atq; priuationis officij, aliam, ipso iure incurrendā; actorum, pariter, omnium nullitas insurgeret; quam omnibus, qui secum egerint, notorium est, esse nociuam l. in his de diuersis officijs, l. nullum C. de cohortalibus; & habes per Afflictum loco citato num. 8.
97 * Quoad quartum verò, & postremum; Si loci Dominus, seu Baro in eo Ciuilem habens iurisdictionem, etiam Criminalem inuadat; is per allegatam Regni constitutionem, ea quæ ad decus, loci, seu terræ publicationis pœna, in quo, quaue illud admiserit, per sententiæ prolationem, afficietur: vt ibidem num. 29. Afflict. notat; Quamuis etenim Baronibus, vt latius in 6. notabili explicauimus, per Regem Alfonsum Primum merum, & mistum impe-
98 rium fuerit communicatum; * non tamen omnes illud protendunt;

dunt; cum nec ſub vniuerſalis iuriſdictionis conceſſione illud venire cõſtet, vt ſingulariter Baldus decidit in cap. quanto col. 1. de iuditijs; quem refert, & ſequitur Catellianus in ſuo Memorali incip. Iuriſdictione, & habes per Afflictum in dicta conſt. ea quæ num. 22. & 24. vnde illud eſt; eorum alios pleniſſimam, vtputa, Ciuilem, & Criminalem iuriſdictionẽ nactos deprehendi, Alios Criminalem tantum, Alios ſolam Ciuilem, Alios verò primarum, & ſecundarum cauſarum, & interdum tertiarum cognitionem, ac definitionem proſequi; vt merito Regia, quoad hæc ipſa, fuerit ſanctione conſtitutum, ex Baronibus nemini licitum fore, neque in genere, neque in ſpetie in eorum terris iuriſdictionem exercere, niſi quatenus in eius exercitij poſſeſſione eſſe fuerint ſpectati, in hoc, eorum priuilegiorum attenta forma. Min. Priuilegia ergo in eorum poteſtatis exploratione neceſſa-
99 riò exigentur? Imb.* Adeo quidem, vt ſine eis comprobari legitimè non poſſit, vt in l. vnica C. de mandatis Principum; & notabiliter decidit Bald. in l. prohibitum col. penult. circa medium C. de iure fiſci lib. 10. quod proſequère, vt latius ſcripſit Cotta
100 in Memora. incip. Iuriſdictio ordinaria. * Illud tamen intermittendum non eſt, in dicta pragmatica nedum de priuilegijs fuiſſe commonitum, ſed etiam de legitima præſcriptione, ex eo, quod vim priuilegij habere illa intelligatur. Min. Illud ex præ-
101 miſſis offertur admirari, Imbriane, quod notarim * in tot partes Principis imperium ſciſſum; quod ipſum attentari, efficiq; non poſſe, ipſe credebam. Imb. Illud in hoc aduertas Minutule, non in vniuerſum ex his conceſſionibus imperium ſciſſum ſpectari; ſed quoad quædam, ac proinde duas formare indubitatas concluſiones poteris; iuriſdictionis, videlicet exercitium Baronibus variè communicatum; & hæc quidem prima, ac vulgatiſſima.
102 Altera verò erit, * omnia in Regno Principis eſſe, vti Domini directi, atque ſupremi, non ſolum quoad generalem tuitionem, & protectionem, ſed etiam quoad præfatum meri, miſti, ac ſimplicis iuriſdictionis alias communicatum exercitium, vt in l. bene à Zenone C. de quadrien. præſcript. & in cap. quo iure 8. diſt. quod vlterius proſequere, vt per Boerium in tract. de cuſtodia clauium num. 70. Alia verò generis huius in notabilibus attendenda erunt in vltima parte in fine. Quare Barones item omnes; vbi ad præfatorum generum cauſas pertractandas alias iuriſdictionis exercitio carentes, iudices ordinare feſtinant, idoneos illos, & ſufficientes, qualeſue ſupra effinximus, deſignare ſtudeant,

deant; quique in nullo Regiam iurisdictionem vsurpent; sed in Dominorum priuilegijs insculptam diligenter custodiant, ne vsurpatæ iurisdictionis duris, dirisq; pœnis inuoluantur. Min. Dixisti de pœna Baronum occupantium; dicas modò qua pœna
103 per eos ordinati officiales tenebuntur? Imb.* Non quidem pœna in dicta cōstitutione in Barones sancita, cum ipsi terram, qua valeant spoliari, non habeant; puniri tamen extra ordinem poterunt; illo considerato multo, ipsis, amplius mandantes Barones delinquere, cui similiter per Afflictum congesta citato loco numero 30. & 31. adiungas; ne in longum rem protrahamus. Min. Non ergo aliud in hanc ipsam rem deferendum superest? Imb. Pro præmissorum coronide, duas alias conclusiones absoluemus, principalem alteram, alteram verò in propositorum re-
104 strictionem; Quoad primam,* si quis præter illa iustitiæ, administrationis officia, de quibus in titulo Codicis de diuersis officijs, & de numerarijs lib. 12. vsurpasse perhibeatur, falsi pœna, aut alia fortasse extraordinaria obnoxium se faciet; Quoad se-
105 cundam verò illud expungendum est, * quod diximus, læsæ Maiestatis crimine alligari illum, qui ex seipso iurisdictionem inuaserit principalem; namq; intermittetur in eo tantarū pœnarum flagitium, vbi actum aliquem ad bonum finem, quamuis iurisdictionis sit, ordinaret; vtputa ad rixas, & scandala tollenda, vt habes per Follerium in cap. Regni incip. ad regale fastidium nu. 6. sub titulo de officio præsidis, seu iustitiarij; si verò vlterius hos principalis iurisdictionis vsurpatores insequi velis eundem Follerium in suis fragmentis ad praxim criminalem subiectis in titulo de iurisdict. iudicum in verbo vniuersitates num. 28. Robertum Venusinum in suo cons. 114. incip. Vtrum Baro, Moderniores in pragmatica allegata de regimine vniuersit. à numero 181. per plures sequentes; Afflictum, & Andream in vniuersum in locis allegatis; atque Capicium in sua decis. 130. adire poteris, vbi is copiosè, quamuis cogitandum derelinquat. Min. Putas ne ex his aliud vltra deducendum? Imb. Quid ni, & illud sane; nam cum Principis imperium, omnemq; iurisdictionem esse iure diximus, eorumq; temerarios vsurpatores tot pœnis inde subiectos fuerimus prosequuti, illud insuper, quamuis præconceptum, planeque cognitum deducendum, quod cunctis proponamus,
106 offertur, * quod quorumcunque ad ambiendas administrationes relatas procliues feruntur animi; ad easdem ab habentibus potestatem se promoueri sustinere debent, l. 2. C. de decurio. & in

l. su-

l.superinducendi C.de iure fisci libro 10.ne eis miserrimis cum evangelico illo occurratur, *Quomodo huc intrastis non habentes*
107 *vestem nuptialem.* * Quam multiplicem quidem honores, & officia gerentibus decretam, ex antiquis temporum obseruationibus facilè eruere est; & nouissimè in hoc Regno spectatur, dum Illustrissimi, & Excellentissimi Domini Comitis Oliuaris Proregis vigilantissimi emissa ordinatione in alma Neapolis Vrbe dumtaxat existentes Magistratus omnes fere togata veste decorari præcepit, atque ita iam non sine eorum Maiestate, incedere,
108 frequentareque, ex ea bene cogniti tribunalia visuntur, * cum antea Doctores vniuersi eadem promiscue alia pragmatica sanctione vterentur, quæ sub titulo de Doctorum habitu, plurimis in eos effusis encomijs, lectitatur: vnde ad rem decurrendo expectare dedignari non debent, vt vigili Principum inquisitione ad eos, easue vocētur, sicut Aaron, vt in cap. in scripturis 8.quæst.1. & in cap.qualiter extra de electio. & dicitur per Bellameram in
109 cap.transitus 79. dist. * quod vlterius adeo obtinere exaudiendum est, vt propterea nec licitè eos, easue peti posse enūtiatū sit;
110 * vnde illud fluere intelligis, fugientibus, & non se vltro ingerentibus honores concedendos venire, vt in allegato cap. in scripturis clarissimè significatur. Min. Quos nam istos fugientes esse intelligemus? Imb. Qui probi sunt, ac plurimis meritorum testimonijs iuuari animaduertuntur, secundum ea, quæ latissime eius rei occasione externis sermonibus conclusimus; quippe cum pro vero illud cognitum sit; Honores non alios, quam eiusmodi generis homines agnoscere oportere; quod & si lucidissimum sit, ex eo tamen quammaxime tibi liquere posse reor, quod
111 fertur; * Honoris videlicet templum ea lege antiquitus erectum extitisse, vt non nisi per virtutis ædem ingredi illud quisquam posset, quod non aliud præsefert, quam quod laboribus honores cedere insinuet. l.1. C. de excusat. artificum; & summa quidem
112 cum ratione, * cum ita ad Virtutem Honor se habeat, sicut vmbra ad corpus; Quæ omnia, & si ab eorum petitione habiles, atq; idoneos retrahere valeant, adhuc potissima alia, ne illud admit-
113 tant, ingerere attenduntur, eaq; esse perspecta sunt, * & primo, ne petitione vulgata ambitionis notam asciscant; quam nedum eorum existimationem inficere, sed propemodum corrumpere, ac denigrare omnia, probatum est, in cap.multi 40.dist.in cap.si-
114 cut 1.quæst.6. & in cap.sunt autem 8.quæst.1. * Idq; sane in magno, ac consultissimo illo Scipione peractum obuiam facit, dum

de eo

de eo scriptum legimus; ex ipsa consulatus petitione nunquam illum eandem Reipublicæ administrationem iniuisse; ac proinde ne tam probata ora sileant; vnde subditorum, ac Regnorum simul certa salus exoritur; quoue proprijs commodis, ac sanè laudabiliter Principes satagant; non petentibus administrationes decernere debent; ac quò laudabilius agant, illos perquirere; exhortationibus allicere, rogareq; insuper; ac vbi subire negent, cogere; vt illas subeant l.fin. C. de crimine sacrileg. l. 1. §. proinde ff. de varijs, & extraordina. cognitio. dicto cap. in scripturis, & facit textus in l. si ad magistratum C. de decurio.
115 lib. 10. * & in summa curabunt ipsi nō personas Magistratu cohonestare; aut aliquorum paupertates extinguere; sed potius administrationem ipsam optimorum assumptione pro viribus, proq; eorum dignitate ad summum vsque augere, & illustrare;
116 Illo certiorati * quod quanto honestiores, sapientiores, ac probiores ipsi Magistratus eligent, tanto illustriores, & celsiores in populis, ab eis successiuè representati spectabuntur: Attamen quia hac nostra tempestate, & multis retro temporibus, & plus, Honores, & dignitates sapidissimis, ac Benemeretibus, iniuria quamuis, obuiam non faciunt; cum vix importunè petentibus, & ad illos, quos vincant, agentibus exhiberi, patereq; additus perspiciantur, vnde optimorum virtutis talentum ipsis in petitione desistentibus non offereretur expendere; atq; inde eorum merita sordescentia frustrarentur, pallinodiam in hac ipsa re decantare non erubescam, quod tunc me prestitisse intelligam;
117 * vbi citra omnem maculam à benemeritis honores peti posse enixe probauero; quorum sanè modicum numerum circūferri, credere ne displiceat; & primo audi quid non petentibus eueniat. Namq; vbi non aliter Principi eorum mentem insinuant; seq; promoueri taciti expectant, ridiculi incedere offenduntur; ac digni quibus cum Horatiano illo sermonum lib. 2. secunda item epistola occurratur. *Rusticus expectat, dum defluat amnis, at ille labitur, & labetur in omne, volubilis æuum.* Min. Hoc sanè placet; at quibus iure id comprobabimus? Imb. Multis quidem, & primo hoc ipsum glosa sensit in allegato cap. sicut 1. quæst. 6. in cap. miramur 61. distinctio. & in cap. nullus allegata causa q. 1. Ad idem accedat quod apud Tullium de ineundo consulatu peroratum legi; ex libello illo de petitione consulatus inscri-
118 pto; quod, & apud veteres illos pereque seruabatur, * ex eo forsitan; quod ipsi ciues essent; oportuisseq; inter eos tunc æque

S hono-

honores distribui; secundum Philosophum lib. politic. 2. cap. 1. quod hodie pro recto regnandi modo, nequaquam intermissum est; Non minus, præterea id ipsum viua voce prudentissimi Pontificis Gregorij xiij. probari potest; Nam vbi aduersus Franciscum annuesium genere Nauarrum, bone tunc indolis, & doctrina insignis, ac honestissimis moribus illustratum; vt perlatum dignè mihi fuit, ecclesiasticum beneficium ab eo expetentem institisset, quod ea petentibus non darentur; frugi ab eo prolatæ replicationi annuit; dum dixit; *Beatissime pater, non vtiq; petijssem; si ea non petentibus cederent*. Cui optime illud euangelium
119 cum concinit, *pulsate, & aperietur vobis*. At quid plura? * non incōuenit ad illos mortales insurgere, vel ex ipsa naturali inclinatione, cum moueantur; atq; instigētur; vt Diuus Thomas docuit lib. politic. 3. lectio. 8. cap. 40. vnde est, quod honor ciuilis ferè vitæ finis existimatur; vt per Philosophum ethico. lib. 1. c. 5. vt meritò eodem ibidem Philosopho teste, tam à benemeritis, quam ab ignauis, & penitus negligendis requirantur. Min. At nunc ego miror Imbriane, cur sit; quod cum ante habitas administrationes dignè tractaueris, iam per annos plures, ab earum
120 functione, & petitione destiteris. Imb. Nunquam sane Mirandæ Comitis Proregis defuit liberalitas; Namq; primo valde iuuenem Monopolitanę Ciuitati, me iuri dicundo præfecit, ac deinde Tursij, exinde vero in ordinandorum listam referri mandauit; ac relatum iterū respondit; vbi vero illius summonitionem attendebam; Inopinatus Nicolai parentis obitus fere toti huic Ciuitati luctuosus, vt benè scis, superuenit, familiam grandem humeris reliquit; vt sat mihi putauerim consulturum, vbi publicis his postpositis functionibus familiares res in compendium comportarem; non tamen vnquam officiorum è memoria ratio excidit; vnde nunc compositis iam rebus cepta seruitia pro posse repetam, si mei, de quo non vtique diffido, Principis liberalitas atq; consilium meminisse voluerit. Min. Verum cum ad id peculiare satis deuenerimus; illud adaperias queso; quid est Imbriane; quod cum in patria, pro tui dignitate morari valeas, peregrinationem istam appetas? animo cū reuoluam periculosissimam cedere sæpissimè, ac perniciosam, præsertim ob duplicem illum populum; quem magistratus omnes sustinere oportet; Nam, & si pro benignè acceptis multi bene eos intueātur; Bona præcentur; atque procurent interdum; ex parte tamen altera; qui pro iustitia passi sunt; ac pœnarum mala gustauerint, non possunt;
nisi

nisi imprecationibus eisdem obuiam ire, vexationibus, ac quibus, possunt, iniquitatibus eorundem famam, & vitam perdere, vt bene vetus indicat experientia; postpositis immensissimis curis, quas in Regimine, dum sunt, amplius perferre illos necesse est; de quibus tu quidem Imbriane plura in externis colloquijs disseruisti. Imb. Quæ iam sanè cõsultissimè enũtiasti nequaquam Minutule tanti duco, vt me ab antiquata iam exposita animi de-
121 stinatione auocent, * facilissimè quippe omnibus accidit, incognitis artium laboribus, grauissimi quamuis illi sint, perseuerare; assuefactio etenim facit, vt non ita persentiantur ab ijs, qui opere exercentur; queamadmodum ab abstinentibus ex eis co-
122 gitantur; sed in hoc, & illud aliud non ignoras * ab initio, vbi studia applicare electionis iuditium patuit, quod ad redenda iura; quamuis indignè, perductus extiti, vt merito illa prima, veluti referata qualitate, vix fieri possit, quin ad præfatum honorabilissimum dicendi iuris exercitium animi non feratur sententia, iuxta horatianum illud. *Quo semel est imbuta recens seruabit odorem, testa diu.* Quod, & optimè Fabius lib. 1. institutio: oratoria: cap. 1. exprexit; dum inquit. *Et natura tenacissimi sumus eorum; quæ rudibus annis percipimus, vt sapor, quo noua imbuas durat, nec lanarum colores; quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt*, & in summa dictum illud est; *quam quisq;*
123 *nouerit artẽ in ea se exerceat*, * quod vero de duplici populo enunciasti extimescendum ab ijs non est, qui bona mentis erectione suffulti, omnem operam, atque industriam in muneris functione
124 im pendendam existimant, * namq; illis nõ secus, ac olim, quod Crasso laudabiliter tributum extitit, persolui laudabiliter æque perspicitur; vt videlicet, eo modo administrantes non modo ab eis iudicio damnati, atq; multati nõ sint odio habituri; sed vlterius laudaturi, & benignè laturi se ipsos incusantes potius, qui deliquerint; quam eos, qui in delinquẽtes ipsos iure animaduerterint; idq; ex eo facile præstare posse videtur; quemadmodum,
125 & præstant, * quod ab eis non iniuria, non corrupto, prauoque animo; atque iuditio infami correptos se se atq; punitos intelligunt; cuius rei cogitatio miserrimis, quamuis effectis non mediocre solet afferre solatium. Min. Datur ne vltra aliud? Imb. Illud reliquum, vt receptui canamus. Min. Quem ergo in summa
126 bonum magistratum dijudicabimus? Imb. * Qualem se quis sine vanitate, aut temeritate existimare non potest; Cum quis? tante virtutis efferri possit; qui de hoc valeat gloriari? Nemo certè,

& præsertim, cum infallibili testimonio, à planta pedis, vsq; ad verticem capitis non sit in hominibus sanitas, nec feratur quisquam, qui faciat bonũ, vsq; ad vnum; vbi etenim, vt aliqua pro-
127 sequamur, illos deprehendere offertur; * qui communi populorum vtilitati magistratus deseruiant, communia pro suis, & sua pro cõmunibus habeant; quiq; velint, sciantq; simul ciuitatum, quibus præsunt, personam gerere, decusq; officiorum sustinere, leges obseruare, tueri iura, & exequi; atq; concreditam sibi per omnia populorum pacem conseruare, vt dicitur in vulgato auth. de mandat. Princip. in §. Deinde conueniens, ibi. *Deinde conueniẽs est, vt prospicias; ne quam populares in ciuitatibus seditionem inter se moueant, sed vndiq; per ciuitates pax ex eo vigeat, quia in hac etiam parte æquitatem subditis nostris conserues, & neq; lucro, neque alicuius affectionis causa in alterutram partem concedas.* ad quod facit textus in cap. placuit 90. distinctio. vnde illud verissimum est; quod quicunque Magistratum desiderat; grauissimum onus affectare intelligitur, arg. textus in cap. qui episcopatum
128 8. quæst. 1. * in quo, si ad illud admissus legitimè ad extremum vsq; certauerit, supra cuncta, quæ excogitari possunt, mundana
129 præmia, ò quam fælicissimam palmam obtinebit: * quamuis etenim iustitia Philosopho donum alienum credita sit 5. ethic. nicomach. cap. 1. cum ad esse eius virtutis ad alterum referatur; ac alijs, & non sibi, qui iustus est laborare deprehendatur, vt latè explicatum legere est apud Diuum Thomam in secũda secundæ quæst. 58. art. 2. ei tamen illam exercenti satis mercedis, ab honore, & gloria rependi, non est, qui ignoret, vel ex illo, quod dicitur. *amicabilia ad alterutrum ex his esse, quæ sunt amicabilia ad se ipsum.* verum, vt ad hãc ipsam rem aliqua repetamus, quo ad illam feruentioribus curis iudicantium animos excitemus;
130 considerandum est; * haud fieri posse, quin optimis, siqui sunt, magistratus cum inferioribus hisce, cum superioribus lationibus varijs, ac maximis non honestentur præmijs, cũ honorato quodam exilio damnati in locis sibi assignatis, alienis negotijs addicti, prostratis familiaribus, nunquam sine Principis licentia inscriptis obtẽta recessuri commorentur, nec in populis præterea controuersie, vel perplexitates emergant; quin eis antestando, plurimos non sit necesse animi, corporisq; labores perferre, contumeliosis stomachari, agitari maledictis, ac cæteris pessimis
131 malè affici, vt merito illud adnotatum circũferatur, * eos concionatoribus præferri, vt optime in Nuptiarũ sylua enarratum habes.

habes. Min. Cur hoc ipsum? cum, & congregare homines ad iustitiam, illamq; in eorum pectoribus, summo cum studio, sæpissimeq; effusis ad hoc sudoribus, ac etiam sanguine, insculpere ipsi passim deprehendantur. Imb. Istud quidem nō immerito; longe etenim iuditium prædicatione excellentius existimatum consequèris, si mecum rationem repetas. Min. Summè expeto. Imb Illa sanè prompta est; cum iuditium Dei sit Deuteron. c. 1. dum ibi dicitur. *Quod iustū est iudicate,* & postea subijcitur. *quoniam Dei est iuditium.* ad quod ex Paralipomenon cap. 14. accedat, dum ibi dicitur. *videte quid facitis; non enim hominum exercetis iuditium, sed Dei, & quodcunq; iudicaueritis in vos redundabit.* prædicatio vero Apostolorum, iuxta illud eis præceptum euangelicum; *Ite, & prædicate euangelium uniuersæ creaturæ.* Eosdem vitam contemplatiuam alijs habentibus præferri Hostiensis probauit in suæ summæ proemio, allegauitq; textum in
132 cap. sit Rector circa medium 43. distinctio * quippe cum frugifera magis actiua Reipublicę, vita perspecta sit, quā quæ aliorum Religiosorum vita est contemplatiua; Nam boni iudices Reipublicę vacare excolende intelliguntur; Alij vero contemplantes sibi potius spectantur intēsiuè prospicere, de quo habes, & plenè per stiaticum in praxi iudiciali cap. vlt. nu. 26. Sed ad quid plura? hoc ipsum Dei vaticinator Rex correptus Dauid e-
133 lucidauit, * dum iustos hos iudicantes à Domino diligi magis enunciauit in Psalmo 86. dum dixit. *Diligit dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob.* in eis etenim populum iusto iuditio iudicantes residere mandauit omnipotens: iuxta nostrę tractationis Typum. *Iudices constitues in omnibus portis tuis, vt iudicent populum iusto iuditio.* & sic continens pro cōtento vsurpatum legis, vnde pariter iudices omnes Dei ministros esse intel-
134 ligis, vt latius supra commonuimus, * & in summa, adeo hi honoribus, & prærogatiuis multiplicibus fulgent, vt merito Gallorum. *Druides* Hebræorum *Senedrim Pharisæos, vel Cabalistas;* Indorum *Gimnosophistas,* Ægyptiorum *Sacerdotes,* Græcorum *Philosophos,* Persarū *Magos,* aut alterius cuiusuis nationis quocunq; alio nomine condecoratos sapientes longe excedere hoc æuo affirmari queat, cumq; de eis præterea illud Dei voce enūtiatum sit; *Beati, qui iuditium faciunt, & iustitiam omni tempore;*
135 *quod ipsum eorū vere prędestinationis signum cognitū est, prout ex decimo sesto prouerbio. cap. argumentum habes. dum ibi dicitur. *Initium viæ bonæ facere iustitiam, accepta est autem apud Deum*

136 *Deum magis, quam immolare hostias.* * imo aliud, quod non sine
iam exposita famæ, nominisq; celebritate, nedum in terris, sed
etiam in cælis ipsis dominari intelliguntur, iuxta illud sapien-
tiæ cap. 3. *Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto di-
scurrent, iudicabunt nationes, & dominabuntur populis.* Idq; non
immerito eis accidere exaudiendum est; Namque, vt primo po-
137 litico Philosophus censuit, omnes, * qui ratione, & intellectu
emicant, naturaliter Domini sunt; atque aliorum Doctores, vn-
138 de illud, *sapiẽs dominabitur astris;* * ac nedum Domini ipsi fiunt,
sed, & Deorum noĩe eos illustrari probatũ est ex Exodi c. 22. ibi,
*Si latet fur, Dominus domus applicabitur ad Deos, & iurabit, quod
non extenderit manum in rem proximi sui*, & magis infra. *ad Deos
vtriusq; causa perueniet*, & sic iudices, & ibidem *Dijs non detra-
hes, & Principi populi tui non maledices*, & clarissime in Psal. 81.
dicitur. *Deus stetit in Sinagoga Deorũ, in medio autem Deos diiu-
139 dicat*, & sic iudices. * Audi præterea, quæ in eos decantantur in
diuinis eloquijs præmia, quæ nedum ipsis patere perspiciuntur,
qui rectè egerint, sed, & eorum posteris, iuxta illud. *non vidi iu-
stum derelictum; nec semen eius querẽs panem*, accedat in eos in-
super ecclesiastici illud cap. 15. dum dicitur. *qui continens est iu-
stitiæ apprehendet illam, & obuiabit illi quasi mater honorificata,
& quasi mulier à virginitate suscipiet illum, cibabit illum pane vitæ,
& intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potabit illum, & firma-
bitur in illo, & non flectetur; & continebit illum, & non confun-
detur*, accedat subinde, quod rursus ecclesiastici dicitur cap. 27.
*Si sequaris iustitiam, apprehendes illam, & indues quasi poderem
honoris, & inhabitabis cum ea, & proteget te in sempiternum, & in
die agnitionis inuenies firmamentum*; ac deniq; subscribatur, quod
ibidem cap. 4. scriptum est. *iustus si morte præoccupatus fuerit, in
refrigerio erit, & si pro iustitia moritur, certus est de præmio talis
140 mortis.* * Namq; quicunq; eiusmodi sunt, vti selectissimi sacerdo-
tes in hoc mundano iustitię templo versati assiduè in eo infe-
rioris fœlicitatis fundamenta ad diuinam indeficientem illam
protendentes, demum in exitu carnis coram se ipsis, & opera, &
iudicata omnia retinentes eorum, vt qui se ipsos nouerint, quo
sibi, ac alijs luceant, splendenti corona insigniti ad supernas au-
ras, ad beatissimas illas sedes, ad vniuersorum parentis beatifi-
cam fruitionem, Angelis comitantibus perducentur, atq; in iti-
nere in plures choros distincti decantabũt alij. *quia dilexistis iu-
stitiam, & odistis iniquitatem, propterea inunget vos Deus oleo læ-*

titiæ.

titiæ. Alij. *iustus vt palma florebit in cōspectu Domini Dei nostri* Alij ex sap. 3. cap. 10. *iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei.* atq; iterum alij. *qui seruat ficum, comedet fructus eius; & qui custos est Domini sui, Glorificabitur.* qui ipsa iustitia dicitur in Prouerbio. cap. 28. atq; iterum Alij. *Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia,* quibus omnibus in cælesti patria astantes cæteri, ac veluti iunctis agminibus vniuersus Sanctorum chorus respondebunt. *Ecce nunc iusti exultabunt in gloria, & lætabuntur in cubilibus suis in visione æterna,* quam nobis cunctoq; populo Christiano sui misericordia concedat omnipotens; atque hæc ipsa sunt; quātum ad cælestem patriam, quæ Minutule auēti tibi valuerim commemorare piacula; quibus cuiuscunq; Magistratus animus, veluti luto sus, assiduè liniendus, & obruendus esset, ex illis frugiferam in immensum animo pinguedinem reportaturus, quam mundanis cunctis præferendam esse apud vnumquemq; testatum est l. sancimus C. de sacro sanctis Ecclesijs. Min. At nunc si placet, vlterius mundana percur-
141 ras. Imb. Quantum ad mundanas conditiones fælicissima optimorum Magistratuum sors esse deprehenditur; Namq; primo, vt dictum est, ex eorum munerum laboriosis, quamuis, functionibus maximū adipiscuntur honorem, laudem, & inde gloriam, quod perbelle Diuus Thomas in secūda secundæ quæst. 102. art. 2. in corpore comprobat, dum inquit, quod ad eos; qui sunt in dignitate constituti, pertinet gubernare subditos; gubernare vero est aliquos ad debitum finem mouere; sicuti Nauta gubernare dicitur nauim eam ad portum perducendo; omne autē mouens habet excellentiam quandam supra id, quod mouetur, vn-
142 de oportet, * quod in eo qui est in Dignitate constitutus, primo consideretur excellentia cum quadam in subditos potestate; Secundo vero ipsum gubernationis officium; ratione quidem excellentię debitus honor exhibendus est; officij vero intuitu, cultus quidam; qui in obsequio quodam versari intelligetur, vt ibi per eum, & facit textus in l. fin. C. de decurio. non minus tamen quæ dicta sunt, ex honoris, Dignitatisue descriptionibus suadē-
143 tur * dum primo apud Speusippū de definitionibus Platonis, honor sic descriptus legitur, vt sit bonorum largitio propter virtutis officium, extimatio, ac Dignitas virtute acquisita, figura venerationis, & conseruatio dignitatis, vel secundum Lucam in l. 1. C. de veteran. nu. 6. lib. 12. est Reipublicæ administratio cum Dignitatis gradu, vtcunq; tamen illum describas, semper in eo admi-

admissam, interclusamque Dignitatem assequeris; quæ similiter honor dicitur alicui ob merita Principis, vel legis beneficio spetialiter impensus secundum Bart. in l. 1. C. de dignitat. lib. 12. ex
144 quibus nūc omnibus iunctis * iudicare honorem, & dignitatem esse manifestum est cap. vt debitus de appellatio. l. omnem honorem C. quando prouoca. non est necesse; habetur per Rotam in decis. 442. incip. fuit dubitatum in nouis; & per Archidiaco. in cap. 1. de consuetud. in 6. Intelligendo tamen, vbi ex Principis collatione administratio præfata decernitur; iuxta allegata per Conradum in suo templo iudicantium lib. 1. cap. 1. §. item primo
145 quæst. 2. num. 11. * ommitto, quod nobilitatem, qui præfatum munus prosequuntur, sibi indubitate quærunt, quam in Doctoribus ex hac ipsa re latius fulgere dicendum est, illa in ipsis ex ipso Doctoratu prius introducta, iuxta latius externa die commonita, & habes per Bart. in l. iudices C. de dignit. præterea, & alia his plura eos commoda sequuntur, expressa Principum ad hoc
146 omissa protestatione * dum quotidie in eorum, qui subleuantur, commissionibus, in præmium optimi habēdi Regiminis, eis apud Principum personas, commēdabilibus effectis maiorum officiorum offertur administratio, quod ipsum Iustinianus Princeps in dicta auth. constitutio: vt præsides in §. qua propter in fine clarissimè in hæc verba edixit. *Magistratus videlicet, in hoc tantum studia sua conferat; vt Deo se, & Nobis commendatum redat, bonumque, & memorabile nomen consequatur, ac futuræ à nobis ample remunerationis spem sibi comparet.* item in dicta auth. constitutio: de mandatis Princip. in allegato §. vlt. dum ibi dicitur. *Hæc si obserues, efficient, vt hic apud te magistratus in longiora tempora, & maiore cum laude resideat;* quippe cum iuxta prouerbio: illud,
147 * *acceptus sit Regi minister intelligens*, ex quo illi reuerenter obedire didicit, ac sibi commissas causas fideliter, prudenterq; tra-
148 ctare, & exequi nouit * ad quod ipsum vlterius, quod dictum est, exoluendum, ordinatus ad officia capescenda progressus aduertitur constitutus: vt videlicet à minoribus ad maiora perueniatur, vt in l. honor §. gerendorum ff. de muneri: & honori: dum ibi dictum est. *Gerendorum autem honorum non promiscua facultas est; sed ordo certus huic rei adhibitus est; nā neq; prius maiorem Magistratum quisquam, nisi minorē susceperit, gerere potest*, idem in l. vt gradatim eodē titulo, & in l. 2 C. quemadmo: ciuilia mu-
149 nera lib. 10. & facit textus in cap. sicut 48. distinctio: * vnde studeant Principes Nouitios Magistratus paruis ab initio administra-

nistrationibus intricare, ad hoc, vt si aliqua eis non patefacta imbecillitate deficiãt, minus grauis in vniuerso eorum Regimine iactura contingat, si vero dignè pertractent, ad altiora promotionis, in aliorum exemplum, præmium illis offerre queant; alias ipsimet postpositis gradibus per obrupta eis ascensum exhibẽtes, infortunatos casus in administrationibus quotidie appetere intelligerentur; vt plenè prosequitur Lucas de penna in l. præclaram nu. 20. C. de primicerio lib. 12. sed quorsum de his nunc plura? cum pro coronide loco se offerat sanctam Illustrissimi, & Excellẽtiss. Comitis Mirandę Proregis in hac alma Ciui-
150 tate Capuæ officialium ordinationem commemorare; * Namq; biennio ferè præterito pro eius Gubernatore *Ioannem Vasques de Acugnia* strenuum militẽ, atq; in hoc Regno æneorum tormentorũ Capitaneum generalem dictæ Ciuitati concessit, quod pro dono sibi Campana Ciuitas, eiusq; numerosus ordo, exacto Carregnio, à dicto Excellentiss. Domino accepit, atq; pro omnium voto huiusmodi, ex sua habita administratione illi cessit, vt non nisi perpetuo honorandus, ac publicis muneribus honestatus, retro actis præcalendatis tẽporibus dimissus fuerit; Nec
151 non in iudices primo * *Don Ferdinandum della Quadra* trãsmisit, iuuenem Hispanum genere perfectissimi Magistratus argumentum gestantem, inspectis, quas profitetur, prudentiæ rationibus, suæ nimium probate conscientiæ statu, & quasi in eum à suis maioribus in dicto officio rerum gerendarum transfuso experimento; vt merito nũc in Hidruntina Prouincia Regius existẽs Auditor, suis in dies excrescẽtibus meritis, dubio procul ad maiora expectetur officia; quem deinde eiusdem præuia indul-
152 gẽtia * *Don Petrus Pasquier Nauarrus*, Illustri genere ortus insequutus est, ita bonis, ac probatis moribus illustratus, & honestatus, vt prouectorum officialium, quorum in numero 15. circumfertur, signifer ipse præcedat, quem etiam in præsenti Ciuitas pręfata suo per iustitiæ actus immissum corpori fulgere persentit, ex quo, & ipsa eius gestis, plenam iustitiam redolentibus, iamdiu est, quod exultat, ac floret, vt merito iure non sit, nisi apud Deum Optimum Maximum præcibus assiduis commendãdus præfatus Excellentissimus Mirandæ Comes; qui tam optimis captis consilijs tales nobis Magistratus successiue, veluti cælitus dimittit; sed, & de his pariter hactenus, cum aliud non vltra offeratur, quod cõmemorare fugerat animus. Min. Si totam diem in tantorum virorum perorandis laudibus consum-

pstisses, non vtiq; obstetissem, quinpotius aures præbuissem attentius, adeo tuis candidissimis, & verissimis si nul encomijs mulgeri animum sentiebam, sed quid modo vlterius tibi putas attingendum? Imb. Non aliud, nisi, vt iure, atque ex corde in malos, improbosq; Magistratus excandescam. Min. antequam eorum miserissimam condititionem prosequaris, illud ne, im-
153 briane, aperire prætermittas, * quid sit; quod cum à Domino prodeant regnantium, ac ius dicentium potestates, tam pessimè, & nefariè administrationis Magistratus deprehendantur, & non sine ingenti cunctorum admiratione, & ego quidem multos in hac Alma Ciuitate Ruinosos, si liceret, possem commemorare; at sat, illis sit, quod in eos Dei iuditium prosequeris. Imb. Cunctorum admirabilium scrutator Salomon in suo ecclesiastico idipsum optimè prosequutus est; dum inquit. *Si videris calũnias egenorum*, idest, quas à Diuitibus sustinent, atque potentibus. Dionisio Interprete; sequitur, *& violenta iuditia*, idest censuras, pænas, similesq; effectus, quos impij iudices, ac potentes iubent per violentiam infirmioribus, inferioribusque inferri, ac deinde, *& subuerti iustitiam in prouincia;* ita quod Innocentes opprimantur, & iusti persequutionibus infestentur, *non mireris super hoc negotio*, tum quia, vt sequitur; *excelso excelsior est alius, & super hos quoque eminentiores sunt alij*. Cum vt adimpleatur, quod dicitur. *multa tribulationes iustorum*; ac aliud. *Beati, qui persequutionem patiuntur propter iustitiam*, cumq; etiam iniusti, & Deo deficientes populi sint, ac hoc ab eo, ob eorum demerita, permittatur, iuxta illud Oseæ cap. 13. *Dabo vobis Regem in furore meo*, ac aliud Regum 8. *Ob duram ceruicem populi mei datur Rex, qui affligat populum pro peccatis eorum*, & illud, quod vulgo fertur. *Talibus populis, tales pastores*, l. quoniam C. de hęreticis, accedat, & illud, Iob. cap. 34. *Qui regnare facit hominẽ hippocritam propter peccata populi*, & illud tandem, *vindicabo me de inimicis meis cum inimicis meis;* & latius prosequitur textus in cap. audacter 8. quæst. 1. quod ipsum optimè in cãtu 17. in principio Lodouicus Ariostus explicuit, dum inquit.

Il giusto Dio quando i peccati nostri
Han di rimission passato il segno,
Acciochè la giustitia sua dimostri
Equale à la pietà spesso da Regno,
A Tiranni atrocissimi, & à mostri,
E da lor forza, e di mal fare ingegno,

Per

Per questo Mario e Sylla posse al mondo
I duo Neroni, e Caio furibondo.

154 * Sic & Attilam Hunnorum Regem sententiosè nimis, ratione præfata populis illis datum Fulgosius memorat lib. Rerum admirab. 8. c. 14. Min. Quæ tandem aduersus eos flagitia obtinebunt? Imb. Quanto flagitio ipsi irretiti sint, quantisue circũuol-
155 uantur pœnis, ex eo primum tibi suadeas, * quod cum Iudæ peccato participare intelliguntur; ac cum Giezi lepra, vt in auth. iusiurandum, quod præstatur ab his in fine; quo nil maius, & iure quidem, vel ex Herodoti sentẽtia lib. 2. vbi habet; Nefariam, & impuram hominum vitam grauibus semper Dei pœnis vindicari; & in summa improbi, infaustiq; Magistratus, vti odij, & di-
156 scordiæ seminatores, offensionis lapides, ac scandalorũ * præter quod infamiæ grauissima affecti nota apud constituentes supra allegatis legibus omnium rationem reddere cogũtur, ac inde debitum supplitium pati, & in spetie, mortem; iuxta illud sapientiæ cap. 1. *Iustitia enim perpetua est, & immortalis, iniustitia autem mortis est acquisitio*; Deinde carceres, exilia, cæterasq; humanitus cõtingentes calamitates; quas latè prosequitur Follerius in suis fragmentis de laudibus, & fructibus officiorum. Præterea, quod maximum est, ex hoc Deo inimicis, miseris, & infælicibus effectis, iusto demum, & inuiolabili eius iuditio, tanquam in via iniquitatis, & perditionis lassatis, præ alijs insatiabile Inferni os patefactum est, in eo, præ alijs cruciandis, ad quod primo accedat; quod dicitur ecclesiastici cap. 22. *Qui seminat iniquitatem, metet mala*; idest pro mercede damnationem, & tormẽta recipiet, & pulchre magis respondet, quod Plato probauit in Gorgia, dum inquit. *Iusti post mortem in Beatorum insu-*
157 *lam abeunt, iniusti in supplicij carcerem; quem tartarum vocant*; & hæc quidem summa cum ratione eos conuenit subire, cum à
158 Domino maiora consequuti deprehendantur, * secundum quod Nobiles, quam ignobiles, magis peccare intelligũtur, vt in cap. præcipue vers. Deterius 11. quæst. 7. dum dicitur. *Deterius quippe in populis Prælati delinquunt, ac per hoc ipsi crudelius, quam cæteri puniuntur*. quibus suscribãtur verba sapientiæ cap. 6. ibi. *Horrendè, & cito apparebit vobis, quoniam iuditium durissimum in his, qui præsunt, fiet, exiguo enim conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur*. Prout etiam refertur in cap. illud 8. quæst. 1. allegata in fine, & in cap. quia §. presbi-
159 teri 5. quæst. 6. & dum dictum est. *Cito apparebit vobis*. * intelli-

gi poteſt,eos improuiſe morti ſubiacere, ad quod facit illud Iob cap. 21. *Ducunt impij in bonis dies ſuos, & in punto ad inferna deſcendunt*; quod etiam ex eo contingere poteſt, quod pro eorũ deſiderio ſemper vitam differant, ac diu ſe viuere exiſtiment, vnde in prouerbijs Seneca. *Omnes vitam differentes incerta mors præuenit*; Sed quid plura? pro Coronide illud animo voluas.
160 eos ſic agentes perperam Chriſtianis illum declinãdum locum Beſtiarum more ſubire, vt in Cronicis Diui Franciſci traditum eſt; vbi cum maximè porcorum cuſtos ſero adueniente contendiſſet, vt ipſi ſtabulum ſubirent, tandem omnia quodam iudice in feneſtra aſſidenti attendente, ſuperuenit homo, qui ſignificauit ei, quod non aliter illi introituri forent, niſi hæc verba proferret. *Introite porci, ſicut iudices infernum adeunt*; quæ cum recitaſſet, veluti moto turbine, porci ad ſtabulum petẽdum mutuo
161 præ celeritate ſe impedire ſpectati exciterunt, * quod ipſum, cum iudex ille bene obſeruaſſet, ac miraculosè moſtratum intueretur; officium reliquit, & Diui Franciſci Religionem profeſſus fuit, vt euidentiſſimum vitaret tartareæ gehennæ pericu-
162 lum, atque intollerabilia perferenda tormenta * quæq; merenbus, æuropei vbi ſunt, Æacus; ſi Aſiatici Radamantus, Minoſq; cæteris in dubio pluries decreto decernent, tanquã infernalium vniuerſorum poteſtatem exercẽtes, atq; hæc de ordinandorum Magiſtratuum, & ordinantium conditionibus dicta ſufficiant; ſi vero in eis omnibus, aut eorũ parte delicatas tuas aures offendi Minutule dilectiſſime, mihi queſo ignoſcas; Nam ex his animi mei erga te affectum facilè aſſequi poteris, quem tibi pluribus ab hinc retro temporibus, plene deuoui. Min. Adeo his animum Imbriane laceſſiſti; vt omnem gratiarum actionem intermittendam putem, atq; adeo ex eiſdem vox faucibus hęſit, vt plauſum, ex voto acclamare nequiuerit, vale proinde, explicataq; omnia in centonem deducta, pro maiori captu tranſmittes. Imb. Faciam libenter, ac æquè interim te valere præcabor.

Laus Deo, eiuſq; vnigenito, ac Virgini Deiparæ.

DE

DE IVDICE REGNI, ET EIVS ORDINATIONE.

PARS POSTERIOR.

RERVM SVMMAE.

1 DISPOSITIO textus nostri ampliatur, ut procedat in omnibus alijs, qui modo quouis syndicatus rationem deludere possent.
2 Officia Regnicolis conferenda sunt.
3 Regnicolæ in officiorum administratione exteris cunctis præferendi sunt, & cur.
4 Pontifex ex gremio illius Ecclesiæ, in qua exigitur eligendus est.
5 Idem in Abbate concluditur, cum ampliatione.
6 Extranei quo casu ad administrationes admittendi.
7 Hispani optimè huius Regni sensum callere intelliguntur, & cur.
8 Hispani qua proportione ad officia admittendi.
9 An originarij in officiorum administratione præferendi sint, remissiuè.
10 Caroli V. Principis de officiorum partitione memoratur sanctio.
11 Rex Catholicus cuncta officia Regnicolis obeunda concessit.
12 Ex Caroli V. constitutione, officia Regnicolis, & oriundis demandata sunt.
13 Hispalensi lege officia Hispaniarum naturalibus demandanda.
14 Naturales ad dictæ Constitutionis intellectum, qui exaudiendi.
15 Vox naturalis Analoga est.
16 Analogia quid importet, deducitur, & quis naturalis per prius dicatur.
17 Naturalis per posterius quis intelligatur.
18 Quoad dictam ordinationem qui naturales ueniant, enodatur.
19 Nedum Regni Naturales in officiales ordinandi, sed, & eorum fideiussores.
20 Ecclesiastica personæ quo casu non teneantur in parentes pietatis officia exercere.
21 Ecclesiastica personæ ex tollerantia possunt officia secularia exercere.
22 Clericus quo casu Tabellionatus officium valeat exercere.
23 Cur æquites aliorum ordinum in textu memorati nō sint, ratio verissima.

rissima exponitur.

24 *Sancti Iacobi, Calatraua, & Alcantara summus Magister quis sit, refertur.*

25 *Aequites Diui Lazari, & Stephani in Regno non habent Regium exequatur.*

26 *Magnus Diui Lazari Magistratus diu in Perillustri familia de Azzia Capuæ excultus fuit.*

27 *Siluij de Azzia viri Perillustris laus exposita.*

28 *Magnus Diui Lazari Magistratus hodie apud Sabaudiæ Ducem excolitur.*

29 *Clerici de causis delegatis bene cognoscere possunt, dupliciter.*

30 *Personæ Ecclesiasticæ de Principis concilio esse non prohibentur.*

31 *Francisci de Ribera Regij à latere Consiliarij commendatio.*

32 *Episcopi de Principis consilio non incurrunt irregularitatem, si ex legibus, in quibus interuenerunt, aliquorum mors sequatur.*

33 *Ecclesiasticis personis, etiam principaliter seculares causas delegari posse, concluditur.*

34 *Ecclesiastica persona aliquid facere prohibita appellatione, non venit in collegio aliquo existens.*

35 *Quemadmodum intelligatur textus in cap. Te quidem 11. quæst. 3. deducitur.*

36 *Clerici an, & quando Procuratores, & Aduocati esse valeant, latè deducitur.*

37 *Episcopos Aduocatos esse non posse concluditur.*

38 *Sacerdotes an, & quando Aduocati esse possint, examinatur.*

39 *Sacerdotes in quibus causis valeant interuenire, concluditur.*

40 *Quod ipsum plurium iurium inductione mostratur.*

41 *Aduocati, & Procuratores in multis Pragmaticarum vigore puniendi veniunt, & in quibus.*

42 *In sacris ordinibus constituti num Procuratores, & Aduocati esse valeant.*

43 *Vbi nihil ex Ecclesia consequuntur, patrocinari poterunt.*

44 *Vnicuiq; licitum est suis laboribus victũ, & vestitum sibi querere.*

45 *Quod in præmisso casu patrocinari valeant, vti intelligendum sit.*

46 *In minoribus ordinibus cõstituti beneficiati vti patrocinari valeãt.*

47 *Clerici prohibiti patrocinari, non intelliguntur prohibiti quoad vnum negotium tantum.*

48 *Mercator quis ex vnica negotiatione non dicitur.*

49 *Monachi, & Religiosi alij de superioris licentia in causis monasterij Procuratores esse poetrunt.*

50 Mo-

DE

DE IVDICE REGNI, ET EIVS ORDINATIONE.

PARS POSTERIOR.

IAM triplici sermone illustrato; ac absoluto plenissimè secundo, Nostri cõtextus notabili; Tertium agredior in ordine; ad cuius dilucidationem quãtum creditur pertinere, In Regnicola intelligas, * vt ne dum procedat eorum re-
1 spectu, qui secularem nostram iurisdictionem declinare possunt; vt sunt, de quibus in cõtextu, ecclesiasticæ personæ; sed etiam Aliorum omnium, qui modo quouis sanctiones de redẽdis rationibus, parendoq; syndicatui deludere possent, vtputa quia hi exteri essent, qui fuga quandoq; abrepta
2 facilè syndicatus prædicti rationem valerẽt subterfugere,* vnde illud sequitur necessario; officia pręfata Regnicolis esse conferenda; quod si eiusdem conclusionis rationem prosequi licet, ad Regni rationem idipsum pertinere exauditum est apud philosophum politico. lib. 2 cap. 1. dum iustum esse sensit, vt omnes
3 ciues gerendi Magistratus participes fiant,* ac propterea exteris cunctis preferendi occurrun t, ex quo rectius administrare intelliguntur; cum melius prouinciæ sensum, quo vnaquæque abundat; percipiant ad quod facit illud Tullij 2. de oratore ad consilium de re publica dãdum, caput esse, nosse rem publicam, & platonis aliud in alcibiade; consilium eius est, qui rei cuiusq; peritus, & in phedro, in omni re consulendi principium, nosse id, de quo cõsilium institutum, aut tota via aberrare necessum est, & sic mores, consuetudinesq; in ea existentes teneant; qua ratione id censuisse Panormitanus aduertitur in cap. Abbate de verbo. significat. & faciunt iura in cap. quosdam, & cap. quanto de presumptio. & in l. 2. C. de officio prætoris; dum ibi dicitur, potius in prætores eligendos esse in vrbe larem habentes;
4 quam in prouintijs * quod & de Põtifice; quod videlicet, ex eius Ecclesiæ gremio; in qua is exigitur, ordinandus, ac sumendus sit, habes in textu in cap. in nomine in versic. eligatur autem 23. distinctio. & in cap. nullus, & cap. obitum 61. & distinct. 63.
5 cap. Metropolitano, * idem de Abbate dispositum legis in cap. quam sit 18. quæst. 2. quæ conclusio ampliatur; vt procedat etiã

 si ex-

si exteri concurrẽtes doctrina, & moribus celsiores essent, nam sufficere creditum est; si ciues, vel prouinciales non mali, sed boni sint, pro qua re videas glosam in dicto cap. in nomine in verbo gremio circa medium, solent enim externa cõsilia infausta esse; vnde Alexander male audire cœpit, cum persas audijt, Romani labi, cum græcos, & exteros, & facit quod dicitur, in quam domum vespillones veniunt, signum est futuri funeris, & sic Reipublicæ labentis, & si namq; periti illi sint, non tamen in eis probatur affectus, aut fides; cum semper in aliena re publica illud cogitent; mihi isthic, nec seritur, nec metitur; tũ etiam quia nec à ciuibus fertur sine liuore, cõquestu, & animorum auer
6 sione * limitatur tamẽ, vt non procedat, vbi aliquo superioritatis iure externi nominis gentes euocarentur; Nam tunc quammaximè cõuenit eos in parte ad regimen euocari; tum, vt gaudeant, cumq; , vt conseruare parta perdiscant, per cunctas Regni partes discurrentes, se seque de omnibus informantes, quo iure Hispani milites, legum licentiati, ac Doctores plurimi in hoc Regno, tum gubernia, tum Assessoratus, aliosq; in vrbe, & extra eam, Magistratus protenduut, & si vlterius cõsideres, nec quæ supra dicta sunt aduersus eos militare videtur; Namq; primo prætensam redendorum rationum delusionem purgare attenduntur; dum de parendo syndicatui fideiussorem præstant.
7 ac præterea non ne huius Regni sensum ipsi callẽt? cum omnes ferè huius Regni sanctiones ab Hispanicis partitis, recupilationibus, alijsq; Tori legibus huc perductæ aduertantur? quod ego
8 sanè multis possem demonstrare, si res pateretur * quare omni iure Hispani ad huius Regni officia tractãda assumi debent, non ita tamen, vt onera perferentes Regnicolę, postponendi sint,
9 * ac de præmissa controuersia, an scilicet, originarij preferendi sint, si plura scrutari peroptas, Luc. de penna addito in l. quisq; C. de omni agro deserto lib. 11. Cassaneum in Catalogo Gloriq mundi parte 2. considerat. 22. atq; alios allegatos per Minsingerium in obseruatio. camera. 30. centuria 4. * Hincque est, quod
10 Consultissimus Carolus V. Ne Regnicolas deluderet ex natura in suos propensiore affectu, Pragmatica sanctione, ad Regni supplicationem, officia ipse, omnia Regni partitus fuit, vt in partem vnam indistinctè Regnicole euocarentur, in alteram vero, qui suæ Catholicę Maiestati aliunde aptiores viderentur, prout in Pragmatica vnica de officiorum prouisione facienda
11 Regnicolis, & exteris, plenissimè definitum videre est, * quamuis

uis ante per Catholicum Regem Regnicolis tantummodo officia omnia fuerint demandata, vt in dicta Pragmatica in principio legitur; illud tamen ommittẽdum non est; quod quæ Re-
12 gnicolis officia præscripta sunt, non simpliciter in Regno natis competunt, cum Regnicolis, & oriundis decreta legantur; qui sane oriundi variè enũtiati in dicta Pragmatica sunt, & primo, quod eorum appellatione intelligantur venire nati extra Regnum, qui iuxta priuilegium fidelissimæ Ciuitatis Neapolis ciues Neapolitani effecti sunt, vel successiue per alias Regni Demaniales Ciuitates, quæ ex eis indultis Regijs priuilegijs sibi creandorum Ciuium facultatem protendunt, dum tamen, si in eisdem ciuitatibus proprias domos habeant, duxerintq; vxores Regnicolas, & in eodem Regno, saltim per quinquennium habitauerint; Item quod appellatione eadem comprehendantur omnes, qui in Regno prædicto Baronias tenentes, vel alia feuda, & omnes, qui in Regno bona stabilia possidentes, per annos decem habitauerint, & quidem merita ratione, cum ex his omnibus maximam dicantur habere voluntatem in Regno permanendi, & consequenter non vitandi habendæ, vel habitę administrationis iuditium; In Regnis vero Hispaniarũ, quod alias per Regem Catholicum hic ordinatum extitit, quam maximè
13 obtinet; * quippe cum apud eos illud prouisum custodiatur; vt vt nequaquã in exteros officia, administrationesq; conferri valeant; Sed in ipsos Regnorum Naturales, quod ratione primo enarrata constitutũ credo; ne quis iniuria eis succenseat, quod Italis ipsi, aut alijs parere dedignentur. verũ redeundo ad Rem,
14 in terminis dictæ eorum ordinationis, * qui nam Naturales, ad effectum prædictum intelligendi sint, si exquiras; breuibus re-
15 spõderi potest, * quod hæc vox naturalis analoga est, & sic per
16 prius significat vnum, per posterius vero aliud * per prius quidem eum significat; qui in aliquo loco natus est, illiusmet loci respectu; vnde loci illius naturalis dicitur; vt per Imolam in l. huiusmodi §. legatum ff. de legatis primo; Grammati. in voto 10. nu. 14. & sequenti; eundem in suo consil. 5. in ciuilibus nu. 3. glosam in l. assumptio ff. ad municipales, & in l. ciues C. de incolis lib. 10. Bart. in l. 3. §. hæc verba ff. de negotijs gestis, &
17 aliqua per Afflict. in decis. 384. * per posterius vero dupliciter, & sic vel effectiuè, vel similitudinariè; effectiuè quidẽ significat illum; qui natus quidem extra Regnũ ipse est; ex patre tamen, qui in Regno natus sit, similitudinariè verò natum extra Re-

V 2 gnum

gnum enuntiat, sed qui ex priuilegio, vt supra in Regno ciuis
18 effectus sit; vnde si queras vlterius in qua significatione * quantum ad præsentem ordinationẽ Naturales exaudiendi sint, breuiter concludas; quod cum capitulum præfatum fauorabile sit, vt ab optimis videlicet, habilibusue quibusuis iustitia ipsa administretur, etiam per posterius naturales dicta ordinatione includi sentiendum est; quod de Naturali similitudinariè satis creditur expeditum ratione obtenti priuilegij; Nec similiter de effectiuè naturali dubitandum putatur, quamuis in hoc Regis Beneplacitum superinduci debere quidam existimarint; Tu ad hoc vide notata per Raudensem in tractatu de Analogis in sua Appendice prima parte sub nu. 7. illud deniq; ad huiusmodi no-
19 tabile, pro Coronide aduertendo, * quod nedum Regni naturales in Regni officiales ordinari debent; sed, & eorundem quoque de parendo syndicatui recipiendi fideiussores, vigore Regiæ Pragmaticæ, de qua infra de officio iudicum, & alior. offic. Pragmatica 5. §. item, vt officiales habeant; quod alias Hispaniarum Regia lege prouisum legitur, vt patet in constitutione 3. inter ordinationes de los adelantamiẽtos di Castilla, y Leon, & hoc sub ratione eadem, vt 53. facilius à damnum passis, vbi casus occurrerint, valeant ipsi conueniri, ac expeditum magis aduersus eos iuditium prodeat, ad quod faciunt, quæ dicuntur, & notantur in Ritu Curiæ 160. in verbo curiales, & in Pragmatica 18. §. 1. infra de offic. Mag. Cur. Vic. Circa quartum Notabile, dum ecclesiasticis personis officia secularium administrationum decerni prohibetur, illud significatur, quod perantea illa, spretis, & Canonum dispositionibus, atque alijs legitimis sanctionibus, eis commissa fuerint; vt patet in cap. Te quidem 11. quæst. 1. dum ibi expresse dicitur; *Neque enim iudicem, aut cognitorem seculariũ negotiorum te hodie ordinare vult Christus.* & in cap. non liceat 86. distinctio. & in cap. peruenit, cap. credo, & cap. placuit, cum cæteris sequentibus 21. quæst. 3. ad quod ipsum præterea comprobandum validissimè facit Theolo-
20 gorum illa traditio, qua adnotatum est, * ecclesiasticas personas non teneri ad exercenda, in parentes pietatis officia; quibus multum deberi cõstat l. veluti ff. de iustitia, & iure, vbi eorum occasione à Dei cultura ipsi auocarentur, vt plenè habes per Diuum Thomam in secunda secundæ quæst. 101. art. 4. in corpore. verum quod eiusmodi personæ ad prædicta fuerint ad-
21 missæ, mirandum quidẽ non est, * cum ex tollerantia illa exercere,

cere, legitimè valuerint, vt habes apud Innocentium, & Ioannem Andream in cap. 1. de obliga. ad ratiocin. nõ ordinandis, quos refert, & sequitur Raudensis in tractatu de Analogis cap. 39. num. 150. ad quod illud non extra rem, accedat, quod licet
22 adnotatum sit, * non posse clericum Tabellionatus officium exercere, tamen, si ad eiusmodi officium fuerit ordinatus, ac de facto instrumenta aliqua rogauerit; valere illa Panormitanus censuit in cap. sicut extra ne clerici, vel monachi col. 4. & habes per Venusinum Marantam in consil. 3. nu. 9. consil. 18. nu. 5. & consil. 30. in versic. non obstat.

Quæ sanè conclusio ampliatur, vt nedum procedat in ecclesiasticis personis, sed etiam in vassallis ipsius ecclesiæ, quorum in numero sunt Iudæi, de quibus plenè in Dialogo primo in fine habes pertractatum.

Secundo, & postremo, vt etiam in æquitibus Hierosolymitanis locum habeat, vt in nostro contextu satis explicatè deductum est, de quibus dic, vt in quinto natabili latius expositum habes; il-
23 lud tamen hic non putatur intermittendum, * cur scilicet sit; quod in huiusmodi Pragmatica sanctione aliorum ordinũ equitibus prætermissis, vtputa Sancti Iacobi, Calatrauæ, Alcantaræ, necnon Diui Lazari, Stefani, & cæterorum; Hierosolimitani tantum commemorati sint; cum constet, etiam aliorum ordinum æquites in hoc Regno esse frequentes. Curioso huic quesito breuiter, ac pro veritate occurrere poteris, in eis omnibus cessare proculdubio nostri contextus rationem; cum ipsi nullo modo, vbi administrationibus inuoluti fuerunt, ac inuoluerentur, rationum redditionem effugere perspecti sint, ac per-
24 spici possent, * ex quo quantum ad Hispalẽses ordines pertinet, & sic Sancti Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ eorũ *summus Magister Catholica, atq; Potentissima nostri Philippi Regis Maiestas* esse dignoscitur; quam illis omnibus, ac nobis, cunctoq; populo Christiano in annos innumeros concedat *Omnipotens*; fæliciter conseruet, & sic præfatæ Maiestatis iurisdictionis nõ sunt
25 expertes; * Quantum vero ad Æquites diuorum Stephani, & Lazari, ipsi in sibi indultis priuilegijs nullum obtemptum Regium exequatur, seu beneplacitum habere cogniti sunt, & consequenter fori Declinatoriam vtiliter non opponunt; dum quotidie apud regios iudices, aliosue competentes, tum ciuilibus, cum criminalibus controuersijs prouocantur; super quo tota huius nostræ sanctionis vis protenditur, vt propterea aliud vltra,

tra non offeratur exquirere. Illud tamen hic tacitus non prætéribo; quod inter cætera ornamēta; quibus nescio quo factum sit; vt hæc nostra Alma Ciuitas fuerit destituta, D. Lazari Ma-
26 gnus Magistratus abscessit, * quem notissimū est hic Capuæ Dignissimè in perillustri familia de Azzia à Tribus strenuissimis
27 viris administratum extitisse,* quæ familia lōgo antea æuo nobilissima, adhuc bellicis consilijs, ac animi non degeneris robore toties in *Philippi Regis* seruitium explorato in Syluio de Azzia prefatorum Dignissimorum Procerum Meritissimo Nepote fulget; in posterum nunquam, vt speratur, defectura. Sed de
28 tanta Dignitate hactenus; cum alpes tetigerit, ac penes Serenissimum Sabaudiæ Ducem nō sine grandi maiestate excolatur.
29 Præfata tamen conclusio sic ampliata limitanda est, vt non procedat in causis Delegatis; Nam de eis clerici, ac cæteræ ecclesiasticæ personæ bene cognoscere poterunt, dummodo Alicui Collegio ille ascriptæ, seu incorporatæ sint, & hoc tunc ex eo; quia persona ipsa ecclesiastica principaliter, & de per se nō consideratur, sed secundario, collegio ipso vniuerso, cui causæ delegatæ sunt, principaliter, attento, & sic eo casu cum ecclesiastica persona nequaquam negotium pertractari intelligitur, ex quo cum alijs ad illius cognitionē dicitur interuenire, ac proinde benè facit vulgata illa iuris dispositio, qua dicitur; multa cum vniuersitate venire, quæ alias non cederent, de qua in cap. ex literis de iure patronatus, cum similibus, pro eius tamen limitationis maiori dilucidatione prosequere notata per Raudēsem in citato cap. 39. à nu. 15. per plures sequentes, & in spetie videndus est textus in l. placet C. de episcopis, & clericis, ex cuius contextus verbis satis prædicta limitatio suadetur, dum ibi dicitur. *Placet nostræ clementiæ, vt nihil commune clerici cum publicis actionibus, vel ad curiam pertinentibus, cuius corpori nō sunt annexi; habeant*, & sic secus esse intelligis, vbi corpori alicui annexi deprehenduntur; vt in nostra limitatione.
30 Secundo limitatur non obtinere in illis personis ecclesiasticis, quæ in Principis concilium, pro earum consiliorum pondere sublimantur, vt per Panormita. in cap. sed nec, circa finem extra ne clerici, vel monachi, cap. cum parati de appellatio. auth. si quis litigantium in fine C. de episcopali audientia, & cap. non
31 est voti dicendus de voto * quod patet in hoc Regno in Admodum Illustri Domino Francisco de Ribera Integrissimo *Catholicæ Maiestatis* à latere Consiliario, ac Regiam Cancellariam Regenti,

Regēti, & succesſiuè in alijs multis in Ciuitate Mediolani exiſtentibus relatis per Raudenſem loco proximè citato num. 17. quæ Abbatis cōcluſio per eundem ibidem communiter recepta enuntiatur, non tam Principis ipſius reſpectu, illam obtinere exaudiēdo, vt qui eos ab huiuſmodi prohibitione eximere valeat, quā iam dicta ratione, quod videlicet, ea, quæ in concilio multorum decernuntur, non principaliter ab eccleſiaſticis perſonis tractari dicantur, ſed ſecundario, totum enim negotium perſonæ intellectuali dicitur incumbere, quæ ipſummet collegium, ſeu concilium ſugeritur eſſe, vel Senatus, aut alio quouis nomine corpus aliud repreſentatum, vel Principi ipſi in eo cō-
32 cilio aſſidenti, vnde & illud adnotatum habes * quod quamuis epiſcopi de principis concilio in legum rogationibus interuenerint, ex quibus aliquorum poſtea fuerit mors inſequuta, non tamen ipſi aliquam irregularitatis notam creduntur inuadere, vt per Baldum in auth. habita C. ne filius pro patre, tum quod hoc non egerunt, cumq; principi omnia tribuantur.

33 Tertio, & poſtremo limitatur nō habere locum in cauſis etiam vni delegatis, cū conſtet eius generis cauſas eccleſiaſticis perſonis etiam principaliter poſſe demandari, ea ratione, quia extraordinariæ cauſæ perſpectæ ſunt, quas in generali aliqua emanata prohibitione conſtat non includi l. ſeuis §. medio ff. de annuis legatis, l. qui ſaltum ff. de legatis 3. & in l. ſempronio. ff. de vſufructu legato, cum ſimilibus per Raudenſem citatis loco allegato nū. 29.

Neque vero omnibus his prefatæ canonum diſpoſitiones aduerſan-
34 tur; nam quantum ad perſonam in collegio aliquo exiſtentem, ea non includitur ſub generalibus verbis aliquid per eccleſiaſticas perſonas fieri prohibentibus; cum ea, vt dictum eſt, nō conſideretur, ſed collegium ipſum, quod non includi indubitatum legitur apud Baldum in Rubrica C. ad Trebelleanum.

35 Nec pariter obſtare deprehenditur textus in allegato cap. Te quidem 11. quæſt. 1. Namq; illius diſpoſitio tunc attendenda exiſtimatur, vbi ſacerdotes, aut cæteri ob hoc à diuinis pertractādis retraherentur, quod bellè ſuadetur in cap. 1. de celebratione miſſarum, & ſic in ſumma temporalium rerū adminiſtrationem non inhibet, ſed ne adeo in his ſe occupent, vt perplexi, & ſuffocati ſecularibus curis diuinorum obliuiſcantur, ac penitus quæ ſpiritualia ſunt, negligant, vt in dicto textu innuunt illa verba. *Occupatione perplexus, ſeu ſuffocatus*, cætera proſequere,

quere, vt per Bolognettum in Rub. de officio eius nu. 25. Monterofcenfem nu.13. Plautium, & cæteros. At rurfus ad præfati Notabilis dilucidationem confiderandum eft, quod ecclefiafticæ perfonæ, ne dum ab adminiftratione iuftitiæ, & alijs fecularibus negotijs propulfantur, vt fupra; fed nec etiam in iuditijs,
36 vti procuratores, & Aduocati interuenire poffunt * pro cuius rei explicatione ita breuiter in vtriufq; officio diftinguere poteris, quod aut loquimur de clericis, aut de monachis, in clericis quidem plures conclufiones expendendæ funt, prima fit epifcoporum, ac aliorum fuperiorum, Secunda facerdotum; Tertia clericorum in facris exiftentium; Quarta verò, & poftrema in minoribus inftitutorum, fed beneficiatorum.
37 Quantum ad primam; in epifcopis, & alijs fuperioribus indiftinctè firmanda eft conclufio patrocinia eos in caufis fubire non poffe; fiue in ciuili, fiue ecclefiaftico foro agitentur, vt in cap. quia epifcopus 5. quæft. 3. cap. perlatum 88. diftinctione, & dicto cap. Te quidem, ea ratione expofita, quod eiufmodi offcium viles illos reddat, & facerdotalem reuerentiam annihilet, vt in d. cap. perlatum, & in auth. de fanctiffimis epifcopis in §. Deo amabiles, & fequēti, & in l. repetita C. de epifcopis, & cler.
38 Quoad fecundam idem in facerdotibus obtinere per glofam refponfum eft in l. filiusfamilias §. veterani ff. de procurato. habetur in l. militem C. eodem, & in dicto auth. de fanctiffimi. epifcopis in §. aliud, & in cap. primo extra nec clerici, vel monachi.
39 Tu vero in eis diftinguere hoc modo poteris, quod aut loquimur in caufis fpiritualibus ecclefiarum, vel coniunctorum, vel miferabilium perfonarum, aut vero in alijs aliorum generum cæteris; primo cafu eiufmodi officium eos exercere poffe, cap. primo, & vltimo de poftulando; habetur plenè per Andream in Regni conftitutione incip. Aduocatorum, quod, & Hyfpaniarum legibus fatis cautum legere eft, vt patet in titulo 16. de los Aduocados libro Recupilationis 2. parte 2. & parte eadem lib.
40 primo l. 10. tit. 3. * in quibus in fpetie obtinet, vt perfonæ ecclefiafticæ valeant patrocinari in caufis proprijs, vel propriarum ecclefiarum, vel parētum, vel eorum, quibus pro certo fucceffuri funt, vel deniq; in caufis miferabilium perfonarū, quod idem clariffimè difpofitum habes in Pragmatica 21. §. quod facramētum, circa medium infra de officio facri Regij concilij & funt canones in §. viduis, & caP. defenfionis, cum mille fimilibus 87. diftinct. & in cap. cum olim de iuditijs, & in clementina penultima

nultima de procurato. & quoad ius commune attinet, habes in dicta l. placet, & in l. omnes C. de episcopis, & clericis. Secundo vero casu, & sic in cæteris aliorum suam præsentiam accommodare vetiti intelligendi sunt, ex prædictis, quod ipsum tanto
41 magis concludendum offertur, * quod cum pluribus sanctionibus, procuratores, & Aduocati, vbi calumniose quid agere, petere, aut consulere, non ex speciali mandato aduertuntur, veniant puniēdi, vtputa in nominationibus, allegatis conuentionibus, Beneficiorum restitutionibns, & huiusmodi cæteris, quæ quandoq; ad iuditiorum protelationem peti deprehenduntur; de quibus multa in titulo de officio sacri Regij concilij, & in titulo de procurato. conuenit, imo nostri contextus ratione admissa, vt qui ad eiusmodi officiorum exercitia decurrendum putant, seculari iurisdictioni subiecti noscantur, ne alias tante in calumniosos prolatæ sanctissime sanctiones deludantur, ac ridicule iaceant, quibus suscribantur notata per Archidiaconum
42 in cap. peruenit 86. distinct. * Quoad tertiā consequenter, idem, vt supra concludere poteris, intelligendo tamen, vbi beneficia aliqua habeant, puta simplicia, vel Diaconales, aut Subdiaconales cononicatus, & prebendas; quod si eis destituti esserantur, ac aliunde non habeant, quibus vitam sustentare valeant;
43
44 quia tunc succedit illud, * quod vnicuique licitum est suis proprijs laboribus, & industrijs victum, & vestitum sibi querere, vt 91. distinct. per totam, poterunt hoc casu pro alijs procurationis officium exercere, aut patrocinari, * dummodo coram ecclesiastico iudice hæc ipsa prosequantur, etiam quod laicorum negotia pertractent, vt in l. mutus §. 1. ff. de procurato. verum tamen illud est, quod hoc casu prælati eis licentia expetenda est, ac obtinenda, nam alias multari ab eo possent, vt voluerunt Hostiensis, & Innocentius in cap. 1. de iuramento calumniæ, &
45
46 habes per Archidiaconū loco citato. * Quantum vero ad quartam, poterūt ipsi coram ecclesiastico patrocinari, si modo prælati licentiam protendant, alias non, vulgatis supra iuribus, * limitabis tamen omnia, vt non intelligantur prohibiti quoad vnum negotium tantum, vt habes apud Innocentium in cap. I. & A. de re iudicata, & Panormit. in cap. ex parte col. vltima de postulando, ex quo, ex vno illo negotio nō intelliguntur pro-
47
48 curatores, & Aduocati, * quemadmodum ex vnico actu negotiationis quis non dicitur Mercator, vt notatur per Doctores in l. 1. C. de edendo.

X 49 Sed

49 Sed quid in Monachis, ac Religiosis alijs obtineat intermittendum non est, cum, & ipsi cuiuscunque generis sint, clericorum appellatione veniant, & in eis ea recepta cõclusio est, vt in causis propriorum monasteriorum valeant quidem patrocinando interuenire, cum licentia tamen Guardiani, Prioris, Abbatis, seu Præpositi, aut alterius cuiusuis superioris quocunque alio nomine nuncupati, vt in dicto cap. cum olim, & dicta clement. penult. de procurato.

50 Sed & his illud quoq; loco subnecti potest, nunquid videlicet, Monachi arbitratores esse valeant, pro cuius quesiti dissolutione decurrẽdum est ad ea, quæ Decius cumulauit in suo consilio 499. incip. in causa quæ Parpiani col. 1. & in summa conclusiuè loquendo tres conclusiones prosequimur; prima sit; vt de Abbate, seu alio quouis nomine præposito queramus; Secũda quid in Monachis, ac Religiosis cæteris mendicantibus; Tertia, &
51 postrema, quid in fratribus Diui Francisci obtineat; * Quãtum ad primam indubitata conclusio pro Abbate legitur, vt in causa sui Monasterij, seu ecclesiæ esse valeat arbitrator, vt legis apud speculato. in titulo Arbitris §. 1. versic. Sed nunquid Abbas; Ioannem Andream in cap. insuper de testibus, Felinum in cap. cum olim de præscript. Ant. Butr. in cap. cum inter de re iudicata, Alex. in in cons. 80. nu. 1. & 2. vol. 4. & in summa cõmunis omnium conclusio intelligitur, cum re vera prohibitum non reperiatur; quare nequaquam sibi, vt talis esse possit, im-
52 pediri potest l. prætor ff. de iuditijs. * quoad secundam de Monachis, similiter eos Arbitratores, & amicabiles compositores esse, non prohiberi intelligendum est, vbi tamen de Monasterij interesse efferatur agi, atq; Abbas hoc eis demãdet, vt per speculato. in §. vlt. in versic. quid de simplici monaco in allegato
53 titulo de arbitris, * vbi, & illud pariter de facto se practicari vidisse attestatur, quod omnes, qui Arbitri esse prohibentur, Arbitratores esse valeãt, de quo vlterius habes apud Bald. in l. podius §. in seruum ff. allegato titulo, & alios per Decium in dicto consilio comportatos.

54 Circa tertium vero de Minoribus Diui Francisci fratribus contraria conclusio probanda est, & sic quod nullatenus ipsi Arbitratores esse possint, cum in eis strictior interpretatio facienda occurrat, vt per glosam in clementina 1. in verbo suscipere de
55 testamentis, * vbi habet, quod textus ille, qui Religiosis permittit de sui superioris licẽtia exequutoris officium suscipere,

in hisce fratribus minoribus sibi locum nequaquam vendicat; quam glosam ibidem in 5. oppositione Cardinalis sequitur, habetur per Baldum in auth. ingressi C. de sacrosanctis ecclesijs, & tandem, alijs omissis, communis creditur scribẽtium sententia, vt loco allegato Detius commonet, quod si hoc verum est, prout verissimum enuntiatur, ex iam dicta communi opinione,
56 ergo à fortiori posita conclusio probanda est, * cum vltimarum volũtatum exequutiones fauorabiles plurimum esse dignoscantur, ex eo, quod Reipublicæ credatur interesse, testantium voluntates debite exequutioni demandari l. vel negare ff. quemadmo. testam. aperiantur, & facit textus in l. fin. C. de posthumis hæredi. instituen. & in cap. episcopus il secundo vbi glosa 88. distinct. & concludendo nullam hi rerum temporalium participationem habere debent, etiam quod ille pietatis causam annexam protendant, cum è mundo exijsse intelligantur, ac pro mortuis in eo reputentur, nec per hoc in communi aliquid valeant possidere, vt multo magis propterea arbitratores esse non possint, de qua re vide alia apud Rubricam de officio eius Repetentes, & in spetie Bolognettum nu. 27. & Bart. plenissime digerentem in suo tracta. Minoricarum. At postquam clericos, ac Religiosos cæteros à temporalium negotiorum cognitionibus expulimus, num pari iure laici ab ecclesiasticis dirimendis repellendi sint? qua in re, ne repetitionem agere deprehendar; Breuibus distinctionis fædere sic rem perstringere po-
57 teris, quod dum queritur è contra an Laici in clericorum causis Delegati esse possint, querendum vlterius sit, num à Sũmo Pontifice ea emanet delegatio, an vero ab Archiepiscopo, vel Epi-
58 scopo, * primo casu bene ea procedit, nedũ si ciuiles causæ sint, sed etiam, vbi mere spirituales essent, cum omnia possit, intelligendo vt per Lãfrancum in sua Praxi in tit. de interloquuto-
59 rijs, & appellat. nu. 11. * sin autem ab Episcopo prodeat, tunc distinguendum est, quod aut causa ciuilis est, aut spiritualis; primo casu, aut persona ecclesiastica adest, per quam talis cau-
60 sa expediri posset, & tunc in laicum trãsferri nõ posset, * secundo vero casu de deficientia ecclesiasticæ personæ causæ cognitione præuia; illam bene delegare laico poterit, iuxta notata per Andream in cap. 2. de scismate, & per Præpositum in cap. ex pænitentibus col. 2. 50. dist. hanc ipsam conclusionem vlterius intelligẽdo, vt per Mõteroscensem in dicta de officio eius rubri
61 ca nu. 19. * secũdo vero membro principali, & sic de causa spi-

si exteri concurrẽtes doctrina, & moribus celsiores essent, nam sufficere creditum est; si ciues, vel prouintiales non mali, sed boni sint, pro qua re videas glosam in dicto cap. in nomine in verbo gremio circa medium, solent enim externa cõsilia infausta esse; vnde Alexander male audire cœpit, cum persas audijt, Romani labi, cum græcos, & exteros, & facit quod dicitur, in quam domum vespillones veniunt, signum est futuri funeris, & sic Reipublicæ labentis, & si namq; periti illi sint, non tamen in eis probatur affectus, aut fides; cum semper in aliena re publica illud cogitent; mihi isthic, nec seritur, nec metitur; tũ etiam quia nec à ciuibus fertur sine liuore, cõquestu, & animorum auer
6 sione * limitatur tamẽ, vt non procedat, vbi aliquo superioritatis iure externi nominis gentes euocarentur; Nam tunc quammaximè cõuenit eos in parte ad regimen euocari; tum, vt gaudeant, cumq; , vt conseruare parta perdiscant, per cunctas Regni partes discurrentes, se seque de omnibus informantes, quo iure Hispani milites, legum licentiati, ac Doctores plurimi in hoc Regno, tum gubernia, tum Assessoratus, aliosq; in vrbe, & extra eam, Magistratus protenduut, & si vlterius cõsideres, nec quæ supra dicta sunt aduersus eos militare videtur; Namq; primo prætensam redendorum rationum delusionem purgare attenduntur; dum de parendo syndicatui fideiussorem præstant.
7 ac præterea non ne huius Regni sensum ipsi callẽt? cum omnes ferè huius Regni sanctiones ab Hispanicis partitis, recupilationibus, alijsq; Tori legibus huc perductę aduertantur? quod ego
8 sanè multis possem demonstrare, si res pateretur * quare omni iure Hispani ad huius Regni officia tractãda assumi debent, non ita tamen, vt onera perferentes Regnicolę, postponendi sint,
9 * at de præmissa controuersia, an scilicet, originarij preferendi sint, si plura scrutari peroptas, Luc. de penna addito in l. quisq; C. de omni agro deserto lib. 11. Cassaneum in Catalogo Glorię mundi parte 2. considerat. 22. atq; alios allegatos per Minsingerium in obseruatio. camera. 30. centuria 4. * Hincque est, quod
10 Consultissimus Carolus V. Ne Regnicolas deluderet ex natura in suos propensiore affectu, Pragmatica sanctione, ad Regni supplicationem, officia ipse, omnia Regni partitus fuit, vt in partem vnam indistinctè Regnicolę euocarentur, in alteram vero, qui suæ Catholicę Maiestati aliunde aptiores viderentur, prout in Pragmatica vnica de officiorum prouisione facienda
11 Regnicolis, & exteris, plenissimè definitum videre est, * quamuis

uis ante per Catholicum Regem Regnicolis tantummodo officia omnia fuerint demandata, vt in dicta Pragmatica in prin-
12 cipio legitur; illud tamen ommittẽdum non est; quod quæ Regnicolis officia præscripta sunt, non simpliciter in Regno natis competunt, cum Regnicolis, & oriundis decreta legan ur; qui sane oriundi variè enũtiati in dicta Pragmatica sunt. & primo, quod eorum appellatione intelligantur venire nati extra Regnum, qui iuxta priuilegium fidelissimæ Ciuitatis Neapolis ciues Neapolitani effecti sunt, vel successiue per alias Regni Demaniales Ciuitates, quæ ex eis indultis Regijs priuilegijs sibi creandorum Ciuium facultatem protendunt, dum tamen, si in eisdem ciuitatibus proprias domos habeant, duxerintq; vxores Regnicolas, & in eodem Regno, saltim per quinquennium habitauerint; Item quod appellatione eadem comprehendantur omnes, qui in Regno prædicto Baronias tenentes, vel alia feuda, & omnes, qui in Regno bona stabilia possidentes, per annos decem habitauerint, & quidem merita ratione, cum ex his omnibus maximam dicantur habere voluntatem in Regno permanendi, & consequenter non vitandi habendæ, vel habitę administrationis iuditium; In Regnis vero Hispaniarũ, quod alias per Regem Catholicum hic ordinatum extitit, quam maximè
13 obtinet, * quippe cum apud eos illud prouisum custodiatur; vt vt nequaquã in exteros officia, administrationesq; conferri valeant; Sed in ipsos Regnorum Naturales, quod ratione primo enarrata constitutũ credo; ne quis iniuria eis succenseat, quod Italis ipsi, aut alijs parere dedignentur. verũ redeundo ad Rem,
14 in terminis dictæ eorum ordinationis, * qui nam Naturales, ad effectum prædictum intelligendi sint, si exquiras; breuibus re-
15 spõderi potest, * quod hæc vox naturalis analoga est, & sic per
16 prius significat vnum, per posterius vero aliud * per prius quidem eum significat; qui in aliquo loco natus est, illiusmet loci respectu; vnde loci illius naturalis dicitur; vt per Imolam in l. huiusmodi §. legatum ff. de legatis primo; Grammati. in voto 10. nu. 14. & sequenti; eundem in suo consil. 5. in ciuilibus nu. 3. glosam in l. assumptio ff. ad municipales, & in l. ciues C. de incolis lib. 10. Barr. in l. 3. §. hæc verba ff. de negotijs gestis, &
17 aliqua per Afflict. in decis. 384. * per posterius vero dupliciter, & sic vel effectiuè, vel similitudinariè; effectiuè quidẽ significat illum; qui natus quidem extra Regnũ ipse est; ex patre tamen, qui in Regno natus sit, similitudinariè verò natum extra Re-

gnum enuntiat, sed qui ex priuilegio, vt supra in Regno ciuis
18 effectus sit; vnde si queras vlterius in qua significatione * quantum ad præsentem ordinationē Naturales exaudiendi sint, breuiter concludas; quod cum capitulum præfatum fauorabile sit, vt ab optimis videlicet, habilibusue quibusuis iustitia ipsa administretur, etiam per posterius naturales dicta ordinatione includi sentiendum est; quod de Naturali similitudinariè satis creditur expeditum ratione obtenti priuilegij; Nec similiter de effectiuè naturali dubitandum putatur, quamuis in hoc Regis Beneplacitum superinduci debere quidam existimarint; Tu ad hoc vide notata per Raudensem in tractatu de Analogis in sua Appendice prima parte sub nu. 7. illud deniq; ad huiusmodi notabile, pro Coronide aduertendo,* quod nedum Regni naturales in Regni officiales ordinari debent; sed, & eorundem quoque de parendo syndicatui recipiendi fideiussores, vigore Regiæ Pragmaticæ, de qua infra de officio iudicum, & alior. offic. Pragmatica 5. §. item, vt officiales habeant; quod alias Hispaniarum Regia lege prouisum legitur, vt patet in constitutione 3. inter ordinationes de los adelantamiētos di Castilla, y Leon, & hoc sub ratione eadem, vt 53. facilius à damnum passis, vbi casus occurrerint, valeant ipsi conueniri, ac expeditum magis aduersus eos iuditium prodeat, ad quod faciunt, quæ dicuntur, & notantur in Ritu Curiæ 160. in verbo curiales, & in Pragmatica 18. §. 1. infra de offic. Mag. Cur. Vic. Circa quartum Notabile, dum ecclesiasticis personis officia secularium administrationum decerni prohibetur, illud significatur, quod perantea illa, spretis, & Canonum dispositionibus, atque alijs legitimis sanctionibus, eis commissa fuerint; vt patet in cap. Te quidem 11. quæst. 1. dum ibi expresse dicitur; *Neque enim iudicem, aut cognitorem seculariū negotiorum te hodie ordinare vult Christus.* & in cap. non liceat 86. distinctio. & in cap. peruenit, cap. credo, & cap. placuit, cum cæteris sequentibus 21. quæst. 3. ad quod ipsum præterea comprobandum validissimè facit Theologorum illa traditio, qua adnotatum est, * ecclesiasticas personas non teneri ad exercenda, in parentes pietatis officia; quibus multum deberi cōstat l. veluti ff. de iustitia, & iure, vbi eorum occasione à Dei cultura ipsi auocarentur, vt plenè habes per Diuum Thomam in secunda secundæ quæst. 101. art. 4. in corpore. verum quod eiusmodi personæ ad prædicta fuerint admisse, mirandum quidē non est, * cum ex tollerantia illa exercere,

19

20

21

cere, legitimè valuerint, vt habes apud Innocentium, & Ioannem Andream in cap. 1. de obliga. ad ratiocin. nō ordinandis, quos refert, & sequitur Raudensis in tractatu de Analogis cap. 39. num. 150. ad quod illud non extra rem, accedat, quod licet
22 adnotatum sit, * non posse clericum Tabellionatus officium exercere, tamen, si ad eiusmodi officium fuerit ordinatus, ac de facto instrumenta aliqua rogauerit; valere illa Panormitanus censuit in cap. sicut extra ne clerici, vel monachi col. 4. & habes per Venusinum Marantam in consil. 3. nu. 9. consil. 18. nu. 5. & consil. 30. in versić. non obstat.

Quæ sanè conclusio ampliatur, vt nedum procedat in ecclesiasticis personis, sed etiam in vassallis ipsius ecclesiæ, quorum in numero sunt Iudæi, de quibus plenè in Dialogo primo in fine habes pertractatum.

Secundo, & postremo, vt etiam in æquitibus Hierosolymitanis locum habeat, vt in nostro contextu satis explicatè deductum est, de quibus dic, vt in quinto natabili latius expositum habes; il-
23 lud tamen hic non putatur intermittendum, * cur scilicet sit; quod in huiusmodi Pragmatica sanctione aliorum ordinū æquitibus prætermissis, vtputa Sancti Iacobi, Calatrauæ, Alcantaræ, necnon Diui Lazari, Stefani, & cæterorum; Hierosolimitani tantum commemorati sint; cum constet, etiam aliorum ordinum æquites in hoc Regno esse frequentes. Curioso huic quesito breuiter, ac pro veritate occurrere poteris, in eis omnibus cessare proculdubio nostri contextus rationem; cum ipsi nullo modo, vbi administrationibus inuoluti fuerunt, ac inuoluerentur, rationum redditionem effugere perspecti sint, ac per-
24 spici possent, * ex quo quantum ad Hispalēses ordines pertinet, & sic Sancti Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ eorū *summus Magister Catholica, atq; Potentissima nostri Philippi Regis Maiestas* esse dignoscitur; quam illis omnibus, ac nobis, cunctoq; populo Christiano in annos innumeros concedat *Omnipotens*; fæliciter conseruet, & sic præfatæ Maiestatis iurisdictionis nō sunt
25 expertes; * Quantum vero ad Æquites diuorum Stephani, & Lazari, ipsi in sibi indultis priuilegijs nullum obtemptum Regium exequatur, seu beneplacitum habere cogniti sunt, & consequenter fori Declinatoriam vtiliter non opponunt; dum quotidie apud regios iudices, aliosue competentes, tum ciuilibus, cum criminalibus controuersijs prouocantur; super quo tota huius nostræ sanctionis vis protenditur, vt propterea aliud vltra,

tra non offeratur exquirere. Illud tamen hic tacitus non prætéribo; quod inter cætera ornaméta; quibus nescio quo factum sit; vt hæc nostra Alma Ciuitas fuerit destituta, D. Lazari Ma-
26 gnus Magistratus abscessit, * quem notissimũ est hic Capuæ Dignissimè in perillustri familia de Azzia à Tribus strenuissimis
27 viris administratum extitisse,* quæ familia lógo antea æuo nobilissima, adhuc bellicis consilijs, ac animi non degeneris robore toties in *Philippi Regis* seruitium explorato in Syluio de Azzia prefatorum Dignissimorum Procerum Meritissimo Nepote fulget; in posterum nunquam, vt speratur, defectura. Sed de
28 tanta Dignitate hactenus; cum alpes tetigerit, ac penes Serenissimum Sabaudiæ Ducem nõ sine grandi maiestate excolatur.
29 Præfata tamen conclusio sic ampliata limitanda est, vt non procedat in causis Delegatis; Nam de eis clerici, ac cæteræ ecclesiasticæ personæ bene cognoscere poterunt, dummodo Alicui Collegio illæ ascriptæ, seu incorporatæ sint, & hoc tunc ex eo; quia persona ipsa ecclesiastica principaliter, & de per se nõ consideratur, sed secundario, collegio ipso vniuerso, cui causæ delegatæ sunt, principaliter, attento, & sic eo casu cum ecclesiastica persona nequaquam negotium pertractari intelligitur, ex quo cum alijs ad illius cognitionẽ dicitur interuenire, ac proinde benè facit vulgata illa iuris dispositio, qua dicitur, multa cum vniuersitate venire, quæ alias non cederent, de qua in cap. ex literis de iure patronatus, cum similibus, pro eius tamen limitationis maiori dilucidatione prosequere notata per Raudẽsem in citato cap. 39. à nu. 15. per plures sequentes, & in spetie videndus est textus in l. placet C. de episcopis, & clericis, ex cuius contextus verbis satis prædicta limitatio suadetur, dum ibi dicitur. *Placet nostræ clementiæ, vt nihil commune clerici cum publicis actionibus, vel ad curiam pertinentibus, cuius corpori nõ sunt annexi; habeant*, & sic secus esse intelligis, vbi corpori alicui annexi deprehenduntur; vt in nostra limitatione.
30 Secundo limitatur non obtinere in illis personis ecclesiasticis, quæ in Principis concilium, pro earum consiliorum pondere sublimantur, vt per Panormita. in cap. sed nec, circa finem extra ne clerici, vel monachi, cap. cum parati de appellatio. auth. si quis litigantium in fine C. de episcopali audientia, & cap. non
31 est voti dicendus de voto * quod patet in hoc Regno in Admodum Illustri Domino Francisco de Ribera Integrissimo *Catholicæ Maiestatis* à latere Consiliario, ac Regiam Cancellariam Regenti,

Regēti, & successiuè in alijs multis in Ciuitate Mediolani existentibus relatis per Raudensem loco proximè citato num. 17. quæ Abbatis cōclusio per eundem ibidem communiter recepta enuntiatur, non tam Principis ipsius respectu, illam obtinere exaudiēdo, vt qui eos ab huiusmodi prohibitione eximere valeat, quā iam dicta ratione, quod videlicet, ea, quæ in concilio multorum decernuntur, non principaliter ab ecclesiasticis personis tractari dicantur, sed secundario, totum enim negotium personæ intellectuali dicitur incumbere, quæ ipsummet collegium, seu concilium sugeritur esse, vel Senatus, aut alio quouis nomine corpus aliud repræsentatum, vel Principi ipsi in eo cō-
32 cilio assidenti, vnde & illud adnotatum habes * quod quamuis episcopi de principis concilio in legum rogationibus interuenerint, ex quibus aliquorum postea fuerit mors insequuta, non tamen ipsi aliquam irregularitatis notam creduntur inuadere, vt per Baldum in auth. habita C. ne filius pro patre, tum quod hoc non egerunt, cumq; principi omnia tribuantur.

33 Tertio, & postremo limitatur nō habere locum in causis etiam vni delegatis, cū constet eius generis causas ecclesiasticis personis etiam principaliter posse demandari, ea ratione, quia extraordinarię causę perspectę sunt, quas in generali aliqua emanata prohibitione constat non includi l. seuis §. medio ff. de annuis legatis, l. qui saltum ff. de legatis 3. & in l. sempronio. ff. de vsufructu legato, cum similibus per Raudensem citatis loco allegato nū. 29.

Neque vero omnibus his pręfatæ canonum dispositiones aduersan-
34 tur; nam quantum ad personam in collegio aliquo existentem, ea non includitur sub generalibus verbis aliquid per ecclesiasticas personas fieri prohibentibus; cum ea, vt dictum est, nō consideretur, sed collegium ipsum, quod non includi indubitatum legitur apud Baldum in Rubrica C. ad Trebelleanum.

35 Nec pariter obstare deprehenditur textus in allegato cap. Te quidem 11. quæst. 1. Namq; illius dispositio tunc attendenda existimatur, vbi sacerdotes, aut cæteri ob hoc à diuinis pertractādis retraherentur, quod bellè suadetur in cap. 1. de celebratione missarum, & sic in summa temporalium rerū administrationem non inhibet, sed ne adeo in his se occupent, vt perplexi, & suffocati secularibus curis diuinorum obliuiscantur, ac penitus quæ spiritualia sunt, negligant, vt in dicto textu innuunt illa verba. *Occupatione perplexus, seu suffocatus*, cætera prosequere,

quere, vt per Bolognettum in Rub. de officio eius nu. 25. Monterofcenfem nu.13. Plautium, & cæteros. At rurfus ad præfati Notabilis dilucidationem confiderandum eft, quod ecclefiafticæ perfonæ, ne dum ab adminiftratione iuftitiæ, & alijs fecularibus negotijs propulfantur, vt fupra; fed nec etiam in iuditijs,
36 vti procuratores, & Aduocati interuenire poffunt * pro cuius rei explicatione ita breuiter in vtriufq; officio diftinguere poteris, quod aut loquimur de clericis, aut de monachis, in clericis quidem plures conclufiones expendendæ funt, prima fit epifcoporum, ac aliorum fuperiorum, Secunda facerdotum; Tertia clericorum in facris exiftentium; Quarta verò, & poftrema in minoribus inftitutorum, fed beneficiatorum.
37 Quantum ad primam; in epifcopis, & alijs fuperioribus indiftinctè firmanda eft conclufio patrocinia eos in caufis fubire non poffe; fiue in ciuili, fiue ecclefiaftico foro agitentur, vt in cap. quia epifcopus 5. quæft. 3. cap. perlatum 88. diftinctione, & dicto cap. Te quidem, ea ratione expofita, quod eiufmodi officium viles illos reddat, & facerdotalem reuerentiam annihilet, vt in d. cap. perlatum, & in auth. de fanctiffimis epifcopis in §. Deo amabiles, & fequēti, & in l. repetita C. de epifcopis, & cler.
38 Quoad fecundam idem in facerdotibus obtinere per glofam refponfum eft in l. filiusfamilias §. veterani ff. de procurato. habetur in l. militem C. eodem, & in dicto auth. de fanctiffimi. epifcopis in §. aliud, & in cap. primo extra nec clerici, vel monachi.
39 Tu vero in eis diftinguere hoc modo poteris, quod aut loquimur in caufis fpiritualibus ecclefiarum, vel coniunctorum, vel miferabilium perfonarum, aut vero in alijs aliorum generum cæteris; primo cafu eiufmodi officium eos exercere poffe, cap. primo, & vltimo de poftulando; habetur plenè per Andream in Regni conftitutione incip. Aduocatorum, quod, & Hyfpaniarum legibus fatis cautum legere eft, vt patet in titulo 16. de los Aduocados libro Recupilationis 2. parte 2. & parte eadem lib.
40 primo l. 10. tit. 3. * in quibus in fpetie obtinet, vt perfonæ ecclefiafticæ valeant patrocinari in caufis proprijs, vel propriarum ecclefiarum, vel parētum, vel eorum, quibus pro certo fucceffuri funt, vel deniq; in caufis miferabilium perfonarū, quod idem clariffimè difpofitum habes in Pragmatica 21. §. quod facramētum, circa medium infra de officio facri Regij concilij & funt canones in §. viduis, & caP. defenfionis, cum mille fimilibus 87. diftinct. & in cap. cum olim de iuditijs, & in clementina penultima

nultima de procurato. & quoad ius commune attinet, habes in dicta l. placet, & in l. omnes C. de episcopis, & clericis. Secundo vero casu, & sic in cæteris aliorum suam præsentiam accommodare vetiti intelligendi sunt, ex prædictis, quod ipsum tanto
41 magis concludendum offertur, * quod cum pluribus sanctionibus, procuratores, & Aduocati, vbi calumniose quid agere, petere, aut consulere, non ex speciali mandato aduertuntur, veniant puniẽdi, vtputa in nominationibus, allegatis conuentionibus, Beneficiorum restitutionibns, & huiusmodi cæteris, quæ quandoq; ad iuditiorum protelationem peti deprehenduntur; de quibus multa in titulo de officio sacri Regij concilij, & in titulo de procurato. conuenit, imo nostri contextus ratione admissa, vt qui ad eiusmodi officiorum exercitia decurrendum putant, seculari iurisdictioni subiecti noscantur, ne alias tante in calumniosos prolatæ sanctissime sanctiones deludantur, ac ridicule iaceant, quibus suscribantur notata per Archidiaconum
42 in cap. peruenit 86. distinct. * Quoad tertiã consequenter, idem, vt supra concludere poteris, intelligendo tamen, vbi beneficia aliqua habeant, puta simplicia, vel Diaconales, aut Subdiaco-
43 nales cononicatus, & prebendas; quod si eis destituti efferantur, ac aliunde non habeant, quibus vitam sustentare valeant;
44 quia tunc succedit illud, * quod vnicuique licitum est suis proprijs laboribus, & industrijs victum, & vestitum sibi querere, vt 91. distinct. per totam, poterunt hoc casu pro alijs procuratio-
45 nis officium exercere, aut patrocinari, * dummodo coram ecclesiastico iudice hæc ipsa prosequantur, etiam quod laicorum negotia pertractent, vt in l. mutus §. 1. ff. de procurato. verum tamen illud est, quod hoc casu prælati eis licentia expetenda est, ac obtinenda, nam alias multari ab eo possent, vt voluerunt Hostiensis, & Innocentius in cap. 1. de iuramento calumniæ, &
46 habes per Archidiaconũ loco citato. * Quantum vero ad quartam, poterũt ipsi coram ecclesiastico patrocinari, si modo præ-
47 lati licentiam protendant, alias non, vulgatis supra iuribus, * limitabis tamen omnia, vt non intelligantur prohibiti quoad vnum negotium tantum, vt habes apud Innocentium in cap. I. & A. de re iudicata, & Panormit. in cap. ex parte col. vltima de postulando, ex quo, ex vno illo negotio nõ intelliguntur pro-
48 curatores, & Aduocati, * quemadmodum ex vnico actu negotiationis quis non dicitur Mercator, vt notatur per Doctores in l. 1. C. de edendo.

in hiſce fratribus minoribus ſibi locum nequaquam vendicat; quam gloſam ibidem in 5. oppoſitione Cardinalis ſequitur, habetur per Baldum in auth. ingreſſi C. de ſacroſanctis eccleſijs, & tandem, alijs omiſſis, communis creditur ſcribētium ſententia, vt loco allegato Detius commonet, quod ſi hoc verum eſt, prout veriſſimum enuntiatur, ex iam dicta communi opinione,
56 ergo à fortiori poſita concluſio probanda eſt, * cum vltimarum volūtatum exequutiones fauorabiles plurimum eſſe dignoſcantur, ex eo, quod Reipublicæ credatur intereſſe, teſtantium voluntates debite exequutioni demandari l. vel negare ff. quemadmo. teſtam. aperiantur, & facit textus in l. fin. C. de poſthumis hæredi. inſtituen. & in cap. epiſcopus il ſecundo vbi gloſa 88. diſtinct. & concludendo nullam hi rerum temporalium participationem habere debent, etiam quod ille pietatis cauſam annexam protendant, cum è mundo exijſſe intelligantur, ac pro mortuis in eo reputentur, nec per hoc in communi aliquid valeant poſſidere, vt multo magis propterea arbitratores eſſe non poſſint, de qua re vide alia apud Rubricam de officio eius Repetentes, & in ſpetie Bolognettum nu. 27. & Bart. pleniſſime digerentem in ſuo tracta. Minoricarum. At poſtquam clericos, ac Religioſos cæteros à temporalium negotiorum cognitionibus expulimus, num pari iure laici ab eccleſiaſticis dirimendis repellendi ſint? qua in re, ne repetitionem agere deprehendar; Breuibus diſtinctionis fædere ſic rem perſtringere po-
57 teris, quod dum queritur è contra an Laici in clericorum cauſis Delegati eſſe poſſint, querendum vlterius ſit, num à Sūmo Pontifice ea emanet delegatio, an vero ab Archiepiſcopo, vel Epi-
58 ſcopo, * primo caſu bene ea procedit, nedū ſi ciuiles cauſæ ſint, ſed etiam, vbi mere ſpirituales eſſent, cum omnia poſſit, intelligendo vt per Lāfrancum in ſua Praxi in tit. de interloquuto-
59 rijs, & appellat. nu. 11. * ſin autem ab Epiſcopo prodeat, tunc diſtinguendum eſt, quod aut cauſa ciuilis eſt, aut ſpiritualis; primo caſu, aut perſona eccleſiaſtica adeſt, per quam talis cau-
60 ſa expediri poſſet, & tunc in laicum trāsferri nō poſſet, * ſecundo vero caſu de deficientia eccleſiaſticæ perſonæ cauſæ cognitione præuia; illam bene delegare laico poterit, iuxta notata per Andream in cap. 2. de ſciſmate, & per Præpoſitum in cap. ex pænitentibus col. 2. 50. diſt. hanc ipſam concluſionem vlterius intelligēdo, vt per Mōteroſcenſem in dicta de officio eius rubri
61 ca nu. 19. * ſecūdo vero membro principali, & ſic de cauſa ſpi-

rituali, certum est, per eum illam delegari non posse, quamuis laici iudices de multis spiritualibus causis iudicare, ac cognoscere, accessoriè tamen, deprehendantur, ad quod ipsum comprobandum ex textu in cap. exposita de arbitris argumentum habes, atq; ita distinguit Curtius in dicta Rubrica, quē ibidem refert, & sequitur Bolognettus nu. mihi 26.

62 An vero consequenter laicus quis ad vniuersitatem ecclesiasticarum causarũ Delegatus fieri ordinariue possit, vide quæ plene citato loco Monteroscensis prosequitur à nu. 20. vsq; ad 22. vbi optimè, ac distincte loquitur, iuditio meo. Tandem optimè curabunt omnes, si quæ iurisdictioni cui subiecti sunt, conuenire
63 nouerint, vt seduli pertractent, * nã vbi ecclesiasticę personæ secularis iurisdictionis tractant exercitia, quædam alienationis species intercidere videtur, cum vel saltim disceptatur, an ei obnoxij intelligantur, vt puniri tandem valeant, vbi in administrationibus defecisse deprehensi fuerint, vt benè eo loci Môteroscēnsis aduertit, & sic è contra in laicis obtineret, vbi ad ecclesiasticorum administrationem perducuntur, & sic in vna, eademq; persona pugnarent, ac quodammodo cõfunderentur penitus separate iurisdictiones, vt merito quoad minus fieri potest, alter ad alterius fines debeat perduci.

Vlterius tamen pro aliquo apparatu ad huiusmodi nostrum contextum, queri potest de pluribus, & primo quid iuris videlicet di-
64 cendum sit, * si plures alicuius ordinis, vtputa Doctores ad aliquod administrationis iustitiæ officium vocētur, inter quos reperiatur Doctor in Minoribus ordinibus cõstitutus habitu clericali incedens, & beneficiatus, num si tempore habende administrationis reperiatur laicus, ad illud exercendum in aliorum
65 præiuditium, admitti iure poterit? * & in hac quæstione sic rem poteris extricare, quod aut tempore incedulationis eo beneficiato existēte, interesse pretendentium protestatio fuit adhibita, & tunc ad eiusmodi officium credo nullum sibi ius fuisse quesitum, ex nostro contextu, aut vero contradicēte nemine, intelligendo tamen, si de ea re legitimè notitiam omnes habuerint, & tunc rectè poterit, tanquam huius nostri contextus ratione cessante. ex quo seculari iurisdictioni se effectualiter subiecit, & exercitij tempore laicus sit. Illud tamen quoad hoc, verius probo, nullatenus hos tales ad officiũ præfatum nominari, seu incedulari debere, dum expresè idipsum in nostro contuxtu
66 præcipitur, vnde intelligere est, * habilitatem tempore electionis

nis, vel incedulationis exigi, vel nominationis faciende, & hoc
67 secundũ vulgatam illam iuris dispositionem, qua dicitur, *quod qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi, de qua in l. in delictis §. si extraneus ff. de noxalibus cum similibus, & faciũt notata per Raudensem in tract. de Analogis cap. 27. nu. 102. pro cuius rei obseruatione in contrafacientes vniuersitates, vel Barones, prodita est pœna, prout in textu.
68 Huic altera non dissimilis questio subnecti potest, quid si statutum dictaret quod nullus possit esse de prioribus, seu electis, vel Antianis ciuitatis, nisi eius bona summã faciãt ducatorum mille, nunquid si quis incedulationis tempore habuerit quingentos, tempore vero abstractionis reperiatur mille stipatus iuxta
69 statuti præscriptum, num inquam talis esse poterit? * & cõcludendum pro affirmatiua sugeritur, quod sic, nam statutum præfatum tempus exercitij respicere videtur, quo satis congruenter, vel vna præsumptione, ad euitandas fraudulentas administrationes eiusmodi summa in administrante exigitur, cum ergo requisita habilitas adesse perspiciatur, nõ est, quod vlterius exquirendum in re præsenti occurrat.
70 Similiter, & postremo si cantaret statutum quod Rebelles non possint esse, vt supra de electis ciuitatis, & quis incedulationis tempore fuisset Rebellis, tempore vero abstractionis reconciliatus, restitutusque inter cæteros ciues ageret, nunquid se pro
71 tali exercere valebit? * qua in controuersia adhuc pro affirmatiua concludere poteris, quamuis ex textu in cap. si eo tempore de rescriptis in 6. in contrarium deprehendatur insurgere argumẽtum, de quibus omnibus, sub dubio tamen, habes per Florianum in dicto §. si extraneus nu. 10. vbi vide

Circa quintum notabile vltra casus enumeratos in eo, poteris vl-
72 terius considerare* ecclesiasticas personas circa armorũ etiam exportationem, nõ esse secularis iurisdictionis immunes, vt patet expresse in Pragmatica quinta supra de clericis, seu diaconis siluaticis, vbi illud prouinciarum præsidibus iniunctum legitur, vt ipsi Episcopis, Archiepiscopis, ac cæteris per Regnum ecclesiasticarum personarum potestatibus Regio nomine insinuent, vt ipsi pro eorum iurisdictione trina monitione illis armorum vsum interdicant, qua emissa in non parentes, secularibus Magistratibus inconcussa legitur tributa potestas, & sic secularis potestatis expertes esse nequaquam ipsi intelliguntur.
73 Verum quoad præfatæ ordinarionis dilucidationem creditur

per-

pertinere, de tribus querere offertur, & primo cur hoc ipsum dispositum fuerit; Secundo qua pæna clerici arma deferre comprehēsi à secularibus iudicibus puniendi venient; Tertio, & postremo num trina illa, & generalis monitio sufficiat; an vero vlterius spetialis in vnoquoque clerico de hoc armorum exporta-
74 tionis crimine diffamato requirenda sit. * Quoad primum prohibitio armorum publicam respicit vtilitatem, quo casu etiam clericos ligat, eaq; ad ipsum Imperatorem iure creditur spectare, vt in auth. de armis, & similibus, vnde aduersus eos in casu prædicto turè seculares Magistratus insurgent, & sic nequaquā excommunicationis formidabilissimam pænam subibunt, iuxta plenè considerata per Couarruuiam in libro practicarum quæstio. cap. 33. nu. 6. prope finem, & facit glosa in l. nullum C. de testibus, & ibi Baldus, & alij.
75 Quoad secundum dum dicitur in ea, quod seculares Magistratus eos punire valeant, prout iustum fuerit, illud innuitur; quod pæna aliqua pecuniaria eos multare possint, quod graue quodāmodo intelligitur, cum non bene videatur, quod hoc coram seculari Magistratu attentari possit, sed bene coram ecclesiastico, vt in auth. statuimus C. de episcop. & clericis, & faciunt quæ plenè prosequitur Afflict. in decis. 230. & Gramma-
76 ticus in decis. 61. per totum; * qui rursus non compellitur illos punire pæna aliqua à seculari potestate constituta, nec aliquo modo secundum Ciuiles leges iudicare, sed bene constituta ab ecclesiastico, vel, vbi aliqua ordinata non sit, eius arbitrio, vt habes per Ioannem de Platea in §. item lege iulia institut. de de publicis iudit. cum alijs relatis per Couarruuiā in dicto nu.
77 7. in loco allegato, quemadmodum è conuerso, * si ad causarum ecclesiasticarum vniuersitatem secularis vocetur, secundum Ciuiles leges iudicaret, iuxta vnam opinionē de qua per Mar-
78 tinum in dicta Rub. de officio eius, loco supra citato, * hoc ipsum tamen apud Gallos satis legitur expeditum, cum inibi Magistratus seculares, ex Romanorum Pōtificum priuilegio à clericis ex causa prædicta pecuniarias pænas exigere soleant, vt ibidem Couarruuias attestatur; sed diceres; quid absq; cōtro-
79 uersia in hac ipsa Re in hoc Regno obtinebit? * Dicas quod tutissime armis spoliari poterunt; vt per eundem, per supradicta.
80 * Quantum ad tertium vero, ex dicto contextu sufficere generalem suadetur in vers. *procedatis liberè*; & sit absq; aliqua monitione: iuxta plenè notata per Antonium Columbettum in suo

ſuo ſingula. vltimo incip. Si clericus, de quo, & per Rauennatem in ſuo ſingul. 903. intelligendo vltra illam trinam genera-
81 lem, exigenda, * quod ipſum etiam canonum iure inſpecto aduerſus eos obtinet, vt ſcilicet fori, non gaudeant priuilegio, vbiter moniti habitum, & tonſuram nō retinuerint, abſq; eo, quod in particulari talis trina monitio in perſonam cuiuſq; non repetatur, vt per Couarruuiam latè in dicto libro practicar. quæſtio. cap. 32. col. 2. & hoc virtute Alexandrine conſtitutionis; Nam alias ſecus eſt, vt in cap. vltimo de vita, & honeſt. cleric. cum ſimilibus per Couar. loco citato allegatis.

Circa ſextum, & vltimum Notabile conſiderandum eſt, quod, & ſi Baronibus in eorum terris merum, & mixtum imperium fuerit communicatū cum poteſtate iudices, & capitaneos iuſtitiæ con-
82 ſtituendi, vt latius in eo deductum eſt, * tamen ab eis conſtituti Officiales eiſdem legibus cōſtituti intelliguntur, quibus, & Regio nomine decorati alligati efferuntur; Nam, & ipſi parere ſyndicatui debent, non minus, quam Regij, vt in Pragmatica 5. ſecundo reſponſo ſupra de Baronibus, præterea Annales eſſe intelliguntur, vt & Regij, vt proximè citata cantat Prag-
83 matica ſanctio in primo reſponſo, * imo aliud, quod in hac ipſa re plus iuris Regij Magiſtratus obtinent, quam Baronales, Nam quamuis per annum dumtaxat hi ordinentur; Regio tamen in eorum commiſſionibus non intermiſſo deinde benepla-
84 cito gaudent, * quod vſq; ad ſucceſſoris Aduentum protēditur, quem, cum officij iam per annum habiti cōtinuatione, Pragmaca ad hoc ſanctione emiſſa, expectare tenentur, vt in Pragmatica ſecunda infra de officio iudic. & alio. official. cum qua cōcordant, quæ diu præceſſerunt, communia iura in l. meminiſſe ff de officio proconſulis, in l. 1. §. adminiſtrationem C. vt omnes iudices, & in l. præfertur ff de officio præfecti auguſta, & habes rurſus in Pragmatica 10. ſupra citato titulo, & in auth. vt Magiſtratus à depoſita adminiſtratio. circa finem, & in cap. Regni Regis Roberti incip. Scire vos volumus fol. mihi 347. Barona-
85 les vero tantummodo integrum annum habent * qui annus, licet olim à primo die menſis Ianuarij præfatis Baronalibus officialibus cucurrerit, vt ſcribunt Andreas, & Afflictus in Regni conſtitutio. incip. occupatis, Hodie tamen à Kalendis Settembris computatur, vt habes in allegato Regni capitulo, ſcire vos
86 volumus, * in hoc tamen ipſo cum eis, redimendis ciuitatibus, ac terris per Regnum à Principe ſummoniti commiſſarij con-
iungendi

iungẽdi occurrunt, qui licet Regij ſint officiales, tamen Annales ſunt, vt Baronales, in tantum, quod anno explicito ab ad-
87 miniſtratione deſiſtere eis neceſſe eſt,* At quamuis cũ eis in his ordinarij, in ciuitatibus, Regij diſſideant, in multis tamen alijs eos inter ſe conuenire, vulgare eſt, quæ huberiori calamo proſequi, non creditur noſtri eſſe inſtituti, atq; prędictorũ omnium
88 ea eſt ratio, * quia iuriſdictio Baronibus à ſupra Regibus conceſſa cumulatiuè, & non priuatiuè data intelligitur, eorum etenim fidelitati populi illi recommendati exiſtimantur non intermiſſa tamen recommendantis Principis in eos generali defenſione, & iuriſdictione, vt per Afflictum in cap. 1. §. poteſtas in titulo quæ ſint Regalia nu. 15. & in cap. 1. §. item ſi quis in tit. quib. mod. feud. ammitta. in 3. Notabili, & eſt textus in
89 cap. dudum de præbendis in 6. * imo ſi princeps ipſe Barones hos, ſuos vaſſallos malè tractare deprehenderit, ad pænæ irrogationem procedære poteſt, hoc per eum fieri grauãtibus ipſis, vel omnium Matre, vniuerſitate curantibus per textum in l. deuotum C. de metat. lib. 12. quem ad hoc ſingulariter expendit Amanellus de claris aquis in ſuo ſingula. 75. quod, & ante eum voluit Angelus in l. ſancimus C. de pænis, ex quo ipſo, quod plus eſt, ab eorum iuriſdictione eximi poſſunt. vt per Boerium
90 in deciſ. 304. nu. 5. * non ſecus, ac ſerui vltra affectũ humanum à Dominis caſtigati, iuxta terminos l. 1. & 2. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris, & §. ſed, & maior aſperitas inſtit. eodem titulo, quod voluit Faber in l. vnica, per illum textum C. de officio Comitis ſacri palatij, per textum in l. ſi poſtulauerit §. iu-
91 bet ff. de adulterijs, & quidem iuſtiſſima ratione, * nam Dominus, ſeu Baro ſubdito ſuo iura non conſeruans, nmen Domini
92 nequaquam meretur, vt per Bald. in conſ. 439. vol. 7. * cum eorum vlterius proprium, & peculiare ſit, vaſſallos ab aliorum iniurijs tueri, atq; defendere, & non eos deglutire, vt per Bal. in cap. 1. in §. Marchio verſ. extra quæro in titulo, qui feudum
93 dare poſſunt, * quod ſi omnes indiſtinctè in ſua terra Baronem grauare ſignificetur curiæ, poterit ei, quam in eos obtinet, adimi, interdictione, adminiſtratio, vt per Bartolum in l. 1. de iure perſona. quæſt. vltima, Guidonem Papam in ſua quæſt. 62. Albericum de Roſate in l. bene à Zenone C. de quadrienna: præſcript. & Caſſadorum in deciſi. 6. ſub titulo de priuilegijs nu. 4. Quod vero de adminiſtrationis interdictione in caſu ſupraſcripto dictum eſt, quod ea videlicet, vel ciuibus oppreſſis, vel ipſa

vniuer-

94 vniuersitate querulantibus, attentari possit, * addas idem præstari per curiam posse, si generalia grauamina, ex officio inquirendo, deprehenderit, vt in l. illicitas. §. ne potentiores, vbi Baldus, ff. de officio Præsidis, & habes per Fabrum in l. ob Titium. ff. de officio proconsulis, & pulchrè per Grammaticum
95 in sua decisio. 104. * & casu, quo Barones ipsi eos reclamare, & grauamina Principi, seu eius Regiæ Curiæ insinuare volentes prohibere præsumpserit, grauaminibus illatis, alia eiusmodi superaddendo, in crimen læsæ Maiestatis dicitur incidere, vt legitur apud Afflictum in sua decisio. 265. nu. 97. & Lucam de Penna in l. si quis C. vt nemo ad suum patrocinium lib. 11. & facit textus in l. cuiusque 3. responso. ff. ad l. iuliam Maiestatis, atque hæc quo ad præsentem contextum dicta sufficiant; Nam si quæ insuper alia temporum Benignitas feret, in studiosorum gratiam, & summi largitoris laudem adnotare non pigebit, quàm pro eo, quod bonum hic quisque legens adesse existimauerit, eidem referat, nostrumque beneuolum commendet animum, vt ab eo in cunctis semper incipiat, eodemque dirigente ad ipsum redeat.

FINIS.

Quæ ſubiecta eſt correctio, quod vlteriori alia opus,& ſi exiguum, indigeat,tibi monſtret Candide Lector, nam feraciores errores,prę celeritate deſcripſimus tantum, alios tui induſtria corriges, & præſertim orthografiæ innumeros ingenij dexteritate ſupplebis.

In Epiſtola pag.2. lin.5. efferrentur, lege efferrerentur. pag.3. lin.25. meritus, metitus. pag.3. cap.2. lege cap.15. pag 4. Baſii, Baſis. pag. 11. promum , primum. pag 16. nu. 126. quinq; , tribus. pag 20. ptecauere, præcauere. pag.24. 2. quæſt. 3. 11. quæſt 3. pag. 52. adoramenta, odoramenta. pag.53. beneſteq; , boneſteq; . pag 62. quia ictu , quin ictu, ibidem teuerſurus , reuerſurus, pag. 95. factorom , factorum. ibidem inuaiq; , inuiaq; . pag 98 admiſiſſe, admiſſæ , pag 101. ordinata ac ſemper æqua , ordinata ſemper æqua ac. pag. 105. iureque adducta, iurè que adaucta, ibidem. atque rurſus, at que rurſus, ibidem exaudicula, exaudienda. pag.106. fallunt, falluntur; ibidem procurent, procurant. pag.131. Baiulum, Baiulationis iudicem. pag.144. omiſſa, emiſſa.

RERVM, ET SENTENTIARVM INDEX LOCVPLETISSIMVS.

A

Audien-

C

Demo-

Don

Ha-

H

I

Iuris-

L

eodem,

M

N

Poli-

Prin-

Recte

S

Sacri

V

Vsurpa-

D. IVLIO CAESARI IMBRIANO V. I. D.

ABSOLVTISSIMO SALVTEM.

OCTAVIVS MINVTVLVS.

VLLA neque sanctior lex; Neque praeclarius institutum esse potest, quam illud, quod digna virtutibus praemia, & merita flagitijs supplitia parturit: Siquidem aequum est, non solum, vt ab his retrahantur, verum etiam ad virtutem, & ad praeclara facinora incitentur animi Mortalium, ne desides, ac segnes vitam hanc, diuina, humana deinde institutione, aequi, bonique affectatione excolendam obscurè iniuria transigant. Huic Tu ab otio omnino alienus, studiorum, ac bonarum Artium meritissimus Alumnus, legum, iuriumque Imbriane Doctissime, plurimum tribuens, omni cum familiae tuae splendore, ac vrbis vtriusque nostrae laude, & ornamento, scitos praeclari ingenij tui, Christiano dignissimos foetus peperisti: tam bonam frugem omnibus affers, ac mihi ita quotidianis precibus efflagitanti, libenti, vt soles, animo satisfacis, vt immortales gratias, nedum agam, verum etiam cum omnibus libentius referam, illud reliquum est ornatissime Iuli, ne tanti operis iactura tui cupidissimi spe diutius defraudentur, quod ad Te remitto, vt praelo excudendo nutriantur, ac assidua lectione in dies adolescant institutorum iam, atque designandorum passim Magistratuum animi. Vale Capuae ex Aedibus Kalendis Maij 1595.

ALPHONSI OLIMPII IN ZOILOS.

CARMEN.

AE DRO digne lini aure e ò libelle
Si tote proprio nitent odore
Sat leni ac redolent comi lepore
Ceu pauce veterum tua tabella
Quæ Astrea imperium canant puellæ
Auulsus patrio sinu, atque ab ore
Iam prodi lepide hostico à furore
Neq; bilum timeas, nigroq; felle
Nil nil reperient manus proterue
In Te quod lacerent, notent ue mentes
Censorum rigidæ, inuide ac Mineruæ
Ceu quæ multa probent, legantq; vultu
Contracto; hæc vitio ni dent amentes
Quod finem properes nitore cultu.

EIVSDEM AD AVTHOREM

CARMEN.

X limo vario donabat corpora motu
Quod genus Iapeti, sic cecinere Patres
Quod claras, latasq; poli conscenderit arces,
Surriperitq; ignem Solis ab axe dolo.
Sed Tibi quod similes fieri, quod posse Tonanti
Nos doceas Iuli nomina, quodue Decus!
Quo velit atq; sciat Iudex Tu pandis, vt aqua
Principis hoc libro sanctio mandat enim:
Non homo, sed (fari liceat si) forte sen stu
E nitido Diuum Diuus ad ista datus.

LECTORI CANDIDO
SALVTEM P. P.
IMBRIANVS AVTHOR.

EN Candide Lector omnium nobilissimam, ad eam verisimiliter currenti Tibi creaturam effectam trado, vt iusti habitum ab Ioue indutam, quò præ operum substantia, iustè cuncta velit, illam videas, iuris obiecti peritia à Pallade munitam, qua sapidissimè sciat, attendas, ac deniq; ab Inuictissimo Philippo principali eius splendore decoratam, ac potestate munitam per secula admireris, quibus sic in eam coactis, cæteris ipsa præcellens, pro pacis cultu, Regnorum immortalitate, ac æterna Dominantium Gloria iustitiam; ad eam alioquin genitis populis, valeat ministrare. Eam quisquis vbi emulari concupiscat, iusti habitum ab illuminanti largitore Deo, omni in eum iactata voluntate requirat, obiecti iuris peritiam diurnis, nocturnisq; simul vigilijs per spatia præmit, his lege principis sotiandam authoritatem optimorum consiliorum influxu adiungere studeat. Quæ omnia, vbi se quisquam elaborasse conspexerit; secundum principis mentem se Magistratum existere, agereq; contendat, cum omni dimensione formatum, absolutum lineis, ac numeris libratum eum, his insignitum spectare offeratur. Verum ad me rediens; si non ornatu delicatiori, & illustri magis refertam illam, ac nequaquam Appellis instar, Apollodori, ac præcellentium cæterorum vltima manu expolitam, & exornatam edo, non tamen idcirco breuibus hisce, ac propè aggrestibus lucubrationibus elaboratam arguas, vel despicias quæso; Neq; etenim Rudis ipse, ac pene Analphabetus aliud me præstitisse contendo; cum potius maiori iurium ausu, quo valui, inumbratam eam, exactiori calamo figurandam Tibi, industriaque frugi magis accersita, insculpendam, & imitandam voluerim, vt quò alios se in iustitiæ opere perficiendo præstare debere docueris, idem quoq; non sine Tui, & Regnantis laude, ac Dignitate, ad populorum tranquillitatem, & Altissimi Dei Gloriam, Tu ipse sis. Vale, & me commenda, quia commendaberis, & Tu. Illud tamen Te ignorare nolo, hanc, quam cernis exiguam tractationem per annum retardatam extitisse, ne in lucem exiret, idque manuscripti Codicis ia-

& cura accidit, quem adhuc in meas manus perducere haud potuit peruigilis quamuis super eo habita inquisitio; vt meritò in alterius comparationem, nõ sine maximo animi fastidio, cum alium apud me æquè locupletatum non reliquissem, insurgere fuerit operepræ-tium. Quare repetitos saltem labores benignè excipere ne desinas, iterum vale.

LECTORI RVRSVS CANDIDO.

IMBRIANVS AVTHOR.

IVDICII hic census, en exemplaria iudex,
Vt fias monitis, quæ bonus ipse facis
Namq; velis, cernisq; scias, quò & principis astus
Quæ simul efficiunt optima iudicia.
Quouis iure pijs præscripta hic præmia lustras
Quæque malis pœna hic prodita iudicibus
His linias animos, his te gaudere parato,
Si dominans nulli subditus esse velis.

DE

F I N I S.

Imprimatur. Hercules Vaccarius Vic.Gen. Neap.

Rutilius Gallacinus Can. deput.

M. Cherub. Veronen. Auguſt. Theol. Curiæ Arcbiep. Neap. vidit. Reg. fol.17.

